

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ BİLİM DALI

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİNDE KORE SAVAŞI, ÖNEMİ, ÖNCESİ VE
SONRASI İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME**

DOKTORA TEZİ

HAZIRLAYAN
MEHMET SEDAT ERKAN

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. MEHMET AKİF TURAL

ANKARA - 2009

ONAY

Mehmet Sedat Erkan tarafından hazırlanan "Türkiye Cumhuriyeti Tarihinde Kore Savaşı, Önemi, Öncesi ve Sonrası ile İlgili Değerlendirme" başlıklı bu çalışma, 30.06.2009 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği/oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim dalında doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

Prof. Dr. Hale Sıvın

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Prof. Dr. Temuçin Faik Ertan

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Prof. Dr. M. Akif TURAL

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Prof. Dr. Mehmet Şahinçöz

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Doç. Dr. Salma Yel

ÖNSÖZ

II. Dünya Savaşı Sonrası Avrupa’da ve dünyada değişen dengeler neticesinde dünyanın iki kutuplu olması yeni bir ortam ve hatta yeni bir dünya düzeni yaratmıştır.

Bu araştırmada, 1945–1950 yılları arasındaki dünyadaki siyasi gelişmeler ile Türk-Sovyet ilişkileri, ABD’nin Türkiye’ye ve bölgeye olan ilgisi, milli mücadeleden beri muharebe alanına girmemiş olan Türk Ordusunun Birleşmiş Milletler Kuvvetlerinin yanında, 1950–1953 yılları arasında Kore’de gerçekleştirdiği kahramanca mücadele ve Kore Savaşı’nın Türkiye’nin NATO’ya alınmasındaki rolü belgelerle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın Kore Savaşı bölümünün yazılmasında bu konuda yazılmış birçok eser, hatıra ve ATASE arşiv belgeleri kullanılmıştır. Bunların yanı sıra, ana kaynak olarak Genelkurmay Başkanlığınca 1954 yılında savaşla ilgili belgelerin toplanıp tasnif edilmesi ile 1959 yılında yayınlanan “Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri (1950–1953) Özet” ve bilahare aynı yayının daha kapsamlı olarak 1975 yılında basılan aynı isimli eserlerinden faydalanılmıştır. Anılan eserler teşkil edilen bir komisyonca yazılmış ve Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığınca da tekrar incelenmiştir. Her iki kitabında Türk ve Amerikan resmi belgeleriyle 1 nci, 2 nci ve 3 ncü Türk Tugayının harp ceridelerine, üst ve ast makamlarla yaptıkları yazışmalara, aldıkları harekât emirleri ile istihbarat raporlarına, bültenlerine, Türk ve Amerikan Dışişleri Bakanlıklarının resmi yayınlarına, muharebelere iştirak eden komutan ve subayların ifadelerine dayanılarak kapsamlı bir şekilde hazırlandığı ifade edilmektedir. Kore Savaşı ile ilgili elde edilen arşiv belgeleri incelendiğinde, Genelkurmay Başkanlığınca yayınlanan eserle aynen örtüştüğü görülmektedir. Yine Kore Savaşına 1nci Türk Tugay Komutanı olarak katılan General Tahsin Yazıcı’nın yazdığı “Kore 1nci Türk Tugayında Hatıralarım” ve Tugay Komutan Yardımcısı ve 241 nci Piyade Alay Komutanı olarak görev yapan Piyade Albay Celal Dora’nın yazdığı “Kore Savaşında Türkler” kitaplarında da savaşın cereyan tarzı ve zor şartlarda Türk Askerinin memleketinden binlerce kilometre uzakta, dinini, gelenek ve göreneklerini

bilmediği bir ülkede, Kurtuluş Savaşından 28 yıl sonra yaptığı kahramanca mücadeleler hakkında elde edilen bilgiler tez çalışmasına dahil edilmiştir.

Diğer yandan çalışmanın tarafsızlığı bakımından yalnız Türk kaynakları değil, yabancı kaynaklar ve muharebelere katılan diğer milletlere mensup kişilerin hatıra ve değerlendirmeleri de göz önünde tutulmuştur. Bunlardan biriside ABD tarafından çeşitli Birleşmiş Milletler birliklerine atanan 25 Güney Koreli tercümandan Türk Tugayında görev yapan Sang Ki PAİK'tir. Üç yıl boyunca süren Kore Savaşında Türk Tugayı ile birlikte olan ve 1950–1955 yılları arasında yaklaşık altı yıl Türk Silahlı Kuvvetlerinde tercüman olarak görev yapan Sang Ki Paik hatıralarında sürekli Türk askerinden övgüyle bahsetmektedir.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin değişik karargâh, kurum ve kıtalarında 30 yıla yakın hizmet yapmış olmam nedeniyle böyle bir konunun tarafımdan incelenmesinin uygun olacağını belirterek böyle bir çalışmanın ortaya çıkmasına öncülük eden ve her zaman şahsıma her konuda yardımcı olan tez danışmanım Sayın Prof. Mehmet Akif Tural'a ve Dışişleri Bakanlığımızda büyük hizmetleri geçen Emekli Büyükelçi Sayın Oktay Aksoy ve kıymetli eşi Benkü Hanımefendiye, hayatımın her safhasında olduğu gibi doktora öğrenimim esnasında da bana destek ve güç veren eşime sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

İÇİNDEKİLER

iii

KISALTMALAR

viii

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

II. DÜNYA SAVAŞININ SONA ERMESİ VE MÜTEAKİP GELİŞMELER

1.1.II. DÜNYA SAVAŞININ SONA ERMESİ	5
1.1.1. Avrupa'da Savaşın Sona Ermesi	6
1.1.2. Güneydoğu Asya ve Pasifik'te Savaşın Sona Ermesi	7
1.2.MÜTTEFİKLERİN TÜRKİYE'Yİ SAVAŞA SOKMA GAYRETLERİ	8
1.3.TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE SOVYETLER ARASINDAKİ ANTLAŞMALAR SAVAŞ SONRASI SOVYETLERİN İSTEKLERİ VE GERGİNLİK	12
1.3.1. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Sovyetler Birliği Arasındaki Antlaşmalar	12
1.3.2. Sovyetler Birliğince 17 Aralık 1925 Tarihli Türk-Sovyet Antlaşmasının Fesih İsteği	15
1.3.3. Amerikan Missouri Harp Gemisinin Türkiye'yi Ziyareti Ekonomik Gelişmeler	27
1.3.4.Sovyetlerin Ankara Büyükelçisini Çekmesi ve Boğazlar Hakkında Birinci Sovyet Notası	29
1.3.5. Türkiye'nin Birinci Sovyet Notasına Cevabı	30
1.3.6. Türk Boğazları Hakkında İkinci Sovyet Notası	31
1.3.7.Türkiye'nin İkinci Sovyet Notasına Cevabı	33
1.4.TRUMAN DOKTRİNİ	35
1.4.1.Genel Durum	35
1.4.2. II. Dünya Savaşı Yıllarında Yunanistan'daki Siyasi Gelişmeler	36
1.4.3.1947 Yılı Başlarında Türkiye'nin Ekonomik Güçlükleri	37

1.4.4.İngiltere'nin Türkiye ve Yunanistan'a Yapacağı Yardımı Keseceğini Açıklaması	38
1.4.5.A.B.D Senato ve Temsilciler Meclisinde Oylama ve Tasarının Kabul Edilmesi	40
1.4.6.Türkiye'ye Yapılacak Yardım Hakkında Antlaşma	45
1.5. MARSHALL PLANI VE TÜRKİYE	50

İKİNCİ BÖLÜM

KORE'DEKİ GELİŞMELER VE KORE SAVAŞI

2.1.KORE YARIMADASININ JEOPOLİTİK ÖNEMİ VE II. DÜNYA SAVAŞINDA KORE	
2.2.KORE'NİN COĞRAFİ YAPISI	59
2.2.1.Genel	59
2.2.2.Dağlar	59
2.2.3.Akarsular	60
2.2.4.İklim	60
2.2.5.Yollar ve Demiryolları	61
2.2.6.Şehir ve Limanlar	61
2.2.7.Coğrafi Yapının Askeri Harekâta Tesiri	62
2.3.TARAFLARIN SİLAHLI KUVVETLERİ	63
2.3.1.Güney Kore Silahlı Kuvvetleri	63
2.3.2. Kuzey Kore Silahlı Kuvvetleri	63
2.4.SAVAŞIN BAŞLAMASI	64
2.4.1.Kuzey Kore'nin Taarruzu Ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin Tepkileri	64
2.4.2.Kuzey Kore Taarruzuna ABD'nin Tepkisi	65
2.4.3.Birleşmiş Milletlere (BM) Üye Devletlerin Kore Cumhuriyeti'ne Yardımı ve BM Komutanlığının Kuruluşu	66
2.5.TÜRKİYE'NİN KORE'DEKİ OLAYLARA BAKIŞI	67
2.6.TÜRK TUGAYI'NIN KORE'YE İNTİKALİNE KADAR GEÇEN DÖNEMDEKİ MUHAREBELER	73

2.6.1. Kuzey Kore Kuvvetlerinin Seoul'u Ele Geçirmesi ve Güneye İlerleyişi	73
2.6.2. ABD Birliklerinin Kore'ye Gelişi	74
2.6.3. Pusan Kıyıbaşı Mevzii Ve Muharebeler	75
2.6.4. İnchon Çıkarması	76
2.6.5. 38. Paralelin Geçilmesi ve BM Ordusunun Kuzey Kore'de İlerlemesi	77
2.7. 24 KASIM 1950 TARİHİNDE BM ORDUSUNUN GENEL KARŞI TAARRUZU, KUZEY KORE KUVVETLERİ'NİN KARŞI TAARRUZU VE BM KUVVETLERİNİN GERİ ÇEKİLMESİ	79
2.8. 1. TÜRK TUGAYI'NIN TEŞKİLİ, KORE'YE İNTİKALİ VE MÜTEAKİP GELİŞMELER	80
2.8.1. 1.Türk Tugayı'nın Teşkili ve Tugay'a Komuta Heyetinin Atanması	81
2.8.2. Birliklerin Hazırlık Safhası	85
2.8.3. Kore Türk Tugayı'nın Ankara'dan İskenderun'a Tren Yolu İle ve Müteakiben Denizyolu İle Kore'ye İntikali	92
2.8.4.Türk Tugayı'nın Taegu'ya İntikali, Yeniden Donatılması ve Hazırlanması	96
2.8.5.Türk Tugayı'nın Cepheye Hareketi	99

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM TÜRK TUGAYI'NIN MUHAREBELERİ

3.1. TÜRK TUGAYI'NIN KUNURİ MUHAREBELERİ	103
3.1.1. Türk Tugayı'na İleri Hareket Emrinin Verilmesi	104
3.1.2. Türk Tugayı'na Geriye Dönüş Kararı ve Savunma Vazifesi Verilmesi	108
3.1.3. Wavon Muharebesi (28 Kasım 1950)	111
3.1.4. Sinnimni Baskını (28/29 Kasım 1950)	114
3.1.5. Kaechon Muharebesi	121
3.1.6. Kunuri Boğazı Muharebesi	122

3.1.7. Pyongyang'a Geri Çekiliş, Sunchon Boğazının Zorlanması	123
3.1.8. Tugay'ın Kunuri Muharebeleri Kayıpları	126
3.1.9. Kunuri Savaşının Yankıları	126
3.1.10. Kunuri Savaşlarından Sonra BM Ordusunun Ansung Nehri Hattına Çekilmesi	129
3.1.11. BM Ordusunun Taarruzi Keşif Harekâtı	131
3.2. TÜRK TUGAYI'NIN KUMYANGJANGNI MUHAREBESİ	132
3.2.1. Alayın 2 . Piyade Taburunun Taarruzu	132
3.2.2. 185 Rakımlı Tepe Muharebeleri	135
3.2.3. 156 Rakımlı Tepe Muharebeleri	136
3.2.4. Kumyangjangni Muharebelerinde İki Tarafın Kayıpları	140
3.2.5. Kumyangjangni Muharebesi İle İlgili Değerlendirmeler	141
3.2.6. Amerikan Kongresi Tarafından Türk Tugayı'na Mümtaz Birlik Nişanı ve Beratının Verilmesi	144
3.2.7. Güney Kore Cumhurbaşkanı Synman Rhee Tarafından Türk Tugayı'na Cumhurbaşkanlığı Birlik Nişanının Verilmesi	146
3.3. KUNURI VE KUMYANGJANGNI MUHAREBELERİNDEN SONRA 1953 YILINA KADAR MEYDANA GELEN GELİŞMELER	149
3.3.1. Türk Tugayı'nın Savunma Daha Sonra Taarruz Muharebeleri (1 Mayıs – 4 Haziran 1951)	151
3.1.2. BM Ordusunun Taarruza Devamı, Dağlık Arazide Yapılan Muharebeler (5 Haziran – 16 Kasım 1951)	152
3.3.3. Mütareke Görüşmeleri'nin Başlaması	153
3.3.4. 2. Türk Tugayı'nın (Değiştirme Birliği) Mevzii Muharebeleri (16 Kasım 1951 – 20 Ağustos 1952)	155
3.3.5. 3. Türk Tugayı'nın (Değiştirme Birliği) Mevzii Muharebeleri (20 Ağustos 1952 – 27 Temmuz 1953)	156
3.3.5.1. Wegas, Elko, Karsan Muharebe İleri Karakol Savaşları (28 – 29 Mayıs 1953)	157
3.3.6. Kore'de Savaşı Sona Erdirme Faaliyetleri ve Mütarekenin İmzalanması	161

3.3.7. Kore Harbinde Verilen Kayıplar	164
SONUÇ	165
KAYNAKÇA	172
EKLER	183
ÖZET	234
ABSTRACT	236

KISALTMALAR

A.	: Alay
A.g.e.	: Adı geçen eser
A.g.m.	: Adı geçen makele
A.g.t.	: Adı geçen tez
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Alb.	: Albay
Astsb.	: Astsubay
ATASE	: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı
B.	: Belge
Bl.	: Bölük
BM	: Birleşmiş Milletler
Bnb.	: Binbaşı
C.	: Cilt
E.U.	: Erkan-ı harbiye-i Umumiye
FRUS	: Foreign Relations of The U.S. – Diplomatic Papers
G.	: Gömlek
Gn.	: General
Gnkur.	: Genelkurmay Başkanlığı
Hrk.	: Harekat
İs.	: İstihkam
İsth.	: İstihbarat
K.	: Klasör
K.K.K.	: Kara Kuvvetleri Komutanlığı
Kor.	: Kolordu
KSK	: Kore Savaşı Koleksiyonu
Loj.	: Lojistik
Mu.	: Muhabere

NATO	: Kuzey Atlantik Paktı
Or.	: Ordu
Ord.	: Ordudonatım
P.	: Piyade
Per.	: Personel
S.	: Sayfa
s.	: Sayı
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
Tb.	: Tabur
Tğm.	: Teğmen
Tk.	: Takım
Tnk.	: Tank
Top.	: Topçu
Tug.	: Tugay
Tüm.	: Tümen
Ütğm.	: Üsteğmen
Yb.	: Yarbay
Yzb.	: Yüzbaşı

Krokilerdeki Askeri İşaretler

I	: Bölük
II	: Tabur
III	: Alay
X	: Tugay
Xx	: Tümen
Xxx	: Kolordu
Xxxx	: Ordu
Xxxxx	: Ordular grubu

GİRİŞ

I. Dünya Savaşının sonunda imzalanan antlaşmalar hiçbir tarihi ve coğrafi esasa dayandırılmadan ve adalet prensiplerine uygun yapılmadığından daha büyük bir felaketin, yani II. Dünya Savaşının ortaya çıkmasına sebep oldu. I. Dünya Savaşı sonunda harbi kazananlar kaybedenlere barış şartlarını zorla kabul ettirdi.

Harp silah ve araçlarında meydana gelen gelişmeler ve kitle imha silahlarının yoğun olarak kullanılması neticesinde, yalnız cephedeki askerler değil, aynı zamanda cephe gerisinde masum birçok sivil de öldü. II. Dünya Savaşında 50 milyona yakın insan hayatını kaybetti.

II. Dünya Savaşı sonu dünyası; hem Avrupa açısından, hem de uluslararası sistem açısından çok büyük değişikliklere tanık oldu. Batı dünyasında, I. Dünya Savaşı sonunda kendi içinde Demokrasiler ve Faşistler diye bölünen ve SSCB ile ABD gibi rakipleri ortaya çıkmaya başlayan Avrupa, bu savaş sonunda başatlığını tamamen yitirdi ve bir dünya sistemi olmaktan çıkarak bir dünya alt sistemine indirgendi. Uluslararası sistem de tanınmayacak kadar değişti.¹

II. Dünya Savaşı'nın cepheleri 1945 yılında susmuş, çarpışan saflar çözülmüş ve Nazi Almanyası ile Japon İmparatorluğu tarihe karışmıştı. Ancak, tohumları, galip müttefikleri arasında daha savaşın son yıllarında atılan rekabet sonucu, dünya politikasının "İki Kutuplu" bir şekle bürünmesi uzun sürmedi. Bir taraftan Rus milli gücüyle evrensel olma iddiasındaki bir ideolojinin "Marksizm/Leninizm" bileşiminden oluşan bir odak ile karşısında Amerika'nın başını çektiği ve kendisini "Hür Dünya" olarak takdim eden bir koalisyon cephesi oluştu. Böylece, uzmanların "Soğuk Savaş" diye adlandırdıkları iki kutuplu yeni dünya düzeni ortaya çıktı.²

II. Dünya Savaşından galip çıkan ve yayılmacı emellerinden vazgeçmeyen Sovyetler Birliği, savaş esnasında meydana gelen

¹ Baskın Oran, "v.d.", **Türk Dış Politikası**, Cilt I, İstanbul, İletişim Yayınları, 2002, s.480.

² Mim Kemal Öke, **Unutulan Savaşın Kronolojisi, Kore 1950-53**, İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 1990, s.11.

değişikliklere ve günün şartlarına uymadığını ileri sürerek, 7 Kasım 1945 tarihinde bitecek olan Türk-Sovyet Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması'nın artık uzatılmayacağını 19 Mart 1945 tarihinde Moskova'daki Türk Büyükelçisi Selim Sarper'e bildirdi. Sovyetler Türk Boğazları meselesini ortaya atıyordu.

Savaşın sonundan itibaren, Sovyet baskıları, tarihi Rus örneklerini aynen izledi. Sovyetler Birliği Yugoslavya hariç Balkanlar'ı kontrolü altına almıştı ve Yunanistan'daki gerilla savaşı, Komünist Yugoslavya'daki üslerden ve Sovyet uydusu olan Bulgaristan'dan destek alarak bütün şiddetiyle devam ediyordu. Türkiye'den toprak istenirken, Boğazlarda da Sovyet üsleri kurulması talep ediliyordu. Tüm bunlar, Stalin'in 25 Kasım 1940 tarihinde Hitler'e yaptığı önerideki çizgilere çok benzeyen çizgilerdi. Hatırlanacağı üzere 25 Kasım'da Sovyet Dışişleri Bakanı Vyaçeslav Molotov, Almanya, İtalya ve Japonya arasında 27 Eylül 1940'ta imzalanan üçlü Pakt'a katılmak için Stalin'in öngördüğü şartları Joachim Von Ribbentrop'a bildirmişti. Almanya Finlandiya'dan birliklerini çekecek ve bu ülkede Sovyetler Birliğine hareket serbestliği tanıyacak; Bulgaristan Sovyetler Birliği ile bir askerî ittifaka katılacak ve Sovyet üslerine izin verecek; Türkiye'den Çanakkale Boğazı dâhil toprakları üzerinde Sovyet üsleri kurulmasını kabullenmesi istenecekti. Sovyetler Birliği'nin stratejik amaçlarını kuvvet kullanarak yerine getirmek istemesi hâlinde, Almanya karışmayacaktı. Hitler'in kendi önerisi olan Batum ve Bakü'nün güneyinin Sovyet çıkar alanı olması teklifini ise, Stalin, İran ve İran Körfezi'ni de içine alacak şekilde tanımlıyordu.³

Görüldüğü üzere, Kasım 1940'larda ortaya konan paylaşım teklifleri, Sovyetlerin harbin başından beri Boğazlar üzerinde gözü olduğunu ve gerçekleştirmek için fırsat kolladığını ortaya çıkarıyordu.

Nitekim II. Dünya Savaşından galip çıkan ve Doğu Bloğunun Lideri konumundaki Sovyetler'in bunu gerçekleştirmek için önünde büyük bir engel kalmamıştı.

Diğer yandan Stalin, komşuları ile birebir ilişkilerinde serbest hareket etme isteğini geleneksel Rus uygulamasından almıştı. İki yüz yıl önce

³ Henry Kissenger, **Diplomasi**, 4.Baskı, İstanbul, Kültür Yayınları, 2004, s.432, 343

Rusya'nın uluslararası alanda sahneye çıkmasından beri, Rus Liderleri, komşularıyla anlaşmazlıklarını, uluslararası konferanslardan çok, iki taraflı olarak çözmeyi uygun bulmuşlardı. Ne 1820'lerde I.Aleksandr, ne otuz yıl sonra I.Nikola, ne de 1878'de II. Aleksandr, Büyük Britanya'nın, Rusya ile Türkiye'nin arasına girmekteki ısrarını anlayabilmişlerdi. Birbirini izleyen bu olaylarda, Rus liderler komşuları ile ilişkilerinde serbestçe hareket etme hakkına sahip olduklarına inanmışlardı. Engellendiklerinde de kuvvete başvurma eğilimindeydiler. Bir kez kuvvete başvurdıklarında da, savaşıla tehdit edilene kadar geri çekilmeyi bilmiyorlardı.⁴

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Sovyet isteklerini kesinlikle reddetti. Diğer yandan harp silah ve araçları bakımından kendisinden çok üstün ve II. Dünya Savaşı'na katılması dolayısıyla donanımlı asker ve silaha sahip kuzey komşusu karşısında tek başına mücadele etmesi de hayli güçtü. Stalin önderliğindeki Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den toprak talebinde bulunması ve Boğazları kontrol etmek istemesi, Türkiye'yi Sovyet emperyalizmine karşı güvenliğini sağlama endişesi de yaratmıştı. Bölgedeki olumsuz gelişmeleri gören ABD, kendi milli menfaatleri gereği de İngiltere'nin bölgede bıraktığı boşluğu doldurmaya karar verdi.

Soğuk savaş boyunca derin bir ideolojik çatışma vardı ve yalnız bir ülke, Birleşik Devletler, komünist olmayan dünyanın savunmasını organize etmek için politik, ekonomik ve askerî tüm araçlara sahipti. Amerika uluslararası arenaya girdiği zaman yeniydi, kuvvetliydi ve uluslararası ilişkilerde bakış biçimini dünyaya kabul ettirme gücü vardı. 1945'de II. Dünya Savaşı son bulduğunda, bütün dünyadaki ekonomik üretimin %35'i Amerika'ya aitti ve dünyaya kendi tercihlerine göre şekil vermesi kaçınılmaz görünüyordu.⁵

5 Nisan 1946 günü, Japonya'nın teslim belgesini imzaladığı Missiouri Zırhlısı, Washington'da vazifesi başında ölen Büyükelçi Münir Ertegün'ün naaşını İstanbul'a getirdi. ABD, SSCB'ne Türk Boğazlarının statüsünün kendi rızası alınmadan değiştirilemeyeceği mesajını veriyordu.

⁴ Kissinger, **a.g.e.**, s.413

⁵ Kissinger, **a.g.e.**, s.11,15

ABD Dışışleri Bakanı Brynes, 15 Ekim 1946'da İngiltere Savunma Bakanı ile yaptığı görüşmede, ABD'nin Türkiye'ye yardım için elinden gelen her şeyi yapacağını, İngiltere'nin yardımını sürdürmekte kararlı olduğunu umduğunu, İngiltere'nin yardımı yeterli olmazsa, ABD'nin Türkiye'ye devredebilmek üzere İngiltere'ye silah yollayacağını belirtti. ABD, Missiouri'nin Türkiye'yi ziyaretinden ve özellikle 1946 yazından itibaren Türkiye'ye açıkça destek olmaya başlamıştı.⁶

3 Mart 1947 tarihinde, Truman Doktrini açıklandı ve doktrin kapsamına Türkiye'nin de girdiği belirtildi. Amerikan Hükümeti 4 Temmuz 1948 tarihinde, Ankara'da bir yardım antlaşması imzalayarak ekonomik yardıma başladı. Bu antlaşmanın imzalanmasından sonra ekonomik işbirliği idaresi, Marshall planı çerçevesinde 1949–1951 yılları arasında Türkiye'ye yardım yaptı.

⁶ Cüneyt Akalın, **Soğuk Savaş ABD ve Türkiye–1, Olaylar-Belgeler (1945-1952)**, 1.Basım, İstanbul, Kaynak Yayınları, 2003, s.197

BİRİNCİ BÖLÜM

II. DÜNYA SAVAŞININ SONA ERMESİ VE MÜTEAKİP GELİŞMELER

1.1. II. DÜNYA SAVAŞININ SONA ERMESİ

Kore Savaşına Türk ordusunun katılım sürecini daha iyi anlayabilmek için II. Dünya Savaşının son günlerini ve Sovyetlerin Türkiye' den toprak talepleri ile birlikte, uluslararası ortamdaki Türkiye'nin diplomatik mücadelesine göz atmak gerekmektedir.

I. Dünya Savaşının çözümlenmeden bıraktığı birçok sorunlar ve savaş sonunda kazanan tarafların zoraki yaptırdıkları barış antlaşmaları, II. Dünya Savaşına neden oldu. Bunun yanı sıra II. Dünya Savaşı, I. Dünya Savaşı gibi statik, yani mevzilerde cereyan eden harp yerine, dinamik, yani karada zırhlı ve motorlu araçların, havada etkili bombardıman uçakları ile kitle imha silahlarının yaygın bir şekilde kullanıldığı bir harp oldu. Harp silah ve araçlarında meydana gelen bu gelişmelerden dolayı da, insan kayıpları çok yüksek oldu ve sivil halk da yoğun bir şekilde etkilendi. Bu nedenlerden dolayı II. Dünya Savaşında 50 milyona yakın insan hayatını kaybetti.

1 Eylül 1939'da Alman ordularının Polonya hududunu harp ilan etmeksizin tecavüzü ile başlayan ve hızla dört kıtaya yayılan II. Dünya Savaşında, 1943 yılı savaşın dönüm noktasını teşkil etti. Şubat ayında Almanya'nın Stalingrad muharebesini kaybetmesi, bütün doğu cephesinde genel bir gerilemenin başlangıcı oldu. Mayıs ayında Kuzey Afrika'nın müttefiklerin eline geçmesi de İtalya'nın çöküşünü çabuklaştırdı ve bu olayın sonunda da Alman işgali altındaki memleketlerde milli kımıldanışlar başladı.⁷

⁷ Fahir Armaoğlu, *20.Yüzyıl Siyasi Tarihi, Cilt 1–2, Genişletilmiş 14.Baskı*, Ankara, Alkım Yayınevi, 't.y.', s.389

1.1.1. Avrupa'da Savaşın Sona Ermesi

Bilindiği üzere General Eisenhower komutasındaki Müttefik kuvvetlerin 6 Haziran 1944 sabahından itibaren Fransa'nın Normandiya Plajlarına çıkarma yaparak ikinci cepheyi açmalarından sonra Almanya için kurtuluş imkânı kalmamıştı. Müttefik kuvvetler 100 Km' lik bir kıyı boyunca çıkarma yapmaya başladılar. 1000 uçaktan mürekkep bir hava filosu teşkil ettiler ve 3 tümenlik bir kuvveti havadan indirdiler. Aynı anda 4000 çıkarma gemisi ile denizden çıkarma yaptılar. Gerek havadan indirmeyi, gerek denizden çıkarmayı, 11.000 avcı ve bombardıman uçağı ile 7 zırhlı, 13 kruvazör ve yüzlerce hafif savaş gemisi tarafından desteklendi.

Çıkarmayı izleyen ilk 3 gün içinde yapılan çetin mücadeleden sonra Müttefik kuvvetler kıyılarda tutunmaya muvaffak oldular. 11 Haziranda çıkarma yapılan kıyılardaki 14 Alman tümenine karşılık 16 müttefik tümeni bulunuyordu. 16 Haziran da Müttefikler 700.000 asker, 100.000 kamyon, otomobil ve tank ile 245.000 ton malzeme çıkarmış bulunuyorlardı. Bununla beraber, Almanların sert mukavemeti ağustos başlarına kadar devam etti. Bu mukavemet kırıldıktan sonradır ki, müttefik ilerleyişi hızlandı. Müttefikler 24 Ağustosta Paris' e ve 3 Eylülde de Bruxelles ve Amsterdam'a girdiler. 15 Ağustostan itibaren de, çoğunluğunu Fransızların teşkil ettiği 11 Tümenlik bir müttefik kuvveti Güney Fransa kıyılarına çıkarıldı. Müttefikler 25–26 Eylül 1944 de Ren nehrini aşmaya başladılar. Artık Alman topraklarına girilmişti.⁸

Almanya doğudan ve batıdan Müttefik kuvvetleri tarafından işgal edilmeye başladı. Müttefik kuvvetlerin Berlin'e girdikleri, Berlin'de sokak muhaberelelerinin yapıldığı ve bu muhaberelelerin Başbakanlık binasının yakınına geldiği bir sırada, 30 Nisan 1945 günü öğleden sonra Hitler intihar etti. Yerine Amiral Doenitz'i bırakmıştı. 2 Mayısta Berlin Müttefiklere teslim oldu. 4 Mayısta Hollanda, Kuzey - Doğu Almanya ve Danimarka'daki Alman kuvvetleri Müttefiklere teslim oldular. Doenitz, Almanya'nın idaresini eline

⁸ Armaoğlu, age, s.396

alır almaz, ödevinin, Almanya'yı Bolşevizm'den kurtarmak olduğunu ilan etmişti. Bu sebeple Alman kuvvetleri kitle halinde İngiliz ve Amerikalılara teslim olmayı tercih ettiler. Doenitz'de bu işi kolaylaştırmak için mütarekeyi geciktirdi. Nihayet, 7 Mayıs 1945 sabahının ilk saatlerinde, temsilcilerini Reims'de bulunan General Eisenhower'ın karargâhına gönderip kayıtsız şartsız teslim belgesini imzaladı. Avrupa savaşı sona ermişti.⁹

1.1.2. Güneydoğu Asya ve Pasifikte Savaşın Sona Ermesi

Diğer taraftan Avrupa'da sona eren savaş Asya'da devam ediyordu. Gerçi 1943 yılından itibaren inisiyatif Pasifik'te Amerika'nın, Güney-Doğu Asya'da da İngiltere'nin eline geçmişti. Bu arada "Manhattan Projesi" adıyla Amerikalılar, atom bombası ile ilgili çalışmalara başlamışlardı.

1942 yılında ABD'nin New Mexico eyaletindeki Los Alamos bölgesinde gizlice bir grup ünlü bilim adamı toplandı. Robert J. Oppenhemier öncülüğünde 3 yıl çalıştıktan sonra ilk bombayı yapmayı başardılar. Aynı esnada Tennessee eyaletinin Oak kasabasında gizli bir üs daha kuruldu. Burada da patlayacak zengin malzemenin üretimi çalışmaları başladı. İlk atom bombasının denemesi 16 Temmuz 1945 günü Meksika sınırına yakın Alamogordo çölünde gerçekleştirildi. "Trinity" Kod adlı bu denemede patlamanın şiddeti inanılmazdı. Hesaplanan patlama 16 bin dinamitin patlamasına eşdeğerdi ve o güne kadarki bombalardan çok daha şiddetliydi. Bu başarının üzerine atom bombasının Japonya'nın iki önemli şehrinde kullanılması kararlaştırıldı.¹⁰

Potsdam Konferansının açıldığı gün atom bombasının denemesini yapmış olan Amerikalılar yapılan denemeden 24 Temmuz 1945 tarihinde Başkan Truman tarafından özel bir konuşmada Stalin'e bahsedilmiş, lakin Stalin o zaman bu olayın önemini kavrayamamıştı. Amerikalılar atom bombasının Japonya'nın iki önemli şehrinde kullanılmasına karar verdiler. 6 Ağustos 1945 sabahı ilk atom bombası Enola Gay isimli bir bombardıman

⁹ Armaoğlu, age, s.402

¹⁰ Vikipedi, **özgür ansiklopedi**, (erişim) ‘‘ http://tr.wikipedia.org/wiki/Atom_Bombası, 20 Ocak 2008

uçağı ile Hiroşima'ya atıldı. 3 gün sonra, 9 Ağustos 1945 günü ise ikinci atom bombası, Bockscar isimli uçaktan Nagasaki'ye atıldı. Bu iki bomba, patlama, ısı, radyasyon gibi etkileri ile 100 bin üzerinde insanı öldürdü.

İkinci bomba, Japonya'nın direnişini kırdı. 10 Ağustos'ta İsviçre aracılığı ile Amerika'ya başvurarak, "İmparatorun hak ve ayrıcalıklarına dokunmamak" koşuluyla teslim olmayı kabul eden Japon hükümeti, 2 Eylül 1945 sabahı Tokyo koyunda demirli Missouri Zırhlısı'nın güvertesinde silah bırakışması anlaşmasını imzaladı. Böylece 1 Eylül 1939'da Avrupa'nın kuzeybatısında bir kara harekâtı ile başlayan ve altı yıl bir gün süren savaş, 2 Eylül 1945'te imzalanan bırakışma antlaşması ile sona erdi. Tam dört kıtaya (Avrupa, Afrika, Asya, Okyanusya), üç okyanusa (Atlantik, Pasifik, Hint Okyanusu), yüzlerce deniz ve göle yayılan, cephe gerisi ayrımı yapmadan 50 milyona yakın insanın yaşamına mal olan savaş sona ermiş oldu.¹¹

1.2. MÜTTEFİKLERİN TÜRKİYE'Yİ SAVAŞA SOKMA GAYRETLERİ

Türkiye'yi Jeopolitik konumu ve stratejik öneminden dolayı, II Dünya Savaşının başından itibaren gerek müttefikler gerekse Mihver devletler, kendi yanlarında savaşa katmak için büyük bir çaba harcadılar ve zaman zaman da baskı yaptılar. Bütün bu baskılara rağmen, Türkiye savaş boyunca daima sıcak çatışmadan uzak durma yolunu tercih etti.

Mihver'in cephelerdeki her yenilgisi, Türkiye üzerindeki baskıyı daha da arttırdı. Nitekim 17 Ağustos 1943 tarihli Quebec Konferansı'nda Roosevelt ile Churchill Türkiye'nin durumunu ele aldılar. Balkanlarda açılacak ikinci bir cephe için gerekli olan Türk havaalanlarının Müttefiklerce kullanılmasını Türkiye'den istemeye karar verdiler. 19–30 Ekim 1943'teki Dışişleri Bakanlarının Moskova Konferansında da Sovyetler, Türkiye'nin savaşa sokulmasında ısrar etti. Konferanstan dönerken İngiltere Dışişleri Bakanı Eden, Türk Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu'nu Kahire'ye davet

¹¹ Oral Sander, *Siyasi Tarih, 1818–1994*, 5. Baskı, İmge Kitapevi, 1996

etmiştir. Kahire’de Eden, Türkiye’den savaş dışı tutumunu terk ederek topraklarından Müttefiklere hava üsleri verilmesini istedi. Türkiye ise üs vermektense doğrudan doğruya savaşa girmeyi tercih edeceğini anlattı. Savaşa katıldığı takdirde Türkiye’nin silah isteyeceğini bildiklerinden, İngilizler yalnız üs verilmesinde ısrar ettiler. Halbuki üs verdiği taktirde Almanya'nın taarruzuna uğrayacağından, Türkiye açısından üs vermekle savaşa katılmak arasında fark yoktu. Kahire’de Eden - Menemencioğlu görüşmelerinde başlayan ve Türkiye’yi savaşa sokmaya yönelik olan İngiliz baskısı Tahran Konferansından sonra daha da ağırlaştı. 28 Kasım - 1 Aralık 1943 tarihleri arasında toplanan Konferansa Roosevelt, Churchill ve Stalin katıldı. Burada Stalin, Türkiye'nin savaşa sokulmasında ısrar etti. Amerika ve İngiltere’de Türkiye'nin savaşa girmesini istediklerinden Churchill, 4 – 6 Aralık 1943’te Kahire’de İsmet İnönü ile görüştü. Bu defa Müttefiklerin şiddetli ısrarı üzerine İnönü "Prensip olarak" savaş'a katılmayı kabul etti. Fakat Türkiye'nin savunma gücü için gerekli olan silah ve teçhizat verilmedikçe savaşa girilmeyecekti. Bu toplantıdan sonra bir İngiliz askeri heyeti Ankara'ya geldi. Türk ve İngiliz Askeri heyetlerinin yaptıkları görüşmeler, Şubat 1944 başında kesildi. İngilizlere göre Türkler çok fazla silah istemişlerdi. Bu silah ve malzeme verilecek olursa sevkıyatı savaş sonuna kadar devam edecek ve bu arada Türkiye’de savaş dışında kalmış olacaktı. Savaş dışında kaldığı için İngiltere ve ABD Türkiye’ye öfkelenmişlerdi. Churchill barış konferansında Türkiye'nin sağlam bir mevkie sahip olamayacağı tehdidinde bulundu. Türkiye bu yeni durum üzerine Mayıs ve Haziran 1944’te Sovyetlerle yakınlaşma girişiminde bulunmuşsa da, Sovyetler bu yakınlaşma için Türkiye'nin savaşa katılmasını şart koştular.

1944 yılı yazında Almanya'nın askeri durumunda görülen zayıflık üzerine Türkiye Müttefiklerle ilişkilerini düzeltmek için 2 Ağustos 1944’te Almanya ile diplomatik münasebetlerini kesti. Fakat bunu yaparken barış konferansında tam bir Müttefik muamelesi göreceğine dair İngiltere ve ABD’den teminat aldı. Sovyetlerin 5 Eylül 1944’te Bulgaristan’a savaş ilan etmesi, Sovyet ordularının Türk sınırına kadar gelmeleri ihtimalinin belirmesi, Kızıl Ordu’nun Balkan’larda durumunu kuvvetlendirmesi ve 1944 yılının

sonlarında Komünistlerin bu ülkelerden iktidarı ele geçirme çabaları, Balkanların geleceği bakımından Türkiye'yi endişelendirdi. Bu yüzden İngiltere ve ABD ile ilişkilere daha çok önem vermeye başladı. Türkiye, 1944 sonbaharında İngilizlerin Yunanistan'a asker çıkarmalarından hoşnut kalarak, Yunanistan'la iş birliğini geliştirmek için Kasım 1944'te On iki ada üzerinde hiçbir talep ve iddiası olmadığını Yunan hükümetine bildirdi.¹²

Savaş'ın sonları yaklaşırken savaş sonrası için yapılan görüşmeler hızlandı ve İngiltere, SSCB ve ABD temsilcileri Yalta'da toplandılar. 5 Şubat 1945 günü başlayıp, 11 Şubat günü sona eren Yalta Konferansında Türkiye'nin durumu iki sebeple görüşme konusu oldu. Bunlardan biri nisan ayında San Francisco Konferansına çağrılacak devletlerin kimler olacağı ikincisi ise Boğazlar konusudur.

ABD heyeti Yalta konferansına giderken konferansta Montreux Sözleşmesinin tartışılmayacağı ve Boğazlar konusunun gündeme gelmeyeceğini değerlendiriyorlardı. Konferansın 10 Şubat 1945 tarihindeki yedinci oturumunda Stalin, Montreux konusunu gündeme getirdi. Mareşal Stalin'e göre, Montreux Sözleşmesi İngiltere ve Rusya'nın arasının iyi olmadığı bir dönemde yapılmıştı. Hâlbuki şimdi İngiltere'nin Rusya'ya karşı tutumunu değiştirdiğini ve herhangi bir problemi olmadığını belirterek, Türkiye'nin haklı menfaatlerine zarar vermeyecek şekilde, sözleşmenin gözden geçirilmesi istemekteydi.

ABD Başkanı Roosevelt ise, Kanada ile 3000 mil sınırları olmasına rağmen aralarında bir problem olmadığını ve sınırlarında da silahlı güç bulunmadığını belirtti. Aynı oturumda İngiltere Başbakanı Churchill ise, Karadeniz' de büyük menfaatleri olan Rusya'nın dar bir geçit olan Boğazlara bağlı olarak yaşamasını uygun görmediklerini belirterek konunun Eylül ayında yapılacak Dışişleri Bakanları toplantısında gündeme getirilmesini ve bu konuda da Türklere bilgi verilerek bağımsızlık ve toprak bütünlüklerinin garanti altında olduğuna dair güvence verilmesinin uygun olacağını vurguladı. Başkan Roosevelt ve Mareşal Stalin'de bu fikre katıldıklarını

¹² Durmuş Yalçın, "v.d.", **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II**, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, 2002, s.458

belirttiler.

Konferans sonunda, Üç Dışışleri Bakanı tarafından imza edilen Toplantı Protokolünün XIV. maddesi Montreux Sözleşmesi ve Boğazlar hakkında olup aynen şöyleydi:

"Dışışleri Bakanlarının Londra'da yapacakları müteakip toplantıda, Sovyet hükümetinin Montreux Sözleşmesiyle ilgili olarak ileri süreceği teklifleri tetkik edip Hükümetlerine rapor etmeleri kararlaştırılmıştır. Türk Hükümeti munasip zamanda haberdar edilecektir".¹³

Görüldüğü üzere Montreux Sözleşmesi'nin gözden geçirilmesini Ekim 1944'de Moskova'da nüfuz bölgelerinin paylaşıldığı ünlü "Yüzdeleer Antlaşması'nın görüşmelerinde, Balkanlar'daki nüfuz bölgeleri tartışılırken gündeme getiren Sovyetler Birliği resmi değışiklik önerisini ilk kez Yalta Konferansının 10 Şubat 1945 tarihli oturumunda masaya getirdi. Stalin'e göre Montreux Sözleşmesi'nin miadı dolmuştu. Japon imparatorunun bile bu konuda daha çok söz hakkı vardı. Dahası, sözleşme artık var olmayan Milletler Cemiyeti ile bağlantılı idi. Sovyetler Birliği'nin çıkarları açısından yaşamsal önem taşıyan dev suyolunun kaderi Türkiye'nin keyfine terk edilmişti. Bununla beraber, Stalin'e göre değışiklik Türkiye'nin meşru çıkarlarını da dikkate almalıydı. Başkan F.D Roosevelt, Yalta'da, Sovyetler'in bu talebine itiraz etmedi. Churchill'e gelince, Stalin'in görüşüne, Roosevelt'e göre daha mesafeli durmakla birlikte, İngiliz Başbakanı da Sovyetler Birliği gibi büyük bir gücün denize çıkıştan yoksun bırakılmasının doğru olmadığını düşünüyordu. Ancak Boğazlar konusu Yalta'da uzun uzadıya ele alınmadı. Taraflar Boğazlar'a ilişkin Sovyet önerilerinin Eylül'de, Londra'da Dışışleri Bakanları toplantısında ele alınmasını kararlaştırdılar.¹⁴

Stalin tarafından ileri sürülen temelsiz fikirlerin, diğer iki müttefik lider tarafından, hatta sudan bir reddine dahi girişilmeksizin kabulünü, bu fikirlerin öz kıymetinden ziyade, Sovyetler Birliği'nin Müttefik Koalisyonu içinde

¹³ Kamuran Gürün, **Türk-Sovyet İlişkileri (1923–1953)**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991, s.272

¹⁴ Cüneyt Akalın, **Soğuk Savaş ABD ve Türkiye–1, Olaylar – Belgeler (1945–1952)**, 1. Basım, İstanbul, Kaynak Yayınları, 2003, s.191

muhafazasına Büyük Britanya ve Amerika Birleşik Devletleri'nce verilen öneme bağlamak isabetli olur. Bu kabulden sonra, en aşikâr hakları tasarruf edilmekte olan Türkiye'nin fikri dahi alınmadan karar verme safhasına geçmek için atılacak bir tek adım kalıyordu. Montreux Sözleşmesi hakkında Sovyet Hükümeti tarafından sunulacak tekliflerin incelenmesi üç Dışişleri Bakanına havale edilmek suretiyle bu adım da kolaylıkla atıldı. Türk Hükümetine, kendi haberi dışında olan bitenden münasip zamanda bilgi verme tali kararı, hiç şüphesiz, Türkiye'nin hak ve menfaatlerinin mümkün mertebe zarardan korunması kadar, Müttefik liderlerin vicdan huzurlarını korumak amacını da güdüyordu.¹⁵

Yalta'da İngiltere Başbakanının telkiniyle, Stalin, şubat sonundan önce savaş ilan ederse, Türkiye'nin Konferansa davet edilebileceğini belirtti. Yalta Konferansı sonuçlandıktan sonra, 20 Şubat 1945 günü Ankara'daki İngiltere Büyükelçisi Türkiye'nin BM'ye ortak üye olarak girebilmesi için 1 Marttan Önce Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmesi gerektiğini bildirdi. Türkiye 23 Şubat 1945 günü Almanya ve Japonya'ya harp ilan ederek, San Francisco Konferansına davet edildi.

1.3 TÜRKiYE CUMHURİYETİ İLE SOVYETLER ARASINDAKİ ANTLAŞMALAR, SAVAŞ SONRASI SOVYETLERİN İSTEKLERİ VE GERGİNLİK

1.3.1. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sovyetler Birliği Arasındaki Antlaşmalar

Türkiye de milli hükümetin ve Sovyetler birliğinde komünist rejimin kurulduğu ilk günlerden beri Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki ahdi ilişkiler şu üç temel vesika üzerinde kurulmuştu:

¹⁵ Feridun Cemal Erkin, *Türk-Sovyet İlişkileri ve Boğazlar Meselesi*, Ankara, Başnur Matbaası, 1968, s.267

1. 16 Mart 1921'de Moskova'da imza edilen Dostluk ve İyi Geçim Antlaşması;
2. 13 Ekim 1921'de Kars'ta, bir taraftan Türkiye ve öte taraftan, Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Sovyetleri Sosyalist Cumhuriyetleri arasında imza edilen Dostluk Antlaşması;
3. Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında Paris'te 17 Aralık 1925 tarihinde imza edilen Tarafsızlık Antlaşması.

17 Aralık 1925 tarihli Tarafsızlık Antlaşması ile Türkiye ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Hükümetleri şu hükümleri kabul etmişlerdi:

1. İki Akit Taraftan birine karşı üçüncü bir veya birkaç devlet tarafından tecavüzde bulunulması halinde, diğer Akit, tarafsız kalmağı taahhüt eder.
2. Akit tarafların her biri, diğerine karşı tecavüzden kaçınmayı taahhüt eder ve diğer Tarafa veya onun askeri ve bahri güvenliğine karşı yöneltilen hiçbir ittifaka veya politik anlaşmaya katılmamağa söz verir.
3. Antlaşma, tasdiki anından itibaren yürürlüğe girer. Süresi üç yıldır. Akit Taraflardan biri, vadeden altı ay evvel ona son vermek arzusunu açıklamadığı takdirde antlaşma kendiliğinden bir yıl müddetle uzar.”¹⁶

Görüldüğü üzere üç yıl için imzalanmış olan bu antlaşmaya göre, taraflardan birine, bir veya birkaç devlet tarafından yöneltilen bir askeri harekât halinde, diğeri tarafsız kalacak ve taraflardan hiçbirisi, birbirlerine saldırmayacakları gibi birbirleri aleyhine yönelen ittifak veya siyasal anlaşmalara katılmayacaklardı. Türkiye için olduğu kadar, Türkiye'nin Batılılara katılmasından duyduğu endişe bakımından, Sovyet Rusya içinde gayet tatmin edici olan bu anlaşma, Sovyet Dışişleri Bakan Yardımcısı Karahan'ın Türkiye'yi ziyareti sırasında 17 Aralık 1929'da yapılan bir protokol ile iki yıl daha uzatıldı.¹⁷

Bu protokol iki Akit Taraftan hiç birinin diğer tarafın karadan ve

¹⁶ Erkin,**a.g.e.**,s.247

¹⁷ Armaoğlu,**a.g.e.**, s.331

denizden bitişik komşusu olan memleketlere karşı gizli bir taahhülle bağlı bulunmadığını ifade eden yeni bir hüküm ihtiva ediyordu. İki Tarafın her biri, diğerine haber vermeden, diğer tarafın karadan ve denizden bitişik komşusu devletlere politik anlaşmalar akdi için müzakerelere girişmemeği ve bu kabil anlaşmaları, ancak onun rızasıyla imzalamayı kabul eder; komşu devletlerle tabii ilişkiler kurulması veya muhafazası amacını güden ve ilan edilecek olan anlaşmalar bu taahhüdün dışında kalacaktır.

İki komşu devlet, Karadeniz’de deniz silahlarının sınırlandırılması hakkında Ankara’da 7 Mart 1931 tarihinde ek bir protokol daha imzaladılar.

Protokol metni şu idi:

“İki yüksek Akit Taraftan her biri, Karadeniz veya bitişik denizlerde harp filosunun kuvvetlendirecek bir geminin kızağa konmasına veya böyle bir geminin ecnebi tersanelere sipariş edilmesine veya söz konusu denizlerde harp filosunun terekkübünü arttırma sonucunu doğuracak diğer herhangi bir tedbire, ancak diğer tarafa altı ay evvel haber verildikten sonra başvurmayı kabul eder.”

“Bu protokol tasdik edildiği andan itibaren 17 Aralık 1929 tarihli protokolün ayrılamaz parçası olacaktır.”¹⁸

1929 yılında, iki sene süreyle uzatılmış olan 1925 anlaşması, 30 Ekim 1931 tarihinde 5 yıl süreyle ve yeni bir protokol imzası ile uzatıldı. 30 Ekim 1931 uzatma protokolü. Rus Dışişleri Bakanı Litvinov’un 27–30 Ekim 1931 tarihleri arasında Ankara’yı ziyareti sırasında, onun tarafından imza edildi.¹⁹

Böylece önce 5 yıl süre ile uzatılan antlaşma ve ona bağlı protokoller daha sonra 7 Kasım 1935 tarihinde 10 yıl süre ile 7 Kasım 1945 tarihine kadar uzatıldı.

¹⁸ Erkin, **a.g.e.**, s.249

¹⁹ Gürün,**a.g.e.**,s.126

1.3.2. Sovyetler Birliğince 17 Aralık 1925 tarihli Türk-Sovyet Antlaşmasının Fesih İsteği

II. Dünya Savaşının kaderi 1944 yılının ikinci yarısından sonra müttefiklerin lehine değişmeye başladı. Müttefik kuvvetler 4 Eylül 1944 tarihinde Brüksel ve Anvers'i ele geçirdiler.

11 Eylül 1944 tarihinde de Amerikan 1.Ordusunun öncülüğünde Almanya topraklarına girdiler.

20 Ekim 1944'de Kızılordu Belgrat'ı ele geçirdi.5 Aralıkta Sovyet tankları Budapeşte ye girdi.17 Ocak 1945'te Sovyet ve Polonya birlikleri Varşova'ya girdi.

İşte Kızılordu'nun müttefiklere paralel olarak Doğu Avrupa da ve Balkanlardaki askeri başarıları Sovyet Lider ve diplomatlarının Türkiye'ye karşı gizli emel ve politikalarının da su yüzüne çıkmasına vesile oldu.

17 Aralık 1925'te imzalanan ve süresi 7 Kasım 1945 tarihinde bitecek olan Türk – Sovyet dostluk ve saldırmazlık Antlaşması'nın, II. Dünya Savaşı sırasında meydana gelen değişikliklere ve günün şartlarına uymadığını ileri süren Sovyet Dışişleri Bakanı Vyacheslav Molotov, izinle memleketine dönmekte olan Türk Büyükelçisi Selim SARPER'e anlaşmanın feshi arzusunu 19 Mart 1945'de duyurdu ve hükümeti adına Rusça yazılı metnini de verdiği aşağıdaki bildiriye yaptı.

“17 Aralık 1925 senesinde akdedilen Türk – Sovyet dostluk ve bitarafılık (tarafsızlık) Muahdesinin (Antlaşmasının) meriyet müddetinin (yürürlük süresinin) hitamının yaklaşması (sonuna yaklaşılması) münasebetiyle Sovyet Hükümeti Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine aşağıdaki hususatı (hususları) beyanla şeref kesbeyler. (kazanır) “

“Sovyet Hükümeti, Sovyet ittifadı (Birliği) ile Türkiye arasındaki dostane münasebetlerin (ilişkilerin) idamesi (sürdürülmesi)işinde 17 Aralık 1925 senesinde akdedilen (imzalanan) Türk – Sovyet muahdesinin (Antlaşmasının) kıymetini takdir etmekle beraber bhusus (özellikle) İkinci Dünya Harbi esnasında vukua gelen (ortaya çıkan) derin değişiklikler münasebetiyle işbu Muahdenin artık yeni şartlara uymadığını ve ciddi bir

surette iyileştirilmeye muhtaç olduğu lüzumunu müşahade etmektedir.”

“Yukarıdaki maruzata binaen (yukarda belirtilen husus sonucu) Sovyet Hükümeti, mezkûr muahedenin (söz konusu antlaşmanın) ve merbutlarının (eklerinin) feshi şeklini tespit eden 7 Kasım 1935 Protokolü ahkâmı mucibince (hükümleri gereğince), iş bu muahedeyi (antlaşmayı) feshetmek arzusunda bulunduğunu Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine beyan eyler.”²⁰

Rusya’nın Antlaşmayı feshettiği, Rus basınında 20 Mart 1945 günü yer aldı ve Türk Büyükelçisine verilen yazılı metin aynen yayınlandı.²¹

Büyükelçi Sarper Ankara’ya gelir gelmez İnönü tarafından kabul edilerek durum hakkında bilgi aldı. Türk Dışişleri Bakanlığı tarafından 22 Mart 1945 günü İngiliz Büyükelçisi Maurice Peterson Bakanlığa davet edilerek, “...kendisine Sovyetlerin aramızdaki muahedeyi fesih arzusunda oldukları resmen haber verilmiş ve Türk – Rus Münasebetlerinin ıslahı öteden beri İngiliz Hükümetince de arzu edilen bir gaye olduğuna göre işbu muahedenin yerine bugünkü şartlara daha uygun yeni bir antlaşmasını ikamesi hususunda Sovyet hükümetince yapılan telkinden kaçınmak mümkün olmadığı için Hükümetimizin bu teklif dairesinde hareket etmek düşüncesinde olduğunu bildirmiştir...”

İngiliz Büyükelçisine yapılan tebligatı bildiren telgrafta, Londra’da bulunan Açıkalın’a da Büyükelçi Ünaydın’la birlikte, İngiltere Dışişleri Bakanı Robert Anthony Eden ile temas etmesi için talimat verildi.

Eden konu üzerinde hazırlıklı değildi ve feshedilen antlaşmanın mahiyetini de iyi bilmiyordu. Sovyetlerin kendilerine bir şey söylememiş olduklarını, sadece bir müddet önce, Sovyet Sefirinin Rusların Türklerden teklif beklediklerini söylediğini, Boğazlar meselesi üzerinde ise daha önce Türkiye’ye bildirilenden başka bir şey söylemediklerini ve sarih bir şey söyleyecek durumda olmadığını ifade etti. Eden’in söylediği müşahhas veya olumlu noktaları Açıkalın şöyle özetliyor:

1. Ruslarla görüşmek doğru ve salim bir hareket olur.

²⁰ T.C.Dışişleri Bakanlığı, **İkinci Dünya Savaşı Yılları (1939–1946)**, Ankara,1973,s.250

²¹ Gürün **a.g.e.**, s.277

2. Ruslarla mutabık olarak yeni muahede mevzuunu iki memleketin menafii icabına göre daha iyi bir şekilde gerçekleştirmek muvafık olur.
3. Ruslar bu müzakerat esnasında Boğazlar meselesini açacak olurlarsa, bunun yalnız iki memleketi değil, daha fazla memleketleri alakadar eden bir mesele olduğu söylenmeli.
4. İngiltere bu konuda Türkiye'ye yardım edecektir.

İngiliz Büyükelçisi, kendisine 22 Mart 1945 günü sorulan “Müttefikimiz İngiltere Hükümetinin bu hususta bize bildirmek istediği her hangi bir düşüncesi olup olmadığı” sorusuna Hükümetinin cevabını 4 Nisan günü bir sözlü bildiri olarak getirdi. Tamamen telkin mahiyetinde düzenlenmiş bu bildiride Türk cevabının şunları kapsıyabileceği belirtiliyordu:

1. Fesih ihbarının Antlaşma hükümlerine uygun olarak yapıldığının not edilmesi;
2. Daha geniş ve daha iyileştirilmiş bir Anlaşma akdi için Sovyetler tarafından belirtilen istekle mutabık bulunduğu;
3. Böyle “iyileştirilmiş” bir antlaşmanın akdi için San Fransisko toplantısından sonra belirecek uluslararası durumun daha uygun olabileceği ve Antlaşmanın San Fransisko emniyet tertibi içerisinde müzakere edilebileceği.

Son bir madde olarak da, eğer Sovyetler Montreux Sözleşmesini öne sürerlerse bunun sadece çok taraflı olarak görüşülebilecek bir konu olduğunun belirtilmesinin uygun olacağı ifade olunmaktaydı.²²

Aynı gün yani 4 Nisan 1945’de Rusların fesih deklarasyonu, Dışişleri Bakanı Hasan Saka’nın Sovyet Büyükelçisine önce okuyup sonra yazılı metnini verdiği bir bildirge ile cevaplandırıldı.

“Türkiye ile Sovyet Rusya’yı uzun zamandan beri birbirine bağlayan iyi komşuluk ve dostluk münasebetlerini idame(sürdürme) ve tarsin arzusunu (kuvvetlendirmeyi) daima beslemekte olan Türkiye Hükümetinin, Türk –

²² T.C. Dışişleri Bak.,**a.g.e.**, s.252-253

Sovyet dostluğuna mühim hizmetler ifa (yapmış) etmiş olan bu muahedeye (Antlaşmaya) verdiği kıymeti tebarüz ettirdikten ve 7 Kasım 1935 tarihli protokol ahkâm mucibince (protokol hükümleri çerçevesinde) izhar edilen fesh arzusunun kaydeylediğini “ bildirdikten sonra,

“Feshedilen muahede yerine iki tarafın bugünkü menfaatlerine daha uygun ve mühim salahları (iyileştirmeleri) muhtevi (içerecek) yeni bir akdin ikamesi (bir yenisi ile değiştirilmesi) hususundaki Sovyet telkinini kabul eylediği ve bu bapta kendisine yapılacak teklifleri en büyük dikkat ve hayırhahlıkla (iyi niyetle) tetkike amade (hazır) bulunduğu “ da belirtilerek cevabi nota 7 Nisan günü Ankara ve Moskova’da bir resmi tebliğle ilan edildi.²³

Netice olarak Türk Hükümeti, Sovyet Hükümetinin ne gibi önerileri olduğunu sormakta ve her iki tarafında çıkarlarına uygun bir başka antlaşmanın yapılabileceğini bildirmektedir.

Nisan ile Haziran başı arasında Türkiye’de bulunan Moskova elçisi Sarper ile Sovyetlerin Ankara elçisi Vinogradov arasında Ankara’da yapılan ikili görüşmeler ile Dışişleri Bakanı Hasan Saka’nın 7 Mayıs’ta San Francisco’da Molotov ile yaptığı görüşmelerde Sovyetlerin ne gibi isteklerde bulunduğu ortaya çıkmadı. San Francisco’da Molotov hazırlıkları olmadığını beyan ederek, Türk dosyasını inceleyecek kadar vakit bulamadığını ifade ile Türk meslektaşına, iki memleket menfaatlerine ve ilişkilerinin iyileşmesine daha müsait bir antlaşma akdi’nin mümkün ise, Ankara’nın düşündüğü tekliflerini bildirmesini telkin etti.²⁴

Bu arada Sarper’in Vinogradov ile 21 Nisan’da öğle yemeği ile başlayan 21 ve 22 Mayıs günleri çeşitli vesilelerle devam eden özel görüş teatilerinde, Karadeniz’in güvenliği, Montreux sözleşmesi ve hatta iki devlet arasında yapılacak bir ittifak antlaşması gibi konular ele alındı. Gerçi Sarper görüşmelerin başında görüşmelerle ilgili yetkili kılındığını ama konuların tarafları bağlamayan bir hazırlık olduğunu ve bir talimat olmadığını belirtmiş ise de, Ruslar bu özel görüşme teatilerini Türkler bizden bir ittifak antlaşması

²³ T.C.Dışişleri Bak.,a.g.e.,s.254

²⁴ Erkin,a.g.e., S.252

istediler konumuna getirmişlerdi.

Bu temaslardan sonra Büyükelçi Sarper, Ankara'da sözle taslağı çizilen sözleşmeyi imzalamak ümidi ile Moskova'ya vazifesine döndü.²⁵

Başbakan Saraçoğlu, Sarper'e Moskova'ya hareketinden önce 23 Mayıs 1945 tarihinde, yazılı olarak ayrıntılı bir talimat verdi.²⁶

Talimatın özü şöyledir:

1. Feshedilen anlaşmanın yerine konmak üzere bir ittifak muahedesi yapmaya kadar gidilebilir.
2. Montreux Sözleşmesi iki taraflı olarak ele alınamaz.
3. Ancak yapılacak bir ittifak anlaşmasına Karadeniz güvenliği açısından, bir savaş halinde, Türkiye'den, Sovyetlerin düşmanı kara ve deniz kuvvetlerinin geçirilmeyeceği hükmü konabilir.
4. Savaş halinde Karadeniz'den Sovyet deniz kuvvetlerinin Akdeniz'e çıkması, Montreux'nün Türkiye'ye bıraktığı takdir hakkı'nın İngiltere aleyhine kullanılmaması şartı ile nasıl bir formülle halledilebileceği düşünülebilir.
5. Anlaşmada İngiltere lehine bir çekince maddesi olmalıdır.
6. İngiltere ile Rusya arasında bir savaş çıkarsa İngiltere'ye karşı savaşa sürüklenmemizi önlemek şarttır.
7. Böyle bir anlaşma imkan dahiline girerse İngiltere'ye bilgi verilip muvafakatleri istenecektir.

Ankara'dan gerekli talimatı da alan Büyükelçi Sarper Moskova'ya döndükten sonra 7 Haziran 1945 günü saat 18:00 da Molotov tarafından kabul edildi.²⁷

Sarper iki saatten fazla süren bu görüşme esnasında Türk diplomatının Sovyetler Birliğine memleketi adına verdiği samimi ilişkiler teminatına cevaben Molotov, Sovyet dostluğunu kazanmak için Türkiye'nin gereken fiyatı ödemesi lazım geldiğini bildirdi. Bu girişten sonra Molotov Rus dostluğuna karşılık olarak ne almak istediğini de tasrih etti. Evvela Türkiye,

²⁵ Erkin, **a.g.e.**, S.253

²⁶ T.C.Dışişleri Bak., **a.g.e.**, s.261

²⁷ Gürün, **a.g.e.**, s.282,283

Kuzey komşusu yararına hudut tashihine rıza göstermeli ve I. Dünya Savaşı'ndan zaif ve yaralı olarak çıkmış olan Sovyetler Birliğinin 1918 yılında komşusuna terk etmek zorunda kaldığı Kars ve Ardahan vilayetlerini kendisine geri vermeli idi. İkinci Şart olarak, Molotov, Türkiye'nin Akdeniz'den gelebilecek bir taarruza karşı Çanakkale Boğazı'nı başarı ile savunma kudretinden şüphe göstererek Sovyet kuvvetlerine Boğazlarda üs verilmesini ve iki taraf arasında Montreux antlaşmasının tadili için bir prensip mutabakatına varılmasını istedi.²⁸

Özetle ifade etmek gerekirse 7 Haziran 1945 görüşmesinde Sovyetler'in talepleri üç nokta üzerinde toplanmakta idi:

1. 1921 Tarihli Moskova Antlaşması ile tespit edilen Türk-Sovyet sınırında Sovyetler Birliği lehine düzeltmeler yapılması.
2. Boğazların Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyetler Birliği tarafından ortaklaşa savunulması ve Ruslara üs verilmesi.
3. Montreux Sözleşmesinin yeniden düzenlenmesi.

Sovyet talepleri reddeden Büyükelçi Sarper, Rus taleplerini içeren telgrafını talimat almak üzere Ankara'ya gönderdi.

Ankara, kısım kısım gelen bu telgraf'ın tamamını 12 Haziran günü aldı ve o gün, Başbakan Saraçoğlu ile İnönü'nün de onayı alınarak Sarper'e şu talimat verildi:²⁹

1. Sovyetlerle akdedilecek (yapılacak) yeni bir antlaşma münasebetiyle tarafımızdan arazi terki, üs verilmesi gibi taleplerin hiçbir suretle müzakere mevzuu olmasını kabul edemeyiz.
2. Milletler arası bir muahede olan Montreux Antlaşmasının sadece iki devlet arasında tadilini istihdaf (öngörece) edecek konuşmalar ise hiçbir önemli netice vaat edemez.
3. Yukarıdaki iki madde'nin havası içinde noktai nazarımızı bildirmekle iktifa ederek (yetinerek), Molotov'un vereceği cevaplardan müspet neticeye doğru bir gelişme olup olmayacağına

²⁸ Erkin,a.g.e.,s.253

²⁹ Gürün,a.g.e., s.287

teşhis koymaya çalışırsınız. Teşhisiniz müspete doğru yürüdüğü takdirde konuşmalara devam edersiniz

Bu arada Başbakan Saraçoğlu'na önceden kararlaştırılmış bir randevusu olan ve ilk ziyaretini gerçekleştirecek olan ABD'nin yeni Ankara Büyükelçisi Wilson'a 12 Haziran 1945 günü konu ve gelişmeler hakkında bilgi verdi. Aynı şekilde Dışişleri Bakanı Vekili olan Nurullah Esat Sümer'de, İngiliz Büyükelçisi Sir Maurice Peterson'u İstanbul'da görerek Sarper – Molotov görüşmesini anlatarak kendisine bir de muhtıra verdi.³⁰

Peterson, şahsen Sarper'in verdiği cevapları tamamen yerinde bulduğunu ve kısa zamanda da hükümetin resmi cevabını getireceğini belirtti.

18 Haziran 1945 günü Sümer, Amerikan sefiri Wilson ile görüşerek Sarper – Molotov görüşmesi hakkında ayrıntılı bilgi verdi. Sarper'in Molotov ile ikinci görüşmesi 18 Haziranda oldu.

Kayıtları Dışişlerinde tam metin olarak değil, özet olarak yer alan bu görüşmede Molotov görüşlerini yeniledi. Durumu dikkatle izleyen İngiliz Hükümeti'nin Türk tutumunu desteklemek üzere Moskova'da yapacağı girişime Washington'un da katılması yolundaki talebi ABD'ce uygun görülmedi. ABD yönetimi Potsdam Konferansı arifesinde bu konuda kesin bir tavır almak istemediğini açıkladı. Potsdam'a giden yolda sadece yönetim değil, Amerikalı öteki yetkililer de Boğazlar'la ilgili Sovyet talepleri konusunda çelişik düşünceler taşıyorlardı. Kendilerine danışılan "Ortak Stratejik İnceleme Komitesi'nin kıdemli kara ve hava kuvvetleri subayları, Sovyetler'den yana görüş bildirdiler. Bu askeri uzmanlara göre "Kıyılarımıza çok uzaklardaki İzlanda, Azor Adaları, Pasifik gibi yerlerde üsler kuranların (yani ABD'nin) Rusların Boğazlar'da üs talep etmelerine karşı çıkması iki yüzlülük olurdu." Bu görüşe karşı çıkanlarda oldu. Dışişleri Bakanlığı'nın da desteklediği ABD Genelkurmayı'nın eğilimi, Rusya'nın Boğazlar'da üs edinmesine izin verilmemesi biçimindeydi. Çünkü Ruslar burada üs hakkı elde ederlerse, Ege'de ve Akdeniz'de yeni üsler kurmak için girişimlerini

³⁰ T.C.Dışişleri Bak.,a.g.e.,s.267,268

sürdürebilirlerdi. Boğazlar'ın konu edildiği bir sonraki uluslararası toplantı, 17 Temmuz–2 Ağustos 1945 tarihlerinde yapılan Berlin (Potsdam) Konferansı oldu. Potsdam'da Türkiye konusu 22 Temmuz'da gündeme geldi ve ilk sözü alan Churchill, Türkiye'nin çok kaygılı olduğunu hatırlatarak, Rusların tutumunu sordu. Molotov Rusya'nın görüşünü özetleyerek aşağıda belirtilen hususları içeren bir vesikayı dağıttı:³¹

1. Günün şartlarına artık uymayan, Montreux'de imzalanmış Milletlerarası Boğazlar sözleşmesi usulü çerçevesinde feshedilecektir.
2. Karadeniz'e tek geçidi oluşturan Boğazların rejimini tespit, ticari seyrüsefer serbestisini ve Karadeniz Boğazları güvenliğini sağlamaya muktedir ve bununla ilgili devletler olarak, Türkiye ile Sovyetler Birliği yetkisine girecektir.
3. Diğer tedbirlere ilaveten yeni Boğazlar rejimi aşağıdakini de sağlayacaktır:

“Kendi güvenlikleri yararına ve Karadeniz bölgesinde barışın korunması için Türkiye ile Sovyetler Birliği, Boğazların üçüncü devletlere Karadeniz devletlerine düşmanca maksatlarla kullanılmasını, Boğazlardaki ortak imkânları ile önleyeceklerdir. Türk askeri üslerine ilaveten Boğazlarda Sovyet askeri üsleri kurulması)”³²

Churchill Boğazlar'da bir Rus üssü kurulmasına razı olamayacağını, Türkiye'nin böyle bir öneriyi kabul edeceğini sanmadığını söyledi. ABD başkanı Truman ise Boğazlardan geçiş konusunda ılımlı kimi düzeltmelerden başka bir şey tartışmayacağını belirtti. Konu çeşitli açılardan ele alınıp tartışıldıktan sonra Dışişleri Bakanları Konseyi'ne havale edildi. Boğazlar'la ilgili olarak 2 Ağustos 1945 günü imzalanmış olan komünikedeki (diplomatik bildiri)16.maddede şöyle deniyordu:

“Üç Hükümet, Boğazlarla ilgili olarak Montreux'de imzalanmış sözleşmenin günün koşullarına uymadığından değişmesi gerektiğini kabul ederler. Bir sonraki adım olarak üç hükümetten her biri ile Türkiye

³¹ Akalın, **a.g.e.**, s.194,195

³² Gürün,**a.g.e.**, s.293

Cumhuriyeti arasında meselenin doğrudan görüşme konusu yapılması uygun görülmüştür.”³³

Postdam’da üç ülkenin Türkiye ile ayrı ayrı görüşmede bulunmaları kararlaştırılmış olmakla beraber, hem İngiltere’nin, hem de Rusya’nın inisiyatifi ABD’nin almasını bekledikleri belli oluyordu. Bu arada üç ülke Dışişleri Bakanları 11 Eylül 1945’de Londra’da toplandılar, fakat Türkiye konusu bu toplantı gündemine girmedi.

ABD, kendi görüşlerini, 2 Kasım günü Ankara’da bir nota ile Türk Dışişlerine bildirdi. Montreux Sözleşmesinde ABD’nin ne gibi bir değişiklik önerdiğini gösteren kısmı şu şekildedir:

1. Boğazlar her zaman bütün milletlerin ticaret gemilerine açık bulunmalıdır.
2. Boğazlar her zaman Karadeniz’de sahil sahibi Devletlerin harp gemilerinin transit geçişine açık olmalıdır.
3. Barış esnasında ve müşterek mutabakat yolu ile tespit edilecek sınırlı bir tonaj dışında, Boğazlar, Karadeniz’de sahile sahip olmayan devletlerin harp gemilerine, sahil sahibi devletlerin muvafakatleri veya Birleşmiş Milletler otoritesi altında hareket etmeleri halleri dışında, kapalı tutulmalıdır.
4. Sözleşmede, Milletler Cemiyeti sistemi yerine Birleşmiş Milletler sisteminin ikamesi ve akit devlet olarak Japonya’nın antlaşmadan çıkarılması gibi, Montreux rejimini günün icaplarına uydurmaya yönelik bazı değişiklikler yer almalıdır”.

Ankara’daki ABD Büyükelçisi, Dışişlerine verdiği notanın birer suretini de İngiliz ve Rus Büyükelçilerine de verdi.³⁴

Amerikan teklifleri hakkında düşüncesi sorulan İngiltere, 21 Kasım 1945’de Türkiye’ye verdiği cevapta, Montreux sözleşmesi’nin değiştirilmesine taraftar olmakla birlikte bunu acil görmediğini, buna karşılık toplanacak bir konferansa katılacağını belirtti.

Bu arada Türkiye, ABD teklifinin özellikle ikinci maddesine takılmıştı.

³³ Akalın, a.g.e., s. 195

³⁴ Gürün, a.g.e., s.300

Zira bu madde, bütün Rus donanmasının aynı anda Boğazlardan geçebilmesine ve mesela İstanbul önüne gelebilmesine imkân sağlıyordu. Hâlbuki Montreux'de Boğazlardan geçiş halindeki gemileri toplam tonajı hakkında bir sınırlama öngörülmüştü. Bu konuda Türkiye ile ABD arasında görüşme ve yazışmalar oldu.³⁵

Türkiye'nin konu ile ilgili endişeleri ABD ve İngiltere Büyükelçilerine devamlı ve uzun uzadıya izah edildi.

6 Aralık 1945 tarihli cevabıyla Türk Hükümeti, Amerikan Dışişleri Bakanlığına, Amerikan telkinlerinin tartışma esası olarak alınmasına muvafakatini, Boğazlar hakkında uluslararası konferansa katılmak arzusunu ve Türkiye'nin bağımsızlığına, egemenliğine ve toprak bütünlüğüne hürmet ve riayet şartıyla toplantıda alınacak kararları kabul vaadini bildirdi.³⁶

1945 yılı Aralık ayında Türkiye üzerinde Rus toprak talepleri artmıştı. Gerek Türkiye, gerekse SSCB'de karşıt görüşteki kamuoyu güçleniyordu. 4 Aralık 1945'de İstanbul'da SSCB karşıtı bir miting düzenlendi. Göstericiler Rusça kitapların satıldığı iki kitapçı ile solcu Tan gazetesinin matbaasına polisin seyirci kaldığı bir ortamda saldırınca, 8 Aralıkta SSCB bunu kınayan bir nota verdi. Bu saldırı Türkiye siyasi yaşamına "Tan Matbaası olayı" olarak geçti. Rus Basın ve Radyosu da Türkiye aleyhtarı yayınlarına bir kampanya şeklinde hızla devam ediyordu. Tan matbaası olayının ardından, Gürcistan Bilimler Akademisinden iki profesörün Türkiye toprakları üzerindeki isteklerini dile getirdikleri makaleleri gündeme geldi. 14 Aralık 1945 tarihinde Tiflis'te yayınlanan "Komünist" Gazetesinde, 20 Aralıkta ise "Pravda" ve "İzvestiya"da yayınlanan ve "Türkiye'den meşru isteklerimiz" başlığını taşıyan bu makale şöyle sona eriyordu: "(...) Gürcü Halkı hiçbir zaman vazgeçmediği ve vazgeçemeyeceği topraklarını geri almak zorundadır.

Ardahan, Artvin, Oltu, Tortum, İspir, Bayburt, Gümüşhane ve Giresun, Trabzon bölgelerini içine almak üzere Doğu Lazistan'ı yani Gürcistan'dan koparılmış toprakların bir bölümünü kastediyoruz."³⁷

³⁵ Gürün, a.g.e., s.301

³⁶ Erkin, a.g.e., s.272

³⁷ Oran, a.g.e., s.503

Sovyet basınının söz konusu iddiaları ön plana çıkararak, Kars ve Ardahan'ın Sovyetler Birliğine geri verilmesi yönünde yazılara yer vermesi, Türk yöneticileri olduğu gibi Amerikalıları da kaygılandırdı.³⁸

İki memleket arasındaki ilişkiler gün geçtikçe kötüleşiyordu. O sıralar Dışişleri Genel Sekreteri olan Feridun Cemal Erkin hatıralarında konu ile ilgili şu şekilde bahsetmektedir. "Sovyet davranışının fiili alana henüz intikal etmemekle beraber, zihniyet bakımından maddi tecavüz kadar takbihi gereken (çirkin görülen, beğenilmeyen) manevi bir tecavüz teşkil ettiğini ilave ettim ve Büyükelçilerden (ABD ve İngiltere), taahhütlere aykırı bu durum hakkında Hükümetlerinin görüşlerini bana bildirmelerini rica ettim."

1946 yılının ocak ayı başlarında ABD Büyükelçisi Wilson, ABD Dışişleri Bakanlığının sözlü bir bildirisini Dışişleri Genel Sekreteri F.C.Erkin'e nakletti. Bu bildiri şu şekildeydi:

"Amerikan Hükümeti, Sovyetler Birliği ile Türkiye arasında artan gerginliği dikkat ve endişe ile takip etmektedir. Hükümet, tehlike karşısında korku ve telaşın dünya barışını kuvvetlendirmeye yarayacak bir davranış olmadığı kanısındadır. Bu bakımdan Amerikan Hükümeti ve milleti Türk milletinin maruz kaldığı baskı karşısında gösterdiği cesaret ve azmi hayranlıkla izlemektedir. Toprak talepleriyle ortaya çıkan duruma gelince, Nezaret bu talep yüzünden meselenin artık Türk – Sovyet ilişkileri alanını aşmış ve Amerikan Hükümetinin ihlaline müsaade etmeyeceği Birleşmiş Milletler yasası sahasına intikal etmiş bulunduğu düşüncesindedir."³⁹

1946 Yılıının başlarında ABD'nin Türkiye'ye karşı fiili bir ilgisi ortaya çıkmaya başlıyordu. Türk Hükümeti'nin batı ile kurmaya çalıştığı sıcak ilişkiler çerçevesinde ABD'den gelen mesaja benzer bir bildirinin İngiltere'den de gelmesine çalışılıyordu. Bu çalışmalar semeresini verdi ve İngiltere Dışişleri Bakanı Bevin 20 Şubat 1946 günü Avam Kamarasında bir konuşma yaptı. Türkiye ile Rusya arasında bir süredir bir basın polemiği sürdüğüne, bunun mahzurlarına temas ettikten sonra, M.Bevin konuşmasına şöyle devam etti:

³⁸ Akalın, a.g.e.,s. 198

³⁹ Erkin,a.g.e.,s. 279

“Bu anlaşmazlıkta iki nokta vardır. Birinci nokta iki vilayetin durumudur. İkinci nokta ise Boğazları ilgilendiriyor. İki vilayet konusunda okuduklarımdan öğrendiğim, Türkiye ile Rusya arasındaki hududun bir galiple mağlup arasında değil, aksine mağlup Türkiye ile kendi kusuru olmaksızın I.Dünya Savaşın’dan pek formda olmayan şekilde çıkmış Rusya arasında tespit edildiğidir. Dolayısı ile bu hudut zorla empoze edilmiş sayılamaz... Hudut Başkomutanın kendisi tarafından (Stalin Kastediliyor) çizildiğine göre, halen bunun bir anlaşmazlık ve sınır harbi konusu yapılması üzüntü vericidir. Boğazlar değişik bir meseledir. Dün birisi, 1914-18’de Çar’a İstanbul’u teklif edip etmediğimizi sordu. I. Harp sırasında pek çok tehlikeli işler yaptığımız anlaşılıyor... Ancak Rusya’nın düşüncesi, Çarlara gösterilen kolaylığın çok azının kendisine tanındığı yolundadır. Böyle bir şey yapmak istemem, ancak Çarlara verdiklerimiz bugünün Birleşmiş Milletler dünyasında artık gerekli değildir... Her hangi bir devletin diğeri aleyhine, belirli bir bölgede üs edinmesinin dünya barışına yardım edeceğinden hiç de emin değilim. Türkiye ile aramızda bir anlaşma olduğunu vurgulamak isterim. Samimi olarak söylemeliyim ki Türkiye’nin bir uydu olmasını istemiyorum. Benim istediğim onun bağımsız olmasıdır...”⁴⁰

İşte bu bağlamda Bevin’in demeci Türkiye’nin uluslararası durumuna yeni bir ağırlık ve sağlamlık unsuru katan önemli bir gelişme idi. Washington’dan ve Londra’dan elde edilen teminat sayesinde Türkiye daha rahat ve serbest nefes alabiliyordu.

Türkiye, makûs (kötü) talihin yönünü değiştirmişti. İtibarı günden güne artıyordu. Gerçekten 1945 de Avrupa ve Ortadoğu da vuku bulan olaylar, Birleşmiş Milletlerde Türkiye’yi istikrar ve güven unsuru olarak ön plana çıkarmıştı.⁴¹

Öte yandan 1946 başından itibaren SSCB Türkiye’ye yönelik isteklerini açıkça dile getirmeye başlaması, İran’da Sovyetlerin girişiyle Muhtar Azerbaycan Cumhuriyeti ve Mahabad Kürt Cumhuriyeti’nin kurulması, ABD’nin Boğazlar konusunda Türkiye’ye tam destek verme yönündeki

⁴⁰ Gürün, a.g.e., s.304,305

⁴¹ Erkin, a.g.e., s. 289

kararını pekiştirdi. Çünkü Postdam sonrasında SSCB ile çıkar ayrılığı iyice belirginleşen ABD bu tür girişimleri SSCB'nin adım adım batı Avrupa'ya ilerleme projesi olarak değerlendirmekteydi. ABD'ye göre önce İran'a müdahale eden, ardından Türkiye'yi tehdit eden SSCB, Amerikan çıkarlarına dünyanın her yerinde zarar verme planını uygulamaya koymuştu. ABD'ye göre, SSCB'nin savaş sonrası politikalarıyla bu ülkeyle ilişkileri kopma noktasına gelen Türkiye'nin, inşa edilmekte olan Batı Bloğu içine çekilmesi gerekmektedir.⁴²

1.3.3. Amerikan Missouri Harp Gemisinin Türkiye'yi Ziyareti ve Ekonomik Gelişmeler

Türkiye, II. Dünya Savaşı'nın bitiminde olağan duruma dönmek, savaş içinde genişleyen, kalabalıklaşan ordunun bir bölümünü terhis etmek, milli ekonomisini geliştirmek isteğindeydi. Ancak Sovyetler Birliği ile yaşanan gerginlik buna izin vermedi. Ekonomik gücü sınırlı olan Türkiye için, bir yolda dış yardım aramaktı. Türkiye'nin savaşta İngiltere'den sağladığı yardım, savaştan sonra ağır aksak devam etti, ama giderek azaldı. Savaş İngiltere'yi tüketmişti.

Türkiye'ye yardım elini uzatabilecek ikinci devlet ABD idi. ABD Türkiye'nin Şubat 1945'te savaşa girmeye karar verdiğini açıklamasından sonra, "Ödünç verme ve kiralama yasası" çerçevesinde Türkiye'ye 95 milyon dolarlık savaş malzemesi yardımı yapmıştı. Savaş sonrası elinde 245 milyon dolarlık altın stoku bulunan Türkiye, bu stoku hemen kullanmak istemedi. Hükümet iç istikraza ve dış borçlanmaya gitti.⁴³

Türk – Amerikan ilişkileri açısından Amerikan Missouri Harp gemisinin Türkiye'yi ziyareti tarihi bir dönüm noktası olmuştu ve kesinlikle stratejik bir ziyaretti.

⁴² Oran, **a.g.e.**, s.523,524

⁴³ Akalın, **a.g.e.**, s.206

Sovyet Liderliğinin uluslararası sorunlarda ayak sürüdüğü tespiti yapan ABD Donanma bakanı J.Forrestal, daha 1945 sonunda Akdeniz'e önemli bir Amerikan deniz gücünün yollanmasını önermişti. Başkan Truman'ın olumlu karşıladığı bu öneri, o sıralarda Sovyet yönetimini kışkırtmaktan kaçınan Dışişleri Bakanı Brynes tarafından geri çevrilmişti. Ancak, ABD'deki Sovyetlere tepkili güçler tutumlarını değiştirmediler. Fırsat kollamaya başladılar. ABD'de ölen Türk elçisi Ertegün'ün cenazesinin bir savaş gemisi ile ülkesine yollanması düşüncesi aranan bu fırsatı yarattı.⁴⁴

5 Nisan 1946 günü, Missouri Zırhlısı,16 ay önce Washington'da vazifesi başında ölen Büyükelçi Münir Ertegün'ün naaşını İstanbul'a getirdi. Missouri zırhlısının II. Dünya Harp tarihinde önemli bir yeri vardı. ABD'li General Mac Arthur, Japon İmparatoru olan güneşin oğlu Hiro-Hito'yu ayağına kadar dünyanın ikinci büyük gemisi olan USS Missouri Zırhlısı'na getirmiş ve Japonya'nın "Kayıtsız şartsız" teslimiyet belgesini bu savaş gemisinde imzalatmıştı. Böylece ABD, SSCB'ye Türk Boğazlarının statüsünün kendi rızası alınmadan değiştirilemeyeceği mesajını veriyordu.

Nitekim Missouri'nin İstanbul'a geldiği gün, Washington'da Ordu günü dolayısıyla bir konuşma yapan ABD Başkanı Truman, Ortadoğu ve Boğazların ABD için çok büyük ekonomik ve stratejik önemi olduğunu vurguladı. Truman bu bölgedeki devletlerin hiçbirinin bir saldırıya karşı koyabilecek güce sahip olmadıklarını belirterek, ABD'nin gerektiğinde bu devletlere yardımcı olabileceği yönünde bir işaret daha verdi.

Missouri'nin ziyaretini izleyen günlerde Türk – ABD ilişkilerinin daha da sıcak bir döneme girmesini sağlayan gelişmelerden biri de 7 Mayıs 1946'da yapılan bir anlaşmayla ABD'nin, Türkiye'nin II. Dünya Savaşı sırasında "Ödünç Verme ve Kiralama Yasası" yoluyla aldığı borçlarının tamamını silmesiydi. Böylece ABD tıpkı benzer anlaşmalar yaptığı Avrupa'daki müttefiklerine yaptığı gibi, savaş sonrasında ekonomik bir darboğazdan geçmekte olan Türkiye'nin sırtından da ağır bir yük kaldırmış oluyordu.⁴⁵

⁴⁴ Akalın,a.g.e., s.196

⁴⁵ Oran,a.g.e., s.525

ABD Dışışleri Bakanı Brynes, 15 Ekim 1946'da İngiltere Savunma Bakanı ile yaptığı görüşmede, ABD'nin Türkiye'ye yardım için elinden gelen her şeyi yapacağını, İngiltere'nin yardımını sürdürmekte kararlı olduğunu umduğunu, İngiltere'nin yardımı yeterli olmasa ABD'nin Türkiye'ye devredilmek üzere İngiltere'ye silah yollayacağını belirtti. ABD, Missouri'nin Türkiye'yi ziyaretinden ve özellikle 1946 yazından itibaren Türkiye'ye açıkça destek olmaya başlamıştı.⁴⁶

Bu arada Nisan ayında Sovyet basınında, Missouri'nin ziyareti ile ilgili tepki yazıları yayınlandı.

1.3.4. Sovyetlerin Ankara Büyükelçisini Çekmesi ve Boğazlar Hakkında Birinci Sovyet Notası

1946 yılının Temmuz ayı başlarında Sovyet elçisi Vinogradov Moskova'ya geri çağırıldı. Ankara'daki Sovyet misyonu iki yıl kadar maslahatgüzar tarafından idare edildi.

Sovyet Maslahatgüzar'ı 8 Ağustos 1946 günü Dışışleri Bakanına Hükümetinin Boğazlar hakkında bir nota verdi.⁴⁷ Aynı nota ABD ve İngiltere'ye de aynı gün verildi. Nota'da savaş sırasında meydana gelen münferit olaylardan bahsedilerek, Montreux sözleşmesinin Karadeniz Devletlerinin güvenliğini önleyemez bir hale geldiğinden bahsediyordu. Verilen nota'da örnek olarak 9 Temmuz 1941'de "Seefalke" adlı Alman sahil muhafaza gemisi'nin, Ağustos 1941'de "Tarvisio" adlı İtalyan yardımcı harp gemisinin, 4 Ekim 1942 tarihinde ticaret gemisi şeklinde toplam 140.000 tonluk harp gemilerinin boğazları geçerek Mihver devletlere malzeme taşıdığını, Haziran 1944'de "Ems" tipi 8 tane ve "Kriegstransport" tipi 5 tane muhtelif tonajda Alman harp ve yardımcı gemisinin Boğazlardan geçtiğinden söz edilerek, Türk Hükümetinin bunlara göz yumduğu ima ediliyordu.

Bu iddialardan sonra Sovyet notasında yeni bir Boğazlar rejimi'nin esasları öneriliyordu:

⁴⁶ Akalın a.g.e.,s.197

⁴⁷ Erkin a.g.e., s.295

Boğazlar bütün ticaret gemilerinin geçişine sürekli açık olmalıdır.

1. Boğazlar Karadeniz devletlerinin savaş gemilerinin geçişine sürekli açık olmalıdır.
2. Karadeniz'e sahili bulunmayan devletlere ait savaş gemilerinin Boğazlardan geçmesi, özel olarak belirtilen durumlar dışında, yasaktır.
3. Boğazlar rejiminin tesisi, Türkiye'nin ve Karadeniz'e sahili bulunan devletlerin yetkisinde olmalıdır.
4. Boğazlardan ticari seyrüsefer serbestliğini ve Boğazların güvenliğini sağlama bakımından en fazla ilgili ve bunu uygulamaya muktedir olmaları sıfatıyla Türkiye ve Sovyetler, Boğazların savunmasını ortak araçlarla temin etmelidirler.

Sovyetler Birliği notanın birer örneğini İngiltere ve ABD'ye de verdi.⁴⁸

Sovyetler Birliği ile Türkiye arasında notaların teati edildiği günlerde, Sovyetler çeşitli yayın vasıtaları ile taleplerini her fırsatta gündeme getiriyorlar, Kafkaslarda ve Bulgar hududunda askeri harekât yapıyorlardı. Böylece Ruslar güç gösterisi yaparak aynı zamanda psikolojik harekât uyguluyorlardı.

1.3.5. Türkiye'nin Birinci Sovyet Notasına Cevabı

SSCB'nin notasını Türkiye'den önce ABD (19 Ağustos 1946) ve İngiltere (21 Ağustos 1946) birer notayla cevapladılar ve Boğazlar rejimini yalnızca Karadeniz'e kıyıdaş devletlerce düzenlenmesi önerisine karşı çıkarak, Boğazlar savunmasının esasen Türkiye'nin görevi olduğunu vurguladılar.⁴⁹ Sovyet notasının 4. ve 5. maddesine kuvvetle itirazda bulundular.

Türk Hükümeti Sovyet notasını 22 Ağustos 1946 tarihli bir nota ile yanıtladı. Ankara bu notada öncelikle Sovyetlerin "Kimi savaşılan ülke

⁴⁸ T.C.Dışişleri Bak.,a.g.e.,s.285

⁴⁹ Oran,a.g.e., s.525

gemilerinin savaş sırasında Montrö Sözleşmesi'ne aykırı geçirildiği" yolundaki suçlamalara yanıt veriyor, bu iddiaları reddediyordu. Türk Hükümeti "dengeli bir belge " olan Montrö sözleşmesi'nin ortadan kaldırılması için bir neden görmediğini söylüyor, bununla birlikte sözleşmenin gemilerin tanımı, nitelikleri ve tonajları gibi kimi teknik konularda "günün koşullarına uydurulması gerektiğini teslim ediyordu". Ilımlı bir dille ele alınmış olan nota, Boğazlar üzerinde yetkili devlet tartışması ile ilgili olarak öteki devletlerle birlikte yapılmış bir sözleşmenin yürürlükten kaldırılmasının,"öteki devletlerin çıkarlarına zarar vermesi" olasılığına işaret ediyordu.⁵⁰

Türk Hükümeti, Sovyet notasının 5.maddesini kesin bir dille şu ifadelerle reddediyordu:

"İşbu Sovyet teklifi, milli bakımdan Türkiye'nin hiçbir suretle feragat edemeyeceği (hakkından vazgeçemeyeceği) ve takyidini kabul etmeyeceği (şarta bağlanmasını kabul etmeyeceği) egemenlik haklarına ve güvenliğine aykırıdır. Aynı teklif Uluslararası bakımdan da çok ciddi itirazlar davet etmektedir. Bu teklifin kabulü, Türkiye'nin Boğazlarda oynadığı Muvazene (denge) ve irtibat unsuru rolünün sona ermesi ve Karadeniz Devletlerinin sözde güvenliğinin, Türkiye'nin güvenliğinin imhası (yok olması) üzerine kurulması demek olacaktır.⁵¹

T.C. Hükümeti Boğazların güvenliğini birlikte sağlama yolundaki Sovyet önerisini geri çevirdikten sonra,"teklifin uluslararası bakımdan da çok ciddi itirazlar davet edeceğini" vurgulayarak, uluslararası toplumunda desteğini arama yoluna gitti.⁵²

1.3.6. Türk Boğazları Hakkında İkinci Sovyet Notası

Sovyetler Birliğinin Türk Hükümetine ikinci notası, Türkiye'nin cevabından yaklaşık bir ay sonra, Sovyet Maslahatgüzarı tarafından Dışişleri Bakanına 24/25 Eylül 1946 gecesi verildi.

⁵⁰ Akalın,**a.g.e.**, s.200)

⁵¹ T.C.Dışişleri Bak.,**a.g.e.**,s.293

⁵² Akalın,**a.g.e.**, s.201

Notada, bir evvelki notadaki iddia ve görüşler bir kere daha tekrarlandıktan sonra aynı talepler ortaya sürülüyor, özellikle Türkiye Cumhuriyeti'nin reddettiği 4. ve 5. maddeler üzerinde duruyordu. Kremlin'e göre, Karadeniz bir kapalı deniz idi ve bu özellik Boğazlar rejiminin tayininde Karadeniz memleketlerinin üstün menfaatlerini ve yetkisini haklı göstermekte idi.⁵³

Boğazların güvenliğinin ortaklaşa savunulmasına ilişkin 5. madde konusunda ise, Sovyetler Birliği'nin Karadeniz'de 2100 km. uzunluğunda sahilleri olduğu vurgulanarak, bu sahillerin memleketin iç bölgelerine yollar açtığından bahsediliyor ve Boğazların ortak savunulmasının bütün Karadeniz Devletlerinin güvenliğini sağlayacak tarzda düzenlenmesi gerektiği belirtiliyordu

Nihayet, Sovyet Hükümeti Montreux sözleşmesinin tadili usulü hakkındaki Türk görüşlerinin Montreux rejiminin tadilini isteyen Potsdam Kararını hesaba katmadığını ileri sürmekte ve uluslararası konferans toplantısından evvel Türkiye ile üç Müttefik Devlet arasında doğrudan doğruya görüşmeler yapılması hususunda ısrar etmekteydiler.⁵⁴

Rusya, bu kez, Konferans toplanmasından önce iki hükümet arasında müzakereler yapılması önerisini ortaya atmaktaydı. Müzakere önerisi 7 Ağustos 1946'da başbakanlığa gelen Recep Peker ve kimi bakanlar bu öneriye karşı çıkarken, kimi bakanlar müzakereyi uygun gördüler.

İçerdeki bu değişik fikirlerin yanı sıra bu defa İngiltere'de de, müzakere düşüncesi olumlu karşılanarak, Türkiye'ye bu yolda telkine başladı. Türk Hariciyesinin endişesi, bir müzakere açılması kabul edilirse, Rusların Hasan Saka'yı derhal Moskova'ya davet edeceklerinde düğümlendi. Böyle bir daveti reddetmek mümkün olamayacaktı. Ruslar Moskova'ya gidecek olan Türk Dışişleri Bakanını, bir oldu bitti ile Bulgar ve Romen delegasyonlarının da hazır bulunacağı bir toplantıya sokarlarsa, Boğazlar sorununu Karadeniz devletlerinin kendi aralarında görüşmeye başlamış oldukları o gün derhal dünyaya ilan edilebilirdi. Toplantı terk edilse dahi, böyle bir toplantıya girmiş

⁵³ Erkin, a.g.e. s. 303

⁵⁴ Erkin ,a.g.e., s.304

olmak, Rusların tezini kabul manasına gelirdi. Bu sakıncayı İngilizlere anlatarak onları imzadan vazgeçirmek mümkün oldu.

Bu arada Cumhurbaşkanı İnönü'nün müdahalesi ile içerdeki birbirine zıd iki düşüncenin telifi de sağlandı ve bu şekilde Türk cevabi notası hazırlandı.

ABD ve İngiltere kendi cevaplarını 9 Ekim 1946 tarihinde verdiler. ABD cevabında, Potsdam'da Türkiye ile iki taraflı olarak sadece görüş teatisi üzerinde mutabık kalındığını, bir müzakerenin diğer iki Büyük hazır olmadan yapılamayacağını, ABD'nin Montreux'ye tadil için toplanacak konferansa katılacağını, Boğazlara vuku bulacak bir saldırının Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine getirileceğini belirtmekteydi. İngiltere de benzer şeyler söyleyerek toplanacak konferansa katılacaklarını belirttiler.⁵⁵

1.3.7. Türkiye'nin İkinci Sovyet Notasına Cevabı

Türkiye cevabi notayı 18 Ekim 1946'da, yani ABD ve İngiliz notalarından 10 gün sonra Dışişleri Bakanı Hasan Saka tarafından Sovyet Maslahatgüzarına verdi.

Oldukça uzun olan, aynı zamanda nazik ve saygılı bir üslupla kaleme alınan Türk notasında Sovyetler Birliğince ileri sürülen sebepler teker teker incelenerek çürütülmüştü. Ağustos notasında yazılanlar tekrarlanıyor ve ayrıca Boğazların Sovyetlerle Batı dünyasını bağlayan bir halka durumunda olduğu ve Karadeniz devletlerine Boğazlar konusunda özel bir imtiyaz tanımayacağına işaret olunuyordu.

Türk notasının sonunda şöyle bir kısım vardı:

“Türk Hükümetinin fikrinde, Potsdam Konferansı'nın temenni ettiği hazırlayıcı çalışmalar, ilk önce ABD ve İngiltere Hükümetlerinin Ankara'ya yaptığı tebliğler ve sonra da aynı konu hakkında Türkiye ile Rusya arasında vuku bulan nota teatisiyle bugün fiilen tamamlanmıştır. Onun için Cumhuriyet Hükümeti, bu suretle yapılmış temasların Türkiye ile üç devletten her birinin

⁵⁵ Gürün, a.g.e.,s.307

Boğazlar meselesi karşısındaki durumlarını sarahatle ve yeter derecede açıklamış olduğu kanaatindedir. Bu şartlar içinde Türk Hükümeti, yazışma yoluyla görüş teatisi usulüne devamın faydalı ve uygun olup olmadığı hususunda şüphe eder. Bu hükümet tadil usulünün verimli bir şekilde harekete getirilmesi için zeminin yeter derecede hazırlanmış bulunduğu kanaatindedir.”

Notanın bir örneği Montreux Sözleşmesini imzalayan Devletlere (Japonya hariç) ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine gönderildi.

Rusya bu notaya cevap vermedi. Konferans toplanmasını da talep etmedi. Normal süresi geldiğinde Sözleşmeyi feshedeceğini de bildirmedi. Montreux bugün hala yürürlüktedir.⁵⁶

Dönemin Dışişleri Genel Sekreteri olan Feridun Cemal Erkin'in konu ile ilgili değerlendirmesi şu şekildedir:

Boğazların kontrolünü ele geçirmek için, tarihte, Rusya tarafından girişilen en güçlü diplomatik teşebbüslerden biri olan bu savaş, Sovyetler Birliği tarafından arzuları yönünde hiçbir ilerleme kaydedilmeden sona ermişti. Bu sonuç şu sebeplerden doğmuştu:

1. Türk Milleti'nin milli bağımsızlık ve egemenlik haklarına aykırı herhangi bir talebe tek vücut olarak ve azimle karşı koyması. Bu direnme, özellikle, Türkiye'nin davasına destek olabilecek hiçbir uluslararası yardıma güvenemeyeceği bir anda vuku bulmuştu.
2. Sovyet amaçlarının Potsdam konferansından evvel çok zamansız açıklanması. Bu hal Türk Milleti'nin yurtseverlik hislerini yüze getirmiş ve İngiliz'lerle Amerika'lıları haklı olarak şüpheye sevk etmişti.
3. ABD'nin cihan sahnesinde, nizam ve barış unsuru olarak zuhuru (ortaya çıkması), ilk zamanlarda Sovyet'lerce önemsenmemiş olmasına rağmen, kısa zamanda Sovyet hamleleri karşısında aşılması güç mani (engel) hüviyetini isbat etmişti.⁵⁷

⁵⁶ Gürün, a.g.e., s.308

⁵⁷ Erkin ,a.g.e., s.315

1.4. TRUMAN DOKTRİNİ

1.4.1. Genel Durum

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra Sovyet Komünist propagandası her alanda kendisini göstermeye başladı. Bu gelişmelerin dünya üzerinde ABD menfaatlerine zarar verebileceği ABD yetkililerince ciddi bir şekilde düşünölmeye başlandı. Amerikan kamuoyunda, Amerikanın tekrar kendi kabuğuna çekilmesini, dünyanın, bilhassa da Avrupa'nın karmaşık ilişkilerine karışmamasını isteyenler olduysa da, yenedünya düzeninde Amerika Sovyet'lerle işbirliği yapamayacağını fazla gecikmeden anlamıştı.

Bütün bu gelişmelere paralel olarak Sovyetler üç ana istikamette yayılmalarına hız kazandırdılar.

Birincisi İran üzerinden Ortadoğu petroleri ve Basra Körfezi ile Hint Okyanusu, ikincisi Türkiye üzerinden Boğazlar, Ege Denizi ve Doğu Akdeniz ve sonuncusu Yunanistan üzerinden Doğu Akdeniz.

Bu üç istikamet aynı zamanda geleneksel olarak İngiltere'nin Rusya'ya karşı hayati alâka ve çıkar alanları idi.

Bu Bölgeler İngiltere'nin Rusya'ya karşı 19.Yüzyılda en hassas noktaları olmuştu. Fakat İkinci Dünya Savaşı İngiltere üzerinde öyle bir tahribat yapmıştı ki, artık İngiltere'nin bu bölgeleri savunmak için Sovyet Rusya'nın karşısına çıkacak gücü yoktu. İngiltere'ye göre yeniden canlanan Rus emperyalizminin karşısına dikilebilecek tek kuvvet ABD idi.

Komünizmin ortaya çıkardığı evrensel tehlike, Amerika'yı, sadece Avrupa gelişmelerinin içine değil, fakat milletlerarası münasebetler düzeninin bütünü içine sürüklemiş ve milletlerarası politikanın küresel yapısı içinde ve hürriyet düzeninin korunmasında sorumluluklar almaya yöneltmiştir. Geleneksel Amerikan dış politikasındaki bu radikal değişmenin başlangıcını da Truman Doktrini teşkil etmekteydi.⁵⁸

⁵⁸ Armaoğlu, a.g.e., s.441

Bu genel çerçevede Truman Doktrini'ne esas teşkil eden Yunanistan'ın ve Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'ndan sonraki durumuna kısaca bir göz atmak gerekir.

1.4.2. II.DünyaSavaşı Yıllarında Yunanistan'daki Siyasi Gelişmeler

İngiltere'nin büyük destek sağladığı ülkelerden biri olan Yunanistan, II.Dünya Savaşı başladıktan sonra önce İtalya saldırısına, sonrada Alman işgaline uğradı.

Bunun üzerine Yunan Kralı İngiltere'ye, Yunan hükümeti de Mısır'a sığındı ve Yunanlılar, çeteler halinde birleşerek, Almanlara karşı mücadeleye başladılar. Bu çetelerin en kuvvetlileri aşırı sol eğilimli EAM ile sağcı EDES birlikleriydi. 1944 Ekiminde Almanlar yerlerini Yunanistan'a çıkan İngiliz kuvvetlerine bırakarak geri çekildikten sonra, Kralın Yunanistan'a dönmesini istemeyen EAM ile dönmesini isteyen EDES birlikleri arasında bir anlaşmazlık ve bunun sonunda da silâhlı bir çatışma çıktı. Bu çatışma ancak İngiltere'nin arabuluculuğu ile giderildi ve 1945 yılı başında, sağcılarla solcular arasında, Kralın geri gelip gelmemesinin plebisit yolu ile kararlaştırılması hususunda bir anlaşmaya varıldı. Bu anlaşma gereğince 1946 başlarında yapılan plebisit ve seçimleri sağcılar kazandı ve Kral, 1946 Eylülünde Yunanistan'a döndü.⁵⁹

Bunun üzerine Yunanistan'ın kuzey bölgesinde, General Markos adındaki bir komünist Liderin önderliğinde ayaklanma başladı. Yugoslavya Lideri Tito'nun, Milli Kurtuluş Cephesi adı ile teşkil ettiği bir kuvveti Markos'a göndermesi, Arnavutluk ve Bulgaristan'ın da yardıma başlamasıyla Yunanistan bir iç savaşa sürüklendi. İç savaş nedeniyle zor duruma düşen Yunan Hükümeti, 1946 Aralık ayında Sovyet Rusya'nın kontrolü altındaki Yugoslavya, Bulgaristan ve Arnavutluk'u Birleşmiş Milletler güvenlik konseyine şikâyet etti. Güvenlik Konseyince teşkil edilen soruşturma komisyonu, aylar süren çalışmalar sonucu 767 sayfalık bir rapor hazırladı ve

⁵⁹ A.Haluk Ülman, **Türk-Amerikan Diplomatik Münasebetleri 1939–1947**, Ankara, Sevinç Matbaası,1961,s.92

Yunan hükümetine karşı General Markos'a yardım ettikleri tespit edilen bu üç devletin barışı ihlal ettiklerini ilan ederek suçlu ilan etti. Fakat bu rapor Güvenlik Konseyinde Sovyet Rusya tarafından veto edildi.⁶⁰

Bu gelişmeler üzerine İngiltere ile ABD, Yunanistan'ında diğer Balkan devletleri gibi demirperde gerisine düşmesini önlemek için çareler düşünmeye başladılar.

1.4.3. 1947 Yılı Başlarında Türkiye'nin Ekonomik Güçlükleri

Missouri Zırhlısı'nın Türkiye'yi ziyareti bölümünde bahsedildiği üzere II. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye savaşa girmemesine rağmen "Savaş Ekonomisi" uygulamak durumunda kaldı. Savaş dünyada var olan siyasi askeri ve ekonomik düzenleri bozdu ve bütün dengeleri alt-üst etti.

Büyük devletlerin yüz binlerce kişilik ordularını muharebeye sokması yalnız savaşa katılan bu ülkelerin değil, Türkiye gibi savaşa katılmayan ülkelerin de bütün dengelerini bozdu.

Türkiye harbin başından beri gelebilecek her türlü tehdide hazır olmak için kuvvetli ve sayıca büyük bir ordu beslemek ve barındırmak zorunda kaldı. Savaş başlayınca, yeni kura gençler askere alındı, ardından da ihtiyat grubu askere çağrıldı. Daha savaşın başlangıcında 1 milyon olan asker sayısı, savaş yıllarında 1,5 milyona kadar çıktı.

İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra Türkiye iki önemli ekonomik sorunla karşı karşıya bulunuyordu:

1. Savaş sırasında yükselen ihraç fiyatlarını savaşın bitimiyle birlikte normal seviyeye indirmek,
2. Bir yandan ordusunu savaş mevcudu üzerinde tutarken diğer yandan da endüstrisini modernleştirme ve yeni çalışma alanları açmak.⁶¹

Daha evvelden vurguladığımız üzere, ellerinde 245 milyon dolarlık bir altın döviz stoku olduğu halde Rusya ile bir savaş ihtimalini düşünerek bu stoku kullanmak istemeyen Türk idarecileri, karşılaştıkları ekonomik

⁶⁰ Armaoğlu, a.g.e.,s. 431

⁶¹ ÜLMAN,a.g.e., s. 90

güçlükleri yenmek için bir yandan uzun vadeli iç istikrazlardan (borçlanmalardan), diğer yandan da dış kredilerden faydalanmak yoluna gitmeyi kararlaştırdılar.

1.4.4. İngiltere'nin Türkiye ve Yunanistan'a Yapacağı Yardımı Keseceğini Açıklaması

1947 yılı başlarında, Türkiye ve Yunanistan'ın askeri ve ekonomik dış desteğe ihtiyacı olduğu günlerde, İngiliz Hükümeti, 21 Şubat 1947 tarihinde, ABD Dışişleri Bakanlığına biri Yunanistan, diğeri de Türkiye hakkında iki muhtıra vererek, bu iki devlete savaşın sona ermesinden bu yana yapılmakta olan askeri ve ekonomik İngiliz yardımının İngiltere'nin o sırada geçirmekte olduğu büyük ekonomik buhran yüzünden 31 Mart 1947 tarihi itibarıyla kesileceğini ve Yunanistan'daki İngiliz kuvvetlerinin geri çekileceğini bildirdi.⁶²

İngiliz hükümeti Türkiye ile ilgili değerlendirmesinde de, Türkiye'nin bağımsızlığını batı savunması bakımından çok önemli gördüğünü bunun içinde mutlaka ekonomik ve askeri yardım yapılması gerektiğini vurguladı.

Bu muhtıraları aldıktan sonra Amerikan yönetimi önünde üç seçenek kalmıştı. Buna göre:

1. Türkiye ve Yunanistan'ı Sovyetler Birliği ile baş başa bırakmak ve bu devletlerin durumu ile hiç ilgilenmemek,
2. Konuyu Birleşmiş Milletler teşkilatına götürerek, buranın vereceği karara göre hareket etmek,
3. Bütün sorumluluğu yüklenerek, Türkiye ve Yunanistan'a Sovyet sızmasını engel olacak gerekli yardımı yapmak.

Truman Doktrini'nin Amerikan Senatosu ve Temsilciler Meclisinde yol açtığı tartışmalara ve kamuoyu yoklamalarına bakıldığında, Amerikan kamuoyunun az bir kısmı Amerikan'ın konuyla ilgilenmemesi yani birinci seçeneğe, bundan biraz daha büyük bir kısmı, konuyu BM'e götürmeyi yani ikinci seçeneğe yakın olduğu görülmüştür. Fakat bütün açıklığıyla ortaya

⁶² Ülman, a.g.e., s.94 ; Akalın, a.g.e., s.212.

çıkan bu yeni dünya durumu karşısında, Amerikan yönetimi, üçüncü yolu, yani Türkiye ve Yunanistan'a doğrudan doğruya yardım yapmak yolunu seçtiler.⁶³

İngiliz Muhtıraları ile ilgili olarak, Başkan Truman Dışişleri Bakan yardımcısı Dean Acheson'la bir görüşme yaparak, konunun Dışişleri Bakanlığının koordinesinde, Donanma ve Savaş Bakanlıkları'nın uzmanlarınca ele alınarak incelenmesini istedi.

ABD Genelkurmay Başkanlığınca hazırlanan ve Dışişleri Bakan Yardımcısı Acheson ile Donanma ve Savaş Bakanlıklarına görüşlerini almak için gönderilen 13 Mart 1947 tarihli çok gizli gizlilik dereceli raporundan anlaşıldığı üzere Yunanistan ve Türkiye'ye acil ve önemli yapılacak yardımın 27 Şubat 1947 tarihinde Başkan Truman tarafından prensip olarak uygun görüldüğü anlaşılmaktadır. Yine aynı raporda, Türkiye'nin askeri gücüne ve bağımsızlığına verilen önemin 24 Ağustos 1946 tarihinde konu ile ilgili verilen muhtırada da belirtildiği ve yardım konusu ile ilgili değerlendirme çalışmalarına başlanıldığı öğrenilmektedir. (EK-1,Rapor)

ABD'nin bu yolu seçmeye zorlayan, Sovyetler Birliği'nin yalnız Doğu Akdeniz'de değil, aynı zamanda Avrupa'da ve Uzak doğudaki yayılmacı emelleri, yeni topraklar elde etme ve kontrol altına alma gayretleri oldu. Bu amaçla ABD dış politikasını, Sovyet genişlemesini durdurucu önlemler alan bir politika üzerine oturtmuş ve kendi milli çıkarlarını da düşünerek bazı ülkelere ekonomik ve askeri yardıma karar verdi.

Aynı zamanda Amerikalı yetkililer Yunanistan'ın kaybedilmesi durumunda, Türkiye'nin de muhafazasının mümkün olamayacağını, Sovyet yayılmacılığının Ortadoğu'da hızlı bir şekilde gelişeceğini değerlendirdiler.

Daha sonra "Domino teorisi" adı verilecek bu analize göre tek bir ülkenin bile komünistlerin eline geçmesi durumunda komşularının da aynı kaderi paylaşacağı yaklaşımı, Amerikalıları kararlı ve çabuk harekete geçmeye zorlamıştı.⁶⁴

⁶³ Ülman, a.g.e., s.95,96.

⁶⁴ Durmuş Yalçın,"v.d.",**Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II**, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih

1.4.5. ABD Senato Ve Temsilciler Meclisinde Oylama ve Tasarının Kabul Edilmesi

ABD karar mekanizmalarının analiz ve değerlendirmelerinin sonucunda bölgedeki Sovyet tehdidinin engellenmesine ve İngiltere'nin bölgeden çekilmesiyle meydana gelecek olan boşluğu doldurmaya karar veren Amerikan Hükümeti ve Başkanı Truman 12 Mart 1947 tarihinde, Senato ve Temsilciler Meclisinin yaptığı ortak oturumda, daha sonra "Truman Doktrini" adını alacak tarihi konuşmasını yaptı.

Başkan Truman, konuşmasında özetle, öncelikle Yunanistan Hükümetinin ABD'den acil mali ve ekonomik yardım isteği üzerinde durduktan sonra, Yunanistan'ın zor durumda olduğunu ve yeterli doğal kaynaklara sahip olmadığından bahisle, 1940 yılından beri işgal altında uğraş verdiğini ve 4 yıl düşman işgalinde kaldığından söz etti. Yunanistan'ın şu anda da terörist hareketlerin tehdidi altında olduğunu, bir kaç bin silahlı komünistin hükümet otoritesine karşı mukavemette bulunduğunu bilhassa kuzeyde Arnavutluk, Bulgaristan ve Yugoslavya sınırında çatışmaların yoğunlaştığından bahsederek Yunan Hükümeti'nin bu durumun üstesinden gelemeyebileceğini, Yunan Ordusunun küçük ve teçhizat bakımından yetersiz olduğunu, kendi kendine yeterli ve saygı duyulan bir demokrasi için yardımın şart olduğunu söyledi.

İngiltere'nin 31 Mart 1947'den sonra bölgeden çekileceği, BM yardımlarının bu aşamada organizasyon yapısı bakımından acil müdahale için yeterli olmadığını, yardım talebinde bulunan Yunan Hükümeti'nin parlamentoda halkın % 8'ini temsil ettiğini ve yardımın gerekli olduğundan bahsetti.

Bilahare Yunanistan'ın komşusu olan Türkiye'nin de sarfınazar edilemeyeceğini, bağımsız ve ekonomik olarak kendine yeterli bir Türkiye'nin desteklenmesinin gerekli olduğu, savaş esnasında ABD ve İngiltere

tarafından malzeme yardımının yapıldığından bahsederek Türkiye'nin milli bütünlüğünü sürdürebilmesi için tesirli bir yardım gerekliliği üzerinde durdu. Başkan Truman, Yalta Antlaşmalarının ihlâli suretiyle bazı memleketlere karşı girişilen yıldırma hareketlerini ve baskıları, ABD Hükümetinin sık sık protesto etmiş olduğunu hatırlatarak ve bu konuda Polonya, Romanya ve Bulgaristan'dan söz etti. Ayrıca, Amerikan siyasetinin kendilerini boyunduruk altına almak için silahlı azınlıklar tarafından sarf edilen gayretlere ve harici baskılara mukavemet eden hür milletleri desteklemek olduğu kanaatindeyim dedi.

Truman sözlerine şöyle devam etti: “Eğer Yunanistan silahlı bir azınlığın kontrolü altına düşecek olursa, bu halin Yunanistan'ın komşusu olan Türkiye üzerinde ciddi ve ani tesirleri olacaktır. Bu takdirde karışıklık ve düzensizlik bütün Ortadoğu'ya yayılabilir”.

Başkan Truman, Yunanistan'a ve Türkiye'ye ekonomik yardım için Kongreden 400 milyon dolar istedi ve aynı zamanda kongreden Yunanistan ve Türkiye'ye bu memleketlerin talebi üzerine, yeniden yapılanma sürecinde ve danışmanlık hizmetinde kullanılmak üzere sivil ve askeri personel gönderme müsaadesi isteyerek, eğer yeniden para ve yetki gerekirse, kongreyi durumdan haberdar etmek hususunda tereddüt etmeyeceğini açıkladı.

Başkan Truman, dünyadaki hür insanlar, onların hürriyetlerini sürdürebilmeleri için bizim desteğimize bakıyorlar, olayların hızlı akışıyla, büyük sorumluluklar altına girmekteyiz. Kongrenin bu sorumluluklara dürüstçe bakacağına güveniyorum diyerek özetle konuşmasını tamamladı.

Başkan Truman Kongre'ye sunduğu mesajda, Türkiye'den çok Yunanistan üzerinde durmuştu. Bunun sebebi, Amerika idarecilerinin o sırada milletlerarası işbirliği ümidini hala koruyan Amerikan komisyonu bu iki devlete doğrudan doğruya yardımın gerekliliğine inandırabilmek için, Başkana Yunanistan'ın durumu üzerinde durmanın daha uygun olacağını telkin etmelerinden kaynaklanıyordu. Yalnız Amerikan kamuoyu değil, Amerikalı idareciler bile, Türkiye ve Yunanistan'a yapılacak yardımın planlanması sırasında Türkiye'nin askeri bakımdan Yunanistan'dan daha önemli olmakla

beraber ekonomik bakımdan Yunanistan kadar güç durumda olmadığını değerlendiriyorlardı. Truman mesajını kongre önünde okuduktan birkaç gün sonra, 18 Mart 1947 tarihinde, Senato ve Temsilciler Meclisine aynı zamanda sunulan bir kanun teklifi ile

1. Başkana Türkiye ve Yunanistan'a iki devletin ordularını eğitecek askeri uzmanlar yollamak yetkisinin verilmesi;
2. Bu iki ülkeye yardım yapılabilmesi için Başkanın emrine 400 milyon dolarlık bir tahsisatın ayrılması istendi.

Bu kanun teklifi, Amerikan yasama kurallarına uygun olarak, önce Temsilciler Meclisi Dışişleri Komitesi ile Senatonun Dış Münasebetler Meclisinde görüşüldü , sonrada sırasıyla Senatoda ve Temsilciler Meclisinde tartışıldı.⁶⁵

Yardıma karşı çıkan muhtelifler, Amerika'nın yapacağı yardımın mahiyetini değil, bu yardımın Rusya'da uyandıracak tepkileri göz önünde tutarak, Amerika'nın Rusya ile bir çarpışmaya girebileceğini ileri sürmekteydiler.

Örneğin Senatör Edwin Jahnson yalnız Yunanistan'a ekonomik yardım yapılmasını, ne Yunanistan, ne de Türkiye'ye askeri yardım yapılmamasını istedi. Bu düşüncede olanlar askeri yardımın, Amerika için, Rusya'nın hemen sınırları önünde hususi bir sorun kabul etmesi demek olacağı ve bunun da harp tehlikesine neden olabileceği düşüncesindeydiler.⁶⁶

Diğer taraftan bir politikacı ve gazeteci olarak Henry Wallace, "Türkiye I. Dünya Harbi'nde bizimle savaşmış ve Birleşmiş Milletlere yardımdan kaçınmış olan bir millettir. Türkiye en fazla fiyat verene hayati öneme sahip olan krom madeni satarak Almanlardan ve müttefiklerden aldığı paralarla semirdi. Bu satışlardan iki yüz milyon dolarlık altın stoku topladı. Türk tarafsızlığı harbi aylarca uzattı. Türk Hükümeti'nin temsili veya demokrat olduğunu iddia etmek manasızdır. Hangi tarafta savaşacağı bilinmediği için bu ordu, harbin devamı müddetince birçok müttefik tümenlerini bağlı bir halde

⁶⁵ Ülman, a.g.e., s.101.

⁶⁶ Ayın Tarihi, 24 Nisan 1947,(Erişim) [www.byegm.gov.tr/yayınlarımız/Ayın Tarihi](http://www.byegm.gov.tr/yayınlarımız/Ayın_Tarihi)

tutmuştur."⁶⁷ iddiasında bulunarak konuyu bir iç politika malzemesi olarak kullandı.

California Temsilcisi Helen G. Douglas Temsilciler Meclisi Dışışleri Komitesinde "Yunanistan gibi Türkiye'de insan hak ve hürriyetlerine önem vermeyen otokratik bir rejimle idare edilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri bu ülkelere yardım ederse, bu idareleri kuvvetlendirmiş olacaktır." Tezini ileri sürmekte, Kentucky Temsilcisi John M. Robinson Temsilciler Meclisinde "Türkiye savaş içerisinde tarafsız kalmış, hatta Nazilere sevgi ve yardım göstermiştir. Böyle bir devlete yardım etmek Birleşmiş Milletler davasına ihanet etmek olacaktır" demektedir, Wisconsin Temsilcisi Alvin E. Okonski gibi bazı üyeler de, Ermeni meselesini öne sürerek Türkiye'ye yardım yapılmamasını istediler.⁶⁸

Buna karşılık Amerikan Dışışleri Bakanlığı yetkilileri, Türkiye'nin Sovyet baskısı altında bulunmasının, Boğazlardan Çin'e kadar olan bütün Ortadoğu ve Asya'yı tehlikeye soktuğunu belirttiler.⁶⁹

Kanun tasarısı ile ilgili verilen yirmiden fazla düzeltme teklifi reddedilmiş, uzun ve gürültülü tartışmalardan sonra, Amerikan kamuoyunda geniş yankılar uyandıran "Yunanistan ve Türkiye'ye Yardım Tasarısı" 22 Nisan 1947 tarihinde Senatoda (67 evet, 23 hayır, 5 kullanmayan); 9 Mayıs 1947 tarihinde Temsilciler meclisinde (287 kabul, 107 hayır, 35 kullanmayan) kabul edildi.⁷⁰

Böylece 22 Mayıs 1947 tarihinde Başkan Truman tarafından onaylanan yardım tasarısı ile Yunanistan'a 300 milyon ve Türkiye'ye de 100 milyon dolarlık bir askeri yardım yapılması yürürlüğe girdi.

Yasada ABD Başkanı'na, mali yardımın yanı sıra; malzeme, hizmet ve bilgi yardımı da yapmak, askeri ve teknik uzmanlar göndermek yetkisi de verildi. Yasa gereğince, yapılacak yardımın başkanın bilgi ve onayı olmadan Türkiye ve Yunanistan tarafından amaçları dışında kullanmaları ve

⁶⁷ Ayın Tarihi, 29 Nisan 1947,(Erişim) [www.byegm.gov.tr/yayınlarımız/Ayın Tarihi](http://www.byegm.gov.tr/yayınlarımız/Ayın_Tarihi)

⁶⁸ Ülman, a.g.e. s. 103

⁶⁹ Armaoğlu, a.g.e., s.442.

⁷⁰ Ülman, a.g.e., s.105.

üçüncü bir ülkeye devretmeleri yasaklandı. Yapılacak ABD yardımının yerinde ve amacına uygun kullanılıp kullanılmadığının denetimi için ABD tarafından yetkili denetçiler gönderilecek, Türkiye ve Yunanistan bu kişilere gerekli bilgileri vermekten kaçınmayacaklardı. Her iki ülke içinde de Amerikan basın ve radyo temsilcileri tarafından yapılacak yardım konusunda serbestçe inceleme yapıp bilgi toplamalarına da engel olunulmayacaktı. Yasada ayrıca Yunanlı ve Türk personeline Amerika'da eğitilmelerine de değinildi.

Bu arada ABD kamuoyunda Truman Doktrini'ne Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nı hiç dikkate almadığı yönünde eleştiriler yapıldı. Çünkü savaş sonrası uluslararası düzenin temeli BM teşkilatı idi ve Amerikan kamuoyunun büyük bir bölümü BM Teşkilatı'na dayalı çözümlerde ısrar etmekteydiler. Bu eleştirileri yapanlara göre, Türkiye ve Yunanistan'a yardım, Birleşmiş Milletlerce ya da onun aracılığıyla yapılmalıydı. ABD yönetimi en azından haberdar etmeliydi. Truman yönetimi böyle yaparak BM'in otoritesine darbe indirmiş, Teşkilât'ın güç ve önemi hakkında dünya ve Amerikan kamuoyunda kuşklar yaratmıştı.

Bu eleştirileri karşılamak amacıyla Senato Dış ilişkiler Komitesi Başkanı Senatör Arthur Vandenberg, yardım yasa tasarısında değişiklik önerdi. "Vanderberg değişikliği" adıyla anılan düzeltmelere göre;

1. BM Güvenlik Konseyi'nin 7 üyesi ya da BM Genel Kurulu çoğunlukla yardımın kesilmesini isterse,
2. Türk ve Yunan hükümetleri artık yardım istemediklerini belirtirlerse,
3. ABD Başkanı bu kanunun amaçlarının gereği gibi gerçekleştiğine, ya da gerçekleşmek imkânı kalmadığına karar verirse,

Birleşik Amerika Türkiye ve Yunanistan'a yaptığı yardıma son verecektir.⁷¹

Truman Doktrini, bir süredir Sovyet Tehdidi altında tedirgin yaşayan Türk Hükümetinde büyük memnunluk yaratırken, Sovyetler Birliği'nde şiddetli tepkilere yol açtı.

Sovyet basını, Truman'ın mesajını kongrede okuması üzerine,

⁷¹ Akalın a.g.e., s.221; Ülman, a.g.e., s.105.

Türkiye'nin ABD'nin denetimine girdiği yolunda bir kampanya başlattı. 22 Mayıs 1947 tarihinde kongre'den yardım yasası çıkınca Rusya, bu yardımın dünya barışını tehdit ettiği gerekçesiyle BM Güvenlik Konseyi'ne başvurdu. Fakat bu başvurudan bir sonuç alamadı.⁷²

Böylece Truman Doktrini ile Amerika Birleşik Devletleri, kendi kıtasına dönük geleneksel dış politikasını değiştiriyor ve I. Dünya Savaşının sonundaki tutumunun aksine dünya arenasında daha aktif bir rol üstlenmeye başlıyordu.

1.4.6. Türkiye'ye Yapılacak Yardım Hakkında Antlaşma

"Yunanistan ve Türkiye'ye Yardım Kanunu"nun başkan Truman tarafından onaylanmasından bir gün sonra, 23 Mayıs 1947 tarihinde bir Amerikan heyeti Türkiye'ye geldi.

Amerikan Hükümetinin yardım konusu ile ilgili ilk Misyon Şefliğine atanan Ankara'daki Amerikan Büyükelçisi Edwin C. Wilson'un, ABD Dışişleri Bakanlığın 15 Mayıs 1947 gün ve 264 numaralı şifre telgrafına cevaben yazdığı 15 Temmuz 1947 tarihli ve 1750 numaralı gizli cevabı yazısı, ABD hükümetince gönderilen araştırma ve inceleme heyetinin Türk Ordusu hakkında yaptığı çok kapsamlı değerlendirme raporudur. (EK-2, Rapor)

Bu rapordan anlaşıldığına göre Türk Ordusu'na hangi alanlarda ne gibi yardım yapılacağını tespit etmek amacıyla gelen bu araştırma ve inceleme heyeti dört kısım halinde Korg. Lunsford E. Oliver başkanlığında teşkil edilmişti. Birinci inceleme grubu Korgeneral Oliver başkanlığında ve 10 subaydan oluşan kara kuvvetleri kısmı, ikinci inceleme grubu Tuğamiral Ernest E. Herrman başkanlığında ve 6 subaydan oluşan deniz kuvvetleri kısmı, üçüncü inceleme grubu Korg. William E. Hall başkanlığında ve 4 subaydan oluşan hava kuvvetleri kısmı ve dördüncü inceleme grubu da Mr. Paul Mc Gulre başkanlığında sivil iki ekonomistten meydana gelen Dışişleri Bakanlığı kısmından oluşmaktaydı.

⁷² Akalın, a.g.e., s.23.

Altı hafta boyunca Türkiye'de kalan inceleme heyeti ilk olarak Ankara'da Türk Genelkurmayı, kara, deniz ve hava kuvvetleri karargâhlarında ilgili subaylar ile konferans ve brifingler yaptılar. Müteakiben, heyet alt gruplara ayrılarak; Türk Genelkurmayı refakatinde arazideki birlikleri, deniz kuvvetleri gemilerini, silahlı kuvvet kuruluşlarını, okulları, topçu birliklerini, fabrikaları, hava limanlarını ve demiryolu kuruluşlarını incelediler.

ABD Heyetinin araştırma ve incelemeleri ve Türk askeri ve sivil yetkilileri ile yaptıkları görüşmelerden sonra, Türkiye ile ABD arasında 12 Temmuz 1947 tarihinde Truman Doktrini çerçevesinde "Türkiye'ye Yapılacak Yardım Hakkında Antlaşma" Türk Dışışleri Bakanlığı'nda, Türkiye Hükümeti adına Dışışleri Bakanı Hasan Saka ve Birleşik Amerika Devletleri Hükümeti adına da Bileşik Amerika'nın Amerika Büyükelçisi Edwin C. Wilson tarafından imzalanarak yürürlüğe girdi. İmza töreninde Dışışlerinde Fuat Carım, Abdullah Zeki Polar, ABD Büyükelçiliği Müsteşarı Burley, Dışışleri ve ABD Büyükelçiliği ileri gelenleri, Türk ve yabancı basın ve ajansların temsilcileri hazır bulundular.

İmza töreninde Dışışleri Bakanı Hasan Saka aşağıdaki konuşmayı yaptı.

Bay Büyükelçi, "Türkiye ile Büyük Amerikan Cumhuriyeti'ni birbirine bağlayan ve zaten sıkı olan rabitaları daha ziyade tersine matuf bu kıymetli vesikayı ekselansınızla beraber imza hususunda görevlendirilmiş olmak benim için büyük bir şereftir. Bu vesika, esas kıymetinin ehemmiyetine, memleketimizin gelecekteki münasebetlerine daha etraflı bir gelişme vaad etmek ve aynı zamanda cihan sulhunun sağlamlaştırılmasına ve muhafazasına hizmet etmek önemini de ilave etmektedir. Bunu imzalarken, sağlamlığı daima her türlü denemelere karşı, dayanacağından kuvvetle ümitvar bulunduğum Türk - Amerikan dostluğu eserine yeni bir ziynet ilave etmiş olmanın nakabili tarif zevkini duymaktayım. Bu anlaşmanın aktinin, aynı zamanda, Birleşik devletler gibi Türkiye'nin de sadakatle bağlı kaldığı Birleşmiş Milletler antlaşmasının esas gayretlerine ulaşılması idealine de yardım edeceğine samimî olarak kaniim. Sözlerimi bitirirken, iki memleketimiz arasında esasen mutlu bir şekilde mevcut olan güzel dostluğun tam bir

işbirliği geleceği içinde daima daha ziyade gelişerek ve derinleşerek inkişaf ettiğini görmek samimî temennisini izhar etmek isterim."⁷³

ABD Büyükelçisi Edwin C. Wilson da aşağıdaki cevabi konuşmayı yaptı.

"Bay Bakan, imzalamış bulunduğumuz anlaşma Bileşik Devletler ve Türk Milletleri arasındaki münasebetlerde yeni ve mesut bir fasıl açmaktadır. Bunun, aralarında mevcut hararetili dostluğu ve karışıklı anlayışı daha ziyade kuvvetlendireceği neticesine varacağından eminim. Görüşmelerimizin devamınca, her iki memleketin egemenlik ve bağımsızlığına itina ile saygı gösterilmesi prensibi bize rehberlik etmiştir. Bu prensip anlaşmanın bir cüzü mütemmimidir ve filhakika onun temelini teşkil etmektedir. Bu anlaşmanın gayesi kısaca, Türkiye'yi emniyet kuvvetlerini takviyeye muktedir kılmak ve aynı zamanda ekonomisindeki istikrarı muhafazaya devam ettirmektir. Her ikisi de Birleşmiş Milletlerin üyesi bulunan Türkiye ve Birleşik Devletler kendi dış siyasetlerinde Birleşmiş Milletlerin kuvvetlenmesi ve Birleşmiş Milletlerin rehberliği altında müşterek emniyet davasının gelişmesi gibi bir esas gayeyi aynı derecede paylaşmaktadırlar. İmzalamış olduğumuz anlaşma doğrudan doğruya bu esas gayeye taallük etmektedir. Memleketlerimiz arasındaki bu anlaşmayı sizinle birlikte imzalamış olmak benim için büyük bir şereftir."⁷⁴

İmza gününden itibaren yürürlüğe giren bu antlaşma TBMM tarafından 1 Eylül 1947 tarihinde 5123 sayılı kanunla onaylandı ve 5 Eylül 1947 tarihli resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girdi. Amerikan hükümeti Türkiye'deki ilk Misyon Şefliğine Büyükelçi Edwin C. Wilson'u tayin etti.

Bu antlaşmanın hazırlanması sırasında Amerikan Yetkililerini en çok işgal eden mesele, yapılacak yardımın amacına uygun ve verimli bir şekilde kullanılmasını denetlemek meselesi olmuştu. Fakat Osmanlı İmparatorluğu devrinde yabancılara tanınan hakların kapitülasyonlar adı altında Türkiye'nin başına açtığı işleri unutamayan Türk idarecileri büyük bir yabancı devletin kendi iç işlerine karışmasını önlemek ve biraz da kamuoyundaki endişeleri gidermek amacıyla, antlaşmaya Amerikan yardımının kullanılma yer ve

⁷³ Ayın Tarihi, Temmuz 1947,(Erişim) www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/Ayin_Tarihi

⁷⁴ Ayın Tarihi, Temmuz 1947,(Erişim) www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/Ayin_Tarihi

şekilleri hakkında açık hüküm koymak istemediler ve bu isteklerini Amerikan hükümetine kabul ettirdiler. Gerçekten, 12 Temmuz 1947 tarihli antlaşmanın ikinci maddesinde, Amerikan yardımının bağlı olacağı kayıt ve şartlar birer birer sayılmamakta, antlaşma gereğince peyderpey yapılacak olan yardımın kayıt ve şartlarının, Birleşik Devletler Başkanı tarafından bu maksatla tayin edilecek bir Türkiye misyonu başkanı tarafından ve Türk Hükümetine danışılarak tespit edileceği belirtilmekteydi. Misyon Başkanı, Türk Hükümetine, bu antlaşma gereğince sağlanan yardımın gayelerinin elde edilmesine yarayacak bilgiyi ve teknik yardımı, buna karşılık Türk Hükümeti de Misyon başkanı ve temsilcilerine, yapılan yardımın kullanılışı ve ilerleyişi hakkında rapor, bilgi ve gözlem şeklinde isteyebileceği her türlü kolaylık ve yardımı sağlayacaktı. Bundan başka Türkiye ile imzalanan antlaşmada, bu antlaşma hükümlerine uyulmazsa yardımın kesileceği hakkında hiçbir kayıta yoktu.⁷⁵

Dikkat çekici bir başka husus da Amerikan basın ve radyo temsilcilerine sağlanacak serbesti konusuydu. Antlaşmanın üçüncü maddesinde "Birleşik Devletler Basın ve Radyo temsilcilerine bu yardımın kullanılışını serbestçe müşahade etmelerine ve bu müşahadelerini tam olarak bildirmelerine müsaade edilecektir." denmişti. Türk Hükümeti antlaşmaya "İki memleketin güvenliği ile kabili telif olduğu nispette" yani iki memleketin güvenliği ile bağlaşılabildiği ölçüde izin verilecektir diye kayıt koydurdu.⁷⁶

12 Temmuz 1947 tarihli Türk-Amerikan Antlaşmasının en önemli maddelerinden birisi de, antlaşma yapıldıktan 17 yıl sonra Türk Hükümeti'nin karşısına çıkan dördüncü maddedir. Antlaşmanın dördüncü maddesi şu şekildedir.

"Türkiye Hükümeti, Birleşik Devletler Hükümetinin muvafakati olmadan, bu neviden hiç bir madde veya malûmatın mülkiyet veya zilyetliğini devretmeyeceği gibi, aynı muvafakat olmadan Türkiye Hükümeti'nin subay, memur veya ajanı sıfatını haiz bulunmayan bir kimse tarafından bu maddelerin veya malûmatın kullanılmasına veya bu malûmatın bu sıfatı haiz

⁷⁵ Ülman, a.g.e., s.111.

⁷⁶ Akalın, a.g.e.,s.224.

olmayan bir kimseye açıklanmasına ve bu maddeler ve malûmatın verildikleri gayeden başka bir gayede kullanılmasına müsaade etmeyecektir."

ABD bu maddeyi gerekçe göstererek 1964 Haziranında Türkiye'nin Kıbrıs'a yapmak istediği çıkarma harekâtını engelledi. Tarihe "Johnson Mektubu" olarak geçen olayda ABD "Bize bilgi vermeden ve iznimizi almadan bu malzemeleri kullanamazsınız." diyerek hukuksal gerekçe gösterdi.

Türkiye'ye yapılan 100 milyon dolarlık Amerikan yardımının kullanımı EK-2'de sunulan raporda da belirtildiği gibi şu şekilde olmuştur.

Kara Kuvvetlerine	48.500.00 / dolar
Deniz Kuvvetlerine	14.750.000 / dolar
Hava Kuvvetlerine	26.750.000 / dolar
Yol Yapımı ve Bakımı	5.000.000 / dolar
Mühimmat ve Depolarının İyileştirilmesi	5.000.000 / dolar

Yardım Antlaşmasının imzalanmasından sonra 6 Ekim 1947 tarihinde Genelkurmay Başkanı Orgeneral Salih Omurtak 14 kişilik bir heyetle ABD'ye gitti, Washington'da bizzat Amerikan Genelkurmay Başkanı General Eisenhower tarafından karşılandı ve ağırlandı. Yaklaşık bir ay ABD'de kalan Türk Askeri Heyeti, dönüşte Londra'ya uğradı burada da başta Mareşal Motgomery olmak üzere üst düzey askeri yetkililerle görüşmelerde bulundu.

Amerika Birleşik Devletleri yardıma başladı ve ilk parti ABD yardımı 22 Ekim 1947 tarihinde İskenderun Limanına geldi. Yine 1 Aralık 1947'de Türkiye'de karayolları yapacak ABD Heyeti geldi.⁷⁷

1947 yılının ikinci yarısında Türk gazetelerinin büyük çoğunluğunda manşetleri, Batı ve özellikle ABD ile ilişkiler, heyetlerin karşılıklı ziyaretleri işgal etti. Amerikalı yetkililerle yapılan röportajlar gazetelerde sıkça yer almaya başladı, Türk gazeteleri New York'ta muhabirler edinmeye başladı.⁷⁸

Truman doktrini gereğince ABD'den gönderilen savunma araç ve gereçleri için Türkiye bir bedel ödemedi. Fakat gönderilen bu araç ve gereçlerin bakımı için Türk Hükümeti yılda 400 milyon lira ayırmak zorunda

⁷⁷ Ayın Tarihi, Aralık 1947,(Erişim) www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/Ayin_Tarihi

⁷⁸ Akalın, **a.g.e.**, s.230.

kaldı. Bu yüzden de, dış yardım sayesinde savunma giderlerinde kısıntı yapmayı düşünen Türkiye, bu kısıntıyı gerçekleştiremedi. Ayrıca Türkiye ABD'den gelen yardım malzemelerinin yedek parçalarını bu devletten para karşılığı almak durumunda olduğu için, dolar bulmada da sıkıntı çekti. Zira bu dönemde Türk dış ticareti büyük ölçüde Avrupa'ya dayanmaktaydı.⁷⁹

Özet olarak, Türkiye, Amerikan yardımı vasıtasıyla aldığı harp silah araç ve gereçlerinin bakım ve idamesi için yedek parçalarına ihtiyacı vardı. Zaten bir kısmının periyodik olarak değiştirilmesi gerekiyordu. Türkiye bu yedek parçaları olabilmek için yine bu devletten kredi veya yardım almak zorunda kalmıştı.

ABD'nin yapmış olduğu askeri yardımın gayesi, eski ve demode harp silah ve araçlarına sahip Türk Ordusunu, modern ve gelişmiş harp silah vasıtalarıyla donatarak muharebe gücünü artırmak ve bu sayede de bütçeye ağır bir yük teşkil eden askeri harcamaları azaltmak idi.

Öte yandan II. Dünya Savaşından çıkan ABD'nin elinde, hatırı sayılır derecede fazla silah, malzeme ve cephanenin bulunduğu da bir gerçektir.

Bunların etkin şekilde yardım malzemesi olarak kullanılması hem ABD'nin dünya üzerindeki siyasi otoritesini kuvvetlendiriyor hem de milli ekonomilerine fayda sağlıyordu.

1.5. MARSHALL PLANI VE TÜRKİYE

II. Dünya Savaşı'ndan ekonomik ve sosyal bakımdan büyük sarsıntılarla çıkan ve ekonomik kaynaklarını savaş boyunca tüketen Batı Avrupa ülkelerinin kalkınmasını sağlamak için, ABD bir plân ve program çerçevesinde yardım etme gereğini duydu. Bunun gerekçelerinden birisi de, ekonomik buhranları istismar ederek Sovyetlerin komünist partileri işbaşına getirerek yayılmacı emellerini gerçekleştirmek istemesiydi.

⁷⁹ Yavuz Güler, **II. Dünya Harbi Sonrası Türk - ABD İlişkileri (1945-1950)**, Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi, Cilt 5, Sayı 2, 2004, s.219.

Öte yandan, savaş sonrası kurulmakta olan düzende Sovyetler Birliği ile farklı saflarda yer aldığını düşünen ABD; milli menfaatleri ve milli güvenliği açısından, Batı Avrupa'nın ekonomik ve endüstriyel potansiyelinin Sovyetlerin denetimine geçmesini istemediler. Ekonomik açıdan güçlü ve kendi kendine yeterli olan bir Batı Avrupa'nın kendi yanında yer almasını sağlamak için Avrupa Kalkınma Projesini ortaya attı.

Amerikan Dışişleri Bakanı George Catlette Marshall 5 Haziran 1947 tarihinde Harvard Üniversitesinde yaptığı konuşmada,

"... Avrupa'nın önümüzdeki üç-dört yıl boyunca yabancı gıda ve diğer temel ihtiyaç ürünlerine çoğunlukla Amerika'dan gelen ürünlere olan ihtiyacı, ödeme gücünden çok daha fazladır; bu nedenle Avrupa'nın önemli miktarda ek yardıma ihtiyacı vardır, asi takdirde çok ağır ekonomik, sosyal ve politik bozulma ile yüz yüze gelecektir..." "... ABD'nin, dünyadaki ekonomik durumu eski normal haline getirmek için elinden gelen yardımı yapması mantıklıdır, zira normal ve sağlıklı bir ekonomik ortam olmadan siyasi istikrar ve barış garantisi olamaz..."

"... Şurası aşikârdır ki, ABD'nin durumu düzeltmek ve Avrupa'nın iyileşme sürecine girmesine yardımcı olmak için gösterdiği çabaların ilerlemesi için, önce Avrupa ülkeleri arasında gereksinimler ve kendilerine düşen rol hususlarına bir mutabakat olmalıdır ki, hükümetimizin üstleneceği eylemler etkili olabilsin. Avrupa'nın ekonomik açıdan ayakları üzerinde durabilmesi için hükümetimizin tek taraflı olarak bir program hazırlaması ne uygun düşer ne de etkili olur. Bu Avrupalıların işidir. Bence girişim Avrupa'dan gelmelidir. Bu ülkenin rolü ise, bir Avrupa programının hazırlanması sürecinde dostça bir yardım sağlamak ve daha sonra bu programa bizim için pratik olduğu sürece destek vermekten ibaret olmalıdır. Program ortak olmalı ve tüm veya belli sayıdaki Avrupa milletleri tarafından kabul edilmelidir..."⁸⁰

Yukarıda çok özet olarak parça parça bahsettiğimiz konuşma metninden de anlaşılacağı üzere, Marshall Avrupa devletlerinin iktisadi

⁸⁰ ABD Büyükelçiliği Basın Ofisi,(Erişim) www.turkish.turkey.usembassy.gov/marshallplan

kalkınmalarını planlamak için bir araya gelmelerini isteyerek ortak bir plan hazırlanırsa ABD'nin destekleyeceğini açıkladı.

Bunun üzerine, İngiltere ve Fransa'nın öncülüğüne 12 Temmuz 1947 tarihinde Paris'te 16 Avrupa devleti toplandı.

Marshall Planını hazırlayanlar, önerilerini, siyasal taktik nedenlerle, tüm Avrupa ülkelerine ve bu arada Sovyetler Birliği'ne de sundular. Planın mimarlarına göre, Avrupa'da bir bölünme olacaksa bunun kaynağı, diğer bir deyişle "sorumlusu" Washington olmamalıydı. Olaylar tam da Washington'un istediği yönde gelişti. Sovyetler Birliği Marshall Planı'nın Truman Doktrini'nden sonra ortaya atılmasını bir soğuk savaş adımı olarak gördüler ve kendisi programa katılmadığı gibi, girişimde bulunan Polonya, Çekoslovakya vb., Doğu Avrupa ülkelerini de engellediler. Sovyet Dışişleri Bakanı Molotov bu programa katılmayacaklarını açıkladı.⁸¹

Batı Avrupa'da giderek kötüleşen ekonomik durumun en büyük tehdit olduğuna inanan İngiltere Dışişleri Bakanı Ernest Bevin, Fransa Dışişleri Bakanı Georges Biadult ile birlikte Batı Avrupa Devletlerinin söz konusu Amerikan önerisine verilecek cevabın hazırlanmasında başlıca rolü oynadı.

Konferansa katılan devletlerin adedi dikkate alınarak bu konferansa "On altılar Konferansı" dendi. (İngiltere, Fransa, Belçika, İtalya, Portekiz, İrlanda, Yunanistan, Hollanda, Lüksemburg, İsviçre, İrlanda, Avusturya, Norveç, İsveç, Danimarka ve Türkiye)

Bu devletler 22 Eylül'de Amerikan hükümetine sunulmak üzere Avrupa Ekonomik Kalkınma Programını hazırladılar.

Bu arada Sovyetler, bir başka hamle daha yaptı. Savaş sırasında Batılı müttefiklerle ittifak kaygısının ağır basması üzerine kapatılan ünlü Komintern'in (Komünist Enternasyonal) yerine 5 Ekim 1947 tarihinde Polonya'nın Wilcza Gora kentinde SSCB, Bulgaristan, Macaristan, Çekoslovakya, Polonya, Romanya, Yugoslavya, Fransa ve İtalya komünist partilerinin katılımıyla Kominform'u (Komünist Enformasyon bürosu) kurdu. Kuruluş bildirisinde Kominform'un amacının, Batılı rejimlerle mücadele,

⁸¹ Cüneyt Akalın, a.g.e., s.232.

dahası onları yok etmek olduğu açıkça belirtildi.⁸²

1947 Temmuzunda Paris'te toplanan Ekonomik İşbirliği Konferansına katılan Türkiye, iktisadi durumu konusunda gerekli bilgileri verdi ve savaş sonunda hazırladığı iktisadi kalkınma programını gerçekleştirmek için kendisine 615 milyon tutarında dış yardım yapılmasını istedi.

Amerikalı uzmanlar Türkiye'ye yardıma taraftar görünmediler ve Marshall Planı'nın milli bir iktisadi gelişme planı değil, savaştan yıkılmış olarak çıkan Avrupa'nın yeniden kurulması planı olduğunu belirttiler. Bu arada Türkiye'nin savaştan etkilenmeden çıktığını, döviz stoklarının ve dış ticaret dengesinin yeterli olduğunu, ayrıca da orta dereceli gelişmiş bir endüstri olduğunu vurguladılar.

Avrupa devletlerinin Temmuz 1947'deki toplantı sonrası Avrupa Ekonomik Kalkınma Programı üzerine ABD, 2 Nisan 1948'de "Dış Yardım Kanunu"nu kabul ederek, bir yıldan beri Truman doktrini gereği Türkiye ve Yunanistan'a yapılan yardımı bu kanun çerçevesine aldı : Dış Yardım Kanunu'ndan sonra Avrupa'nın Kalkınma Programını tatbik etmek amacıyla "İktisadi İşbirliği İdaresi" 3 Nisan 1948'de kuruldu. Diğer taraftan ABD'nin Avrupa'ya yardım kararı alması üzerine 16 Avrupa Devleti, 16 Nisan 1948'de "Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı'nı" kurdular. Amerikalı ekonomistlerce daha evvelden reddedilen ve Marshall yardımı kapsamına alınmayan Türkiye durumunun yanlış anlaşıldığını ileri sürdü.

Türk Dışişleri Bakanı Necmeddin Sadak 2 Şubat 1948 tarihinde TBMM'de yaptığı konuşmada, Türkiye'nin Marshall Yardımını en çok hak eden devletlerden biri olduğunu vurguladı.⁸³

Türk Hükümeti doğrudan Washington Hükümetine başvurarak,

1. Türkiye'nin durumunun siyasi ve coğrafi bakımdan çok önemli olduğunu,
2. Bu siyasi ve coğrafi durumun ister istemez mali ve iktisadi güçlükler yarattığını,

⁸² Akalın, **a.g.e.**, s.235 ; Oran, **a.g.e.**, s.500

⁸³ Yusuf Sarımay, **Türkiye'nin Batı İttifakına Yönelişi ve NATO'ya Girişi**, I. Baskı, Ankara, Nüve Matbaası, 1998, s.67

3. Kuvvetli olmanın tek şartının ekonomik kalkınma, ekonomik kalkınma içinde tek yolun dış yardım olduğunu söyleyerek, Amerikan hükümetinin Türkiye'ye iktisadi yardım konusundaki tutumunu yeniden gözden geçirmesini istedi.⁸⁴

Amerikan Hükümeti ikna olarak 4 Temmuz 1948 tarihinde, Ankara'da Türkiye ile bir yardım antlaşması imzalayarak ekonomik yardıma başladı. Antlaşma 8 Temmuz 1948'de TBMM'de onaylandı.

Bu antlaşmanın imzalanmasından sonra ekonomik işbirliği idaresi, Marshall planı çerçevesinde 1949–1951 yılları arasında Türkiye'ye yardım yaptı. 1951 yılından sonra bu yardım, "Ortak Savunma Programına" dahil edildi ve "Ortak Savunma İdaresi" kanalıyla yapıldı.⁸⁵

⁸⁴ Ülman, **a.g.e.**, s. 118.

⁸⁵ Sarımay, **a.g.e.**, s. 68.

İKİNCİ BÖLÜM

KORE'DEKİ GELİŞMELER VE KORE SAVAŞI

2.1. KORE YARIMADASININ JEOPOLİTİK ÖNEMİ VE II. DÜNYA SAVAŞINDA KORE

Uzakdoğu'da jeopolitik önemi çok büyük olan Kore yarımadası, Pasifik'ten Asya içlerine veya tersi yönde stratejik bir ana yaklaşma istikameti olmuş ve bu yüzden de tarih boyunca Çinli'lerin, Japon'ların XIX. yüzyıl ortalarından sonra da Rus'ların ilgi alanı oldu. ABD dahil büyük devletler, Pasifik ve Uzakdoğu'daki milli menfaatlerini gerçekleştirmek için bu alanda da mücadelelerine gerçekleştirmek için bu alanda da mücadelelerine devam ettiler. Bu yüzden Kore yarımadası sık sık büyük devletlerin çekişmesine sahne oldu. 1904–1905 yılları arasında Kore yarımadasında cereyan eden Rus-Japon Harbi, Ruslar'ın denizde ve karada ağır mağlubiyeti ile bitti ve Japon'lar Kore'ye tamamen hakim oldu. 1910 yılında Kore'yi bir eyaletleri haline getiren Japon'lar, işgallerini 1945 senesinde II. Dünya Savaşı'ndan mağlup olarak çıkıncaya kadar sürdürdüler.

II. Dünya Savaşı'nda Müttefik kuvvet liderlerinin Kırım'da yaptıkları Yalta Konferansında (4–11 Şubat 1945), Sovyet Rusya'nın Uzak Doğu'daki harbe katılacağı anlaşılnca, müttefik yüksek komutanlar Kore'den Japon'ları uzaklaştırmak görevinin Amerikan ve Rus orduları tarafından yapılması hususunda anlaştı.

Potsdam Konferansında (7 Temmuz - 2 Ağustos 1945), ABD, İngiltere ve Milliyetçi Çin Liderleri "Kahire'de Kore hakkında verilen kararın uygulanacağını" yani Kore'nin bağımsız bir devlet olarak kurulacağını doğruladılar ve Japon egemenliğinin ancak asıl Japon adaları ile sınırlı olacağını açıkladılar. Sovyet Rusya, Japonya'ya harp ilan ettikten sonra (8 Ağustos 1945) Potsdam kararlarına katıldığını bildirdi. Bu arada Kuril Adaları ile Shalin adasının diğer yarısı da Sovyet'lere bırakıldı.

1945 yılı başlarında, 10. Amerikan Ordusu, kuvvetli deniz ve hava kuvvetleri himayesinde, Uzak Doğu'da Japonya'ya karşı taarruza geçti. Okinawa, Amerikalı'ların eline geçtikten sonra (1945), Japon adalarına Amerikan hava taarruzları başladı. Müttefiklerin Potsdam Konferansı kararıyla Japonya'ya yapılan şartsız teslim teklifini Japon Hükümeti kabul etmeyince Japonya'ya iki atom bombası atıldı. Hiroşima ve Nagasaki bombardımanlarından (6–9 Ağustos 1945) sonra, Almanya'nın da daha önce çökerek kayıtsız şartsız müttefiklerin eline geçtiğini (23 Mayıs 1945) ve Sovyet Rusya'nın da kendisine harp ilân ettiğini (8 Ağustos 1945) gören Japonya, 10 Ağustos 1945'te teslim olacağını müttefiklere bildirdi.

Sovyet birlikleri Mançurya'ya girmeğe başladı. Japon cephesi yıkılmıştı. Müttefikler teslim şartları yerine getirilinceye kadar Japon topraklarında kalacaklarını Japonya'ya bildirdiler. Sovyet Rusya da Japonya'ya harp ilân etmekle Uzak Doğu ve Kore işlerinde kendi isteklerini ve amaçlarını gerçekleştirmek olanağını buluyordu.

Japonya 2 Eylül 1945 tarihinde teslim belgesini Amerikan Zırhlısı Missouri gemisinde imzaladı.

Mançurya ve Çin'deki bir milyon kişilik Japon ordusu teslim olduktan sonra, Kore'deki Japon ordusunun da teslim alınması işi kalıyordu. Bunun için Amerika Savunma Bakanı 11 Ağustos 1945'te Amerika Dışişleri Bakanlığına "38. paralelin kuzeyindeki Japon kuvvetlerinin Sovyet'lere, güneyindekilerin de Amerikan Komutanlığına teslim olmalarını" önerdi. Bu öneri Amerikan Kara ve Deniz genelkurmayı tarafından kabul ve Amerika Cumhurbaşkanı tarafından da onaylandı. Bu karar, 15 Ağustos 1945'te Manila'da Uzak Doğu Başkomutanı Mac Arthur'a telgrafla bildirildiği gibi, Moskova'ya da haber verildi. Bunun üzerine General Chistiakov komutası altındaki Sovyet kuvvetleri 12 Ağustos 1945'te Kuzey Kore'ye girdiler. Diğer taraftan, General John R. Hodge komutasındaki Amerikan birlikleri de 8 Eylül 1945'te Kore'ye girerek, Japon askerlerini teslim aldılar. Bu suretle Kore, Ruslar ve Amerikalı'lar tarafından işgal edildi.⁸⁶

⁸⁶ Gnkur. Harp Tarihi Başkanlığı, **Kore Harbinde TSK Muharebeleri (1950–1953)**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1975, s.17–18.

Rusların, Kore'nin kuzeyini, Amerikalıların güneyini işgal etmesi, 38. paralelin ara hattı olarak ilan edilmesi Kore'yi ikiye ayırdı , kuzey ve güney olmak üzere iki Kore oluştu.

Bu gelişmelerden sonra Kore'yi bir çözüme kavuşturmak için çalışmalara başlandı. Bu çerçevede Kore'de 1946'da Amerikan - Rus Müşterek Komisyonu kurularak çalışmalarına başladı. Komisyon daha başlangıçtan itibaren ekonomik, siyasi ve idari konularda birbirleriyle anlaşmazlığa düştüler. Ruslar bu arada 38. enlem dairesini sınır olarak kabul ederek, Kuzey Kore'ye kimseyi sokmamaya başladılar. İki hükümet arasında diplomatik müzakerelerden de bir netice alınamadığından Kore'deki askeri Amerikan Hükümeti, refakatinde bir Amerikan kontrol grubu olmak üzere, geçici bir Güney Kore hükümeti kurdu. Amerikan Hükümeti anlaşmazlık konusunu Eylül 1947'de Birleşmiş Milletler Cemiyetine getirdi, buna karşılık Rus Hükümeti de Kore'den yabancı askerlerin çekilmesi teklifini yaptı. BM Cemiyetince şu kararlar alındı:

1. Kore'de geçici bir hükümet kurularak seçimlere gidilecek
2. Yabancı askerler Kore'den çekilecek
3. Birleşmiş Milletler geçici bir komisyon teşkil edecek ve bu komisyon geçici Kore Hükümetinin işlerine, seçim hazırlıklarına ve icraatına nezaret edecek.

Birleşmiş Milletler Geçici Komisyonu Ocak 1948'de Seoul'e gelerek işe başladı. Fakat Kuzey Kore'deki Rus komutanlığı, Komisyonu Kuzey Kore'ye sokmayacağını, raporlarını kabul etmeyeceğini açıklayarak komisyonun Kuzey Kore'de hiçbir iş yapamayacağını belirtti.

10 Mayıs 1948 tarihinde Güney Kore'de seçim yapıldı, 31 Mayıs'ta Meclis toplandı ve Demokrasi rejimi kabul edildi. 24 Temmuz 1948'de Syngman Rhee Cumhurbaşkanlığına seçilerek Kore Cumhuriyeti ilan edildi ve hükümet 15 Ağustos 1948 tarihinden itibaren fiilen idareye başladı.

Güney Kore'de bu gelişmeler olurken Rus askeri idaresi altında olan Kuzey Kore'de Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti adı altında Komünist bir idare kuruldu.⁸⁷

Böylece, Kore'de 1948 yılında biri Güney'de Birleşmiş Milletler gözetiminde Kore Cumhuriyeti, diğeri Kuzey'de Sovyet Rusya'nın desteklediği Demokratik Kore Halk Cumhuriyeti isimlerini taşıyan iki hükümet kurulmuş oldu. Her iki hükümette, kendilerinin yasalara uygun Kore Hükümeti olduğunu ileri sürerek, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda Kore'yi temsil etmek ve bu sıfatla konuşmalara katılmak için BM'e başvurdular.⁸⁸

Hükümetlerin kurulmasından sonra Rus ve Amerikan askeri kuvvetleri büyük bir kısmı ile çekildiler. Bu arada Ruslar Kuzey Kore'yi ideolojik olarak komünist rejime uygun olarak hazırladılar, orduyu teşkilatlandırdılar, son model silah ve teçhizatla donattılar ve eğittiler. Buna mukabil ABD, Güney Kore'de kuzeye göre oldukça zayıf savunmaya yönelik bir ordu bıraktı ve yeterli silah ve teçhizat vermediler. Bunun nedeni de ABD Başkanı Truman'ın 1947 Eylül ayı başında topladığı müşterek Kurmay Başkanlarının (Leahy, Eisenhower, Nimitz, Spaatz) Dışişleri Bakanına verdikleri memorandumdaki şu ifadedir. "Birleşik Devletler, ulusal güvenlik bakımından; Kore'deki üslerin ve kıtaların devamında pek az stratejik alâka görür."

1948 yılı başlarında, Genelkurmay Başkanı Bradley'in, "Kuzey Kore'nin olanaklarını ve yeteneklerinin gücü küçümsenmemelidir" ikazına rağmen, Truman komutanlarının görüşü doğrultusunda Kore'de "Uzak dur" politikasını sürdürdü. Bunun yanı sıra yukarıda da ifade edildiği üzere, Rusya çekilirken, arkasında savaşa hazır bir ordu bırakmıştı. Kore üzerinde Amerika'nın umursamazlığı sürerken; Pyongyang, Pekin ve Moskova arasında trafik arttı. Üç Komünist Kafadar; (Stalin, Mao ve Kim İl Sung) Kore'den Amerika'yı söküp atmak için plân üstüne plân, hazırlık üstüne hazırlık yapıyorlardı. Moskova ve Çin Liderleri bir vuruşta Güney Kore'nin tuz buz olacağına inanıyorlardı. Komünist taarruzu başlar başlamaz Güney Kore halkının ayaklanarak, Syngman Rhee hükümetini devireceklerine, erlerinde

⁸⁷ Tahsin YAZICI, **Kore Birinci Türk Tugayında Hatıralarım**, Ülkü Basımevi, İstanbul, 1963, s.8,9

⁸⁸ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.24

subaylarını tutuklayarak hemen teslim olacaklarına kesin gözüyle bakıyorlardı.⁸⁹

2.2. KORE'NİN COĞRAFİ YAPISI

2.1.1. Genel

Kore Savaşı'nı daha iyi anlayabilmek ve yapılan muharebeleri sağlıklı bir şekilde inceleyebilmek için Kore yarımadasının coğrafi durumunu, savaş yıllarında doğal ve suni arazi arızalarını, yarımadanın jeostratejik önemini özet olarak da bilmekte yarar vardır.

Kore, Doğu Asya'da Mançurya'dan denize doğru uzanan dağlık bir yarımadadır. Japon adalarının batısında 34–43 kuzey paralelleri ile 124–130 uncu boylam daireleri arasında bulunmaktadır. Kuzeyinde Çin Mançurya'sı ve Rus Sibiryası, doğusunda Japon Denizi, güneyinde Kore Boğazı ve batısında da Sarı Deniz ve Pasifik Okyanusu bulunmaktadır. Kore güney-kuzey doğrultusunda 800–950 km uzunluğunda, doğu-batı doğrultusunda ise 200–400 km genişliğinde ve 220.675 kilometrekare yüzölçümündedir.⁹⁰

2.2.2. Dağlar

Kore Yarımadası genellikle dağlık bir ülkedir ve kuzey kesimi yüksek güneye doğru daha mutedil bir görünüm arz eder. Dağlar kuzeyde 2000 m'nin üstünde orta kesimde 1000–1500 m, güney kesimde ortalama 500 m yüksekliktedir. Bu yüksek dağlar derin vadilerle kesilmiş, çoğu dik ve dar yamaçlıdır. Dağların çoğu sarp ve ormanlarla kaplıdır. Bu yüzden yolların dışında zırhlı ve motorlu araçların hareket imkânı yoktur. Dağlık kesimde ikmal genellikle at, katır ve insan sırtında yapılabilir. Netice olarak dağlarda

⁸⁹ Bahtiyar Yalta, **Kunuri Muharebeleri ve Geri Çekilmeler**, Kıvılcım Matbaası, Ankara, 2005, s.11.

⁹⁰ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.31

askeri harekât çok güçtür, özel eğitim ve teçhizat gerektirir.⁹¹

2.2.3. Akarsular

Akarsular genellikle doğu kesimdeki dağlık bölgeden çıkar ve batı, güneybatıya doğru akarlar. Dokuz büyük nehir yarımadaı sular. Bunların yanı sıra büyük, küçük birçok akarsu karışık bir ağ meydana getirirler. Nehirlerin özellikle yağmurlardan sonra meydana gelen seller dolayısıyla akarsular taşar, piriç tarlaları ve vadiler bataklık halini alır. Tarlaların çoğu piriç tarlası olduğu için devamlı sulak ve bataklıktır. Bunun yanı sıra Kuzey Kore'deki nehirler, senenin üç dört ayında, orta kısımdakiler ise iki üç ay donarlar. Donan nehirlerden piyade ve hafif araçlar geçebilirler. Güney Kore nehirlerinde don olayı azdır.⁹²

2.2.4. İklim

Kore'de güneyden kuzeye doğru çıkıldıkça iklim sertleşir. Kuzey soğuktur ve kışları serttir. Kış aylarında kuzeye fazlaca kar yağışı olur. Kış soğukları nemle karışıktır ve devamlı don ve ayaz yapar. Isı derecesi genellikle sıfırın altındadır. Buna mukabil yaz mevsimi sıcak ve nemlidir. Muson yağmurları haziran ayı sonunda başlar ve ağustos ayı sonuna kadar devam ederek çoğu yeri bataklığa çevirir.

Yağan yağmurlar neticesi ovalarda su altında kalan piriç tarlaları, taşan nehir ve dereler, birliklerin yollar dışındaki hareketini olumsuz etkiler, hatta yollar üzerindeki harekâtını bile azaltır. Kuzey kesimdeki sert ve soğuk iklim şartları özel giyim ve kuşama ihtiyaç gösterir. Kuzey Kore'deki yüksek kesimlerde ve yaylalarda kışın ısı ortalama eksi 15 derecedir.⁹³

⁹¹ Yatla, **a.g.e.**, s.116

⁹² Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.33

⁹³ Yalta, **a.g.e.**, s.118

2.2.5. Yollar ve Demiryolları ⁹⁴

Kore'nin karayolları ve demiryolları Japonlar'ın Çin'i istilâ ve ekonomik çıkarlarına göre yapılmıştır. Kore'nin güney sahilinden başlayan birçok şoseler ve demiryolları kuzeye, Mançurya sınırına kadar uzanmakta, bazıları Mançurya yol ve demiryolları ile birleşmektedir. ⁹⁵

Demiryolu şebekesini yapılışında, ekonomik düşüncelerden çok askeri ihtiyaçlar göz önünde tutulmuştur. Kore'nin ana demiryolu, Yalu nehri ağzında Sinuiju'dan başlayarak Pyongyang - Seoul - Taejon - Taegu'dan geçen ve Pusan Limanına giden normal genişlikte ve çift hatlı olan demiryoludur.

Diğer yandan Kore'nin dağlık olmasından, yollar genellikle vadileri takip etmektedir. Düzlüklerdeki su taşmalarından kaçınmak için, çoğu kez alçak tepelerden ve yamaçlardan geçilmişlerdir. Bu kıvrıntılı dağ yollarında güçtür. Vadilerde ve kıyı ovalarında ise, arazinin uygun olmasına rağmen bu kesimlerin pirinç ekili ve kanallar sulama arklarıyla kesik olmasından, birlikler yayılmada güçlüklerle karşılaşır. ⁹⁶

2.2.6. Şehir ve Limanlar

Kore halkının çoğu kırsal kesimde yaşar. Yerleşim merkezleri çoğunlukla vadi ve dere boylarında kurulmuştur. Dağlık ve yüksek kesimlerde yerleşim genellikle gözükmez. Yollar genellikle vadi tabanlarından geçirildiği için yerleşim merkezleri birbirlerine yollarla bağlanmıştır. Kore'de nüfusu elli bini aşan 17 şehir vardır. Güney Kore'nin en büyük şehri bugün ülkenin başkenti olan Seoul'dür. Kuzey Kore'nin başkenti Pyongyang, Seoul'ün 192 km. kuzeybatısındadır. Burası, komünistlerin büyük bir ordu üssü ve tersanesidir.

⁹⁴ Suni arazi arızaları (Yollar, demiryolları, şehir ve limanlar vb.) Kore Savaşı'nın yapıldığı yıllara göre değerlendirilmiştir.

⁹⁵ Yazıcı, **a.g.e.**, s.12

⁹⁶ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.38

Nüfusu elli binden fazla olan diğer şehirler; Kuzey Kore'de Chongjin, Hungnam, Wonsan, Hamhung, Chinnampo, Haeju, Sinuiju, Güney Kore'de Pusan, Taegu, Inchon, Kwangju, Taejon, Chongju, Kaesong, Chongju'dur. Güney Kore'nin biri doğu sahilinde, diğerleri güney ve batı sahilinde olmak üzere dokuz, Kuzey Kore'nin çoğu doğu sahilinde olmak üzere yedi limanı vardır. Kore yarımadasının batı kıyılarında, Sarıdeniz sığ olup, bu bölgede iyi limanlar bulunmasına rağmen, bu suların kayalık ve denizin sığ olması gemiler için tehlike arzeder. Sarıdeniz'de gelgit olayında, fark 9 metreyi bulur. Bu olay doğuda Japon denizi kıyılarında ise 90 cm'yi geçmez. Önemli limanları doğuda Chongjin, Wonsan; güneyde Pusan, Mokpo, batıda Inchon, Chinnampo'dur.⁹⁷

2.2.7. Coğrafi Yapının Askeri Harekâta Tesiri

Bütün bu coğrafi faktörler, bölgede taktik örtü ve aldatmanın yoğun olarak kullanılmasına yol açar. Ayrıca bütün çatışmalarda Kuzey Kore Komünist gerillaları arazi ve iklim koşullarından azami derecede istifade ederek gayri nizami harp faaliyetlerini yürüttüler. Dağlık arazi koşulları, ormanlık alanlar, akarsu yatakları, derin vadiler komünist kuvvetlerin onlarca, yüzlerce veya teker teker kuzeyden güneye sızmalarını kolaylaştırdı.

Kuzey Kore ve Çin Halk kuvvetlerinin bu avantajlarına karşılık, düzenli birlikler şeklinde savaşa katılan Birleşmiş Milletler Kuvvetleri ise, karargâhlarını, toplu tesislerini, ikmal noktalarını, köprü ve geçitlerini sabotajlara karşı korumak için ayrıca bir kuvvet ayırmak zorunda kaldı. Bu durum birliklerin muharebe gücünü olumsuz yönde etkiledi. Kore yarımadasının bilhassa kuzey kesimi, arazi yapısından dolayı büyük birliklerin harekâtına ve kuvvet kaydırmalarına müsait değildi. Bu husus birliklerin takviye edilmesini ve lojistik hususları muharebeler boyunca olumsuz etkiledi.

⁹⁷ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.43

2.3. TARAFLARIN SİLAHLI KUVVETLERİ

2.3.1 Güney Kore Silahlı Kuvvetleri

Silah, malzeme, teçhizat ve her türlü yardımı Amerika'dan alan Güney Kore ordusu 1950 yılı Haziranında altı piyade tümeninden ibaretti ve sınır boyunca tertiplenmiş durumda idi. Bu tümenlerden başka iki tûmende ÷lke içinde emniyet faaliyetinde bulunuyor, gerillacılarla uğraşıyordu. Toplam olarak kara kuvvetleri çok zayıf ve savaşı tam hazır olmayan ikişer alaylı sekiz tûmenden ibaretti.

Deniz kuvvetleri hafif harp gemisi ve yardımcı gemilerden kurulu küçük bir filo halinde idi. Silahlı kuvvetlerinin mevcudu 100.000 kişı, ayrıca 50.000 kişilik bir polis kuvveti de vardı. Bu kuvvetler 15 Temmuz 1950 tarihinde Birleşmiş Milletler Komutanlığı emrine verilmişti. Bir Güney Kore tûmeni, yaklaşık bir Kuzey Kore alayı kuvvetinde idi. Zayıf Güney Kore ordusu taarruz için yetiştirilmiş ve iyi silahlandırılmış kuvvetli Kuzey Kore ordusuna dayanacak kuvvette değildi.⁹⁸

2.3.2. Kuzey Kore Silahlı Kuvvetleri

Kuzey Kore ordusu, kara, deniz, hava kuvvetleriyle, ÷lke içi koruma birlikleri ve kıyı savunma birliklerinden meydana geliyordu.

Ruslar Kuzey Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasına yardım ettiğı gibi, Kuzey Kore ordusunu da II. Dünya Savaşı konseptine göre ve savaşta elde ettikleri tecrübelerle uygun olarak dört sene kadar bir süre zarfında eğiterek yetiştirmişlerdi. Kuzey Kore ordusunu modern harp silah ve vasıtaları ile donatmışlardı. Kara Kuvvetleri on üç piyade tûmeni, bir zırhlı tûmen ve bir tank alayından meydana geliyordu. Bir tûmende üç topçu taburu vardı ve tûmenin mevcudu 11.000 kadardı. Hava Kuvvetlerinde yüzden fazla uçak vardı ve Kuzey Kore personeli Sovyet Hava birliklerinde yetiştirilmişti.

⁹⁸ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.47

Deniz Kuvvetleri ise 32 parça harp gemisi ve yardımcı gemilerden meydana geliyordu. Komuta grubu iyi eğitimli ve yetişmişti. Komuta grubu Japonlar'a karşı Çin Komünist ordusunda görev yapan veya II. Dünya Savaşında Sovyet ordusunda çalışmış ya da Japon ordusunda görev yapmış savaş tecrübesi olan askerlerden meydana geliyordu.⁹⁹

2.4. SAVAŞIN BAŞLAMASI

2.4.1. Kuzey Kore'nin Taarruzu Ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Tepkileri

İki ülke arasındaki münasebetleri düzeltmek amacıyla Birleşmiş Milletler Kore Komisyonu, Kuzey Kore temsilcileri ile 10 Haziran 1950 günü 38. paralel üzerinde buluştular. Sorunların barış yoluyla çözümleneceği düşünülürken, 25 Haziran 1950 günü Kuzey Kore'liler taarruza geçti. Aynı gün saat 11:00'de Güney Kore askerlerinin sınırı geçtiklerini ileri sürerek harp ilan etti.

BM Kore Komisyonu iki tarafa da çarpışmaların derhal durdurulmasını iletmekle beraber, gelen gözlemci raporlarını değerlendirerek, BM genel sekreterine de "Başlayan Kuzey Kore taarruzunun hakiki bir harp niteliği taşıdığını ve uluslararası barış ve güvenliği tehlikeye soktuğunu" haber verdi ve BM Güvenlik Konseyi'nin dikkatini çekti.

Konsey aynı gün saat 14.00'da toplandı fakat Sovyet Rusya bu toplantıya gelmedi. Güvenlik Konseyi dokuz lehte, bir çekimser oyla şu kararları verdi: "Kuzey Kore'nin taarruzu uluslararası barışı bozmaktadır. Çarpışma derhal durdurulacak ve Kuzey Kore Silahlı Kuvvetleri 38. paralele çekileceklerdir. BM Kore Komisyonu bu kararın yerine getirilip getirilmediğini inceleyecektir."¹⁰⁰

⁹⁹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.47

¹⁰⁰ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.49

25 Haziran 1950 tarihindeki BM Konseyinin kararına rağmen, Kuzey Kore birlikleri Seoul'ü ele geçirmek için 26 Haziran günü de taarruzlarına iki koldan devam ettiler. Bu gelişmeler üzerine ABD Başkanı Truman Uzak Doğu Amerikan Kuvvetleri Komutanı General Mac Arthur'a Taarruza uğrayan Güney Kore Cumhuriyeti'ne Amerikan deniz ve hava kuvvetleriyle yardım edilmesini emretti ve bundan BM Konseyine bilgi verdi.

BM Güvenlik Konseyi 27 Haziran 1950 tarihindeki toplantısında bire karşı yedi oyla "Kuzey Kore'yi barışı bozmakla suçlu ilan etti, bölgedeki silahlı taarruzu geri püskürtmek ve barışı iade için Kore Cumhuriyeti'ne yardım yapılmasını bütün üye devletlerden istedi." BM Genel Sekreteri 28 Haziran 1950'e bütün üye devletlere konseyin alınan bu kararını bildirerek onlardan ne gibi yardımda bulunacaklarını sordu.

BM Güvenlik Konseyinin 25 ve 27 Haziran 1950 kararlarını, 56 üye devletten Türkiye dahil, 53'ü prensip olarak kabul etmesine rağmen Sovyet Rusya, Çekoslovakya ve Polonya kabul etmedi.

2.4.2. Kuzey Kore Taarruzuna ABD'nin Tepkisi

Kore'de olaylar hızla Güney Kore aleyhine gelişti. Kuzey Kore 29 Haziran 1950 tarihinde Seoul'ü ele geçirdi. Zayıf Güney Kore ordusu hızla geri çekiliyor ve takviye kuvvetleri gelmedikçe komünist saldırılarını durduramayacağı anlaşıyordu. Bu arada Uzak Doğu'daki Amerikan Kuvvetlerinden en çabuk müdahale edebilecek olan üç Amerikan tümeninin subay ve erlerinin çoğu terhis edilmişlerdi. Amerika Kore'de bir müdahale için tam anlamıyla hazır değildi.

Bununla beraber Amerikan hava kuvvetleri 30 Haziran 1950 tarihinden itibaren Kore'de görev aldı ve deniz kuvvetleri de Kore kıyılarını ablukaya alarak kontrolü ele geçirdi. Diğer taraftan 30 Haziran 1950 tarihinde bazı Amerikan Kara Kuvvetlerine de Kore Cumhuriyeti'ne yardım etme izni verildi.

Bunun üzerine, 5 Temmuz 1950 tarihinde Japonya'daki Amerikan 24.

Tümeni Kore'ye intikal ederek, Güney Kore Ordusu ile muharebeye katıldı.¹⁰¹

2.4.3. Birleşmiş Milletlere (BM) Üye Devletlerin Kore Cumhuriyeti'ne Yardımı ve BM Komutanlığının Kuruluşu

Kuzey Kore'nin baskın şeklinde taarruzu Seoul'ü ele geçirmeleri ve hızla yarımada'nın güneyine doğru ilerlemeleri üzerine başta ABD olmak üzere 40'tan fazla üye devlet malzeme yardımında bulundu. Bunun yanı sıra Avustralya, ABD, İngiltere ve Kanada kara, deniz ve hava birlikleri; Belçika ve Yunanistan Kara ve hava birlikleri, Hollanda, Tayland, yeni Zelanda kara ve deniz birlikleri; Filipin, Fransa, Habeşistan, Lüksemburg, Portoriko ve Türkiye kara birliği; Kolombiya deniz, Güney Afrika Birliği de hava birliği gönderdi. Gönderilen birliklerin büyüklüğü bakımından Kore Savaşında, en büyük yükü, Amerika'dan sonra, İngiliz Uluslar topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti taşıdı.¹⁰²

Bütün ülkeler BM Konseyince yardım yapacakları tarihleri bildirerek bir plân dahilinde yardımı gerçekleştirdiler.

BM Güvenlik Konseyi 7 Temmuz 1950 tarihinde aldığı kararla, Kore'de çarpışan Birleşmiş Milletler silahlı kuvvetlerini bir komuta altında sevk ve idare etmek maksadıyla bir komutanlık altında toplamak istiyordu.

Bu sorumluluğu Amerika Birleşik Devletleri kabul etti ve Tokyo'da bulunan General Mac Arthur 24 Temmuz 1950 tarihinde bu göreve getirildi.

Birleşmiş Milletler Komutanlığı, Kore Savaşı'na katılan ulusların bayraklarının yanı sıra, BM bayrağını da kullanacaktı. Kore'de yardıma gelecek birliklerin toplanması ve harbe hazır bir duruma gelebilmeleri için en az iki aylık bir süreye ihtiyaç vardı. Bu bakımdan 1950 yılının Temmuz ve Ağustos ayları BM için en zor günler oldu. Eldeki kuvvetlerle savunulması mümkün bir bölgeye planlı bir çekilmeden başka birşey yapılamazdı. Netice olarak komünist saldırısına karşı uluslararası bir kuvvet çıkarıncaya kadar zaman kazanmak gerekiyordu. Nitekim BM kuvvetlerinin genel karşı taarruzu Eylül 1950'de ancak başlayabildi.

¹⁰¹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.55

¹⁰² Yalta, a.g.e., s.19

2.5. TÜRKİYE’NİN KORE’DEKİ OLAYLARA BAKIŞI

Türkiye dünyadaki ve bölgesindeki gelişmeleri göz önüne alarak güvenliği için Batılı devletlerle işbirliği sağlamak istiyordu. Bunun için de tek çıkar yol 4 Nisan 1949 tarihinde 12 batılı ülke (ABD, Kanada, İngiltere, Fransa, Danimarka, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, Norveç, İtalya, İzlanda ve Belçika) tarafından kurulan NATO'ya (North Atlantic Treaty Organization) katılmaktı. CHP iktidarı NATO'ya katılmak için ilk müracaatını Mayıs 1950'de yaptı. Aynı ay yapılan genel seçimleri ise Demokrat Parti (DP) ezici bir çoğunlukla kazandı ve 408 milletvekili ile meclise girdi. Böylece İsmet İnönü Liderliğinde Türk siyasi hayatına egemen olan CHP 27 yıllık iktidarını kaybediyordu.

Demokrat Parti'nin kurucularından ve hükümetin ilk Dışişleri Bakanlarından olan Profesör Fuat Köprülü'nün dış politikaya ilişkin görüşü, 1945–50 arası yayımlanan yazı ve makalelerinden anlaşılacağı üzere batı yanlısı idi. Köprülü ve Demokrat partililere göre, bugün dünya ideoloji bakımından birbirine tamamiyle zıt iki büyük cephe şeklindeydi. Bunlar, insanlık haysiyetini ve milletlerin hürriyet ve istiklâlini esas tutan hürriyet ve sulh cephesiyle, bu esaslara hiç kıymet vermeyerek her ne suretle olursa olsun, aşırı solcu bir dünya yaratmak isteyen diğer bir cephe idi. Buna göre, II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulmaya çalışılan insani boyutlu yeni uluslararası siyasi düzeni tehdit eden “Bolşevik Emperyalizmi”dir. Komünist ideolojisi maskesi altında yeni bir emperyalizm, bir taraftan komünizme, diğer taraftan panislawizme dayanarak faaliyete geçmişti.¹⁰³

Görüldüğü üzere Hükümet Kore'ye asker gönderilmesine sıcak bakan bir tutum içerisindeydi ve kuzey komşusunun yalnız Avrupa, Ortadoğu ve Balkanlarda değil, tüm dünyada yayılmacı bir politika izlediği konusunda hemfikirdi. Sovyetlerin henüz çok kısa bir zaman önce Türkiye'den de toprak talepleri konusu hâlâ hatırlarda idi. Diğer yandan Türkiye'de gençler Kore

¹⁰³ Öke, a.g.e., s.60

Savaşı'na katılım için gönüllü olabiliyorlardı.

Basında Kore'ye asker gönderme konusu tartışılırken, İstanbul'da DP'nin 1946 Meclisi'nden kalma milletvekili Senihi Yürüten, Kore'ye gönüllü bir milis kuvveti göndermek için faaliyete geçti. Bir dernek kurdu. İlk günlerde üç bin başvuru oldu. İlginçtir, Türkiye'de bu genç erkekler gönüllü olarak birbirleriyle yarışırken, ABD'de pek az kişi silahlı kuvvetlere katılmak için heyecanlanmıştı. Kore için açılan kütüğe müracaat olmayınca General Lewis Hershey, "Herkes dışında kalmak istiyor" diyecekti. Çare, ihtiyat milli muhafızlara ve İkinci Dünya Savaşı muvazzaflarına gelip dayanınca; onlar da sıralarını savdıklarını ileri sürerek, artık bu görevin gençlere düştüğünü belirtiyorlardı. Gençler ise hizmetten kaçmak için her türlü manevraya başvuruyorlardı. Kolej ve üniversitelere başvurular artmıştı. Bazı gençler ise milli muhafız veya ordu ihtiyatlarına kayıt oluyorlardı. Böylece bu birimlerin cepheye nasıl olsa gönderilemeyeceğini düşünüyorlardı.¹⁰⁴

Bütün bu gibi gelişmelerden Türk toplumunun Kore'de mağdur olan ve komünist kuvvetlerin saldırısına maruz kalan insanlara biran önce yardım edilmesine, yani kuvvet gönderilmesine sıcak baktığı anlaşılmaktadır.

Bu arada daha evvelden değindiğimiz üzere BM genel sekreteri 28 Haziran 1950'de bütün üye devletlerden Kore Cumhuriyeti'ne ne gibi yardım yapılabileceğini sordu.

Bunun üzerine Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti BM Genel sekreterine 28 Haziran 1950 tarihinde şu cevabi telgrafı gönderdi. "Birleşmiş Milletler Konseyinin Kore'deki acıklı olaylarla ilgili olarak yapmış olduğu girişimleri, bozulan barışın geri getirilmesini ve açıkça taarruza uğrayan bir devletin egemenlik haklarının korunmasını sağlayacak ve bu suretle dünya barışının ve ulusların güvenliğinin kuvvetlenmesine en etkili bir şekilde hizmet edecek bir kararın ifadesi sayan hükümetim adına ve 28 Haziran 1950 tarihli ve 8755 sayılı telgrafınız kapsadığı tavsiyeye cevap olarak zatı devletlerine Türkiye Cumhuriyeti'nin Birleşmiş Milletler Kurulunda bir üye olmak sıfatıyla üzerine almış olduğu taahhütleri ve hükümleri dahilinde ve en büyük içtenlikle yerine

¹⁰⁴ Öke,a.g.e., s.66

getirmeğe hazır olduğumu bildirmekte acele eder ve bu vesile ile derin saygılarımı sunarım.

T.C. Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü"¹⁰⁵

Dışişleri Bakanı Köprülü, BM Genel Sekreteri Trygvie Lie'ye çektiği cevabi telgrafı TBMM'de okudu ve çok şiddetli alkışlandı.

Bu arada Kore'de Temmuz 1950'de muharebeler ve karşılıklı bombardımanlar devam etti, batılı devletlerin müzakere arayışları Sovyetler tarafından çeşitli bahanelerle reddedildi.

18 Temmuz 1950 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın başkanlığında, Başbakan Adnan Menderes, yardımcısı Samet Ağaoğlu, Dışişleri Bakanı Köprülü, Milli Savunma Bakanı Refik İnce, Genelkurmay Başkanı Nuri Yamut ve yüksek rütbeli komutanların katıldığı bir toplantı yapıldı. Dört saat süren toplantının sonunda Başbakan şu açıklamayı yaptı. "Silahlı Kuvvetlerimizin takviyesi ve geliştirilmesi için alınacak tedbirleri tetkik ve müzakere ettik." Kore'ye asker gönderme konusunda herhangi bir kararın alındığına dair ipucu verilmemesine rağmen, basın kanununun görüşüldüğüne emindi. 25 Temmuz 1950 akşam Bakanlar Kurulu, Ankara'da Bayar'ın başkanlığında toplandı. Bütün bakanlara daha önceden başkente dönmeleri bildirildi. Bakanlar Kuruluna TBMM Başkanı Refik Koraltan ile Genelkurmay Başkanı da katıldılar. Gündemde BM Genel Sekreteri'nin Kore Savaşı'na silahlı yardım için Türkiye Cumhuriyeti'ne başvurusuna verilecek cevap vardı. Yapılan açıklamada "Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan metin üzerinde görüşmeler olmuş ve konu bütün ayrıntılarıyla etraflı bir şekilde incelenmiştir" denildi.¹⁰⁶

Bakanlar Kurulunda, Kore'ye askeri bir kuvvet gönderilmesine karar verildi ve BM Genel sekreterine aşağıdaki telgraf çekildi.

"Ekselâns Bay Trygvie Lie, BM Genel Sekreteri, Lake Success Birleşmiş Milletler paktından doğan taahhütlere ve Güvenlik Konseyinin kararlarına uymayı vecibe bilen Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Kore hakkında yardım talebini içeren 15 Temmuz 1950 tarihli telgrafınızı bu zihniyet içinde

¹⁰⁵ Yazıcı, a.g.e., s.29.

¹⁰⁶ Öke, a.g.e., s.67.

ve dikkatle tetkik etmiştir. Cumhuriyet Hükümeti bu inceleme sonucunda bu kararları dünyanın şimdiki şartları içinde genel barış hizmetinde etkili ve fiili şekilde uygulamaya koymadaki gerek ve önemin bilinci içinde Kore'de hizmet etmek üzere 4.500 mevcutlu silahlı bir savaş birliğini Birleşmiş Milletler emrine vermeğe karar vermiştir."

Türkiye Dışişleri Bakanı Prof. Fuat Köprülü¹⁰⁷

Kore'ye asker gönderme kararı gerek iç gerekse dış kamuoyunda büyük yankı uyandırdı. Genellikle olumlu görüşler olmasına rağmen, bu kararı eleştirenlerde vardı. Örneğin Behice Boran'ın başkanı olduğu "Türk Barışseverler Cemiyeti", kararı protesto etti ve iptali için meclise başvurdu. Başvuru dilekçesinde şu hususlar vurgulandı.

"Bakanlar Kurulu, halk efkârının heyecan ve teessürünü mucip olan bir şekilde ve Amerikan Senatörü Cain'in devlet erkânı ile temaslarından hemen sonra Kore'ye (4500) kişilik bir silahlı kuvvetler gönderme kararını vermiş bulunuyor. Hükümetçe her ne kadar bu kararın BM'e karşı girilen taahhütleri yerine getirmek üzere verildiği ifade edilmişse de bu kararın verilışı hem Türk anayasasına, hem de BM anayasasına aykırıdır. Zira BM anayasasının 43 üncü maddesi bu kurula dahil olan memleketlerin herhangi bir ihtilâfa silahlı olarak müdahaleler için önceden bazı hususi anlaşmaların mevcudiyetini şart koşturmuştur. Oysaki Türk Milletiyle BM arasında bu hususta herhangi bir hususi anlaşma mevcut değildir... Görülüyor ki Hükümet, silahlı kuvvetler göndermek şöyle dursun, bu hususta yapacağı herhangi bir anlaşmayı dahi TBMM'nin onayından geçirmek mecburiyetindedir...

Cemiyetimiz, yüksek makamınızın, hükümetin milli menfaatlerimize ve BM anayasasına aykırı olan kararın bir an önce iptal edilmesi için TBMM'ni fevkalade (olağanüstü) toplantıya davet edeceği ümit ve temennisiyle derin saygılarını arz ve takdim eder. Genel sekreter Adnan Cemgil, Başkan Dr. Behice Boran"¹⁰⁸

Bu gelişmelerden birkaç gün sonra Başbakan bir basın toplantısında Barışseverler Cemiyetinin dilekçesine cevap verdi. Bu cemiyetin milletlerarası

¹⁰⁷ Yazıcı, a.g.e., s.33.

¹⁰⁸ Yazıcı, a.g.e., s.38.

bir kökü olduğunu ve asıl maksatlarının hürriyeti yok etmek olduğunu ve buna asla müsaade etmeyeceklerini vurguladı. Dünyanın geçirdiği iki büyük harbin ve son senelerde yaşanan tecrübelerin gösterdiği üzere, memleketlerin istiklâl ve mevcudiyetleri mutlaka kendi coğrafi sınırlarında savunulamayacağını barışta ve savaşta dünyaca kader birliğine varılmış olduğu bir devirde, yaşanıldığını belirterek Kore kararının uygun olduğunu açıkladı.

Bu arada Amerikan Milletlerarası Haberler Ajansının Avrupa Genel Müdürü Kingsburi Smith Başbakana telgrafla şu soruları sordu:

1. Hangi amiller Türk Hükümetini Kore'de sulhun yeniden teessüsüne yardım gayesiyle Birleşmiş Milletler tarafından vuku bulan silâhlı kuvvetler gönderilmesi talebine icabet etmeğe sevk etmiştir?
2. Birleşmiş Milletlerin Kore'deki tecavüze karşı koymak kararının sair bölgelerde tecavüze girişme cesaretini kırabileceğine inanıyor musunuz?
3. Kanaatinizce Birleşmiş Milletler Kore'de fiilen harekete geçmemiş olsalardı netice ne olurdu?
4. Birleşmiş Milletlerin Kuvvetlerinin Kore'de er geç muzaffer olacağından emin misiniz?
5. Birleşmiş Milletlerin Kore'de kazanacağı bir zaferin dünya sulhunun korunması bahsinde büyük doğu ve batı devletleri arasında müstakbel bir anlaşmayı kolaylaştıracağına inanıyor musunuz? ¹⁰⁹

Başbakan Adnan Menderes sırasıyla bu sorulara şu cevapları verdi:

1. Türkiye Birleşmiş Milletler şartına bağlılığını her zaman ilân etmiştir. Hükümetimizin kanaatince, bir bütün teşkil eden barışın korunmasının en kuvvetli teminatı mezkûr şartın sadakatle yerine getirilmesinde mündemiçtir. Bunun içindir ki Birleşmiş Milletlere üye olan her devletin vecibelerini tereddütsüz icra mevkiine koymasını zarurî sayarız.
2. Nereden gelirse gelsin tecavüze uğramış herhangi bir memleketin yardım talebine icabet bütün üye devletlerin vazifesidir. Şart mucibince

¹⁰⁹ Yazıcı, a.g.e., s.39.

ilk defa vuku bulan bu yardım talebi karşısında üyelerin büyük ekseriyetinin müspet cevap vermiş olmalarının umumi barışı korumak ve yeni tecavüzleri önlemek bakımlarından ehemmiyetli ve ümit verici olduğu aşîkârdır. Diğer yandan şartın derpiş ettiği veçhile dünya emniyetine ve barışını korumakla mükellef bir milletlerarası askerî teşkilatın biran evvel kurulmasındaki zaruret bu hâdise ile de belirmiş olduğundan bu konunun ciddiyetle ele alınması hususunun daha fazla geciktirilmesinin caiz olmayacağı düşüncesindeyiz.

3. Birleşmiş Milletlerin nerede vuku bulursa bulsun bir tecavüz karşısında harekete geçmemesi yeni tecavüzlere yol açar ve nev'ima tecavüze prim teşkil eder.
4. Birleşmiş milletler arasında dayanışma mevcut oldukça hakkın ve barışın tecavüze galebe çalacağından şüphe edilmemelidir.
5. Türkiye her barışsever memleket gibi bundan böyle karşılıklı anlayış zihniyetinin hâkim olmasını ve barışa ulaşılmasını samimiyetle arz ve ümit etmektedir.¹¹⁰

Diğer taraftan mecliste grubu bulunan iki muhalefet partisi de birer bildiri yayınladılar. CHP adına genel sekreter Kasım Gülek ve Millet Partisi adına da Genel Başkan Hikmet Bayur'un imzasıyla yayınlanan bildirilerde, hükümetin, kararı kendilerine danışmaksızın, ya da TBMM'den geçirmeden alması eleştirildi. Diğer yandan bu kararın Sovyetlerin Türkiye'ye yönelik düşmanlığını tahrik edeceğini ve ülkenin bir tecavüze uğraması ihtimalinde, 4500 kişilik Kore Tugayı'na ihtiyacımız olabileceği ileri sürüldü. Ancak muhalefetin genelde karşı çıktığı asker gönderilmesi değil, bunun kendilerinin "evet"i alınmadan gerçekleştirilmesiydi. Muhalefet, Kore'ye asker gönderme kararında "tuzunun bulunmasını" istemişti.¹¹¹

Karşılıklı atışmalar, görüşmeler, bildiriler ne olursa olsun, karar, ülke çapında olumlu bir hava yarattı ve halkın desteğini kazandı. Diyanet İşleri Başkanlığı, Kore Savaşı'na katılımın "Cihat" sayılacağını ve Kore'de vefat edeceklerin "Şehit" olacağı fetvasını verdi, DP'ye fazla yakınlığı olmayan

¹¹⁰ Yazıcı, a.g.e., s.40.

¹¹¹ Öke, a.g.e., s.68.

gazeteler bile kararı müspet yönde değerlendirdiler.

2.6. TÜRK TUGAYI'NIN KORE'YE İNTİKALİNE KADAR GEÇEN DÖNEMDEKİ MUHAREBELER

2.6.1. Kuzey Kore Kuvvetlerinin Seoul'u Ele Geçirmesi ve Güneye İlerleyişi

Beş yıldan beri taarruz için hazırlandıkları anlaşılan Kuzey Kore Silahlı Kuvvetleri, onüç piyade, bir zırhlı tümen bir tank alayı ve 150 taktik uçaktan meydana gelen 183.000 kişi civarında iyi hazırlanmış ordusu ile, 25 Haziran 1950 tarihinde başlayan taarruzları güneye doğru hızla devam etti. Karşısındaki zayıf sekiz tümenden ibaret olan Kore Cumhuriyeti Ordusu 38. paralel üzerindeki sınır boyunca dağınık durumda idi. Bu birliklerin zırhlı ve hava kuvvetleriyle desteklenmeleri de yok gibiydi. Topçu bataryaları çok zayıftı ve bazı birlikleri de geri bölgede gerilla hareketine karış mücadele için ayrılmıştı.¹¹²

Bu sebepten dolayı, yeter sayıda BM Kuvvetleri Kore'ye yardıma gelinceye kadar Kuzeylilerin hızla gelişen bu taarruzlarına karşı bu kuvvetlerin ciddi bir mukavemet göstermesi beklenemezdi.

Kuzey Kore Kuvvetleri Seoul'ün batısındaki Kumpo yarımadasını ele geçirirken, yarımadanın doğu kıyısında önemli bir ulaşım merkezi olan Kangnung'u da zapt ettiler. Daha sonra, 38. paralelin 64 km güneyinde, batı kıyısı yakınındaki Güney Kore'nin başkentine yöneldiler. Kuzey Kore hava kuvvetleri, başkent etrafındaki hava meydanlarına taarruz etti. Büyük kısmıyla Pyongyang - Seoul ve Wonsan - Seoul istikametlerinden başkent Seoul'e yönelen Kuzey Kore Kuvvetleri 29 Haziran 1950 tarihinde Seoul'ü ele geçirdi.¹¹³

Sobaek sıradağlarından çıkan ve Orta Kore'de genel olarak kuzeybatı doğrultusunda akarak Sarıdeniz'e dökülen Han nehrini geçen Kuzey Kore

¹¹² Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.53

¹¹³ Erkanıharbiyei Umumiye Harb Tarihi Dairesi, **Kore Harbinde TSK Muharebeleri (1950–1953) Özet**, E.U.Basımevi, Ankara, 1959, s.25.

birlikleri geniş bir cephe ile Taejon genel yönünde ilerledi ve Güney Kore hatlarını yarıdı. 15 Temmuz 1950'de Kum Nehri- Chongju hattına vardılar.

Kuzey Kore birliklerinin harekâtı, tabur veya alay kuvvetindeki kolların anayollardan veya dağ yollarından ilerlemesi şeklinde oluyordu. Genelde bir hat şeklinde muharebe cephesi yoktu. Doğu kıyısı boyunca ilerleyen düşman birlikleri ise batıdakilerden sarp dağlarla ayrılmışlardı. Ayrıca gerillacılarla karışık olarak güneye doğru devam eden mülteci akını da ayrı düzenler alınmasını gerektiren büyük bir problem olmuştu.¹¹⁴ Binlerce mülteci aç ve sefil bir vaziyette güneye doğru akıyordu ve aralarına da geri bölgelerde gerilla faaliyetlerinde bulunmak için yüzlerce Kuzey Koreli gerilla karışmıştı. Bunların iyi niyetli ve dost halktan ayıklanması ise Birleşmiş Milletler Kuvvetleri için ayrı bir problemdi.

2.6.2. ABD Birliklerinin Kore'ye Gelişi

Küçük Güney Kore Ordusu, düşmanı durdurabilmek için, mümkün olanı yaparken, Amerika Birleşik Devletleri de Kore için asker hazırlamağa çalışıyordu. Bu sıralarda Japonya'da işgal kuvveti olarak sefer mevcutlu olmayan dört Amerikan tümeni (7, 24, 25. Piyade Tümenleriyle, 1. Süvari Tümeni) vardı. Japonya'daki bu Amerikan kuvvetlerinden 5 Temmuz 1950'de Kore'ye ilk yetişen 24. Amerikan Tümeni, Güneylilerle birlikte Kuzeylilerin taarruzunu durdurmak üzere muharebeye katılınca Güneylilerin morali az çok kuvvetlenmiş oldu.

24. Tümen cepheye gelince, Taejon'un 30 km kadar kuzey batısındaki Chochiwon bölgesinde düşmanın ana ilerleme istikametinin iki tarafına yerleşti. Fakat düşmanın zırhlı ve topçu birlikleriyle yaptığı şiddetli ve devamlı baskı sonucunda 24. Tümen Taejon'un kuzeybatısında Kum nehri gerisinde başka bir savunma mevziine çekildi. Burada da kuvvetli ve üstün Kuzey Kore taarruzlarına karşı duramayan 24. Tümen kuşatılmak tehlikesi belirince Taejon'a çekilmek zorunda kaldı.

¹¹⁴ Gnkur.Harp Tarihi başkanlığı,a.g.e. s.55.

24. Amerikan Tümeninin hemen arkasından, Japonya'dan Kore'ye geçirilen 25. Amerikan Tümeni de 14 Temmuz 1950'de Taegu kuzey bölgesinde toplandı. Bu sıralarda 1. Amerikan süvari tümeni de Pohang-dong limanında karaya çıkmaya başladı. Tank desteği ile ilerleyen Taejon bölgesindeki 2–3 tümenlik komünist kuvvetleri oyalamağa çalışan bu Amerikan kuvvetleri, zayıf Güney Kore kuvvetleriyle birlikte, 21 Temmuz 1950'de planlı bir şekilde Taejon'un 25 km güneydoğusundaki Yongdong bölgesine çekildiler. Dört günlük bir savunmadan sonra da 26 Temmuz 1950'de Hwanggan'a ve 30 Temmuz 1950'de de Kumchon civarına çekilmek zorunda kaldılar.¹¹⁵

Kuzey Kore Birlikleri batı ve güney kesimlerde hiçbir direnme görmeden ilerlediler ve 25 Temmuz 1950'de Mokpo-Kwangju-Mamwon hattına ulaştılar. Kuzey Kore Ordusunun sayı üstünlüğü ve büyük enerjisi karşısında Güney Kore Kuvvetleri ve parça parça yardıma gelen üç Amerikan tümeni Taegu'nun kuzey batısındaki Waegwan'a kadar geri çekilmeye mecbur oldu. Böylece Pusan Kıybaşı mevzii meydana gelmiş oluyordu.¹¹⁶
(EK-3,Kroki-1)

2.6.3. Pusan Kıybaşı Mevzii ve Muharebeler

38. paraleli geçerek hızla güneye doğru taarruza geçen Kuzey Kore Ordusunun, Amerikan ve Güney Kore Ordusuna karşı kazandığı tam başarılarının esas nedeni, sayıca çok üstün ordusu ve iyi eğitimi idi. Diğer taraftan iki kanadı denize dayanan ve batı kısmı Naktong nehriyle çevrilmiş Pusan Kıybaşı mevziini ise 8. Amerikan Ordusu Komutanlığı emrindeki birliklerce savunuluyordu. BM Kuvvetleri denizlerde egemendi ve Kore Boğazı ve Sarı Deniz kontrolleri altındaydı. Temmuz 1950 sonunda, BM Komutanlığının emrine Avustralya ve Britanya deniz ve hava birlikleriyle Yeni Zelanda, Fransa ve Kanada Harp gemileri de katılmışlardı. Ağustos 1950 başlarında, Pusan'da Kıybaşını tesis eden Amerikan kuvvetlerinin karşısında

¹¹⁵ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.55

¹¹⁶ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e. (Özet)**, s.26.

13 Piyade Tümeni ve 2 tank alayından meydana gelen Kuzey Kore birlikleri taarruzlarına devam ediyorlardı. Ağustos 1950'in ilk haftasında ikinci ABD Tümeni ile Birinci Deniz Tugayının gelmesiyle BM Ordusunun direnme gücü de arttı.¹¹⁷

Kuzey Koreli'ler Ağustos 1950 başından Eylül 1950 ortasına kadar bir buçuk ay Pusan Kıybaşı mevziine bütün kuvvetleriyle (13 piyade ve 2 Tank Alayı) taarruz ettilerse de Amerikan ve Güney Kore Birliklerinin inatçı mukavemeti karşısında bir başarı sağlayamadılar.¹¹⁸

2.6.4. İnchon Çıkarması

Düşmanın bir buçuk ay süren yoğun taarruzlarına rağmen Pusan Kıybaşı mevzii bir bütün olarak elde bulunduruldu. Bu Birleşmiş Milletler için bir başarıydı. Müteakiben Kuzey Kore ordusunun yok edilmesi esas hedefti. Pusan Kıybaşı mevziinden ve yalnız cepheden taarruzla bu mümkün olamazdı. Cephe taarruzunun, düşmanın kara irtibat yollarının en hassas noktasına yöneltilecek kuvvetlerle, bir kuşatma ile birleştirilmesi zorunlu idi. Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin yeterli deniz ve hava araçlarına sahip olması, Kuzey Kore birliklerinin gerilerine bir çıkarma yapmaya da imkân sağlıyordu. Çıkarmaya en elverişli kesim Kore yarımadasının batı kıyıları idi. Bu bakımdan çıkarma için düşman bağlantı yollarının birleştiği Seoul yakınındaki İnchon kıyıları seçilmişti. Bu çıkarmanın muvaffak olması halinde Pusan önünde taarruz eden Kuzey Kore kuvvetlerinin geri ile olan ana bağlantıları kesilmiş olacaktı. Bu çıkarma 10. Amerikan Kolordusunun emir komutasında 15 Eylül 1950 sabahı başladı. Çıkan birlikler süratle ilerleyerek Kore'nin en büyük havaalanı Kumpo'yu ele geçirdi. 10. Amerikan Kolordusunun hedefi, Seoul'un kurtarılmasıydı. Bu şehrin zaptı 480 km kadar güneyde, Pusan etrafındaki Kuzey Kore Kuvvetlerinin irtibat yollarını kesecekti. (EK-4,Kroki-2)

19 Eylül sabahı şehre taarruz eden kuvvetlere karşı Kuzey Kore Kuvvetleri şiddetle karşı koydu. 10. Kolordunun taarruzunu durdurmak için

¹¹⁷ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.57

¹¹⁸ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e.(Özet)**, s.26

bütün takviye kuvvetlerini kullandı ve her karış yeri şiddetle ve azimle savundu. 10. Kolordu Komutanı yüz binlerce sivil halkın şehirde yaşamakta olmasına rağmen, sokak muharebesi yapılmasını emretmek zorunda kaldı. Başkent kurtarıncaya kadar on gün şiddetli ve kanlı muharebeler verildi. 28 Eylül 1950 günü Seoul alındı ve Güney Kore Cumhurbaşkanı ile hükümeti 29 Eylül 1950 günü başkente girdiler. 10. Kolordunun Inchon çıkarması Birleşmiş Milletler için tam bir başarı ve Kuzey Kore ordusu içinde ilk büyük bozgun olmuştu.¹¹⁹

2.6.5. 38. Paralelin Geçilmesi Ve BM Ordusunun Kuzey Kore'de İlerlemesi

Pusan Kıybaşı'nda bulunan 8. Amerikan Ordusu da, 10. ABD Kolordusunun Inchon'da yaptığı çıkarma ile koordineli olarak, 16 Eylül 1950'de Pusan Kıybaşı mevzilerinden karşısındaki düşmana taarruza geçti. İki taraf arasında şiddetli muharebeler oldu. BM Ordularının yoğun taarruzları karşısında Kuzey Kore Kuvvetleri 18 Eylül 1950'den itibaren işgal ettikleri arazileri terk etmek zorunda kaldılar. Kuzey Kore birlikleri arasında gedikleri açan ve düşman çemberini parçalayan BM ordularının ilerleyişleri çok hızlı gelişti. 6 Kuzey Kore Tümeni imha edildi, binlerce esir alındı. Kuzey Koreliler ayrıca önemli miktarda silah, cephane, top, tank, kamyon ve uçak kaybetti. 8. ordunun, 10. Kolordu ile koordineli olarak yaptığı bu taarruz neticesinde, düşman 38. paralele kadar olan geniş bir araziyi bırakmak zorunda kaldı.¹²⁰

BM Ordularının önünde iki seçenek vardı. Birincisi Seoul'un zaptından sonra, BM Silahlı Kuvvetleri kuzeye doğru ilerleyerek düşmanı kendi toprağında takip ederek, yeniden tertip ve tanzimine imkân vermeden imha edecek veya 38. paralelin üzerinde birliklerini durduracaktı. Alınacak karar 7 Ekim 1950 günü BM Genel Kurulunda konuşulmuş ve uzun tartışmalardan sonra, Mac Arthur gerekli gördüğü takdirde BM Kuvvetlerinin 38. paraleli geçerek taarruza devam etmesine izin verilmişti. Bunun üzerine General Mac

¹¹⁹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.59.

¹²⁰ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.60

Arthur 1. Güney Kore Kolordusunu Wonsan limanını ele geçirmek üzere doğu kıyısı boyunca taarruza devam etmesini, 2. Güney Kore Kolordusunun merkez kısmından kuzeye doğru taarruz etmesini, batıda da 1. Amerikan Kolordusu. İngiliz, Avustralya ve Filipin birlikleri de emrinde olarak Seoul'ün Kuzeyini temizlemesini emretti. 9 Ekim 1950 tarihinde 38. paralel geçildi, Inchon bölgesine çıkarma yaparak Seou'ü ele geçiren 10. ABD kolordusu da doğu kıyısındaki Wonsan Limanına çıkarma hazırlıkları yapmak üzere Pusan'a gitti. Kuzey Kore birlikleri artık BM Ordusunun taarruzlarını durduracak halde değildi. Geniş cepheyle ilerleyen BM Ordusu, zayıf direnmeleri kırarak planlı takip hareketlerine devam etti.

19 Ekim 1950'de 1. Amerikan Süvari Tümeni (Motorlu) Pyongyang'a girerken, bir gün sonra 18. Amerikan Hava İndirme (paraşüt) Alayı da Pyongyang'ın 48 km. kuzeyinde düşman cephesi gerisinde Sunchon bölgesine indirildi. Kuzey Kore birlikleri çok kötü duruma düştü ve esir sayısı 135.000'e yükseldi. Bilahare 10. Amerikan Kolordusu, 1. Deniz Piyade Tümeniyle 20 Ekim 1950'de Wonsan Bölgesine, 7. Tümen 29 Ekim 1950'de Hungnam'ın 110 km. kuzeydoğusundaki Iwon bölgesine çıkarılmaya başlandı.¹²¹

Ekim 1950 başlarında BM Orduları daha 38. paraleli geçmeden Komünist Çin Başkanı Chou-En-Lai Pekin radyosunda "Komşusu istilâya uğrarken Çin ulusu kayıtsız kalamaz: Çin ulusu her zaman Kore ulusuyla beraber olmuştur: Kore'yi kurtarmak için Kore ulusunu destekleyecektir." demiştir. Yapılan propagandalarda da, daha önce Japonya'nın yaptığı gibi, bu seferde Amerikalı'ların Çin'i ve Asya'yı istila edecekleri konusu işlenmiştir. Bu arada Komünist Çin Mançurya'daki kuvvetlerini arttırmış ve 8 Temmuz 1950'de 116.000 olan bu kuvvetin 16 Kasım 1950'de 350.000'i iç emniyet kuvvetleri olmak üzere 868,000'e yükseldiği tahmin edilmişti.¹²²

Kuzey Kore Çin sınırını teşkil eden Yalu Nehri boylarındaki Lin Piao komutasındaki 4. Ordular Grubu, 1950 başlarında Formaza ve Hainan

¹²¹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.61

¹²² M. Hakkı Caşın, **Modern Hava Gücü Stratejisi ve Kore Savaşı**, Aylık Savunma Teknolojileri Dergisi, Sayı 1, Kasım, 2004

adalarına taarruz maksadıyla güneye nakledilmiş, adalara taarruzdan vazgeçilince tekrar Mançurya'ya getirilmiştir. Bu kuvvet on ordudan her orduda üç tümenden meydana geliyordu. Ekim 1950 başlarında Yalu Nehri'ni geçerek Kuzey Kore ile muharebelere katılan 4. Ordular grubu 38, 39, 40, 41, 42, 45, 46, 55, 56 ve 57. ordulardan meydana geliyordu.¹²³

2.7. 24 KASIM 1950 TARİHİNDE BM ORDUSUNUN GENEL KARŞI TAARRUZU, KUZEY KORE KUVVETLERİ'NİN KARŞI TAARRUZU VE BM KUVVETLERİNİN GERİ ÇEKİLMESİ

Birleşmiş Milletler Ordusu Kuzey Kore'yi tamamen istilâ etmek maksadıyla 8. Ordu (1. ve 9. Amerikan Kolordularıyla, 2. Güney Kore kolordusu, 27. İngiliz Tugayı ve 1. Türk Tugayı) Sarıdeniz ile Taepyongni - Sachangni ve kuzeye uzanımı hattı arasından, 10. Kolordu ve 1. Güney Kore Kolordusu ile bu hattın doğusundan 24 Kasım 1950 tarihinde taarruza geçti.

Başlangıçta 8. Ordu cephesinde zayıf Kuzey Kore birlikleri süratle çekildiklerinden birlikler cephede genelde 8–12 km ilerlediler. 25 Kasım 1950 günü taarruza devam edildi ve 8. Ordu birlikleri Chongzu - Taechon - Unsan Güneyi - Kujangdong doğusu hattına vardılar. 2. Güney Kore Kolordusu ilerleme kaydetmedi. BM Ordularının karşısında Komünist Çin 4. Ordular grubu vardı ve sayıca çok üstün durumda idi. 26 Kasım 1950 günü 8. Ordu, 1. ve 9. kolorduları ile bulundukları hatlardan itibaren devam ettirdikleri taarruzları düşmanın sert direnmesiyle karşılaştı.

8. Ordunun sağ kanadındaki 2. Güney Kore Kolordusu çok üstün komünist kuvvetlerin taarruzlarına uğradı. Bu taarruz neticesinde 2. Güney Kore Kolordusu Tokchon ve doğusu bölgesine çekilmek zorunda kaldı. 25/27 Kasım gecesi taarruzlarına devam eden komünist kuvvetler 2. Güney Kore Kolordusunun 40 km güneyde ve Taedong nehri üzerindeki Taepyong bölgesine kadar gerilettiler. 28 Kasım 1950'de 8. Ordu birlikleri 2. Güney Kore Kolordusunun geri çekilmesi dolayısıyla ordu sağ yanının açık kalmış olması

¹²³ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.62

ve cepheden de gördüğü baskı neticesinde muharebe ederek geri çekilmeye başlamıştı.¹²⁴ (EK-5 ,Kroki-3)

Kuzey Kore'ye Komünist Çin kuvvetlerinin daha evvel girdiğinin ve sayıca çok üstün olduklarının bilinmesine rağmen, BM Ordusunun bir kuvvet mukayesesi yapmadan bütün cephe boyunca genel karşı taarruza geçmesi haklı olarak çok eleştirildi.

2.8. 1 .TÜRK TUGAYININ TEŞKİLİ, KORE'YE İNTİKALİ VE MÜTEAKİP GELİŞMELER

25 Haziran 1950 tarihinde Kuzey Kore birliklerinin 38. paraleli baskın tarzında geçmesiyle başlayan Kore Savaşı, 6 Temmuz 1953 akşamı ateşkesin yürürlüğe girmesine kadar üç sene sürdü. Türk Tugayı'nın 17 Ekim 1950 tarihinden itibaren Kore'ye ulaştığı göz önüne alındığında, üç seneye yakın Türk birlikleri birçok kez çeşitli çatışma ve muharebelere katıldılar.¹²⁵

2.8.1. 1. Türk Tugayı'nın Teşkili ve Tugay'a Komuta Heyetinin Atanması

29 Haziran 1950 tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, BM Genel Sekreterinin telgrafına verdiği cevapta, "Birleşmiş Milletlerin bir üyesi sıfatıyla, deruhte eylemiş bulunduğu taahhütleri, mevcut hükümler dahilinde ve azami samimiyetle, yerine getirmeğe hazır olduğunu" bildirdi. Bu suretle Türkiye, Birleşmiş Milletlerin, tecavüze uğrayan Güney Kore'ye yardım edilmesi teklifine, ABD'den sonra ilk olumlu cevap veren devlet oldu.¹²⁶

Daha sonra gelişmelere paralel olarak 25 Temmuz 1950 tarihinde Bakanlar Kurulu toplanarak Birleşmiş Milletler Genel Sekrteri Trigvie Lie'ye

¹²⁴ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,**a.g.e.**, s.64

¹²⁵ Bu süre zarfında Kore'de aktif bir durumda olan Türk Tugayı'nın, bütün faaliyetlerini ve katıldığı muharebeleri ayrıntılı yazıya aktarmak çok yer kapsayacağından, öncelikle 26-30 Kasım 1950 tarihlerinde Kunuri'de ve 25-27 Ocak 1951 tarihlerinde Kumyangjangni'de icra edilen muharebeler detaylı olarak incelenmiş, diğer faaliyet ve muharebeler özet olarak ele alınmıştır.

"Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onayı alınmadan" Kore'de hizmet etmek üzere 4500 mevcutlu bir Türk Savaş Birliğini BM emrine vermeğe hazır olduğunu bildirdi.¹²⁷ (Daha sonra 19 Eylül 1950 tarihinde İskenderun'a intikal esnasında bu mevcut 5090 kişi oldu.)

Bu suretle Kore'ye gönderilmesi kararlaştırılan birlik, Genelkurmay Başkanlığı'nın 3 Ağustos 1950 tarihli emirleri gereğince Türk Silahlı Kuvvetleri adıyla Ankara'da kurulmasına başlandı. Bu birlik, bir komutanlık karargâhıyla üç piyade taburlu 241. Piyade Alayından, üç bataryalı bir motorlu topçu taburundan ve gerekli yardımcı birliklerden meydana gelmiş bir tugay olacaktı.¹²⁸

Tugay Komutanlığının Motorlu Karargâhı Ankara'da 28. Tümen tarafından kuruldu. Aynı tümenin Ayaş'ta bulunan 241. Piyade Alayı, Türk tugayının piyade alayını, Etimesgut'taki 2. Zırhlı Tugay 2. Motorlu Topçu Taburu da Tugayın Topçu Taburunun teşkil ettiler. Tugayın Motorlu İstihkâm Bölüğü, 28. Tümen İstihkâm Taburunun Motorlu İstihkâm Bölüğü, Motorlu Muhabere takımı aynı tümenin muhabere bölüğünün bir takımı ve ulaştırma bölüğü, motorlu uçaksavar bataryası 8. Kolordunun 1. Uçaksavar taburundan bir hafif uçaksavar bataryası, motorlu tanksavar takımı 28. Tümenin Motorlu Tanksavar Taburundan bir tanksavar takımı alınarak teşkil olundu. 5. Zırhlı Tugayın Sıhhiye Bölüğü ile 28. Tümenin Hafif Bakım Tamirhanesi ve 4. Yurtiçi Bölge Komutanlık Bandosu da Tugay Komutanlığı emrine verildi.¹²⁹ (EK-6,Tugayın Kuruluşu)

Teşkil edilen bu mürettep tugayın sefer kadroları çeşitli tümenlerden tamamlandı. Bu tümenler İzmit'teki 23. Tümen, İskenderun'daki 39 . Tümen ile İzmir'deki 65. Tümeni.¹³⁰

Tugay'ın teşkilâtlanmasına öncelikle personel kadrolarının

¹²⁶ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e.(Özet)**, s.27

¹²⁷ Yazıcı, **a.g.e.**, s.33

¹²⁸ ATASE Arşivi,Kore Savaşı Koleksiyonu,Kutu Nu.1,Gömlek Nu.41,Belge Nu.041-5

¹²⁹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,**a.g.e.**, s.68

tamamlanması ile başlandı, Kore'ye gönderilecek Tugay erlerinin yalnız 1929 ve bu doğumlularla işlem görecektir doğumlulardan olması ve bunlardan gönüllü gitmek isteyenlerin tercih edilmeleri uygun görüldü. Kore'ye tercümanlar dışında yedek subay gönderilmemesi, subay kadrolarının da özellikle gönüllülerden tamamlanması, istendi.¹³¹

Kore'ye asker gönderilmesine karar verilmesinden sonra oluşturulan birliğe " Birleşmiş Milletler Türk Silahlı Kuvvetleri Komutanlığı " adı verildi. Ancak daha sonra haberleşme kolaylığının sağlanması maksadıyla birliğin ismi " Kore Türk Komutanlığı " olarak değiştirildi.¹³²

Kore'ye subay, astsubay ve erlerden çoğu yüksek fedakârlık duygularıyla kuvvetli imanlarıyla gönüllü olarak gittiler. 1. Türk Tugayı'nın teşkili emri birliklere yayınlanınca aşağıda örneği yazılı olan ve General Tahsin Yazıcı'ya gönderilen çeşitten mektuplarda geldi.

"Sayın Generalim,

Tercümeyi hâlinizi gazeteden okudum. Ayrıca, daha evvelce alayınızın da bulunduğunu söyleyen levazım yarbayı Fikri Marmara'dan vazife hayatınızı öğrendim. Kalbim gururla doldu.

Benim babam subay olarak Umumî Harpte, İstiklâl Harbinde savaşmış olup, yedi yara alarak malûl gazi olarak subaylıktan ayrılmak mecburiyetinde kaldı. Ve ben 9ncu sınıfta iken hayata gözlerini yumdu. Yunanlılar tarafından şehit edilmiş bir ananın ve malûl gazi bir subayın oğluyum. Ben de Kore Savaş Birliğinde rütbeme münasip verilecek vazife ile şanlı Birliğimizin saflarında komutanız altında lüzum gördüğünüz her yerde en tehlikeli vazifeleri başarmağa hazırım. Benim bu arzumu bir evlâdınızın arzusu olarak kabul etmenizi ve beni komutanız altında gidecek sahra topçu taburunun her hangi bir vazifesine tayinim için emir ve delâletinizi gözyaşlarımla istirham ederim.

Ben mutlak bu savaş birliğinizle gitmek, şahsıma düşen vazifeyi tam

¹³⁰ ATASE Arşivi, KSK, K:1,G:41,B:041-65

¹³¹ ATASE Arşivi, KSK, K:1,G:41,B:041-6

¹³² ATASE Arşivi, KSK, K:3,G:97,B:97-1

başararak sancağımıza takılacak madalyanın kurdelaındaki rengi kanımla boyamak istiyorum.

Annem, babam ebedî istiharate çekilmişlerdir. Hayatta subay kardeşimden başka hiç bir kimsem yoktur. Anam da babam da her şeyim, çok sevdiğim memleketimin istikbalidir.

Bu ikbal yolunda şehit veya gazi olmak en şerefli vazifem olacaktır. Muayenemi yaptırdım. Kore'ye gider diye rapor aldım. İsmim Kara Kuvvetleri Komutanlığına bildirildi. Her şeyimi hazırladım. Tâyin emrim için müjdelerinizi beklerken hürmetle ellerinizden öperim".

İmza

Evlâdınız Sertaç Savim

Adres:

Sertaç Savim

8. Mot. Top. A. III. 8. Bt.

Tk. K. Üsteğmen (943–196)

Selimiye - İstanbul

18/Ağustos/1950

Daha sonra General Yazıcı'nın ifadelerine göre; bu kıymetli subay Tugayın Topçu taburuna tayin edilmiş, Kore Muharebelerinde daima ön hatlarda piyade bölükleri yanında topçu ileri gözetleyiciliği yapmış, piyadenin kanını korumakta çok değerli hizmetler görmüş, muharebeleri kendisine zevk edinmişti. Kahraman bir subay olduğunu her vesileyle isbat etmişti. 17/18 Mayıs gece muharebesinde 2. Tabur muharebe idare yerine düşen bir top mermisi parçalarıyla şehit düşenler arasında o da yaralanmıştı.¹³³

Kore Savaşı'na gönderilecek subaylar tam teşekküllü askeri hastanelerde muayene edildiler ve sağlam raporu alanlar Kore Tugayı'na atandılar. Er atamaları kadroların %10 fazlası ile yapıldı.¹³⁴

¹³³ Yazıcı, a.g.e., s.73.

¹³⁴ Yalta, a.g.e., s.43

Bütün personelin sıhhi muayenelerden geçirilerek bütün bu işlerin en geç 20 Ağustos 1950 tarihine kadar bitirilmesi Genelkurmay Başkanlığınca emredildi.¹³⁵

Esas garnizonu Ayaş olan 241. Piyade Alayı, 8 Ağustos 1950'de yalnız 1929 doğumlu ve bunlarla işleme tabi erleri, alay komutanı Kur. Alb. Asım Eren komutasında muvazzaf subayları ve alay sancağı ile silahsız olarak 31 subay, 10 astsubay, 494 er mevcudu ile Ankara'ya geldi ve geçici olarak Sarıkışla'ya (Dışkapı) yerleşti. Bu mevcut alay için bir çekirdekti ve seferi mevcudunun altıda bir oranındaydı. Topçu taburu Sarıkışla'da yeterli yer olmadığından Etimesgut'ta kendi garnizonunda hazırlanıyordu, o da er mevcudunun yarısını, ikmale memur tümenlerden alacaktı. Tugay birlikleri kadrolarına göre kısmen motorlu, kısmen yarı motorlu, kısmen de yaya idi.¹³⁶ Ancak, o günlerde Kore Savaşı nedeniyle, iktidarla muhalefet arasında başlayan tartışmaların yarattığı tereddüt ve endişe havasından yararlananların, yavaş yavaş askerleri etkilemeye çalıştıkları da görülmüyordu. Bazı ortamlarda; demokrasi, hukuk, anayasa adına askerlerin disiplini ile birlik ruhunu bozan söylemler, haber diye gazetelerde manşetlerden veriliyordu. Kore Savaşı'na asker veren garnizonlarda, uğurlama törenleri yapılıyordu. Halkın büyük bir coşku ile katıldığı bu törenlerin, heyecanını ve karışıklığını fırsat bilenler tren vagonlarına tebeşirle yazılar yazıyorlar, yurttaşların kulaklarına bazı sloganları fısıldıyorlardı. Örneğin, "Bir dolar bir Mehmetçik - minarede ezan, Kore'de Kurban! — Asker Türkiye için yemin etmiştir, Kore için savaşa gönderilemez! — Mehmetçik Amerika'nın değil Türkiye'nin askeridir! -Kore'de ölenler şehit sayılmazlar!...) Kısacası askerlerimizi disiplin ve birlik ruhu ile maneviyatlarını bozarak, firara ve isyana teşvik ediyorlardı. Bu arada sorumlular kendi dertlerine düştüklerinden askere yönelen kışkırtmaları önemsemediler. Bu durumda Kore'ye giden askerleri, kötü etkilerden korumak görevi, sadece General Tahsin Yazıcı'ya düşüyordu. O da, 241. Piyade Alayı'nı derhal şehrin merkezinden Etimesgut'a şehrin dışına çıkardı. Böylece çeşitli yollarla; askeri etkileyenlerin

¹³⁵ ATASE Arşivi, KSK, K:1,G:29,B:029-1

¹³⁶ Yazıcı, a.g.e., s.60.

sinsi çabaları bir ölçüde önlenmiş oldu.¹³⁷

Bu arada Tugay kuruluşuna giren topçu taburu da eğitim maksadıyla Etimesgut'tan topçu okulunun bulunduğu Polatlı'ya gönderildi.¹³⁸

Hükümet Kore'ye silahlı bir kuvvet göndermeye karar vermesine ve Milli Savunma Bakanlığı bu kuvvetlerin bir Tugay halinde teşkili hakkında ilgili makamlara emir vermesine rağmen ilk günlerde tugay komutanı tayin edilmemişti. 10 Ağustos 1950 tarihinde Ankara'daki 2. Zırhlı Tugay komutanı Tuğgeneral Tahsin Yazıcı, Genelkurmay Başkanlığına çağrılarak Orgeneral Nuri Yamut tarafından görev teklif edilmiş, bilâhare yazışmalardan ve gerekli onayların alınmasından sonra, 18 Ağustos 1950 tarihinden itibaren 1. Kore Tugayının Komutanlığına Süvari Tuğgeneral Tahsin Yazıcı atandı. Tahsin Yazıcı 1912 yılında süvari teğmeni olarak harp okulundan mezun olmuş, tecrübeli bir komutandı. 241. Piyade Alay komutanlığına 17 Ağustos 1950 tarihinde Çankırı'daki Piyade Okulu Talimname Kurulundaki Piyade Albay Celal Dora seçildi. Albay Dora gerekli sağlık muayenesini hızla tamamladıktan sonra 23 Ağustos 1950 günü Etimesgut'ta bulunan 241. alaya katıldığında alayın eski komutanı Kurmay Albay Asım Eren alaydan ayrıldı , yerine yardımcısı Yarbay Natık Poyrazoğlu bulunuyordu. 25 Ağustos 1950 tarihinde Albay Celal Dora tugay komutanı tarafından 241. Piyade Alayına takdim edilerek görevine başladı. Albay Dora 1 Mart 1920 tarihinde Harp Okulundan teğmen olarak mezun olmuş, 16 Mart 1920 tarihinde Mudanya yolu ile Kuvayi Milliye'ye katılarak milli mücadeleye başlamış, değerli bir askerdi. Tugayın Kurmay Başkanlığına Kurmay Yarbay Selahattin Tokay, Harekât Eğitim Şube Müdürlüğüne Kurmay Binbaşı Faik Türün atandılar.¹³⁹

2.8.2. Birliklerin Hazırlık Safhası

28 Ağustos 1950'de yüksek komuta makamlarından verilen emir gereğince Kore'ye gidecek birlikte hayvan bulunmayacak ve bu birlikler Kore'ye kendi silah, cephane, donatım ve araçlarıyla giderek orada Amerikan

¹³⁷ Yalta, a.g.e., s.38

¹³⁸ ATASE Arşivi, KSK, K:1,G:22,B:022-17

silah ve gereçleri alacaklardı.¹⁴⁰

Alayın eğitim ve ikmal hazırlığı için 15 Eylül'e kadar çok kısa bir zaman tahsis edilmişti. 241. Piyade Alayı Ayaş'tan tüfeksiz geldiği için emir gereğince Etimesgut'ta kadrosuna göre yeniden Türk silahları verilerek birliklerin silahlı ve atış eğitimlerine devam edilebildi. Türk Tugayı'nın Kore'ye kendi silahlarıyla gitmesi ve orada Amerikan silahları alması kararlaştırılmış olduğundan, 241. Piyade Alayı bölüklerinden birer miktar subay, astsubay ve erin önceden Amerikan piyade silahlarıyla eğitim ve atış yaparak, böylece alayda yeni Amerikan silahları için bir öğretim ekibinin yetiştirilmesi uygun görüldü ve bu maksatla Alaya Amerikan Yardım Kurulunca Almanya'daki Amerikan birliklerinden getirilen 300 adet M-1 modeli tüfek, bir miktar otomatik tabanca, hafif makinalı tüfek, ağır makinalı tüfekler, roketatarlar verildi. Bu yeni Amerikan silahlarıyla yapılacak eğitim ve atışlarda öğretmenlik vazifesi görmek içi, 9 Eylül 1950 günü Çankırı Piyade Okulundan bir Amerikalı piyade binbaşısının idaresinde üç Türk subayından meydana gelen bir eğitim kurulu getirildi.¹⁴¹

Fakat esas sorun Tugay personel kadrolarının tamamlanması idi. Üç tımenden ikmal erleri ve bütün ordu bölgelerinden kadroları tamamlamak üzere subay ve astsubaylar gelmekte idi. Ayrıca bunlar tam teşekküllü askeri hastaneden rapor almaları gerektiğinden bu işlemlerin yapılması da zaman alıyor ve birliklerde personel bütünleme işlemi çok zaman alıyordu.¹⁴²

241. Piyade Alay Komutanı Celal Dora hatıratında, 25 Ağustos 1950 tarihinde alayın kendisine takdiminden sonra alayın subay ve astsubayları ile görüşmek üzere toplantı yerine gittiğinde kadrosu 137 subay ve bir o kadar astsubay olan alayda sadece karşısında subay, askeri memur ve astsubay olarak 14 kişiyi bulduğunu belirtmektedir. Er mevcudu 3500'den fazla olduğu halde alay sadece bu 14 subayın idaresine bırakılmış durumda idi.

Her biri yurdun çeşitli bölgelerinden ve çeşitli kıtalarından gelmiş olan

¹³⁹ Celal Dora, **Kore Savaşında Türkler**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1963, s.13,14

¹⁴⁰ ATASE Arşivi, KSK, K:1,G:41,B:041-80

¹⁴¹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.69

¹⁴² ATASE Arşivi, KSK, K:1,G:29,B:029-2

er, onbaşı ve çavuşlar da birbirlerini tanımamakta ve bunları teşkilâtlandırmak için vazifelendirilen çok az miktardaki subaylar da bu erbaş ve erlerin kabiliyetlerini tespit etmekte zorluk çekiyorlardı. Etimesgut'ta toplanan erbaş ve erler aileleriyle görüşmek için memleketlerine izin talebinde bulunmakta, bu arada memleketleri yakın alanlara onar gün izin verilerek gönderilmekte ve uzak yerlere izin verilmediğinden bunlardan birçoğu da firar ederek en seri vasıta ile memleketlerine gitmekte ve onar gün içinde geri gelmekte idiler. Miktarı çok kabarık olan bu gibi erlerin kıtalarında bulunmayışları yüzünden teşkilâtta alacakları yerler kestirememekte, ikmal ve eğitim işleri de yapılamamakta idi. Ayrıca uzak ve yakın yerlerden her gün yüzlerce insan garnizon kapısına gelmekte ve haklı olarak Kore'ye gidecek evlâtları ve kardeşleri ile görüşmek talebinde bulunmakta ve normal olarak hiçbirisi geri çevrilmeyerek arzuları yerine getirilmekte ve bu yüzden yüzlerce er de o günkü işlerinden ayrılarak hazırlık ve eğitimi sekteye uğratmakta idiler.¹⁴³

Kore'ye gidecek birliklerin noksan personel, araç ve gereçleri sefer kadrosuna göre tamamlanırken, bir yandan da eğitimleri için gerekli tedbirler alınmaya çalışılıyordu. Bu amaçla 241. Piyade Alayının muhaberecileri Çankırı Piyade Okulu'na, sıhhiye erleri Cebeci Askeri Hastanesi'ne kısa bir eğitim devresinde bulunmak üzere gönderildikleri gibi, Tugayın muhabere bölüğü Mamak/Ankara'da, İstihkâm bölüğü Kâğıthane/İstanbul'da, Oto bölüğü Aliağa/İzmir'de kısa bir meslek eğitimi görmek için 25 Ağustos 1950 tarihinde kendi sınıf okullarına gönderildiler.¹⁴⁴

Bu birlikler Amerikan subaylarının gözetiminde, elverişli barınma, beslenme imkânları içinde yeterli eğitim alanları, araç ve gereçle savaşa hazırlanırken, asıl savaşıacak olan Piyade Alayı, Etimesgut'ta yokluk içinde

¹⁴³ Dora, **a.g.e.**, s.18,19

¹⁴⁴ ATASE Arşivi, KSK, K:1,G:22,B:022-3

hazırlanıyordu.¹⁴⁵

Etimesgut'ta kalan alayın subay, astsubay, erbaş ve erlerinin barınma durumu pek perişan bir halde idi. Garnizonda konuşlu zırhlı tugaya bile yeterli olmayan iskân durumuna ilave olarak gelen 5100 kişilik bir birliğin misafir edilmesi iyice sıkıntı yaratmıştı. Bu sıkıntılı vaziyet sefalet, perişanlık ve disiplinsizlik yaratmıştı. İlk iş olarak Kore Alayını iskân etmek için çadırli ordugâha çıkarmak uygun bir hareket tarzı idi. Bu maksatla istenen çadırlar kısa zamanda ikmal edilmiş ve çadırli ordugâha çıkmakla iskân sıkıntısı giderilmişti.¹⁴⁶

Alay, Etimesgut'ta; güneş altında kavrulan ağaçsız, en küçük bir rüzgârda toz içinde kalan, suyu ve elektriği bulunmayan, I. Dünya Savaşından kalma çadırlara yerleştirilmişti. Yemekler Zırhlı Tugayın mutfağında pişiyordu. Bakraçlarla gelinceye kadar iyice soğuyordu. Yemek açıkta, toz içinde yeniyordu. İçme suyu, hamam suyu gibi sıcaktı. El yüz matara suyu ile yıkanabiliyordu. Banyo diye bir şey yoktu. Çamaşır ve bulaşıklar uygunsuz, zor koşullarda yıkanılıyordu. Helâlâ tam anlamıyla sağlıksız ilkel durumdaydı. Etrafı çadırlarla çevrilmiş, üstü açık bir çukurdan ibaretti. Hizmet erlerinin çırpınmalarına rağmen, subay çadırları da toz içindeydi.¹⁴⁷

Kore Birliği için depoların kapıları ardına kadar açılmış olmasına rağmen ikmal işleri hayli güçlük içinde yapılıyordu. Örneğin, çadır veriliyor, ipleri veya direkleri eksik çıkıyor; mutfak malzemesi alınıyor, kısmen kalaysız oluyordu. Levazım şubesi kurulmadığından ihtiyaçlar için para alınamıyordu. Başka satın alma komisyonlarıyla ihtiyaç maddeleri pek geç sağlanabiliyordu. Özet olarak, bu güçlükler, Kore Tugayı Ankara'dan İskenderun'a hareket edinceye kadar devam etti ve sıkıntılara sebep oldu.¹⁴⁸

Etimesgut'ta toplanan 241. Piyade Alayı ve çeşitli birliklerden gelen erbaş ve erler silahsız ve teçhizatsız olarak gönderildiklerinden Etimesgut'ta kadrosuna göre yeniden Türk silahları verilerek birliklerin silahlı ve atış

¹⁴⁵ Yalta, **a.g.e.**, s.49; Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,**a.g.e.**, s.68

¹⁴⁶ Dora, **a.g.e.**, s.18.

¹⁴⁷ Yalta, **a.g.e.**, s.51.

eğitimlerine devam edildi. Aslında Kore Türk Tugayı Kore'de Amerikan giyim eşyası ve silahları ile donatılacaktı. Ankara'da Amerikan silah ve teçhizatı o sıralarda bulunmadığından seferi depolardan alaya yeniden Türk Ordusunun kullandığı silah ve teçhizatlar verilmişti. Diğer yandan esas sorun, eğitimi yaptıracak rütbeli şahısların Eylül ayının biri olmasına rağmen hâlâ mevcutlarının 30 kişiyi geçmemesi idi.

Sabahları iki bölüğü eğitime götüren subay biraz sonra verilecek ikmal malzemelerini almak için kendisi garnizona çağrılmakta ve bu tek subayın eğitimini yaptırdığı iki bölükbaşı ve eğitimsiz kalmakta idi. Bu zorlukları bir parça gidermek için Genelkurmay Başkanlığı'nın emriyle Çankırı Piyade Okulunda gerillacılık kursunda bulunan 40 subay öğretmenleri Amerikalı komando Yarbay Francois D'eliscu emrinde olarak 241. Piyade Alayının eğitimine yardımcı olmak üzere vazifelendirildi.¹⁴⁹

Bu deneyimli ve çok çalışkan, fakat epey sinirli Amerikan Yarbayı; İkinci Dünya Savaşı'nda Uzak Doğu Cephesinde, ABD Ordusuna komando yetiştirmiş değerli bir subaydı. Ancak Amerikalı Komando öğretmenin; hırçın ve kırıncı tutumu, erlerimizi kendisinden soğuttu. Erler, subaylarının bir kenara çekilerek, kendilerine yabancı bir subayın, eğitim yaptırmasını hazmedemiyorlardı.¹⁵⁰

Tugay Komutanı General Tahsin Yazıcı hatıralarında, "Katılanlar birlikleri ile henüz tanışmamışlardı. Bu durumda, alay birliklerinin, kendi subayları emrinde çalışarak çeşitli faydalar sağlamak imkânı varken, birliklerle münasebeti olmayan yabancı subayların eğitim idare ve nezaretine tabi tutulmaları, asıl birlik subaylarının süklüm püklüm bir kenara çekilerek seyirci kalmaları ilk günden itibaren subaylarda ve eratta olumsuz bir tesir ve neşesizlik yarattı. Amerikalı yarbayın sert mizaçlı, acul, olur olmaz şey için hakaret eder gibi bağırıp çağırması yalnız olumsuz etkilemedi, bunun üstüne bir şaşkınlık, bir nefret de ekledi. Eğitimin bu tarzda uygulanması fayda şöyle

¹⁴⁸ Yazıcı, a.g.e., s.66.

¹⁴⁹ Yalta, a.g.e., s.49.

¹⁵⁰ Yalta, a.g.e., s.49.

dursun, mahzurla dolu idi." şeklinde kendi düşüncelerini belirtmektedir. Nitekim kısa bir süre sonra durum üst makamlara iletilerek bu uygulamaya son verildi.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen, subay ve astsubaylar mevcut boşlukları kapatmak için insanüstü bir gayretle, fedakâr bir şekilde çalışıyorlardı. Üstün vazife aşkıyla, evlerini ve ailelerini bırakarak kendilerini eğitime ve kıtaya adanmışlardı. Etimesgut garnizonu bir muharebe alanı gibi olmuştu. Her taraftan tüfek, makinalı tüfek, havan, roket atar ve bomba sesleri geliyordu. Kısa bir sürede de olsa erinden subayına herkes olağanüstü bir gayretle eğitim yapıyor, birlik ve beraberlik ruhu her geçen gün artıyordu." diyerek eğitim durumunu özetlemektedir.

Eğitim faaliyetleri, ikmal işleri, yeniden silahlanma, birliklerin teşkili gibi faaliyetler devam ederken, Kore'ye giderek, 1. Türk tugayının subay ailelerine hizmet eri verilmesi, Tugay personelinin gündelik gıda kalorisinin beş bine yükseltilmesi ve benzeri hususlarla kararlar alındı. Türk Tugay'ının Kore'de Birleşmiş Milletler Başkomutanlığı emrine girmesi tarihinden itibaren "Harp Haline" mahsus ceza hükümlerine tabi olması ve Tugay personelinin yılda bir defa değiştirilmesi karar altına alındı.¹⁵¹

Sınıf okullarında tahminen 20'şer günlük birer kurs görmek üzere ayrılmış olan birliklerin Eylül ayının 14'ünde Etimesgut garnizonuna katılmaları ve Tugayın bütün silah, araç ve gereçleriyle İskenderun'a demiryolu ile 25 Eylül 1950 tarihine kadar intikali emredildi. İkmal işlerine, subay, astsubay ve erlerin sıhhi muayene ve aşılarıyla, her türlü hazırlıklarına da bütün hızıyla devam edildi.

Tugay ve mensuplarının anavatanla resmi ve şahsi haberleşme faaliyetleri ile meşgul olmak üzere bir "Kore Bürosu" kuruldu.¹⁵²

Gerek 241. Piyade Alay Komutanı Celal Dora, gerekse Tugay

¹⁵¹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.71

¹⁵² ATASE Arşivi, KSK, K:8,G:68,B:068-1

Komutanı General Tahsin Yazıcı yazmış oldukları hatıratlarında birliklerin teşkilinin geç olması, subay, astsubay ve erlerinin muayenelerinin yapılarak atanma işlerinin zaman alması nedeniyle Tugayın hazırlık ve eğitiminin tam olmadığını vurgulamaktadırlar.

Celal Dora hatıratında, "Kore zaferlerini kazanan işte bu hazırlanmadan Kore'ye gönderilen Türk Birliği idi. Bu birlik bir de Kanadalılar gibi tam kadrosu ile altı aylık bir eğitimden sonra Kore'ye gönderilmiş olsaydı yaptıklarını gölgede bırakacak daha ne büyük zaferler yapacaklarına hiç şüphe yoktu. Hareketimize bir hafta kala Amerikalı meslektaşlarımızın Almanya'dan uçaklarla getirttikleri pek az miktarda Amerikan silahları ile eğitime başlanmış ve bu silahların kullanılması ve atışları tam öğretilmeden apar topar yine Türk silâh ve teçhizatı ile hareket ettirilmiş ve az miktardaki Amerikan silahlarını da yolda eğitimini yapmak üzere yanımıza almıştık." demektedir.

General Tahsin Yazıcı ise hatıratında, "Teşkilat, ikmal, eğitim işleri devam ederken Eylül nihayetine doğru İskenderun'dan gemilerle hareket edileceği anlaşılıyordu. Birliğin hazırlıkları bakımından o hareket zamanı erkendi. Birliğe bir kıvam verebilmek için daha iki ay kadar bir zamana ihtiyaç vardı... Fakat Tugayın Kore'ye bir an evvel varması hükümetin bir takım siyasi düşünceleri icabı olacak ki, harekette süratle lüzum görülmüştü." diye bahsetmektedir.

İskenderun'a hareketten bir gün önce 18 Eylül 1950 günü öğleden önce Türk Tugay Komutanı birliklerini son bir defa daha gözden geçirdi, öğleden sonra da Başbakan Adnan Menderes, Milli Savunma Bakanı Refik Şevket İnce ve Genelkurmay Başkanı Orgeneral Nuri Yamut Etimesgut garnizonuna gelerek Türk Tugayı'nı toplu olarak gördüler ve iyi temennilerde bulunarak cesaret verici sözler söylediler.¹⁵³

Kore'ye gidecek Tugay Komutanlığınca Kara Kuvvetleri komutanlığına verilen hareketten bir gün önceki yani 18 Eylül 1950 günkü rapora göre, iki askeri memurdan başka diğer personelin tayinleri tamamlanmıştı. Tayinleri

¹⁵³ Dora, **a.g.e.**, s.21; Yazıcı, **a.g.e.**, s.76.

yapılan 15 subay ve 27 astsubay henüz birliklerine katılmamıştı. 80 şoför ikmal edildiği takdirde, er kadrosu tamamlanmış olacaktı. 241. Piyade Alayı ve Tanksavar takımı hariç, diğer birlikler 25 Ağustos 1950'den 13 Eylül 1950'ye kadar kendi sınıf okullarında eğitim görmüşlerdi. Tanksavar takımı Etimesgut'ta özel bir programla yetiştirilmişti. Kore'ye gidecek motorlu araçlar, 104 adet iki buçuk tonluk GMC Kamyon, 76 adet bir tonluk romörk, 36 adet iki yüz elli kiloluk römork, 86 adet jeep, 6 adet özel tip araç idi.¹⁵⁴

2.8.3. Kore Tugayı'nın Ankara'dan İskenderun'a Tren Yolu İle Ve Müteakiben Denizyolu İle Kore'ye İntikali

Türk Tugayı 19–21 Eylül 1950 günlerinde Etimesgut'tan İskenderun'a demiryolu ile dört katarla hareket etti.¹⁵⁵ Türk kuvvetleriyle birlikte beş kişilik bir Amerikan irtibat grubu da İskenderun'a hareket etti ve bunlar Kore'ye birlikte gittiler. Bu kurulun başkanı Topçu Albay Gumby idi. Diğer üyeleri ise piyade Kurmay Yarbay Wedner, İstihkâm Binbaşı Munsin, Ordudonatım Subayı Rebenson ve Muhabere Yüzbaşı Lorenzo idi. Bu irtibat grubunun vazifesi Amerikan kuvvetleriyle Tugayın bağlantısını sağlamak ve ikmal işlerini koordine etmektir.¹⁵⁶

Ankara Garı'nda coşkulu bir kalabalık tarafından tezahüratlarla uğurlanan tren katarları yol boyunca gündüz geçilen istasyonlarda da yine içten sevgi gösterilerine maruz kaldı.

24 Eylül günü, arkasında bir şey bırakmamış olarak artçı heyeti geldi ve bütün Tugay 267 subay ve askeri memur, 4810 astsubay ve eriyle İskenderun'da toplanmış oldu. Tayin emirlerini geç alan veya uzak yerlerden gelen subay ve astsubaylar Tugayın hareketini öğrendikten sonra gece gündüz demeksizin hatta yakınlarına veda etmeksizin hareketlerine devam ettiler ve İskenderun'da Tugaya katıldılar.¹⁵⁷

İskenderun'a gelen birlikler geceyi kışla avlusunda alelacele kurdukları

¹⁵⁴ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.72

¹⁵⁵ ATASE Arşivi, KSK, K:2,G:20,B:020–3

¹⁵⁶ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.72

¹⁵⁷ Yazıcı, a.g.e., s.80

çadırlarda geçirdikten sonra, sabah 39. Tümen Komutanlığınca hazırlanan, şehrin 18 km. güneydoğusundaki, Atik Yaylası ordugâhlarına gönderildiler. Daha önce ihtiyaç gösterilen fakat tamamlayamayan 80 şoförde İskenderun'da Tugaya katıldı.

İskenderun'da geçirilen günler kurban bayramı günlerine tesadüf etti. Etimesgut'tan hareket ederken ve İskenderun'da birliklerine katılan subay ve astsubayların yapılması mecburi olan bazı ailevi banka ve posta işlemlerini tamamlamak için ilgili memurlar tatillerini bırakarak dairelerine geldiler, işlerini tamamlamak için geceleri dahi çalıştılar. İskenderun'daki 39. Tümen Komutanı ve karargâh heyeti tugayın iskânı, iaşesi diğer hususları için her türlü yardımı yaptılar.¹⁵⁸

Türk Silahlı Kuvvetlerini Kore'ye nakletmek için Amerikalılar beş gemi tahsis etti. Bunların üçü personel, ikisi eşya, araç ve gereç içindi. Bindirme ve yüklemenin ayrıntıları Amerikalı Albay Lettle tarafından idare edildi.¹⁵⁹

Gemilere binmek için gerekli hazırlıklar, inme ve binme listeleri yapıldı. Her gemi için ön heyet olarak binecekler tespit edildi.¹⁶⁰

Üstsubaylar beraberlerinde yalnız 272 kg, subaylar 181 kg, diğer şahıslar 90 kg özel eşya götürebilecekler ve bunlardan yalnız en gerekli olanları yanlarına alarak diğerlerini ambara vereceklerdi. Türk personelinin yedirilip içirilmesi gemilerce sağlanacağı gibi, birlikler gemilerdeki sıhhi tesis ve malzemedan faydalanacaklardı. Gemilerde insan sayısına göre kurtarma yeleği, sal ve filika vardı. 25 Eylül günü birlikler, gemilere binip Kore'ye harekete başlayacaklarından sırasıyla Atik yaylası ordugâhından limana gelerek, binmeğe hazırlanıyorlardı. Bu sırada Cumhurbaşkanı, Kore yolcularını uğurlamak için İskenderun'a gelmişti. Bölgenin askeri ve mülki büyükleriyle, üst düzey yöneticiler, memurlar, şehrin ileri gelenleri ve halk, Antakya, Dört Yol ve Mersin'den gelen kurullar, kafilelerin vapurlara binip hareket ettikleri sıralarda, bandolarında katıldığı büyük ve heyecanlı

¹⁵⁸ Yazıcı, a.g.e., s.81.

¹⁵⁹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.73

¹⁶⁰ ATASE Arşivi, KSK, K:2,G:5,B:005-4

törenlerle uğurlandılar.¹⁶¹

Personel 3 kfile şeklinde 3 yolcu gemisiyle, araç, gereç ve malzemeler ise L. Victory ve Cornell Victory adlı şileplerle Kore'ye deniz yolu ile intikal etti.¹⁶²

Birinci kfile; 241. Piyade Alay Komutan yardımcısı Piyade Yarbay Natık Poyrazoğlu'nun kfile komutanlığında, Mc Rea adlı Amerikan gemisiyle intikal etti. Bu kfilede 3. Piyade Taburu, Alay İkmal Bölüğü, Alay Havan Bölüğü, Tugay Depo Bölüğü ve Tugay Sıhhiye Bölüğü olmak üzere, 93 subay, 1789 astsubay ve er olmak üzere toplam 1882 personel gidiyordu. Mc. Rea gemisi 25 Eylül 1950 günü saat 21:00'de hareket etti ve bu gemiye Mısır karasularına kadar Gemlik Muhribimiz eşlik etti.¹⁶³

İkinci Kfile; 241. Piyade Alay Komutanı Piyade Albay Celal Dora'nın kfile komutanlığında, General W. Haan adlı Amerikan gemisiyle intikal etti.¹⁶⁴

Bu kfilede Alay Karargah Bölüğü, 1. Piyade Tb, 2. Piyade Tb., Tugay Karargah Bl., Tugay Karargah Şubeleri, Tugay İstihkam Bl., Tugay Muhabere Bl., Tugay İnzibat Kıtası, Tugay Bandosu olmak üzere 129 subay, 2332 astsubay ve er olmak üzere toplam 2461 personel gidiyordu. General W. Haan gemisi 26 Eylül 1950 günü saat 21.15'de hareket etti ve bu gemiye Mısır karasularına kadar Gaziantep Muhribimiz eşlik etti. General Tahsin Yazıcı'da bu kfilede bulunuyordu.¹⁶⁵

Üçüncü kfile; Topçu Tb. Komutanı Topçu Yarbay Tahsin Kutay'ın kfile komutanlığında, Private Johnson adlı Amerikan gemisiyle intikal etti.

Üçüncü personel kfilesinde Tugay Topçu Taburu Uçaksavar Bataryası olmak üzere 5 subay, 690 astsubay ve er olmak üzere toplam 740 personel gidiyordu. Private Johnson gemisi 29 Eylül 1950 günü saat 1300'de hareket

¹⁶¹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.73

¹⁶² ATASE Arşivi, KSK, K:2,G:84,B:84-1

¹⁶³ ATASE Arşivi, KSK, K:2,G:5,B:005-5

¹⁶⁴ ATASE Arşivi, KSK, K:4,G:4,B:004-26

¹⁶⁵ ATASE Arşivi, KSK, K:2,G:5,B:005-7

etti ve bu gemiye Mısır karasularına kadar Gelibolu Muhribimiz eşlik etti.¹⁶⁶

Buna göre üç personel gemisine 272'si subay 4811'i astsubay ve er olmak üzere 5083 kişi bindirilmişti. Bu sayı, toplam kadrodan 9 astsubay noksan ve iki er fazla idi. Kadroya göre noksan olan astsubayların yerine kıta çavuşları verilmişti.¹⁶⁷

Personel gemilerinden sonra ilk eşya, malzeme ve araç gemisi 30 Eylül 1950'de, ikincisi 2 Ekim 1950'de İskenderun limanından ayrıldı.

1. Türk Tugayı'nın personeli ile eşya araç ve gereçlerini Kore'ye taşıyan beş gemi Süveyş Kanalı - Kızıldeniz - Mendep Boğazı- Seylan Adasının merkezi Colombo - Singapur - Filipinler ve Formoza Adası deniz yolunu izleyerek ve aralarındaki seyir mesafe ve sıralarını koruyarak 21 günde Kore'nin güneydoğusunda bulunan Pusan Limanına birer gün ara ile 18, 19 ve 20 Ekim 1950 günlerinde düzen içinde ve sessiz bir şekilde intikal ettiler.¹⁶⁸ İntikal esnasında gemide eğitim faaliyetleri devam etti. İlk güler deniz yolculuğunun verdiği rahatsızlıklar atlatıldıktan sonra, alarm eğitimi, atış eğitimi, konferanslar, taktik çalışmalarına hızla devam edildi.¹⁶⁹ Amerikan silahları ile yeteri kadar atış eğitimi yapılamadığından, gemide mekanik ve nişancılık eğitiminden sonra, denize atılan konserve kutularına ateş edilerek atış eğitimi yaptırıldı. Konu ile ilgili hatıratında Bahtiyar Yalta, General W. Haan gemisinin Kaptanı A. L. Safeer'in "Gemimde çok asker taşıdım. Hiçbiri sizin kadar eğitim yapmadı. Gemide atış eğitimi yapılabileceğini, sizden öğrendik. Bu eğitimlerinizin yararlarını, Kore'de göreceğinizden eminim..." dediğini nakletmektedir. Yine Alay komutanı Celal Dora hatıratında Gemi Komutanı Binbaşı Wygant'ın "Bu gemi ile birçok milletlerin askerlerini taşıdım, Türkler kadar saygılı, disiplinli ve seyrüsefer kurallarına uyan, itaatli bir askere rastlamadım. Cidden takdire lâyık bir milletsiniz" diyerek övgü dolu sözler söylediğinden bahsetmektedir. Bulaşıcı hastalıklara karşı korunmak için Kore'ye gidinceye kadar devam etmek üzere hazırlanan bir plân

¹⁶⁶ Dora, **a.g.e.**, s.26; Yazıcı, **a.g.e.**, s.85, Yalta, **a.g.e.**, s.67

¹⁶⁷ ATASE Arşivi, KSK, K:2,G:5,B:005-17

¹⁶⁸ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,**a.g.e.**, s.77 ; ATASE Arşivi,KSK,K:4,G:4,B:004-33

¹⁶⁹ ATASE Arşivi, KSK, K:4,G:4,B:004-27

dahilinde tifo, tifüs, veba, kolera, dizanteri aşıları sağlık personeli tarafından ilk günden itibaren düzenli olarak tatbik edildi.¹⁷⁰

Tugayın İskenderun'dan gemilerle Eylül 1950 ortalarında Kore'ye intikali esnasında, Birleşmiş milletler Kuvvetlerinin 15 Eylül tarihinde Seoul batısında Inchon'a yaptıkları çıkarma ardından Pusan kıyıbaşında giriştikleri taarruzlar sonucunda Kuzey Kore Kuvvetleri 200 km kuzeye sürülmüş ve Kore Cumhuriyetinin başkenti Seoul kurtarılmıştı.¹⁷¹

2.8.4. Türk Tugay'ının Taegu'ya İntikali, Yeniden Donatılması Ve Hazırlanması

Türk Tugayı için Pusan Limanı'nın 85 km kuzeybatısındaki Taegu şehrinde, Japonlardan kalma bir garnizon tahsis edilmişti. Bu garnizon Amerikalılar tarafından işletiliyordu ve çoğu iki katlı kâgir binalar büyük pavyon binaları ve geniş tesisleri ile bir kiliseden, büyük iki meydandan ibaretti.¹⁷²

Pusan Limanında gemiden iskeleye çıkan birlikler hazır bulunan kamyonlarla tren istasyonuna gönderiliyorlar buradan tren yolu ile Taegu şehrine gidiyorlardı. Tren yolculuğu esnasında kullanılmak üzere Türk Ordusu ilk defa Amerikan kumanyası ile karşılaşılıyordu. Albay Celal Dora hatıratında "Verilen kumanyalar sağlam mukavva kutular içine yerleştirilmiş ve içinde her türlü ihtiyacı karşılayacak şekilde yiyecek ve içecekler doldurulmuştu. Bir kumanya kutusu ya üç kişinin bir öğünlük veya bir kişinin üç öğünlüğü olacak şekilde tertiplenmiştir. İçinde altı konserve kutusu vardır. Bunlar sırasıyla salçalı köfte, etli kuru barbunya fasulyesi, tavuklu pirinç pilavı veya makarna, komposto, reçel ve bir kutunun içinde yarısı tuzlu yarısı şekerli bisküvi bulunmaktadır. Ayrıca nem almayacak şekilde ambalajlar içinde çay, kahve, şeker, üç paket sigara, kibrit, çikolata, şekerleme, sakız, sabun, üç adet naylon kaşık, çok yumuşak temizlik kağıtları ve konserve kutularındaki yemekleri ısıtmak için bir kutu içinde ispiertosu ve pamuğu

¹⁷⁰ Dora, **a.g.e.**, s.31 ; ATASE Arşivi,KSK,K:1,G:29,B:029-1

¹⁷¹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,**a.g.e.**, s.74

¹⁷² ATASE Arşivi, KSK, K:4,G:5,B:005-8

konmuş ispiroto ocağı bulunmaktadır. Konserve yemekler gayet güzel pişirilmiş ve bir öğünde üç kişiyi mükemmel doyurmaya kafi gelmişti." diyerek Amerikan tertibi kumanyaların Türk Ordusu içinde gerekli olduğunu ve örnek alınabileceğini belirtmektedir. Çoğumuza bahsedilen kumanya bugünün şartlarında normal gelse de, 1950'li yıllarda gelişmiş ve modern bir ordunun ikmal sistemi hakkında bir fikir verebilmektedir. Her ne kadar ekonomik durumla da ilgili olsa, kaynamış yumurta, patates gibi yiyeceklerden meydana gelen o zamanın Türk kumanyasının yanında, her şeyi düşünülmüş böyle kumanya örnek teşkil etmektedir.

Türk Tugayı'nın yerleştiği Japonlar'dan kalma ve eskiden bir üniversite kampüsü olan kışla Taegu şehir istasyonuna 3,5 km mesafede bulunuyordu.¹⁷³ Taegu ve civarının emniyeti 5. Kore tümeni tarafından sağlanıyordu. Pusan köprübaşından çekilmek zorunda kalan düşmanın Güney Kore'de kalmış arta kalanları büyük küçük gruplar halinde faaliyette idiler. Gündüzleri ormanlarda saklanmakta, bilhassa geceleri köylere, ulaştırma vasıtalarına, zayıf birliklere baskınlar yapmakta, bunlar ya komünist olanlardan yahut tehditle ele geçirilenlerden yardım görmekteydiler. Düşmanın büyük kısmı Kuzey Kore arazisinde kuzeye doğru takip edilmekte idi. Tugayın emrine verildiği 9ncu Amerikan Kolordusu, Taegu'nun 130 Km. kadar kuzeyinde Taejon şehrinde idi. Birlikleri yolların, köprülerin emniyetine ve çetelerin takibine memurdu. Taegu şehrinin iç emniyeti Kore polisine aitti. Diğer milletlerin inzibat kuvvetleri polise yardım etmekte idi. Türk Tugayına düşen emniyet vazifesi ise yalnız bulunduğu garnizonun yakın emniyeti idi.¹⁷⁴

Amerikan silahlarıyla yeteri kadar eğitim ve atış yapılmamış olduğundan Tugay birliklerinin bu silahlarla daha bir süre eğitim yapması kararlaştırıldı. Zaten Tugay birliklerinin Amerikan silah, gereç ve donatımıyla yeniden donatılması işi henüz sona ermemişti. 9. Amerikan Kolordu Komutanının Türk Tugay Komutanı ile tanışıp görüşmek istemesi üzerine 22 Ekim 1950 tarihinde Tugay Komutanı General Tahsin Yazıcı yanına bir kısım karargâh subaylarını da alarak Kolordu karargâhının bulunduğu Taejon'a jeeplerle

¹⁷³ ATASE Arşivi, KSK, K:4,G:5,B:005-6

¹⁷⁴ Yazıcı, **a.g.e.**, s.109; ATASE Arşivi,KSK,K:4,G:5,B:005-7

gittiler.¹⁷⁵

Türk Tugayı'na bir hafta istirahatten sonra, cephede görev verilmesi düşünüldüğü halde, silah ve donatımın henüz noksan olduğu öğrenildiğinden, tugayın şimdilik Taegu ile Taejon arasındaki dağlarda gizlenen ve fırsat buldukça yollara inerek saldıran çeteleri arayıp, temizlemek, yol ve köprülerin güvenliğini sağlamak görevi verildi.¹⁷⁶

Bu sırada Türk birlikleri bir yandan eğitim, atış ve arazi tatbikatları yapıyor, bir yandan da Pusan Limanına gelen gemilerden çıkarılan top, motorlu araçların ve gereçlerin Teagu'ya getirilmesine çalışılıyordu. Birlikler yeni Amerikan silah, malzeme ve teçhizatı alarak yeni baştan donanıyordu. Piyade silahları 7,62 mm çapındaki M-1 model Amerikan silahları ile değiştirilerek bu silahlarla eğitim ve atış yapıldı.¹⁷⁷ Tugayın mevcudunda bulunan 3 sivil aşçı yeterli olmadığından her bölükten üçer kişi daha seçilerek Amerikan portatif mutfaklarında eğitime tabi tutularak, yemek pişirilmesi üzerinde ders ve tatbikat yaptırıldı.¹⁷⁸

Teagu'da yirmi gün kalındı. Bu zamanın dört beş günü bakım ve hareket hazırlıklarıyla geçti, diğer günler spor, atış, manga, takım muharebe tatbikatına ayrıldı, en son gün topçu ve piyade ağır silahlarının hakiki ateşleri altında bir taburun taarruz tatbikat gösterisi yapılarak Taegu'da eğitim bitirildi.¹⁷⁹

Bu arada, Tugay Komutanı ve kurmay heyeti, Kore Türk Silahlı Kuvvetlerinde, piyade taburları ile Tugay Komutanlığı arasında bir de alay komutanlık kademesinin bulunmasını fazla, gereksiz ve hatta sevk ve idare bakımından sakıncalı gördü. Bu sorunu bir düzene sokmak için, 3 Kasım 1950'de Tugaydan verilen bir emirle alay kademesi kaldırılarak durum Genelkurmay Başkanlığına bildirildi. Alay Komutanı, Tugay Komutan yardımcılığı görevini yapacaktı. Piyade taburları numaralarını koruyacaklar ve

¹⁷⁵ ATASE Arşivi, KSK, K:4,G:40,B:40-26

¹⁷⁶ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.77

¹⁷⁷ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.78

¹⁷⁸ Dora, **a.g.e.**, s.46.

¹⁷⁹ Yazıcı, **a.g.e.**, s.121.

doğrudan tugaya bağlı olacaklardı.¹⁸⁰ Bu karar, hatıralarında da belirttiği gibi Alay Komutanı Albay Celal Dora'da kırılganlık yarattı. Konu ile ilgili yapılan toplantıda Tugay Komutanı Tahsin Yazıcı'ya "Paşam alayımın lağvı hakkında karar vermek şöyle dursun bu konuda konuşmak ve münakaşa etmek yetkisini kendimde bulamıyorum" diyerek tepkisini belirtti. 4 Kasım 1950 tarihli Genelkurmay Başkanlığına gönderdiği bir mektup ile de, alay sancağı ve karargâh subayları ile ana yurda dönmek istediğini belirtti. Bu tepkisinin nedeni, kendi ifadelerine göre yeni görevini pasif bir görev olarak görmesinden kaynaklanıyordu.

2.8.5. Türk Tugayı'nın Cepheye Hareketi

Türk Tugayı Mac Arthur karargâhından gelen 25 Ekim 1950 tarihli bir emirle, 8. Amerikan Ordusundan da aynı gün akşam alınan telefon emriyle Seoul'un 46 km kuzeybatısındaki Munsan bölgesinin emniyeti ve düşman gerillalarını arama ve tarama işiyle görevlendirildi. Türk Tugayı 10 Kasım 1950 günü kuzeye hareket edecek ve orada 25. Amerikan Tümeninin emrine girecekti. Bu Amerikan ordusundan alınan ilk ön emirdi ve teşkil edilen konakçı heyeti Munsan bölgesine gönderildi. Türk Tugayı'nın tamamının motorize olmaması büyük sorunlar yaratıyordu. Tugayın insan gücünü teşkil eden 5000'den fazla askerin ancak 1500 kişisi bindirilmiş olarak nakledilebiliyor, geri kalan yaklaşık üçte ikilik kısmı trenlerle veya üst kademedeki geçici olarak verilecek araçlarla sevk ediliyorlardı. Tugay birlikleri 10 Kasım 1950 sabahı Taegu'dan harekete başlayarak planlanan yürüyüş tertibine göre motorlu olan tugay karargâhı ve karargâh bölüğü, istihkâm bölüğü, muhabere bölüğü, uçaksavar bölüğü, sıhhiye bölüğü, topçu taburu ve tanksavar takımı karadan Taegu-Taejon-Suwon-Seoul yolu ile hareket etti. Geri kalan piyade birlikleri ile gereç ve eşya, cephe demiryolu ile 13, 14 Kasım günleri ayrı ayrı üç katar halinde Güney Kore'nin başkenti Soeul'e

¹⁸⁰ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.80

nakledildiler.¹⁸¹

Türk Tugayı'nın motorlu intikali esnasında şoförlerin eğitimsiz ve acemi oluşları nedeniyle birçok yaralanmalar hatta ölümlü kazalar meydana geldi, gerek devrilme, gerekse yoldan çıkma nedenleriyle yollarda sık sık tıkanmalar, bunun neticesi olarak da gecikmeler oldu. 150 km tutan bir günlük yürüyüş mesafesi bu nedenlerle 16 saatte ancak alınabildi.¹⁸²

İntikalin tamamlanmasına müteakip, 15 Kasım 1950 tarihinden itibaren Tugay İmjın nehriyle Kaesong'dan kuzeye, Sibyonni'ye giden bir hat arasında, 25 km.lik genişlik ve 50 km.lik derinlikteki bir bölgeyi taramak, komünist çetelerine karşı emniyet altına almak ve yol ile köprüleri düşman hareketlerine karşı tıkmak göreviyle tertiplenerek bu bölgedeki Amerikan birliklerini değiştirmeye başladı. Bu nedenle Türk Piyade taburları çok geniş bir alana yayılmak zorunda kaldılar. Türk birlikleri kendilerine ait bölgelerde geniş keşif ve emniyet düzenleri olarak 19 Kasım 1950 tarihine kadar komünist çetelerin taciz, pusu, taarruz hareket ve faaliyetlerine engel olmaya çalıştılar. Yakalanan şüpheli şahıslar üst rakamlara teslim edildi.

8. Amerikan ordusuna bağlı 9. Amerikan kolordusu genel karşı taarruz için hazırlanıyordu. 9. Kolorduya bağlı 25. Amerikan tümeni Kuzey Kore'nin başkenti. Pyongyang'ın 48 km kuzeyinde Sunchon bölgesinde toplanıyordu. Türk Tugayı 25. tümenden 18 Kasım 1950 tarihinde almış olduğu harekât emri gereğince 20 Kasım sabahı Chong'dan Pyongyang'ın 75 Km. kuzeyinde bulunan Kunuri bölgesine, tugay karargâhının komuta kademesiyle, ön heyet (Konakçı heyeti) hareket ettiler.¹⁸³

Tugayın birliklerinin bulunduğu Chongdan ve Kaesong bölgesinden intikal edilecek Kunuri bölgesine kadar olan mesafe 300 km idi. Türk Tugayı'nın elinde yeteri kadar vasıta olmadığı için 25. Amerikan Tümeninden sekiz adet kamyon gönderildi. Bu vasıtalarda yeterli olmadığı için giden araçlar geri gönderilecekti. Kunuri bölgesine yani cepheye doğru ardı arkası kesilmeyen mahşeri bir araç akını Kaesong-Simnak-Piyangyan-Sunsan-

¹⁸¹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.82,83; Dora, **a.g.e.**, s.80

¹⁸² Dora, **a.g.e.**, s.81

¹⁸³ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.84

Kunuri yolunu tamamen kapladı, yol kavşaklarında bulunan Amerikalı askeri polisler sık sık tıkanmakta olan yolları trafiğe serbest bulundurmak için azami gayret sarfettiler. Bununla beraber bilhassa 23/24 Kasım 1950 gecesi sabaha kadar devam eden yolculukta Türk vasıtaları arasına Birleşmiş Milletlerden çeşitli birliklere ait araçlarda girdi ve kendi araçlarımızdan bazıları önlerinde giden yabancı birliklere ait araçları yanlışlıkla Türk Birliğinden zannederek takip ederlerken onların başka istikametlere sapması yüzünden yollarını kaybettiler.

Bu birliklerin aranıp bulunması ve geri çevrilmesi ve yolların çok sık tıkanmasından başka, aynı gece iki defa gerillacıların geçilen yola hakim tepelerden yürüyüş kolu üzerine baskın tarzında ateş açmaları, bunlara karşı mücadele, duraklamalara da sebep oldu. Kunuri'ye varan araçlar hiç bekletilmeden geri gönderilerek tugayın tamamının taşınması için gayret sarf edildi. Tugay 26 Kasım 1950 günü akşamı ancak Kunuri'deki toplanma bölgesine topçu taburu hariç varabildi.¹⁸⁴

Bu sırada, 1. ve 9. Amerikan Kolorduları ile 2. Güney Kore Kolordusundan meydana gelen 8. Amerikan Ordusu, Korgeneral Walton H. Walker'ın komutasında olarak, genel bir taarruza hazırlanıyor; 25. ve 2. Tümenlerle 1. Süvari (Motorlu) Tümeninden teşekkül eden 9. Kolordu bu taarruza, ordunun merkezinde katılmak üzere hazır bulunuyordu.¹⁸⁵

Birleşmiş Milletler Komutanlığınca, 24 Kasım sabahı başlaması kararlaştırılmış bulunan genel taarruzda Türk topçu taburu 22-23 Kasım 1950 gecesi Amerikan İrtibat kurulu Başkanı Albay Gumby'nin aracılığı ile 25. Amerikan Tümeni bölgesinde toplanan diğer beş Amerikan topçu taburunun yanında mevziye girdi.¹⁸⁶

Türk Tugayı emredilen vakitte bütün mevcudu ile Kunuri'de toplanamamış olmasına rağmen, 24 Kasım sabahından itibaren 9. Amerikan Kolordusunun ihtiyatı olarak vazifelendirildi. Yalnız topçu taburumuz 24

¹⁸⁴ Dora, a.g.e., s.91,92.

¹⁸⁵ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,a.g.e., s.83

¹⁸⁶ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,a.g.e., s.85

Kasım günü sabahından itibaren başlayan genel taarruzda takviye topçusu olarak vazife aldı ve ilk defa olarak bugün Kore dağlarına ve komünistler üzerine alev saçan mermilerini yağdırmaya başladı.¹⁸⁷

¹⁸⁷ Dora, **a.g.e.**, s.93

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK TUGAY'ININ MUHAREBELERİ

3.1 TÜRK TUGAY'ININ KUNURI MUHAREBELERİ

Türk Tugayı'nın çetin savaşlara katılacağı günler yaklaşıyordu. General Mac Arthur'un Kuzey Korelileri Yalu Nehri gerisine atarak Kore'yi komünistlerden kurtarmayı ve bu suretle Kore Savaşını sona erdirmeği ümit ettiği katî büyük taarruz, karar gereğince, 24 Kasım 1950 sabahı başladı ve plâna göre gelişti. Fakat bu taarruz iki gün sonra, 26 Kasım 1950 sabahı, üstün sayıda Kızıl Çin kuvvetlerinin çok şiddetli bir karşı taarruzu ile karşılaştığı için evvelâ duraklamak zorunda kaldı. Sonra da, 9. Amerikan kolordusunun sağındaki 2. Güney Kore Kolordusunun, cephesi yarılarak geriye atılması üzerine 8. Ordu uzunca mesafeli bir geri çekilme hareketine başladı. Kızıl Çin karşı taarruzunun başladığı 26 Kasım 1950 günü Kunuri'de toplanmasını henüz tamamlamış bulunan Türk Tugayı, düşmanın Birleşmiş Milletler taarruz cephesinin 2. Güney Kore Kolordusu tarafından tutulan Tokchon bölgesini derinliğine yararak, buradan batıya ve güneye ilerlemesi üzerine, doğudan kuşatılmak ve hatta geri ile irtibatının kesilmek tehlikesine maruz kalan 9. Kolordunun ve dolayısıyla 8. Ordunun sağ yanını korumak vazifesi aldı. Bunun için Tugay Kunuri-Tokchon yolu boyunca doğuya ilerleyecek ve 2. Güney Kore Kolordusunu geriye atan üstün komünist kuvvetlerini yalnız başına karşılayarak bunlarla çok fedakârlık isteyen ağır ve kanlı savaşlara girecekti.¹⁸⁸

Türk Tugayı 24 Kasım 1950 günü saat 10.00'dan itibaren taarruz halinde bulunan 9. Amerikan Kolordusunun emrine verilmişti. 26 Kasım günü başlayan Komünist Çin taarruzu dolayısıyla durumun birdenbire Birleşmiş Milletler Kuvvetleri aleyhine dönmesi ve Tokchon'un sarılması üzerine yukarıda da belirtildiği üzere 9. Kolordunun ve dolayısıyla 8. Ordunun sağ

¹⁸⁸ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,a.g.e., s.34 ; ATASE Arşivi,KSK,K:6,G:54,B:054-1

yan ve gerileri düşmana açılmış ve bu sebeple Birleşmiş Milletler Kuvvetleri ciddi bir kuşatılma tehlikesiyle karşı karşıya geldiler.

3.1.1 Türk Tugayı'na İleri Hareket Emrinin Verilmesi

Tugay Komutanı General Tahsin Yazıcı, Kunuri'nin yaklaşık 7,5 km kuzeybatısında Unhungni'de bulunan 9. Amerikan Kolordusu karargâhına davet edildi. Yardımcısı ve Tugay Karargâhı ile giden Tugay komutanı 9ncu Kolordu Komutanı Tümgeneral John B. Coulter'den 26 Kasım 1950 günü saat 15.30'da sözlü olarak şu emri aldı. "2. Güney Kore Kolordusu geriye çekiliyor. Tokchon şehri düşman tarafından kuşatıldı. Kuzey Kore birlikleri kolordunun sağ kanadını tehdit etmektedir. Türk Tugayı Kunuri - Tokchon yoluyla hareket ederek Tokchon'u işgal edecek, buradan 9. Kolordunun sağındaki 2. Tümen ile bağlantı sağlayacak ve Tokchon'dan Hyangsang ve Changsang'ni üzerinden kuzeybatıya, 2. Amerikan Tümeninin sağ kanadına ve gerisine giderek, kuzeybatıya giden yolu emniyet altına alacaktır. Topçunuz size Kunuri'de katılacaktır. Hemen hareket etmenin çok önemlidir. Tokchon kasabasını almak için muhtemelen muharebe edeceksiniz."

Tugay Komutanına ihtiyacı sorulduğunda cevaben, piyade taburlarının motorlu taşıt araçları olmadığını ve 60 km. kadar uzakta olan Tokchon'a süratle gidebilmek için kamyonu ve ayrıca tanka ihtiyaç olduğunu bildirdi. Kolordu Komutanı "Bu ihtiyaçların sağlanacağını, bir tank takımı ile 50 kadar kamyon verileceğin" vaat etti.¹⁸⁹

9. Kolordu Komutanının sözlü olarak verdiği emirden sonra 26 Kasım 1950 saat 16:30 tarihli kolordunun yazılı emri geldi. Gelen emrin üzerideki parefeden emrin Tugay Kurmay Başkanı tarafından bir saat kırkbeş dakika sonra görüldüğü anlaşılmaktadır. Emir tercüme edilip yayınlanıncaya kadar Tugay hareket etmiş bulunuyordu. Emirde 72. Amerikan orta tank taburundan bir tank takımı tugay emrine veriliyordu. Elde piyade taburlarını taşıyabilecek motorlu araçlar yoktu. İki piyade taburunun bindirilmesi, ancak kolordudan

¹⁸⁹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,a.g.e., s.88

gönderilecek araçlara bağlı idi.¹⁹⁰

Tugayı bu bölgeye nakledecek oto bölüğünden başka bir birlik ve bu bölüğün 30 kamyonundan başka da bir araç yoktu. Kolordu Komutanından istenen araç yardımı ise şimdi vasıtaların çok meşgul olduğu gerekçesiyle karşılanamadı ve tugayın elindeki araçlarla bir bölümü motorlu ve bir bölümünün de yaya olarak harekete geçmesi emredildi ve hiçbir araç yardımı yapılmadı.¹⁹¹

Verilen emir aciliyet yarattığından Tugay komuta yerine döner dönmez Tugay Komutanı General Yazıcı, Tugay Komutan yardımcısı Albay Celal Dora komutasında bir muharebe grubu teşkil ederek derhal hareket etmelerini emretti. Muharebe grubu tugay keşif takımı, 1. ve 2. Piyade taburları, havan Bölüğü ve uçaksavar bölüğünden dört taretli bir takımdan meydana geliyordu. Birlikleri ileri intikal ettirebilmek için tugay ulaştırma bölüğünün kamyonları boşaltıldı ve istihkâm bölüğünden de bazı malzemeler bırakılarak toplanabilen 25 kamyon ile 1. Piyade taburunun hemen bindirilip Choyangmyon Boğazına hareket ettirilmesi ve diğer taburların önce yaya ve sonra araçlar geldikçe bindirilerek 1. Piyade taburunu takip etmeleri kararlaştırıldı.¹⁹²

Tokchon bölgesini ele geçiren düşman kuvveti hakkında net bir bilgi kolordudan gelmemesine rağmen bu kuvvetin en az iki ordu olduğu tahmin ediliyordu. (Çin ordusunda kolordu teşkilâtı olmadığından üç tümen bir ordudan meydana geliyordu.) Bu durumda Türk Tugayı'nın en az dokuz misli olan bu Çin ordusuna taarruz etmek üzere; birisi bindirilmiş, diğeri de yaya sevk ve idaresi çok güç olan ve yeterli karargâhı olmayan bir muharebe grubu görevlendirilmiş oluyordu. Tugay Komutan Yardımcısı emri aldığı anda karanlık basmış ve hava soğuktu. Şifahi olarak verilen emirlerle 26 Kasım 1950 günü akşam 18:30'da teşkil edilen muharebe grubunun birlikleri alalacele yemeklerini yiyerek toplanma bölgesinde hareket için toplanmışlardı. Tugay Harekât Eğitim Şube Müdürü Kurmay Binbaşı Faik

¹⁹⁰ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.91

¹⁹¹ Dora, **a.g.e.**, s.100

¹⁹² ATASE Arşivi, KSK, K:6,G:54,B:054-01

Türün Tugay Komutan yardımcısına yardım etmek üzere vazifelendirilmişti. Kunuri'den intikal edilerek taarruza geçilecek Tokchon'a doğru doğuya giden tek yol vardı. Tokchon ile Kunuri arasında orta yerde kuzeyden güneye uzanan Karilyon Sıradağları vardı. Bölge genel olarak dağlık ve yolsuzdu.

Tokchon'a gitmek için Kunuri'den başlayan bu yol başlangıçta doğuya doğru Koechon suyunu izleyen 20 km. kadar oldukça geniş bir vadide bozuk bir şoseyi izlemekte idi. Bu yol Wavon'dan sonra Karilyon dağına tırmanmaya başlamakta ve 22 km. kadar devam eden çok dar ve her iki tarafı sık ormanlarla örtülü ve çok dik dağlarla çevrili derin bir boğaza girmekte ve bundan sonraki kısmı da tekrar genişçe bir vadiden geçmekte idi. Yol çok dar ve sadece tek bir vasıtanın geçmesine müsaitti. Karşı taraftan bir vasıta çıktığı takdirde yanından geçmesinin imkânı olmadığı gibi, yolun sağ tarafı uçurum, sol tarafı ise çok dik ve kayalıktı. Netice olarak Karilyon dağının iki yamacında motorlu araçların yol dışına çıkmaları imkânsızdı. Bu dağda bir kamyon geri dönemez, geri dönebilmek için düz bir yer aramak zorunda idi. Düz kısımlarda ise, kayalık dolayısıyla motorlu araçlar yolu terk edemezdi. Köy yollarının kötü durumu ve arazinin sarp oluşu motorlu araçları bir tek şose üzerinde veya hemen yakınında bulunmaya mecbur bıraktı. Bu zorunluluk muharebelerin şosenin iki tarafında yapılmasını zorunlu kıldı.¹⁹³

Bu arada kolordudan verilen tamamlayıcı bilgiler kapsamında Amerikan keşif uçaklarının tespitlerine göre, Tokchon yolunda sivil ve asker kıyafetli kimselerin muhtemelen bu yolları mayınladıkları bildirildi. Bunun üzerine tugaydan mayın aramak için istihkâm bölümünden bir takım muharebe grubunun emrine verildi. Tugay Komutan yardımcısı Alb. Celal Dora düşman durumunun tam olarak bilinmemesinden dolayı gecenin karanlığında birlikleri boğazın içine sokmamaya ve boğaz dışında sabahı beklemeye karar verdi.

İstihkâm takımı ve üçüncü bölükten silah takımı ile takviye edilen keşif takımı ilerden hareket ederek Wovan Boğazının girişine kadar ilerleyerek orada tertiplenecek geriden gelecek birliklerin Choyangmyon mevkiine yanaşmalarını himaye edecekti. 1. Piyade taburu araçlara bindirilmiş olarak

¹⁹³ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,a.g.e., s.90 ; Dora,a.g.e.,s.102

keşif takımını mesafeli olarak takip edecek, havan bölüğü bu taburu takip edecekti. Tugay Komutan Yardımcısı 1. Piyade Taburu ile birlikte bulunuyordu. 2. Piyade Taburu bunların gerisinde yaya olarak hareket edecek, ilerde 1. Piyade Taburunu Choyangmyon bölgesine indirecek olan araçlar dönerek yolda 2. P. Taburunu alıp aynı yere getirecekti. Etraf zifiri karanlık içerisinde, hava sıfırın altında ve çok soğuktu. Karartmalı yürüyüş yapan birlikler 26 Kasım 1950 günü saat 19:30'da harekete başladılar.¹⁹⁴ Araçlar farlarını söndürmüş olduklarından yürüyüş hızı saatte 10 km.den fazla değildi. İki saat sonra boğazın girişine varılmış ve 1. Piyade Taburu indirilerek vasıtalar 2. Piyade Taburunu almak üzere geriye gitmişti. Bu sırada tugayın motorlu topçu taburu, 25. Amerikan tümen bölgesinden Kunuri'ye gelerek Choyangmyon'a yollanmıştı. Tugayın son birliklerinin bu bölgeye varmaları gece yarısından sonraya ve konup istirahate geçmeleri ise 27 Kasım 1950 saat 03:00'e kadar sürmüştü. Bölgeye gelen birliklere ayrı ayrı konma yerleri gösterilmiş ve her birlik emniyet tertibatını alarak ateş yakmadan ve kaputlarından başka soğuktan korunacak bir çatı veya çadır altı olmadığından bu şiddetli soğuktan donmamak için sabaha kadar uyumadan bulundukları yerde beklediler. Sabaha kadar ne dost Amerikan ne Güney Kore birliklerinden ne de düşman hakkında bir bilgi alınamamıştı. Tugayla telsiz irtibatı, mesafenin uzaklığı ve arazinin arızalı ve sık ormanlık oluşu nedeniyle sağlanamadı.¹⁹⁵

Türk Tugay Komutanlığından 26 Kasım 1950 günü saat 1720'de harekât emrini alan Tugay Komutan Yardımcısı Alb. Dora o gece derhal harekât plânını tugayın görüş ve düşüncesine göre hazırladı. Buna göre muharebe grubu 27 kasım 1950 günü sabah saat 05.30'da yaya olarak ileri harekata başlayacak, takviyeli keşif takımı arkasından 1. Piyade Taburu boğaz yolunu takiben ilerleyecek, topçu bataryası 1. P.Tb.nu takip edecekti. 2. P.Tb.'u havan bölüğü ile birlikte boğazın kuzeyindeki yüksek dağların uygun yerlerindeki politikalardan yola paralel olarak Tokchon istikametine

¹⁹⁴ ATASE Arşivi, KSK, K:5,G:17,B:17-1

¹⁹⁵ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.93; Dora, a.g.e., s.103,104

ilerleyecekti.¹⁹⁶

Sihhiye bölüğü, ordudonatım bölüğü, oto bölüğü, tugay karargâh bölüğünün ikinci kademesi ile talimgâh birlikleri eski Alay komutan yardımcısı Yarbay Natık Poyrazoğlu'nun emrinde Kunuri'de bırakıldı.¹⁹⁷ Muharebe grubu komutanı Albay Celal Dora, beraberinde Tugay muhabere takımının telsiz arabası ve yanındakiler olduğu halde 27 Kasım 1950 günü sabahı Choyangmyon'dan hareket ederek yaklaşık saat 09:00'da sol kolun anayoldan ayrılacağı noktaya geldiğinde 2. P.Tb.'nun buraya gelmediğini, orada bekleyen 1. P.Tb.'nun 2ci P.Bl. Komutanından haber aldı. Bunun üzerine telsizle 2. P. Tb. K.nı piyade Binbaşı Muktat Uluünlü'yü aradıysa da bir türlü bulamadığından, bir subayı jeep aracı ile geriye göndererek sol kanattaki kolun yanlışlıkla Wavon'un yaklaşık 1 km kuzeydoğusunda anayoldan kuzeye ayrılan başka bir patikaya saptığını ve bu patikada birkaç kilometre yürüdükten sonra sarp ve ormanlık bir üzerinde bir keçi yoluna girdiğini öğrendi. Bu haber üzerine kol geriye çevrilerek anayola sokuldu ve neticede sol kanattan vazgeçildi. Tugay geri kalan birlikleriyle, 27 Kasım 1950 sabahı gün ışıırken 2. P. Tb.'nu izleyerek topçu taburu ardından 3. Piyade Tb.'u, istihkâm ve muhabere bölüklerinin geri kalan kısımlarıyla uçaksavar bataryası hareket ederek saat 12:00'de bütün tugay boğaza gidi ve 1. P.Tb.nun 1 km gerisine yanaştı.¹⁹⁸

İlerden giden takviyeli keşif takımı boğazın dışına çıkmış ve Tokchon'a giden yol istikametinde biraz ilerlemişti. Keşif takımından alınan rapora göre silahlı ve sivil Koreli kıyafetinde düşman gerillacıları ve keşif kolları oldukları tahmin edilen 30 kişilik bir kuvvetle karşılaştıklarını ve ateş ederek imha ettiklerini bildirdiler.¹⁹⁹

3.1.2. Geriye Dönüş Kararı, Türk Tugay'ına Savunma Vazifesi

Verilmesi

27 Kasım 1950 günü 1. P. Tb'nun uç kısmı saat 14.00 itibariyle boğazın çıkışına Yongdongni köyünün hizalarına henüz geldi. Yolun zikzakları, inişli

¹⁹⁶ ATASE Arşivi, KSK, K:5,G:17,B:17-2

¹⁹⁷ Dora, **a.g.e.**, s.104

¹⁹⁸ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,**a.g.e.**, s.97

ve çıkışlı oluşu yürüyüş planının uygulanmasına imkan vermedi. Kolun ilerisinde giden keşif müfrezesi de köyün hemen doğusundaki ilk sıçrama yerine yeni varmış bulunuyordu. Arazinin açılıp yayılmaya elverişli olmayan bu çok sarp kısmında 1. P. Tb.'un gerisinde ilerleyen Amerikan tank takımı, vadiye inilince ileri sürüldü ve piyade ucu buna bindirilerek keşif müfrezesi pekiştirildi. 3. P. Tb.'u bu sırada Wavon'un 3 km doğusuna ulaştı.

27 Kasım 1950 günü saat 14:30 civarında 9 . Amerikan Kolordusundan Türk Tugay Komutanlığı'na (Türk Tugayındaki Amerikalı muhabere yüzbaşı Lorenzo idaresindeki Amerikan telsiz postası aracılığı ile) iki saat kadar gecikmiş olan şu kolordu emri geldi. "Tokchon'a gidilmeyecektir. Dün gece kamyonlardan indiğiniz yerin 9140 metre doğusunda kalarak yolu kapayınız. Chongsangni'de bir alay kadar düşman vardır." Bu emir alındığı zaman 3. P. Tb.u ile topçu taburu, istihkam bölüğü, uçaksavar bataryası ve muhabere bölüğünün bir kısmı 1. P. Tb.nu takip ediyorlardı. Sol kanadı teşkil eden 2. P. Tb.u ile Havan Bl.ü yanlış yoldan asıl şoseye henüz geri dönmüş bulunuyorlardı.²⁰⁰

Her ne kadar kolorduca bulunulan yerde savunmaya geçmesi emrediliyorsa da bütün tugayın tek trafikli bir yol üzerinde bulunması, yoldan dışarı çıkmanın imkânsızlığı ve bu yüzden geri ikmal yolunun tıkalı bulunması, topçunun yol dışına çıkıp mevziye girmesine müsait bir arazinin bulunmayışı ve daha bunun gibi birçok sakıncalar nedeniyle bulunulan yerin savunma için elverişsiz bir yer olduğu neticesine varıldı. Tugayın geri yürüyüşle dün gece konakladığı Wovan Boğazının girişindeki arazi kesiminde savunmaya geçmesi Tugay Komutanınca uygun görüldü.²⁰¹

Gerçekten şu an bulunulan bölge savunma için uygun değildi. Tugay'ın Harekât eğitim Şube Müdürü Kurmay Binbaşı Faik Türün'ün belgeler arasındaki notlarına göre, General Tahsin Yazıcı bu kararı verirken "Benim Doğu Harekâtından (Sarıkamış) tecrübem vardır. Biz bu gece burada kalamayız" demişti. Birliği belki o gece mahvolmaktan kurtaran bu yerinde

¹⁹⁹ Dora, **a.g.e.**, s.105.

²⁰⁰ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,**a.g.e.**, s.98

²⁰¹ Dora, **a.g.e.**, s.106

karar oldu.

Gerçekten kolordunun yeni emrinin istediği Tokchon'dan Kunuri'ye yani ordunun sağ kanat ve yanına giden yol ve istikametın kapatılması olduğuna göre, bu görev Choyangmyon kesiminde daha iyi ve daha güvenle yapılabilecekti.

27 Kasım 1950 günü saat 14:45'te önce ileri yürüyüş durduruldu ve sözlü olarak verilen kısa emirlerle, birlikler yürüyüş kolundaki yer ve sıralarını bozmadan geriye, bir gece önceki ordugâh yerine dönmeye başladılar. Böylece öncü, artçı oldu. Keşif müfrezesi de en geriden artçıyı izleyerek artçı vazifesi görecekti.²⁰² Yanlış yola saparak ileri yürüyüşte en geride kalan 2. P. Tb.u şimdiki yürüyüşte başa geçmişti. (EK-7, Kroki-4)

Yalnız yol o kadar dar ve sol tarafı o kadar uçurumdu ki bir kamyonun geri dönmesi için 30–40 defa manevra yapması icap ediyordu. (Bu yüzden 14:45'te geriye dönme emri verildiği halde birlikler ancak gece 23.00'de dönebilmişlerdi.)

Hava karardıktan sonra gittikçe şiddetini artıran soğuktan korunmak için birlikler bir taraftan araçlarını çevirmeye çalışırken bir taraftan da işini bitiren erler yol boyunca ateş yakmaya başlamış ve ateş başlarında ısınmak için kümelenmeler çoğalmıştı. Bu ateşleri söndürmek bir hayli güç oluyor birisi söndürülürken bir başka taraftan yeni bir ateş yakılıyordu.²⁰³

Vakit olmadığından Tugayca yazılı bir emir verilemedi. Bundan dolayı birlikler duruma ait hemen hiçbir şey bilmeden sadece, bir önceki gece bulunulan yere, geriye gidiyorlardı. Yalnız ordugâh bölgesi olan Choyangmyon bölgesinde alınacak tedbirleri ve çevre emniyet plânını, geriye gönderilen Tugay Harekat Eğitim Şube Müdürü, giderken birlik komutanlarına geri dönüş emriyle beraber açıkladığını notlarında ifade etmektedir. Tugayın kolordu emrine aykırı olarak Choyangmyon bölgesine geri dönmesi Amerikan İrtibat Heyeti Başkanı Albay Gamby'nin itirazına uğradı ve bu şahıs tarafından Kolorduya bildirildi.

Tugay Komutanı tarafından kolordu karargâhına bilgi vermek için Kur.

²⁰² Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.99

²⁰³ Celal Dora, a.g.e., s.106

Bnb. Faik Türün ve Tercüman Ütğm. Hayrullah Batu gönderildi. (Kolordu Tugay Kurmay Başkanını açıklamada bulunmak üzere çağırılmıştı.) Bununla beraber olaylar Tugayca verilen kararın zorunlu olduğunu ve Tugayın daha 27–28 Kasım 1950 gecesi ileri kesimlerde üstün sayıda Kızıl Çin kuvvetleri tarafından sarılıp yok edilmekten kurtulduğunu gösterdi. Zaten kolordu da bu konuya bir daha dönmedi.²⁰⁴

Tugay birlikleri gece yarısına doğru yürüyüşe başladı ve 28 Kasım 1950 gece Wovan Boğazından çıkıp Choyangmyon vadisine yerleşti. Tugay birliklerinin geri yürüyüşleri gibi vadide yerleşmeleri de düzenli olmadı. Hava ısısı gece gündüz eksi sekiz ile onbeş derece arasında değişiyordu. Bu nedenle vadide küme küme her yanda ateşler yanıyordu. Gündüzden savunma ve tertiplenme için verilen emirlere tam olarak uyulmuyordu. Havanın çok soğuk oluşu, birliklerin aç, yorgun ve uykusuz oluşları disiplin zafiyeti yaratıyordu.

Tugayın emniyeti için batıya karşı 6. Bölükten başka 3. Tb.'un 10. Bölüğü Choyangmyon Boğazının doğusunda, yola ve Sangbulgol Köprüsüne hakim tepelere yerleştirilerek bu ileri karakol bölüğüne Tokchon'dan gelen yolu vadi içinden kapamak görevi verildi. Diğer birlikler bu tek bölüğün emniyet perdesi gerisinde Choyangmyon Boğazında yol ve vadi boyunca istirahat çekildiler. 10. Bl.'ün ilerisinde Tugayın keşif müfrezesi bulunuyordu. Yürüyüşte artçı artçısı olduğundan diğeri bir emniyet kademesini teşkil ediyordu. Vadi boyunca yerleşen ve doğu emniyetleri 10. Bl. Tarafından sağlanan Tugay birliklerinin batıya karşı emniyetleri de 6. Bl. Tarafından sağlanıyordu.²⁰⁵

3.1.3. Wavon Muharebesi (28 Kasım 1950)

28 Kasım 1950 günü yaklaşık saat 04:30 sıralarında Türk Tugayı'nın Keşif Takım Komutanı Üsteğmen Kamil Doğan ile Silah Takım Komutanı Teğmen Hasan ve dört er bir jeep aracı ile Choyangmyon'da bir evde

²⁰⁴ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.100

²⁰⁵ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.101; Dora, a.g.e., s.109

bulunan Tugay Karargâhına çok heyecanlı bir şekilde gelerek hızla kapıyı açtılar. Üsteğmen Tugay Komutanına takımının baskına uğradığını belirterek şunları söyledi. "Generalim, artçı görevi ile geriye doğru gelirken yolda kolordunun tugayla irtibat için tahsis ettiği telsiz kamyonunun bozulmuş olduğunu gördük. Amerikalı Muhabere Yüzbaşı Lorenzo arabasını tamir etmekle meşguldü. Tamir işi bitinceye kadar kendisini beklememizi rica etti. Bu sırada keşif kolu baş tarafı ile yolun bildiğiniz kıvrım yerine gelmiş bulunuyorduk. Arabanın tamiri ile meşgul olurken yolun kuzeyindeki ormanlıklar içinden birdenbire makinalı tüfek, makinalı tabanca, havan ve onları takiben el bombaları ile yaptıkları baskın karşısında bir anda yakın boğuşmalar ve bağışmalar başlamıştı. Ben bu karışıklıkta yolun solundaki uçuruma yuvarlanmış ve kendimi toparladığım zaman benim gibi uçuruma yuvalanan iki ere rastladım. Biraz sonra yanımdaki Teğmen Hasan Günsu ile (28 Kasım günü yapılan muharebelerde şehit olmuştur.) iki erin de yanıma yaklaştıklarını gördüm. Gerek dinleme ve gerekse ara sıra sesle işaret vermemize rağmen diğer arkadaşlarımızın akıbeti hakkında bir bilgi edinemeyerek derenin tabanında rastladığımız patikayı takiben buraya kadar geldik."²⁰⁶

Bu durumdan baskını yapanların, dünden beri kendilerine göçmen veya Güney Kore'nin geriye bozgun şeklinde çekilen askerleri süsü vererek Türk Tugayı'nın gerilerine doğru yoldan ve patikalardan akın halinde gelen düşmanın öncü gerillaları olduğu ve bunların hemen arkasından da komünist kuvvetlerin gelmekte olduğu anlaşıyordu. (EK-8,Kroki-5)

Tokchon yönünden batıya, Kunuri doğrultusunda harekete geçen düşman gecenin karanlığında da faydalanarak keşif müfrezesinin yol üstünde gerekli emniyet tedbirlerini almadan beklediği yere yanaşarak 27 Kasım 1950 günü 24:00 ile 28 Kasım 1950 günü saat 01:00 arasında müfrezeye yakından tesirli makineli tüfek ve havan ateşi açtığı anlaşıldı. Bu çatışma üzerine, keşif müfrezesi bir süre direnmeğe çalışmışsa da sonunda dağıldı, o sırada muhabere hatlarını (kabloları) toplayan Muhabere Takım Komutanı Ütğm.

²⁰⁶ Dora, a.g.e., s.110.

Tahir Ün ile Keşif Tk.'daki İstihkâm Takım komutanı Ütgm. Muzaffer Arca'nın şehit düştüğü ve Amerikalı Muhabere Yüzbaşı Lorenzo'nun kaybolduğu anlaşıldı. (Amerikalı yüzbaşı esir düşmüş ve sonra Birleşmiş Milletler ile Kızıl Çin arasında yapılan esir değişiminde Amerika'ya dönmüştür.)²⁰⁷

Doğuda Wavon Boğazı'nın çıkışını kontrol eden ve ileri karakola memur edilen 10. P. Bölüğüne düşmanın taarruzları şafak sökerken yani 28 Kasım 1950 günü ortalık ağırlıkla başladı. Daha evvelden baskına uğrayan keşif müfrezesinin muharebe sesleri zaten 10. Bölük tarafından 27 Kasım saat 24.00 ile 28 Kasım saat 01:00 arasında duyulmuştu.²⁰⁸

2. Güney Kore Kolordusu'na ve Keşif Müfrezesine yaptığı baskınlarla moral kazanan ve şımaran Kızıl Çin birlikleri bu mukavemeti de çabuk kıracağını sanmıştı. Fazla yayılmaya lüzum görmeden 10. Bl. üzerine bağrıışmalar ile dalgalar halinde saldırıya başladı. 10. P. Bl.'nün her türlü piyade silahları ile açtığı şiddetli ateş ile karşısındaki düşman tırpan ağzına gelen ekin gibi yere serildi. Fakat düşmanda insan kaynağının bol ve ehemmiyetsiz olmasından dolayı ikinci dalgayı da ileri sürdü. 10. Bölüğün fedakâr subay, astsubay ve eratı herhangi bir şaşkınlığa uğramadan direnişe devam ettiler. Yolun iki tarafını tutan 10. Bölüğün mevzilerinden sökülemeyeceğini anlayan düşman aldığı takviyelerle 3. Taburun 9. ve 11. Bölüklerine doğru yayılarak hamlelerine devam etti. Tugayın topçu taburunun mevziye girmesi ve düşman üzerinde tesirli atışlar yapması düşmanın zayıflığını artırdı. 3. Piyade Taburu azim ve cesaretle düşmanın dalga dalga devam eden taarruzunu kırmaya devam ederken yeni ve kuvvetli bir düşman kuvvetinin sol kanat bölgemize doğru ilerlemekte olduğu haberi alındı. Cepheyi genişleterek yeni düşman kolunu durdurmak ve savunmaya devam etmek üzere 2. P. Tb.'u, 3. P. Tb.'nün sol tarafına sevk edildi. Her iki tabur ve havan bölüğü bir muharebe grubu halinde Tugay komutan yardımcısı Albay Celal Dora'nın emir komutasında başarılı muharebeler yaptı. 1. P. Tb.'u, tank takımıyla cephe gerisinde ihtiyatta tutuldu. Düşman öğleye kadar cephenin muhtelif yerlerinden mevzilere girme gayretlerine devam ettiyse de her

²⁰⁷ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.104 ; ATASE Arşivi, KSK, K:5, G:17, B:17-4

²⁰⁸ ATASE Arşivi, KSK, K:5, G:17, B:17-06

defasında imanlı bir dirençle karşılaşarak geri püskürtüldü ve ağır kayıplara uğratıldı. Öğleye doğru Komünistlerin taarruzu hafifledi ve muharebe sahasının hâkimiyeti kazanıldı, birliklerin morali de yükseldi.²⁰⁹

Bütün bu gelişmeler olurken, Türk Tugayı'nın bağlı olduğu 9. Amerikan Kolordusu'ndan 27 Kasım 1950 saat 14:30'ta gönderdiği ikinci emrinden başka bir emir ve haber alınamadı. Durum ve vazife hakkında bir şey bilinmiyordu. Tugay adeta unutulmuş, kaderi ile başbaşa bırakıldı. Bu itimatsızlık yaratıyordu.²¹⁰

Sonuç olarak Wavon Muharebesi dört ay önce teşkil edilen 1. Türk Tugayı'nın ilk muharebesiydi. Tugay, yeni teşkil edilmiş ve yeni Amerikan silahlarıyla donatılmış olması, deniz aşırı uzun süren bir yolculuktan sonra Kore'de önce gerillacılara karşı kullanılmış bulunması dolayısıyla hareket ve muharebe kudretini gereği gibi geliştirmek için yeteri kadar zaman ve imkân bulamamıştı. Buna rağmen Türk Tugayı dost veya düşman olduğu ayırt edilemeyen bir ülkede, çok sarp ve kapalı bir arazi ile soğuk hava şartları altında, dost taraf birliklerinin yardımından uzak olarak, çok üstün sayıda ve akıcı bir düşmana karşı giriştiği bu muharebede 28 Kasım 1950 gününü kazandı ve düşmanın ileri hareketini bir gün geciktirdi.²¹¹

3.1.4. Sinnimni Baskını (28/29 Kasım 1950)

28 Kasım 1950 saat 15:30 sıralarında 9. Kolordu Karargahından gelen Türk İrtibat Subayı'nın ağızdan getirdiği bir emirden, bu kolordunun sağ kanadındaki 2. Amerikan Tümeninin çekilmekte olduğu anlaşılıyordu. Türk Tugayı çok geniş bir hatta savunma için mevzilenecek ve tümenle irtibat kuracaktı. Emir tam olarak anlaşılamadığı gibi kolordu ile telli veya telsiz irtibatı da yoktu. Taarruz eden kuvvetlerin silah ve sayıca çok üstün bir kuvvet olduğu, devamlı bir şekilde Türk Tugayı'nın yan ve gerilerine doğru manevra yaparak birliklerin gerilerini keserek imha etmek istediği

²⁰⁹ Yazıcı, a.g.e., s.168 ; ATASE Arşivi,KSK,K:6,G:54,B:054-1

²¹⁰ Yazıcı,a.g.e., s. 169

²¹¹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,a.g.e., s.111

anlaşıliyordu. Her iki kanadından kuşatılmak tehlikesiyle karşı karşıya geldiğini anlayan Tugay Komutanı bu durum karşısında, karanlık basarken düşmanla muharebeyi keserek 7 km. batıda, Sinnimni bölgesine çekilmek ve 9. Kolordunun sağ yan ve gerilerine giden başlıca şose yolu kapamak suretiyle görevine devam etmek kararını verdi.²¹²

Kolordu karargâhından gelen Türk İrtibat subayı'na, Tugayın verdiği kararı Kolordu ile 2. Tümene bildirmek ve 2. Tümen'in sağ kanadının nerede bulunduğunu öğrenip Tugaya haber vermek vazifesi verildi.²¹³

Çekilecek birlikler, Kunuri'de 9. Amerikan Kolordu karargâhının emniyeti için bırakılan Türk Talimgâhından getirtilen 1. Eğitim Piyade Grubu'nun (Bölük) himayesinde çekilecekti. Tugayın Choyangmyon'dan Sinnimni'ye çekilişinde bu bölük köyün hemen kuzeyi ile batısındaki tepeleri tutacaktı ve bu görev kendilerine gündüzden verilmişti. Karanlık basınca birlikler muharebeyi keserek geri çekilmeye başladılar. Topçu Taburu 2. Bataryasını ateşe devam etmek maksadıyla mevzide bırakmıştı. Tugayın çekilmesini desteklemek maksadıyla mevzide kalacak olan batarya, sonra artçı görevine tahsis edilen 1. Piyade Bölüğü ile geriye çekilecekti. Günün en kanlı savaşını yapan ve fazla zayıat vermesine rağmen hiçbir askeri mevziini terk etmeden saatlerce çarpışan Yüzbaşı Hüseyin Çatalpınar komutasındaki kahraman 10. Piyade Bölüğü saat 15:00'da cephesini o sırada serbest olan ve artçı görevini almış bulunan 1. Bölüğüne devrederek geriye alındı. 1. Bölüğün himayesinde sırasıyla 1. P. Tb., 2. P. Tb. ve 3. P. Tb. 'u çekildi.²¹⁴

Gecenin karanlığında, çok soğuk hava şartlarında ve çok dar olan bir yol üzerinde, vadi arasında, düşmanın sıkı takibi altında bir çekilme harekâtı icra ediliyordu. Muharebeler esnasında en zor harekât geri çekilme harekâtıdır. Çünkü bu birliklerin en zayıf anıdır ve muharebe müessiriyeti en aza düşer. Hatıralarında Tugay Komutan Yardımcısı Albay Celal Dora o geceyi şöyle anlatmaktadır. “ Bir aralık yol o kadar kalabalık bir hal aldı ki bunların kim olduğunu anlamak ve sessizce çekilmelerini temin etmek için siz

²¹² ATASE Arşivi, KSK, K:6,G:54,B:054-1

²¹³ E.U.Harb Tarihi Dairesi, a.g.e. (Özet), s.38

²¹⁴ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,a.g.e., s.114 ; Dora,a.g.e., s. 121

hangi bölüktensiniz diyerek yüksek sesle bağırmama karşı kimseden bir cevap alamamış ve önlerine geçerek bir an için durdurmayı başarmıştım. Yaptığım soruşturmada birçok bölüğün birbirlerine karışmış olduğunu görmüş ve o sırada düşman tarafından yapılan havan ve makineli tüfek ateşleri altında yapılacak başka bir şey olmadığını kestirerek süratle çekilmelerini emretmiştim. Karanlıkta ne olduğu belli olmayan karşılıklı ve şiddetli ateş seslerinden düşmanın çok yakın mesafeden çekilen birlikleri ateş ve hareketle takip ettiklerini anlıyordum. Bu sırada orman muhtelif yerlerinden tutuşturulmuş ve alevleri göklere yükselen bu orman yangınının ortalığı gündüz gibi aydınlattığı anda 1. Taburdan artçı olarak bırakılan 1. bölüğün üzerine yağdırılan havan ve makineli tüfek ateşleri ile bölük fena halde sıkıştırılmıştı. ²¹⁵ Türk Tugayı'nın çekilmesini desteklemek maksadıyla mevzide kalan 2. Topçu Bataryası ile artçı görevine tahsis edilen 1. Piyade Bölüğü, çok zor şartlar altında düşman piyadelerinin yakın ateşinden güçlkle sıyrılarak geri çekilebildi. ²¹⁶

Artçıya memur edilen 1. Bölük Komutanı Yüzbaşı Aziz Pekdemir o geceyi şöyle anlatıyordu: "1. Tb. Kamutan Vekili Ahmet Tuncer'in verdiği emirle bölüğüm taburun artçısı olarak vazifelendirilmişti. Çekilen birlikler bizden uzaklaşmış ve düşman da bunu sezerek takibe başlamıştı. O kadar ki, bölüğümün hapsini düşmana kaptırmak tehlikesiyle karşılaşmıştım. 3. Takım Komutanı Üsteğmen Nedim Tugaltay'ı takımı ile artçı ucuna memur ederek bölüğün geri kalan kısmını çekmeye başlarken düşman da bu takıma yüklenmiş ve boğaz boğaza muharebe başlamıştı. Arslan Nedim; bölüğün düşmandan sıyrılmasını korumak için gecenin zifiri karanlığı içinde takımının bütün kudretini kullanarak bize zaman kazandırmaya çalışıyordu. Bu takımın komutan vekili Mehmet Vurma çavuş ile Halil Solak çavuşların bu geceki kahramanlıklarını Nedim öve öve bitiremiyordu. 32 mevcutlu takımdan bu geceki boğuşmalarda 9 kişi şehit olmuş ve takım geri kalan kısmı ile Sinnimni'deki toplanma bölgesine gelebilmişti." Yol boyunca çekilmekte olan birliklerin yürüyüş kolları arasından makineli tüfek ateşleri yapılmakta ve

²¹⁵ Dora, a.g.e., s. 127

²¹⁶ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.114

etrafa havan mermileri düşmekte idi. Bu ateşlerin kimin tarafından yapıldığı anlaşılmıyordu. Düşman gerillaları ellerine geçirdikleri esir ve şehitlerimizin elbise ve teçhizatlarını giyerek Türk eri kıyafetinde yürüyüş kolları arasına katılmış ve yürüyüş kollarını dağıtmak için çeşitli hilelere başvurmuşlardı. ²¹⁷

28 Kasım 1950 günü gecesi saat 21:00'de Sinnimni'de Alb. Dora ile buluşan Tugay Komutanı, kararlaştırılmış işgal planını uygulatmasını ve bundan sonra Kaechon'da Tugay karargâhına gelmesini emretti. ²¹⁸

Saat 21:00 ile 22:00 arasında 1. P. Tb. 'u köyün 1 km. kadar güney doğusunda, yol ile bunun geçtiği vadinin güneyindeki tepelere gönderilerek buraları tutturuldu. 2. Taburdan 7. Bölük, 1. Talimgâh Bölüğünü değiştirerek Sinnimni Köyü'nün Kuzey ve Kuzeydoğusu'ndaki tepeleri ileri karakol bölüğü olarak tutmakla görevlendirildi. ²¹⁹ 2. Taburun diğer bölükleri, köyün batısından Kuzeybatı'ya doğru uzanan tepelerde mevzilendirildiler. Topçu taburu ile 3. Piyade Taburu ve Havan Bölüğü Sinnimni'nin hemen batısında yol boyunca mevzilendiler. ²²⁰

Tugay Karargâhı, Sinnimni'nin 3 km. güneybatısında Kaechon Kasabası'na intikal etti. İstihkâm Bölüğü, uçaksavar bataryası Amerikan tank takımı, muhabere bölüğünün bir kısmı, inzibat takımı Kaechon'da Tugay Karargâhının civarında gerekli tertipleri aldılar. Saat 20:30 civarında, Albay Dora Kaechon'a gelerek birliklerin tertiplerini Tugay Komutanına bildirildi. 28/29 Kasım 1950 gece yarısı, genellikle Sinnimni köyünün içinde ve batısında, mevzide veya ordugâhta bulunan piyade, topçu, havan birlikleriyle ulaştırma araçları birdenbire düşmanın nereden ve nasıl geldiğini anlamadıkları şiddetli makineli tüfek, havan ve roketatar ateşlerine maruz kaldılar. Baskın yapan düşmanın gecenin karanlığından faydalanarak 1. ve 2. Taburların arasındaki tamamen emniyet altına alınmayan vadinin tabanından

²¹⁷ C Dora, a.g.e., s. 130

²¹⁸ E.U.Harb Tarihi Dairesi, a.g.e. (Özet), s.38

²¹⁹ İnci Talimgâh Bölük Komutanı Yüzbaşı Kaya Aldoğan görevini 7nci Bölüğe teslim ettikten sonra köyün doğu çıkış yerinde emniyet düzeni almak için beklerken, yaklaşık 100 metre mesafedeki dere kenarında düşmanın ateş baskınına uğradı. Yaralandığı halde elindekileri bombaları düşmana atmak suretiyle savaşmış ve en son bombanın elinde patlaması ile şehit olmuştur.

²²⁰ ATASE Arşivi, KSK, K:5,G:17,B:17-7

sessizce ilerleyerek Sinnimni'ye kadar sokulmuş veya bütün gün köy istikametinde akan sivil kıyafetli göçmen ve kabileleriyle beraber gelip köyde ve civarda gizlenmiş yahut da kuzeyindeki sarp araziden sızmış olması muhtemeldi.²²¹

Bu durum karşısında 3. Piyade Taburu, Topçu Taburu, Havan Bölüğü ve Ağırlıklar düşman ateşinin tesiri dışına çıkmak için birbirlerine karışmış bir halde gece karanlığında çekilmeye başladı. Bu geri çekilmeye 4 top, üç havan geri götürülemedi ve bu silahlar Sinnimni'de kaldı. Aynı zamanda Sinnimni Köyünün 500 metre kadar kuzey ve kuzeydoğusunda, yola hakim tepeleri, karanlıkta 1. Talimgah (Eğitim) Bölüğünden teslim almaya giden 7. Bölük de, tepelerin bir kısmını daha önce eline geçiren düşmanın şiddetli makineli tüfek ve havan ateşleriyle karşılaştı ve ilerleyemedi. Düşman, neticede bu tepelere, Sinnimni'ye ve bu köyden Kaechon'a giden yola hakim oldu ve 1. ve 2. Piyade Taburları arasındaki irtibatı kesti. Buna rağmen 1. Tb. 'dan iki piyade bölüğü ile 2. Tabur, bütün gece ve ertesi gün öğleye kadar, üstün düşman kuvvetlerinin kendilerine cephe ve yanlardan yaptığı taarruzlara rağmen yerlerini muhafaza ettiler.²²²

Özellikle Sinnimni'nin ve vadinin hemen güneyindeki tepeleri tutan 2. Bölük, başlarında kahraman komutanları Yüzbaşı Ramazan Akıncı olmak üzere ve her biri birbirinden üstün vasıf ve karakterde yaratılmış savaştan takım komutanları, subayları, astsubay ve erleri ile Komünist Kuvvetlerin çok üstün kuvvetlerle ardı ardına yaptıkları taarruzlarına karşı inatla mukavemet etmekle kalmadılar, aynı zamanda yer yer yaptıkları süngü hücumları ve bombalarıyla düşman üzerine atılarak onların baskın ve taarruz ruhlarını kırarak mevzilerini 29 Kasım öğleye kadar kahramanca savunup elde tuttular. Bir aralık bölük komutanı Yüzbaşı Ramazan Akıncı'nın bir havan mermisi ile başından çok ağır şekilde yaralanması haberi subay ve er hiç kimsenin moralini bozmadı bilakis, herkesin intikam hırslarını kamçıladi.²²³

²²¹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.116

²²² E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e.(Özet)**, s.39

²²³ Dora, **a.g.e.**, s. 136

2. Piyade Bölüğü bu mücadele esnasında cephanesi tükendiğinde, düşmana hücumla ele geçirdiği silah ve cephaneleri kullandı.²²⁴

Bu sırada köyün batısından kuzeybatıya uzanan tepeleri savunan 2. Piyade Taburu da başında çok cesur ve fedakâr Tb. Komutanı Binbaşı Miktat Uluünlü Komutasında yerini sayı ve silahça çok üstün düşman kuvvetlerine karşı savunuyordu. Düşman bu tabur cephesinde verdiği çok büyük kayıp yüzünden duraklamak mecburiyetinde kaldı.²²⁵

Bu ağır ve kötü durum karşısında Kaechon'da bulunan Tugay Komutanı karışık şekilde geri çekilen birlikleri durdurmak ve çeki düzen vermek istedi. 3 km. ileride Sinnimni'de savunmalarına devam eden 1. ve 2. P. Tb. 'ları ile irtibat kesilmişti. Tugay Komutanı General Yazıcı kendisini heyecana kaptırmadan isabetli bir karar verdi. Bu karara göre toplanabilecek subay ve erlerle Kaechon'un doğu sırtlarında savunulacak, öndeki taburlarla bağlantı kurulacak ve ondan sonra duruma göre hareket edilecekti. Bu karar sayesinde şuursuzca akan insan seli Kaechon'da kısmen durduruldu. Bozulan birlikler burada düzenlenerek yeni bir direnme hattı kuruldu. 29 Kasım 1950'de gün doğarken 2. Piyade Taburu Sinnimni'de düşmanla temasta, fakat sol kanadı kuşatılmış durumda, 1. Taburun mevzide kalan 2. Bölüğü düşman tarafından kuşatılmış olarak muharebeye devam etmekte idi.²²⁶

Mevzilerini muhafaza etmelerine rağmen, öndeki birliklerin durumu emniyetli değildi. Birlikleri içinde bulundukları çemberden çıkarmak gerekiyordu. Bunun içinde zinde kuvvete ihtiyaç vardı. Bu kuvvet az da olsa, en son diri kuvvet olarak kalan 2. Talimgâh (Eğitim) bölüğü idi. Geri teşkiller arasında Kunuri bölgesinde bulunan bölüğün kamyonlarla derhal Kaechon'a gönderilmesi sahra hizmet taburu komutanına bildirildi.

Saat 10:00'a doğru 2. ABD Tümeninden bir piyade taburu ile bir tank bölüğünün Tugaya yardım için gönderildiği bildirildi. 38. ABD Alay Komutanı emrinde bir piyade taburu ile bir tank bölüğü Kaechon'a gelmiş oldu. İleride

²²⁴ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e.(Özet)**, s.39

²²⁵ Bnb. Miktat Uluünlü 17/18 Mayıs 1915'de Han Nehri Kuzeyindeki Muharebede şehit olmuştur. Dora,**a.g.e.**, s.137.

kuşatılmış birliklerimizin kurtarılması için vaki yardım isteğimize, alay komutanı, vazifesinin Kaecheon bölgesinden Amerikan Tümeninin sağ yanını korumaktan ibaret olduğunu, başka bir hareket yapamayacağını söyleyerek reddetti. Bu birliğin arkasından tümenle tugay arasında irtibatı sağlamak için tümence gönderilmiş olan telsiz vasıtasıyla durum, alay komutanının cevabı, yardım yapılma mecburiyeti tümene bildirilmesine rağmen bir cevap alınamadı. Hâlbuki Amerikan Piyade Taburunun, 2. Türk Taburunun arkasına ve bir yanına yapacağı kısa hedefli bir taarruz amacımıza ulaşmamızı sağlayabilirdi.²²⁷

Bu gelişmeler üzerine başka da bir çare kalmadığından Tugay Komutanı 2. Eğitim Bölüğünün hemen arkasından bizzat sevk ve idareye katılarak 29 Kasım 1950 öğle vakti ileride kalan 2. Bölük ile 2. Piyade Taburunun geriye çekilmelerini sağlamak için Kunuri'deki talimgâhtan Kaecheon'a getirttiği 2. Eğitim Bölüğü ile Sinnimni'ye doğru bir taarruz yaptırdı. Amerikan Tank Takımı bu bölüğün ilerlemesine toplarıyla yardım ettiği gibi toplanarak mevzie giren Topçu Taburu ve Havan Bölüğü'de bu taarruzu destekledi. O sırada 2. P. Tb.'u bölgesiyle Sinnimni Köyü üzerinde uçan Amerikan jet uçakları köye ve düşmana ateş ettiler. Neticede Sinnimni geri alınamadı, içinde kalan top ve havanlarla taburların ağırlık ve cephane araçları kurtarılamadı. Fakat bu karşı taarruz neticesinde ilerdeki tepelerde bulunan ve kahramanca düşmana saatlerdir direnen 1. P. Tb.'nun 2. P. Bölüğü ile 2. Piyade Taburu ateş tutmayan yerlerden faydalanarak yaralıları ile birlikte geri çekilebildi. 2. Piyade Bölüğü Kaecheon'un hemen doğusunda ve yolun güneyindeki tepeyi tutan taburuna katıldı.²²⁸

Birinci P. Tb.'nun bugün, çoğu 2. Bölüğe mensup olmak üzere 1 subay, 15'er şehit, 37 yaralı ve 8 kayıp verdi. 2. Taburun kaybı 18 yaralı idi.²²⁹

Bu muharebeler neticesinde Türk Tugayınca 8. Ordu'ya değeri daha sonra anlaşılacak çok kıymetli bir gün daha kazandırdı.

²²⁶ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.119 ; ATASE Arşivi, KSK, K:5, G:17, B:17-7,8

²²⁷ ATASE Arşivi, KSK, K:6, G:54, B:054-1

²²⁸ ATASE Arşivi, KSK, K:5, G:17, B:17-15

3.1.5. Kaechon Muharebesi

Düşman çok üstün kuvvetlerle yolun kuzey ve güneyinden ormanların örtülerinden de faydalanarak bütün Tugayı iki taraftan kuşatmak maksat ve gayreti ile taarruza başladı. Düşmanın taarruzuna karşı 1. Piyade Taburu ve tank takımı doğuya ve güneye geniş görüş ve ateş sahası olan Kaechon'un hemen doğusundaki tepelerde, 3. P. Tb'u batısındaki tepelerde, 2. P.Tb.'u Kaechon'un batısında yürümekte, topçu taburu köyün batısında ateş mevziide tugay komuta yeri ve küçük muharip birlikler Kaechon köyündeydi. Amerikan Piyade Taburu da 3. P. Tb.'dan devir aldığı köyün kuzey kesimlerinde 1. ve 3. Taburlar arasında bulunuyordu.²³⁰

Düşmanın 1. P. Tb.'u üzerindeki taarruzu saat 15:00 civarında şiddetlendi. Bununla beraber, taburun tuttuğu yer hakim arazi kesimi olduğundan, yanına sokulmaya çalışan düşmana çok kayıp verdirildi.²³¹

1. P. Tb'u bölgesinde bu muhabere cereyan ederken köyün güneyinden, birliklerimizi kuşatmak maksadıyla hareket ettiği anlaşılan başka bir düşman kuvvetinin geri ile irtibat yolumuza yaklaşmakta olduğu görülmüyordu. O sırada Amerikan taburu köyün doğusundaki 1. Taburla, batısındaki 2. ve 3. Taburlar arasında kuzeye karşı işgal etmiş olduğu mevzilerde bulunuyordu.²³²

Saat 17:00 sularında Amerikan Piyade Taburu motorlu araçlarını getirerek çekilmeye başladı. Amerikan Taburu, bu çekilişini Tugaya haber vermemişti. Amerikan taburunun çekilişi ile açılan boş sahadan girecek düşman, gerisinden haberi olmayan ve tek başına kendisini muharebeye vermiş bulunan 1. Piyade Taburu'nu arkasından vurarak imha edebilir, Tugay Komuta yerini basabilir, 2. ve 3. Taburlarla irtibatı kesebilir ve o taburlara da ayrı zararlar verebilirdi.²³³

²²⁹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,**a.g.e.**, s.131

²³⁰ Yazıcı,**a.g.e.**, s.190

²³¹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,**a.g.e.**, s.131

²³² Yazıcı,**a.g.e.**, s.190

²³³ Yazıcı,**a.g.e.**, s.191

Nitekim Tugay Komuta yeri, Kaechon'un kuzey sırtlarından makinalı tüfek ateşi yemeğe, aynı zamanda batıya giden yol istikametinden ateş sesleri gelmeğe başladı. Tugayın bugün ki oyalama ve zaman kazanma görevi artık fazlasıyla tamam olmuş ve düşmanın daha çok oyalanabileceği ihtimali kalmamış sayılırdı. Tugay, bu durumda Kaechon mevziinde daha fazla durmayarak akşama doğru düşmandan çözülüp çekilme kararını verdi. Mevzide bırakılacak olan 1. Tabur geri çekilmeyi himaye edecekti.²³⁴

Günlerden beri devam eden uykusuzluk, yorgunluk ve yarı aç halde birlikler, yolun sağ ve solundaki sırtlar ve tepelerde alınan tertiplerle, soğuk hava şartlarında geceleyin çekilmelerine devam etti. Yol bir ara açılıp bir ara düşman ateşiyle kapandı. Kahramanca mücadele ile 1. Taburda dahil kayıp verilerek bu korkunç ateş çemberinden çıkıldı.

Türk Tugayı 28 Kasım 1950'de, Wavon'da bir gün, 28/29 Kasım 1950'de Sinnimni bölgesinde bütün bir gece 29 Kasım 1950'de (Sinnimni-Kaechon) bölgesinde bütün bir gün üstün sayıda düşman kuvvetlerine karşı subay, astsubay ve erlerin canları pahasına büyük bir fedakarlıkla yalnız başına mücadele etmiş; şehit, yaralı ve kayıp olmak üzere 1000 kadar kayıp vermiş fakat neticede 9. Kolordu'nun yan ve gerilerine doğru ilerlemek isteyen büyük düşman kuvvetlerine karşı savaşarak vazifesini yapmış ve 8. Ordu'nun geri çekilmesi için (27 Kasım dahil) üç gün kazandırmıştı.²³⁵

3.1.6. Kunuri Boğazı Muharebesi

Kaechon'dan Kunuri'ye doğru çekilecek Türk Tugayı'nın önünde dört kilometre uzunluğunda Kunuri Boğazı vardı. Tugay 29/30 Kasım gecesi Amerikan Piyade Taburu ve tankları ile birlikte karışık bir şekilde bu boğazı geçecekti. Dört kilometre uzunluğundaki bu boğazın her yanı komünist kuvvetlerin akıncı ve gerillacı kuvvetleri tarafından tutulmuş bulunuyordu. Kuzey Kore piyadeleri ile gerillacı çeteleri, daha evvel olduğu gibi, yine yerli komünist kılavuzların yardımı ile Kaechon'un kuzey ve güney açıklarından

²³⁴ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.131

²³⁵ E.U.Harb Tarihi Dairesi, a.g.e.(Özet), s.40; ATASE Arşivi, KSK, K:6,G:54,B:054-1

dolaşarak, mevcut patika ve izlerden geçip bu boğazı tutmuş ve yola hakim tepelere yol boyunca makinalı tüfek, havan ve roketatar grupları yerleştirmişti. Tugayın topçu taburu boğazı daha evvel geçebildiği için ateş yemeden Kunuri'ye, burada da kalmayarak Pyongyang'a kadar gitmişti. 6 . Piyade Bölüğü de Kaechon'dan çekilirken her nasılsa Amerikan araçlarına binerek Kunuri istikametinde gitmişti. Tugayın geri kalan birlikleri yaya olarak, küçük gruplar halinde savaşarak, bir yandan yola ateş eden tepelerdeki düşman silahlarını susturmaya, öte yandan boğazı zorlayıp geçmeğe çalıştılar. Üstelik yolda bozulup kalan ve her ne sebeple olursa olsun, duran motorlu araçlarla boğazın tıkanmış olması ilerlemeyi güçleştiriyordu. Bu arada Amerikan Taburu da araçlarından inerek boğazı Türk Birlikleri ile açmaya mecbur oldu. Gece mehtaplıydı. 30 Kasım 1950 saat 03:00 sıralarında boğazın üstüne gelen dört Amerikan uçağı aydınlatma bombaları ile ortalığı aydınlatarak, düşmanın tuttuğu yerleri bombaladı. Bu sırada Kunuri'nin 1 km. kadar güneydoğusunda mevzie giren 2. Amerikan Tümen Topçusu da, düşmanın tuttuğu boğaz çıkış yerlerine ve hakim arazi kesimlerine tesirli ateş ettiği görüldü. Bu sayede mücadele ederek, Türk ve Amerikan birlikleri yürüyüşlerine devam ederek, boğazdan çıkabildiler. Sona kalan Türk ve Amerikan artçı birlikleri ile Amerikan tanklarıyla birlikte Tugay Karargâhının bir kısmı, boğazdan gruplar halinde geçip Kunuri'ye gittiler.²³⁶

3.1.7. Pyongyang'a Geri Çekiliş, Sunchon Boğazının Zorlanması

Tugay Komutanı General Tahsin Yazıcı 30 Kasım 1950 günü saat 04:00–05:00 arası Kunuri'nin güneybatısındaki ordugâh bölgesine ulaştı. Genel duruma göre, Kunuri Bölgesi, Tugayın durup oyalanmasına elverişli değildi. Bu esnada 1. ve 3 . Piyade Taburları , tabur komutanları başlarında kısmen Kunuri'de toplanmışlardı. Topçu taburu daha önce kendi başına Anju yoluyla Pyongyang'a gitmişti. 2. P. Tb.'u da emir olmadan kısmen Anju, kısmen Sunchon üzerinden geri çekilmişti.²³⁷

²³⁶ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e.(Özet)**, s.41

²³⁷ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,**a.g.e.**, s.134

Kunuri'den Pyongyang'a gitmek için iki yol vardı. Birincisi Sunchon üzerinden 80 km., diğeri Anju üzerinden 120 km. kadardı. 2. Amerikan Tümeni'nin çekilme istikameti Sunchon Boğazı'ndan geçiyordu ve bu istikamet diğere göre 40 km. kısa idi. Ayrıca sahra hizmet taburu, 28 Kasım 1950'de verilen emirle, Kunuri-Sunchon yoluyla Kunuri'nin 25 km. kadar güneyine gönderilmişti. Bu sebeple, Sunchon Boğazı yönünde çekilmekle cephane, yiyecek ve gereç bütünlemesi mümkün olacaktı. Yaya olan 1. ve 3. P. Tb.'lerinin ancak bu istikamette araç yardımı bulabilecekleri düşünülüyordu. Yayalar için en kısa yol bu idi. Anju yolu düşman istikametine yan veriyordu. Bu nedenlerle Tugay komutanı sözlü olarak Kunuri'de bulunan tabur komutanlarına Sunchon Boğazı yoluyla Pyongyang'a gidip orada toplanmalarını emretti.²³⁸

1. ve 3. P. Tb. 'ları Sunchon yoluna girip gözden kaybolunca, bunların yürüyüşünü kontrol eden Tugay Komutanı ve beraberindekiler de bu yoldan çekilmek üzere hareket etti. Fakat bunlar boğazın girişinde ateşle karşılaşınca ve düşmana yeterli mukabele gücü de olmayınca Anju yoluna saptılar. Tugay karargâhı Anju yolundan çekilerek hiçbir tacize uğramadan Pyongyang'a ulaştı. Çünkü ordunun sağ yan ve gerisini kuşatmaya çalışan düşman, daha batıda bulunan bu yola henüz ulaşmamıştı. Piyade taburları ile 2. Amerikan Tümeni'nin Karargâhı, tümenin bazı birlikleri ile 1. Amerikan Süvari tümeni düşman tarafından tutulan Sunchon Boğazına girmişlerdi. Sunchon Boğazı'na sapan birliklerimiz, Amerikalılarla beraber, zaman zaman boğazın içinde yanlardan düşman ateşine ve hatta sarılıp yok edilmek tehlikesi ile karşı karşıya kaldılar. Küçük gruplar halinde, hatta tek tek savaşıarak yol açmaya çalıştılar. Bu arada boğazda sarılmış durumda bulunan 2. Amerikan Tümen Karargâhı'nın kurtulmasına da yardım ettiler.²³⁹

9. Bölük Komutanı Yüzbaşı Turan Ergüngör hatıralarında Sunchon Boğazı ile şunları ifade ediyor: "Sunchon, Kunuri'ye en az 50 kilometredir. Buraya kadar yaya olarak yürümek bunca yorgunluk, beş gecedir devamlı uykusuzluk ve her türlü mahrumiyetlerden sonra ancak iki günde mümkün

²³⁸ Yazıcı, a.g.e., s.195

²³⁹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, a.g.e., s.135

olabilirdi. Hâlbuki düşmanın bu iki gün içinde Kunuri-Sunchon yolunu kesmek için çok üstün kuvvetlerle giriştiği çevirme hareketinin gayesine ulaşması muhakkaktı. Yegâne kurtuluş çaresi süratle geriye gitmek için hareket emrini bekleyen mevcudu yüzden fazla olan Amerikan motorlu araçlarına beşer onar binip bir an evvel Sunchon'a çekilmek ve orada tekrar toplanmaktı. Araçlardan istifade arzumuzu silah arkadaşlarımıza (Amerikalılara) hissettirdiğimiz zaman hiçte sevimli olmayan bir tavırla bize yaya olarak takip edeceğimiz yol istikametini gösterdiler ve ancak yaralılarımızı taşıyabileceklerini söylediler. Böyle bir zamanda grup grup gelen Türkler'in kaç gündür ne yaptıkları, neler başardıkları parça parça geliş sebepleri onlarca tamamen meçhuldü. Lisan bilmediğimizden cephe kaçını ve bozguncu artığı olmadığımızı anlatmak mümkün olmuyordu." Görüldüğü üzere Tugay birliklerinin tamamen motorlu olmayışı ve lisan problemi her zaman Türk Tugayı için büyük zorluklar yaratıyordu. Türk ve Amerikan Birlikleri boğazdan geçmek için kanlı ve çok çetin mücadeleler verdiler. 1. Tabur Komutan Vekili Yüzbaşı Ahmet Tuncer, Sunchon Boğazı muharebelerinde şehit düştü. Tugay 27 Kasım 1950 tarihinden itibaren gece gündüz süren çekilme muharebelerinde motorlu araçlarının ve ağır silahlarının büyük bir kısmını kaybetti. Türk Tugayı 1 Aralık 1950 tarihinden itibaren Pyongyang'da toplanmaya başladı. 2 Aralık 1950'de 9. Kolordu'dan gelen emir gereğince, en büyük oranda kayıp veren Türk Tugayı ile 2. Amerikan Tümeni, toplanıp teşkilâtlanmak ve noksanlarını tamamlamak üzere Kaesong'a taşınmak üzere hazırlık yaptı. Türk Tugayı önce Kaesong'a, daha sonra da Seoul'ün 18 km. güneybatısında Seoul ile bu şehrin Sarı Deniz kıyısında limanı olan Inchon arasında Sosari Kasabasına intikal etti. Türk Tugayı burada 8. Ordu'nun ihtiyatı olarak birkaç gün dinlenebildi. Tugayın 3 Kasım 1950 tarihindeki emriyle, Taegu'da kuruluştan kaldırılan 241. Alay Komutanlık kademesi, 7 Aralık 1950'de Genelkurmay Başkanlığı'ndan gelen bir emir üzerine, Tugayca Sosari'de yeniden kuruldu. Daha önce Tugay komutan yardımcılığına atanan Piyade Albay Celal Dora, tekrar 241. Piyade Alay Komutanlığına atandı. 1950 Kasım ayı başlarında 134 subay ve 2550 astsubay ve er mevcudu bulunan Alay, 7 Aralık 1950

tarihinde 103 subay ve 2010 astsubay ve ere düşmüştü.²⁴⁰

3.1.8. Türk Tugay'ının Kunuri Muharebeleri'ndeki Kayıpları

8 Aralık 1950'de birliklerin kayıplarının tespitine başlandı. Bu çalışma hayli güç oldu. Bir taraftan bütün birlik komutanları kendi birliklerindeki şahısları soruşturarak akıbetleri hakkında bilgi toplarken, diğer taraftan Amerikan Komutanlığı vasıtası ile Kore ve Japonya'daki bütün hastane ve birliklerde mevcut Türk subay ve erlerinin miktar ve isimleri soruldu. Peyderpey gelen neticelerle ancak bir hafta sonra sonuca ulaşılabildi.²⁴¹ 1. Tugayın 26 Kasım 1950'den 6 Aralık 1950 tarihine kadar olan Kunuri muharebeleri ile çekilmelerindeki kayıp toplamı, insan olarak mevcudun %15'i, ağır silah ve araçların %70'i idi. Subayların eşyaları ile erlerin eşya torbaları ve çantaları da aynı şekilde muharebe alanında ve yollarda kalmıştı. Kayıplar şu şekilde idi:

Şehit 218 (10 sb., 7 Astsb., 1 Askeri memur, 1 sivil memur, gerisi er), kayıp 94 kişi (7 sb., 2 Astsb., gerisi er), yaralı 455 kişi (15 sb., 10 Astsb., gerisi er) olmak üzere toplam 767 kişiydi. Mütarekeden sonra yapılan esir değişiminde, kayıpların esir düştükleri anlaşıldı.²⁴²

3.1.9. Kunuri Savaşının Yankıları

14 Aralık 1950 günü 8. Ordu Komutanı General Walton H. Walker Sosari'de Türk Tugay'ını ziyaret ederek Kunuri Muharebeleri nedeniyle tebrik etti. General Walker merhaba diyerek Türkçe Türk Tugay'ı ile selamlaştıktan sonra kare şeklinde duran tugaya şöyle hitap etti:

“Kahraman Türk Tugayı,

8. Ordunun 24 Kasım'da başladığı genel taarruzu 26 Kasım günü düşmanın çok üstün kuvvetleri tarafından yapılan genel karşı taarruz

²⁴⁰ E.U.Harb Tarihi Dairesi,**a.g.e.(Özet)**, s.42 ; Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,**a.g.e.**, s.137

²⁴¹ Dora,**a.g.e.**, s. 160

²⁴² Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,**a.g.e.**, s.138

karşısında başarılı olamayarak geri çekilmeye mecbur kalmıştı. Düşmanın cephemizin merkez kesiminde yaptığı büyük yarma hareketi ordunun gerisini çok tehlikeli duruma düşürmüştü bulunuyordu. 9. Kolordu ihtiyatında bulunan tugayınızın bu kesimdeki düşmana doğru hareketi, düşmanı kendi üzerinize çekmeye mecbur etmiş ve yarma yerinden dört düşman tümeni tugayınıza yönelmişti. 27 ve 28 Kasım günleri bu düşmanla kahramanca çarpışmanız ordunun gerisinin açık bulundurulmasını sağlamış ve orduya çekilme fırsatını kazandırmıştır. Bundan sonra ordunun çekilmesini himaye etmek gibi çok önemli bir görevi de hiçbir millete nasip olmayacak derecede başarı ile sonuçlandırdınız.

Bu mukaddes vazife uğrunda fazla kayıp verdiğinizi biliyorum. Bu uğurda can veren şehitlerinizi huzurunuzda hürmetle anarım. Sağ kalan siz gazileri ise saygı ile selamlar ve hepinizi bu büyük başarınızdan dolayı tebrik ederim. Bu muharebelerde kahramanlık gösterenlerin sayısı şüphesiz ki çoktur. Şimdi elimde ancak 15 kadar madalya mevcuttur. Bunları sembol olarak bugün huzurunuzda 15 kahramana takacağım. Diğer kahramanların madalyalarını sonra alıp göndereceğim.” dedi. ²⁴³

General Walker bir başka münasebetle yaptığı konuşmada da “Türk Tugayı onbeş gün önce Kunuri bölgesinde 8. Ordunun geri çekilmesini kahramanca korumuştur. Türk Tugayı’nı henüz muharebeye girmemiş olduğundan alışmak üzere ilk olarak gerilla kuvvetlerini izlemekle görevlendirmiştik. Meğer Türklerin buna ihtiyacı yokmuş. Türklerin en keskin bir silah olduklarını çabuk öğrendik. Bugün burada sizlere 8. Ordu Komutan sıfatıyla hitap edebiliyorsam bunu Türk Tugayı’na borçluyum.” demiştir. ²⁴⁴

Bu takdir dolu güzel sözler, bilhassa II. Dünya Savaşı’na katılmış ve birçok başarılarla imza atmış bir komutanın ağzından duyulması Türk Tugayı’nın subay ve erlerinin maneviyatlarını yükseltmiş içlerindeki burukluğu azaltmıştır.

²⁴³ Dora,**a.g.e.**, s. 168

²⁴⁴ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,**a.g.e.**, s.143; General Walker, 23 Aralık 1950 tarihinde Kore’de bir jeep kazasında hayatını kaybetmiştir.

Diğer taraftan Kunuri Savaşları'nın ilk günleri radyo ve basında bu başarı haberlerinin aksine felaket haberleri ile doluydu.

27 Kasım günü saat 13:00'de İngiliz BBC radyosu, değişik kaynaklardan aldığı haberlere göre; “ Türk Tugayı'nın tamamen imha edildiğini ” bildirmekteydi. Hatta Londra'daki haber ajanslarından daha çok Tugaya yakın bulunan Kore'deki 8. Ordu ve Tokyo'daki Mac Arthur karargâhlarında bile zaman zaman Türk Tugayı'ndan ümit kesildiği olmuştı. Aynı günün akşamı “ Amerikan Sesi ” radyosu ise, BBC'nin haberlerini yalanlamaktaydı. Radyo “ Azgın dalgalar halinde gelen düşman kuvvetlerinin saldırısı karşısında Güney Kore Kuvvetlerini, ABD ve diğer birliklerin nasıl bozgun halinde çekilmekte olduklarını bildirdikten sonra ,bugünkü olayların ümit verici tek noktası, Türk Tugayı'nın komünistlerin yoğun ateşi altında mevzilerini hala muhafaza etmekte olmasıdır.” demektedir. İlk günlerin birbirini tutmaz kara haberleri birkaç gün sonra durulmuş, heyecanlar yatıştıktan sonra gerçek haberlerle ortalık aydınlanmaya başlamıştı. Türk Tugayı'nın başarı haberi, ilk olarak Sovyet TASS ajansı tarafından duyurulmuştu. TASS spikeri Amerikalılara hitaben “Sizi bu sefer Türkler kurtardı.” diyor ve Kunuri Savaşları hakkında geniş bilgi veriyordu.²⁴⁵

Güney Kore Cumhurbaşkanı Syngman Ree Türk Tugayı'na 20 Aralık 1950 günü gönderdiği mesajda “Kunuri Muharebelerinizi dikkat ve heyecanla takip ettim. Sıkışık zamanlarınızda size yardım etmek için aranızda bulunmayı çok arzuladım. Bu mümkün olamazdı. Fakat kalbim ve dualarım sizinle beraberdi...” diyerek takdir duygularını içtenlikle belirtmişlerdi.²⁴⁶

Kunuri Muharebelerinde; kendisinden sayıca çok üstün düşman kuvvetlerine karşı tek başına kahramanca savaşan, kanını ve canını ortaya korkmadan koyan Türk Tugayı, uluslararası toplantılarda ve resepsiyonlarda büyükelçiler veya üst düzey bürokratlarca takdir ediliyor, Kore'deki BM Kuvvetlerine katkılarından dolayı hayranlıkla tebrik ediliyordu.²⁴⁷

²⁴⁵ Atilla Önkök, “v.d.”, **Harp Tarihi Ders Kitabı**, Ankara, KHO Matbaası, 1998, s. 7,13

²⁴⁶ Nazım Dünder Sayılan, **Kore Harbinde Türklerle**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1996, s. 85

²⁴⁷ ATASE Arşivi, KSK, K:10,G:37,B:037-5,6

3.1.10. Kunuri Savaşlarından Sonra BM Ordusunun Ansung Nehri Hattına Çekilmesi

7 Aralık 1950 tarihinde Seoul ile bu şehrin Sarı Deniz kıyısında limanı olan İnchon arasında Sosari kasabasında toplanma bölgesinde bulunan Türk Tugayı 8. Ordu'nun ihtiyatı olarak birkaç gün dinlenebildi. Bu arada devam eden Kızıl Çin ordularının taarruzu yüzünden, 8. Ordu, sol kanadını, İmjın Nehrini savunmak üzere geriye çekmeyi, hatta Seoul'ü terk ederek Han Nehri güneyine çekilmeyi de plânlamaktaydı. 8. Ordu bu çekilme hareketini yaparken bütün yollar ve şoseler yerlerinden oynamış, yüzbinlerce göçmen ile dolu idi. Komünistlerin zulüm ve tecavüzünden kaçan Koreliler, tam bir yoksulluk içinde güneye, emniyetli bölgelere doğru göç ediyorlardı. Kış ortasında yurtlarını ve her şeylerini bırakarak sefalet ve perişanlık içinde yol alıyorlardı. Bunların içine karışan gerillacılar, sabotajcılar, hatta Güney Koreli kıyafetlerine bürünmüş düşman askerleri BM ordusunun gerilerine kolayca sızmakta ve gerilerde gece baskınları ile geri hizmet tesislerine, köprülere, depolara, hatta birliklere hücum etmekte idiler.²⁴⁸

İşte Türk Tugayı'nın istirahat ve düzenlenme için getirildiği Sosari, büyük göçmen kabilelerinin hareketlerine sahne olan yollar üzerinde idi. 8. Ordu, 12 Aralık 1950'de sol kanadını İmjın Nehrine çekince düşman, Kumpo Yarımadası'nın kuzey sahillerinde Han Nehrine ulaşmış oluyordu. Düşman da göçmenler gibi Kumpo Yarımadası üzerinden geçerek, BM Ordusunu, Seoul güneyinde kuşatıp imha etmeyi tasarlayabilirdi. Bunun için de BM Ordusunun sol kanadını Kumpo Yarımadasının kuzey sahillerine doğru uzatmak ve karışık insanlarla dolu ve içinde hava meydanı, büyük depolar ve büyük bir liman şehri bulunan 12 km. genişlik ve 20 km. kadar uzunlukta olan bu yarımadayı, mutlaka savunmak gerekiyordu. Türk Tugayı henüz noksanlarını tam olarak tamamlayamamasına rağmen, 8. Ordu Komutanı General Walker, Tugaya, Kumpo Yarımadasını savunma vazifesi verdi. Türk Tugayı'nın kuvveti 15 km. den fazla tutan cephesini savunmaya yeterli

²⁴⁸ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,a.g.e., s.137

olmamasına rağmen insanüstü bir gayretle savunulacak arazinin büyük bir kısmına tahkimat yaptı. Komünist kuvvetlerin özellikle geceleyin yapacağı taarruzlara karşı tedbirler alındı ve tatbikatlar yaptırıldı.²⁴⁹

Nitekim Türk Tugayının bu hazırlıkları ve daha evvelden yapılan Kunuri Muharebelerindeki savaşma azim ve iradesi neticesini verdi. 1951 yılbaşı gecesi Kızıl Çin Orduları bütün cepheden yeniden taarruza başladı. Düşman 8. Ordunun doğu kanadında tehlikeli surette girme yaptı ve 100 km. ilerledi. Seoul'ü zapt etti ve Büyük Han Nehrini küçük kuvvetlerle geçti. Fakat düşman, Kuzey Kore Ordusunun 1950 Haziranı'nda yaptığı gibi daha avantajlı olmasına rağmen Kumpo yarımadasından geçerek 8. Orduyu batı kanadından kuşatmaya teşebbüs etmedi.²⁵⁰

Bu durumu doğrulayan 1. Amerikan Kolordu Komutanı Tümgeneral F.W. Milburn'un çektiği mesaj oldu. Mesajda aynen "... Tugay birlikleri maharetle vazifelendirilmiş ve savunma planlarınız tesirli şekilde bütün Türk Tugayı elemanları tarafından düşmanın 1. Kolordu sol kanadına doğru olan çevirme hareketlerini değiştirecek kadar başarıyla tatbik edilmiştir. Bu güç durum karşısında tugay mensuplarının başarılarını samimiyetle takdir ederim. "

251

Neticede düşman Türk Tugayı ile karşılaşmak istememiş aksine, kanlı cephe muharebelerini tercih etmişti.

Komünist Ordularının taarruzu durmadan devam etti. Kızıl Çin Birlikleri Seoul'ü aldıktan sonra bütün kuvvetlerini Han Nehri güneyine geçirdi. Doğu kanattaki düşman ilerlemesi ciddi tehlike haline geldi. Geride bulundurduğu onbinlerce gerillacının da katılmasıyla BM Kuvvetlerini kuşatacak vaziyete geldi. Bu durum karşısında 8. Ordu Komutanı kuşatılmamak için ordusunu Ansong'tan geçen ırmakla doğu uzanımına kadar 100 km. geriye çekti. Türk Tugayı, emrinde bulunduğu 25. Tümen birlikleriyle beraber Ansong savunma mevzilerine kademeli olarak çekildi ve 6 Ocak 1951'de Chonan'da ihtiyata

²⁴⁹ ATASE Arşivi, KSK, K:10,G:37,B:037-11

²⁵⁰ Sayılan, **a.g.e.**, s. 101

²⁵¹ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e.(Özet)**, s.45; ATASE Arşivi, KSK, K:10,G:37,B:037-7

alındı.²⁵²

Türk Tugayı Chonan'da ihtiyatta kaldığı 20 gün içerisinde genellikle eğitim ve muharebe tatbikatları yaptı ve hazırlıklarına devam etti.²⁵³

3.1.11. BM Ordusunun Taarruzi Keşif Harekatı

1951 yılının Ocak ayı ortalarından itibaren 9. Kolordu birlikleri bir taraftan düşmanla teması sağlamaya çalışırken diğer taraftan da Kore'nin tahliyesi için hazırlıklara başladığı, gemilere binme hazırlıklarının yapılmakta olduğu Tugay Karargâhı'nda hazırlanan ve gizli tutulan bindirme listelerinden anlaşılıyordu. Gemilere bindirme listelerinin hazırlanması işi 8. Ordu Komutanlığı'nın Kore'yi boşaltmaya karar verdiğinin işaretleri idi. 15 gün evvel Seoul'de üzücü bir otomobil kazasında ölen Ordu Komutanı General Walker'ın ölümünden sonra bugüne kadar 8. Ordu Komutanlığı 1. Kolordu Komutanı tarafından vekâleten yürütülmekte idi. 20 Ocak 1951 günü 8. Ordu Komutanlığına asaleten atanan Orgeneral Ridgway, görevine başlamıştı. Orgeneral Ridgway'in ordunun komutasını aldıktan sonra durum birdenbire değişmiş ve 15 günden beri pasif bir vaziyette bulunan ve savunmada kalmakla insiyatifi tamamen düşmana kaptırmış olan ordu birlikleri arasında bir faaliyet göze çarpmaya başlamıştı. İlk olarak 1. Kolordu bölgesinde henüz temas sağlanamamış olan düşmanla temas temin etmek maksadıyla emrinde bulunduğumuz Amerikan 25. Tümen bir keşif taarruzu yapmak için görevlendirilmişti. Bu taarruzun amacı düşmanla teması sağladıktan sonra onun niyet ve maksadını ortaya çıkarmak ve bu bölgedeki düşman kuvveti hakkında bilgi elde edebilmektir.²⁵⁴

İşte bu maksatla 1951 yılının Ocak ayı ortalarında BM Ordusu, düşmanın savunmadaki düzenini ve kuvvetlerini keşfetmek, düşman yığınağını bozmak ve düşmanı insan, silah ve malzeme kayba uğratmak amacı ile taarruzi keşif hareketlerini genişletmeye ve daha kuvvetli birliklerle

²⁵² ATASE Arşivi, KSK, K:10,G:37,B:037-12

²⁵³ E.U.Harb Tarihi Dairesi, a.g.e.(Özet), s.46

her gün birkaç kilometre ilerleyerek düşmanın muharebe ileri karakol sahasının gerisinde olması gereken asıl savunma mevziine temas etmeye karar verdi.²⁵⁵

Türk Tugayı'nın aldığı yeni vazife, düşmanın Sarı Deniz'den Japon Denizi'ne kadar uzanan savunma mevziinin 12 km'lik kısmını elde etmektir. Çok sarp ve dağlık arazide olan bu kısmı düşman 20 günden beri bütün imkânlarını kullanarak tahkim etmişti. Bütün cephede kat kat siperler kazılmış, mevziler üstün sayıdaki kuvvetlerle işgal edilmişti. Hakim tepeleri üstü kapalı silah mevzileri ile direnek noktası şeklinde tahkim etmişti.

Bu direnek noktaları arasında irtibat hendekleri vardı ve savunma mevziinin derinliği de çoktu. Türk Tugayı da taarruz vazifesi için 24 Ocak 1951 tarihinde Chonan'dan hareket etti.

3.2. TÜRK TUGAYI'NIN KUMYANGJANGNI MUHAREBESİ

3.2.1. Alayın 2. Piyade Taburunun Taarruzu

Türk Tugayı'nın taarruz edeceği cephe 12 km. gibi çok geniş ve tahkim edilmiş bir bölge olduğundan ve hepsine birden taarruz için kuvveti yeterli olmadığından, 2. Piyade Taburunun bir Amerikan Tank Bölüğü ve bir Türk Bataryası ile takviye edilerek sağ kanattan ilerlemesine; Türk Tugayı'nın diğer üçte ikisinin de Alay Komutanının emrinde cephenin batı kısmına Taarruz etmesine karar verildi. İki grup arasında kalan dağlık arazinin de keşif kollarıyla gözetlenmesine karar verildi.²⁵⁶

Türk Tugayı'nın doğusundan 8. Amerikan Süvari Alayının bir taburu, batısından ise 25. Amerikan Tümeninin 35. Piyade Alayı taarruz edecekti. Verilen emre göre 2. Tabur taarruz grubu, 8. Amerikan Süvari Alayına ait Taburun Kumyangjangni kasabasını ele geçirmesine yardım edecek ve bundan sonra bu kasabadan kuzeybatıya giden yol doğrultusunda

²⁵⁴ Dora,a.g.e., s. 189

²⁵⁵ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,a.g.e., s.195

ilerleyecekti. Alay taarruz grubu ise Changjiri ve batısı bölgesinden ilerlemeye başlayacak ve akşama kadar 185 Rakımlı Tepeyi ve bu tepeden batıdaki vadi yoluna kadar alçalarak uzanan sırtları zapt ve işgal edecekti. Alay taarruz grubunun ikinci gün ki hedefi 156 Rakımlı Tepe ve bu tepeden batıya uzanan sırtlardı.²⁵⁷ (EK-9,Kroki-6)

25 Ocak 1951 günü sabah saat altıda bütün cepheye ileri sürülen keşif kolları himayesinde kuzeye doğru ileri harekete başlandı. Kış şartları bütün şiddetiyle hüküm sürüyordu. Yerde don halinde 30 cm. kar ve insanın iliklerine kadar işleyen bir soğuk vardı. Isı sıfırın altında on beş derece idi. Türk Birliklerinin subay, astsubay ve erleri Kunuri'de şehit düşen ve yaralanan arkadaşlarının intikamını almak azim ve imanı ile gözlerini kan bürümüş bir halde bütün dikkatleri ile ilerlemeye devam ediyorlardı. Takım, bölük, tabur komutanları kendi erlerinin safları arasında ve onlara örnek ve önderlik yapacak tarzda ilerliyorlardı.²⁵⁸

2. Piyade taburu bu şartlarda bugün 8 km. ilerleyerek Kumyangjangni kasabasının karşısına geldi. Tabur Komutanı, gözetleme ve keşifler sonucunda düşmanın asıl muharebe hattının Kumyangjangni kasabasından batıya doğru giden demiryolunun kuzeyindeki hakim tepelerde geçtiği ve bu tepelerin direnek halinde berkitilmiş ve yolların engellerle kapatılmış olduğunu tespit etti.²⁵⁹

Tabur, 26 Ocak 1951 sabahı iki bölüğün birinci hatta olmak üzere, kasabaya ve kasabanın batısındaki tahkimli düşman mevzilerine taarruza başladı. Amerikan Tank Bölüğü, tankların üstüne binen bir piyade takımı ile şiddetli düşman ateşi altında ilk hücum çıkışını yaptı.²⁶⁰ Yollar tank mayınlarıyla kapatılmış olduğundan tanklar, daha ileri gidemedi. Tankların üstüne binen piyade takımı, müdafaalı binalara, barikatlara, üstü kapalı ateş mevzilerine hemen hücum ettiyse de bir takımılık kuvvetin bu işe kâfi gelmeyeceği anlaşıldı.

²⁵⁶ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e.(Özet)**, s.46; ATASE Arşivi, KSK, K:10,G:70,B:70-2

²⁵⁷ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,**a.g.e.**, s.199

²⁵⁸ ATASE Arşivi, KSK, K:10,G:115,B:115-10

²⁵⁹ ATASE Arşivi, KSK, K:10,G:115,B:115-10a

²⁶⁰ ATASE Arşivi, KSK, K:10,G:115,B:115-11

Düşman ateş mevzileri batarya ile, havanlarla ve jet uçaklarıyla tesirli ateş altına alındıktan sonra, bütün 5. Bölükle kasabaya hücum edildi. Yakın muharebeler, sokak muharebeleri ve süngü süngüye boğuşmalar neticesinde kasaba ele geçirildi.²⁶¹ 5. Bölük kasabanın kuzeyindeki müstahkem tepeye de taarruz ettiyse de bir taburdan fazla düşmanın inatla savunduğu bu tepeyi almaya kuvveti yetmedi. Taburun sol kanadından taarruz eden 7. Bölük de düşmanın plânlı ve tesirli ateş ağı içine düştüğü halde, yine hücum mesafesine kadar düşmana yanaştı. Bugün bir Türk Taburu müstahkem mevzilerde savunma halinde bir düşman alayına taarruz etmekteydi. Daha önceleri düşman topçusunu nadiren kullanırdı. Bu defa hücum mesafesine yaklaşmış olan tabura kesif ve tesirli topçu ateşi açtı.²⁶²

Tabur, düşman mevzii önünde ve iki kanadı açık durumda sabahı beklerse, gece düşman baskınına uğraması muhakkaktı. Düşmanla temas halinde geceyi geçirmenin tehlikelerinden korunmak için tabur komutanı, ilerlemiş olan bölükleri ve tank bölüğünü bir gece önce bulunduğu 500 metre güneydeki tepelere geri aldı. Tabur saat 21:00'e kadar gerideki tepelere toparlanabildi ve çevre savunmasını aldı. 2. Tabur bugün iyi tahkim edilmiş savunma mevzilerinde ve hakim arazi kesiminde bulunan bir Çin alayına taarruz etmiş ve 200 kadar kayıp verdirmişti. Taburdan ise beş er şehit olmuş on dört er ise yaralanmıştı.²⁶³

Tabur, 27 Ocak 1951 sabahı bir gün evvelki tertiple taarruza başladı. Geceden çekilme belirtileri gösteren düşmanın sabah olmadan önce mevzilerini bırakmış ve kuzeye çekilmiş olduğu anlaşıldı. Bölükler ilerleyerek boşaltılmış olan düşman mevzilerini ve kasabayı işgal ettiler.²⁶⁴

²⁶¹ 1ATASE Arşivi, KSK, K:10,G:115,B:115-11a

²⁶² E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e.(Özet)**, s.47

²⁶³ ATASE Arşivi, KSK, K:10,G:115,B:115-12

3.2.2. 185 Rakımlı Tepe Muharebeleri

241. Alay Kumandanının emrinde olan alay muharebe grubu 1., 3. Taburlar ile Topçu Tb. (Bir P. Bl. ve bir Top. Bt. eksik) düşman cephesinin batı kısmı karşısına geldi. 25 Ocak 1951 sabahı asıl taarruzu yapacak olan 3. Tabur 9 ve 10 . Bölükleri birinci hatta, 11. Bölüğü sağ geride kademeli olarak ileri harekete başladı. 1. Tabur (Tugay ihtiyatı olan 1. Bölük noksan) 3. Taburun doğu yanını korumak üzere ikinci hatta, bölgeden bölgeye ilerledi. Öğleye kadar düşmanla temas olmadı. Öğleden sonra gittikçe şiddetlenen düşman mukavemeti karşısında piyade muharebeleri yaparak ve ateş üstünlüğü sağlanan yerlerde, hücum ederek ilerlediler. Bugün varılacak hedef, 185 Rakımlı Tepeyle bu tepeden batıya doğru uzanan 2 km. uzunluğundaki sırttı. 185 Rakımlı Tepe, her yere hakim ve mevziin kilit yeri olan bir tepedir. Düşman bu tepeyi direnek halinde tahkim etmiştir. Bu tepeyi bugün zapt etmek vazifesi 1. Bölüğe düşüyordu. Bölük Kumandanı, 185 Rakımlı Tepeye; batıdan kuşatıcı şekilde taarruz etmeye karar verdi. Bunun için iki takımıyla tepenin batısına yanaştı ve takımların cephesini doğuya döndürerek düşmanın tahkimli ateş mevzilerine karşı şiddetli ateş muharebesine girişti ve kısa sıçramalarla hücum mesafesine kadar düşmana yaklaştı. Akşam olmak üzere idi. Bölük Kumandanı, geride bıraktığı takımını 185 Rakımlı Tepeye cepheden hücum ettirdi. Bu takım, maharetle düşmana yaklaştı. Hücum mesafesine gelince; Takım Kumandanı önde olmak üzere Allah Allah sedalarıyla topluca düşmana saldırdılar. Cepheden yapılan bu hücumu karşı düşman, karşı taarruz için derhal ihtiyatlarını hareket ettirdi. Bu ihtiyatlar henüz ayakta iken tepeye batıdan yaklaşmış olan diğer iki takım da hücum katıldı. Dost, düşman ayakta birbirlerine karıştı; birkaç dakika içinde meydanda sağ düşman kalmadı. Bundan sonra üstü kapalı mevzilerdeki düşman erleri birer birer yok edildi. Karanlık basarken tepe ele geçirilmişti. İleri hat bölükleri, zapt ettikleri mevzilerde geceyi geçirmek için çepeçevre tertiplendiler.²⁶⁵

²⁶⁴ ATASE Arşivi, KSK, K:10,G:115,B:115-13

²⁶⁵ E.U.Harb Tarihi Dairesi, a.g.e.(Özet), s.48

Düşman gece, uzaklaşmadı ve teması kesmedi. Gece yarısından evvel düşman sağ geride ihtiyattaki 11. Bölüğe baskın yaptı. Düşman taarruzu genişlerse birinci hattaki bölükler de kuşatılacağından tehlikeli durum meydana gelebilirdi. Bir felakete uğramamak fikriyle ileri hat bölükleri, ele geçirdikleri mevzileri bırakarak emirle geride toplandılar. Fakat üst kumandanlar bu çekilmeyi kabul etmedi ve terk edilen mevzilerin derhal işgal edilmesini emretti. Gece yarısından sonra aynı bölükler gece baskını tertibiyle ilerlediler ve tepeleri geri aldılar. Hava karlı, sıfırın altında 15 derece idi.²⁶⁶

Bugün düşmandan alınan esirlerin sorgulamasından karşımızdaki düşmanın Tugayı Kunuri'de kuşatan 38. Çin Ordusuna mensup 150 nci Tümen olduğu anlaşılmış durum bütün alay birliklerine bildirilerek intikam alma zamanının geldiği bildirilmişti. Bugünkü muharebelerde solumuzda muharebe eden 35. Amerikan Alayı, karşılarındaki düşman direnmesini kıramamış ve Alay 185 Rakımlı Tepeyi ve uzanımı hattını ele geçirirken bu alayın en ileri hattı takriben bizim hatlarımızdan bir kilometre kadar geride kalmışlardı. Bu yüzden sol kanadımız da açık kalmıştı. 2. ve 3. Piyade Taburları arasında beş kilometreden fazla açıklık olmuş, bu yüzden iki tabur bölgesini ayıran dikey olarak uzanan hakim sırtlara doğru 1. Piyade Taburu yerleştirilmişti.²⁶⁷

3.2.3. 156 Rakımlı Tepe Muharebeleri

26 Ocak 1951 günü Alay Muharebe Grubu aynı tertiple daha kuzeydeki tahkimli hatta doğru ilerlemeye başladı. Bugünkü taarruz arazisi ve taarruz hedefi de dünküne benziyordu. Akşama kadar 156 Rakımlı Tepe ile bu tepeden batıya doğru uzanan 2 km. uzunluğundaki sırt zapt edilecekti.

Bugün 5 bölükten 4'ü (9, 10, 11 ve 2. Bölükler) ileri hatta vazifelendirildi. İleri hat bölükleri ilerledikçe düşman mukavemeti sertleşti. Bugün sağ kanatta ve ısrarla savunulan tepelerin de zapt edilmesi icabet

²⁶⁶ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e.(Özet)**, s.48

²⁶⁷ Dora,**a.g.e.**, s. 198

ediyordu. Sol kanattaki 9ncu Bölük, Amerikan tank bölüğünün ve tankların üstüne bindirilmiş Türk piyade takımının düşmana geriden hücum etmesi sayesinde günlük hedefi olan sırtı zapt etti.²⁶⁸

Bir gün önce düşman mevziinin kilit noktası olan 185 Rakımlı Tepe 10. Bölüğün liyakat ve dirayetle idare edilmesi ve bu bölüğün eşsiz kahramanlarının hayranlık yaratan cesaret ve fedakârlığı ile ele geçirilmişti.²⁶⁹

156 Rakımlı Tepenin zaptı ise yine, 10. Bölüğe düşüyordu. Düşman bu tepeyi direnek halinde tahkim etmiş, savunmayı planlamış, inat ve sebatla muharebe ediyordu. 10. Bölük dikkat ve maharetle tepeye yaklaştı. Türk ve Amerikan topçu taburları ile havan bölükleri ve jet uçakları tepeye şiddetli ve tesirli ateş açtılar. Özellikle topçular, hücum bölüğünün istediği her noktaya tesir edecek derecede tesirli atışlar yaptılar. Fakat üstü kapalı mevzilerde bulunan düşman ne sindirilebildi ne de, mevzileri tamamen tahrip edilebildi.²⁷⁰

156 Rakımlı Tepenin doğu yamaçlarına hücum edecek olan, batıdan itibaren 11. ve 2. Bölükler düşmanla uğraşmakta olduklarından hedeflerine varamamışlardı. 10. Bölük Komutanı daha fazla beklemedi ve hücum mesafesine gelmiş olan bölüğüne süngü hücumu emri verdi.²⁷¹

Hücuma başlanacağı dakikada, 10. Bölüğün 3. Takım Komutanı üsteğmen, henüz ateş eden bir düşman makineli tüfek mevziinin mazgalına ağır makineli tüfekle bizzat ateş ederken, omzundan vuruldu. Bu olayı yakındaki er gördü ve heyecanlanarak herkese açıkladı. Bu heyecan, hücumla kalkmak üzere olan takımın erlerine sirayet etti ve takımın erlerini kararsızlığa düşürdü. Bunu hisseden yaralı takım komutanı üsteğmen, şiddetli düşman ateşine ehemmiyet vermeyerek yaralanmamış olduğunu erlerine göstermek maksadıyla ayağa kalktı, bu defa da boynundan vuruldu.

Bir er, subayının cesaret ve fedakârlığından heyecanlandı; “Subayımın intikamını alacağım” diye bağırdı ve yalnız başına ileriye fırladı. Bu cesur erin hareketi takıma hücum komutu yerine geçti ve bütün takım erleri birdenbire

²⁶⁸ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e.(Özet)**, s.49

²⁶⁹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.208

²⁷⁰ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e.(Özet)**, s.49

ayağa kalkarak düşmana doğru koştular. Bölüğün diğer takımları da hücumun başladığını görerek kendiliklerinden ayağa kalkıp ileriye doğru koşmaya başladılar. Bütün bölük “Allah... Allah...” sedaları içinde kükreymiş hale gelmişti. Önde gidenler bombalarını atmışlardı. Koşarken ateş edenler de vardı. Bütün bölük bir anda düşman mevziine girdi; ayakta veya açık hendekteki düşman bir anda süngülendi. Kaçanlar da ateşle yok edildiler. Meydanda düşmandan sağ olan kimse kalmamıştı. Fakat üstü kapalı mevzilerdeki düşman ağır makineli tüfekleri direniyor ve mazgallardan ateş etmeye devam ediyordu. Düşman mevzileri çok olduğu için bunları temizlemek güç oldu. Bir er mazgala ateş ederken diğer erin yaklaşması ve mazgaldan içeriye bomba atması gerekiyordu veya bu mazgalları roketatar ve ağır makineli ateşleri ile tahrip etmek zorunluluğu vardı. Karanlık basmadan ve düşmanın gece baskınları başlamadan bu işi tamamlamak ve düşmanın işini bitirmek gerekti. Bu sebeple herkes sonsuz bir gayret ve fedakârlıkla çalıştı ve mazgal muharebesine, hatta geri hizmette ve ikmal işlerinde çalışanlar da kendiliklerinden katıldı.²⁷²

Mukavemete devam eden 18 kadar kapalı düşman mevziinin birer birer zapt edilmesi lazım geldi. Karanlık basınca 156 Rakımlı Tepe tamamen zapt edilmişti.

156 Rakımlı Tepe’nin doğu yamaçlarına hücum edecek olan 11. ve 2. Bölükler de hedeflerine çok yaklaştılar. 2. bölükten bir takım topluca hücum ettiyse de birkaç dakika evvel düşman kaçmıştı Siperlerde kalan ve mukavemet etmeyen düşman erleri esir edildi.²⁷³

Muharebeleri bütün safhalarında Alay Komuta yerinden çok yakından takip eden 241. Piyade Alay Komutanı Albay Celal Dora, hatıralarında 156 Rakımlı Tepe Muharebesi’nin bir bölümünü şu şekilde nakletmektedir:

“Boğuşma ve didişme bütün cephede devam ederken birlikler yer yer tepelere doğru yuvadan yuvaya ilerliyorlardı. Subaylar makineli tabancalarını, Karabin tüfek ve süngüler ile erler bomba ve süngüler ile istisnasız herkes

²⁷¹ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e.(Özet)**, s.210

²⁷² Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,**a.g.e.**, s.210

²⁷³ ATASE Arşivi, KSK, K:10,G:B:67-2

vuruyor, öldürüyor ve Çin leşlerini çiğneyerek gözünü budaktan esirgmeden ilerliyor ve bir mevziden diğerine fırlıyorlardı. Muharebenin heyecanı ve arazinin fundalarla örtülü bulunuşu ve ayrıca Çinlilerin siperlerini çok iyi gizlemiş olmaları yüzünden düşman mevzilerinden bazıları bu hengâmede görülememiş ve içindekiler temizlenmeden gerilerinde bırakılmışlardı. Gözetleme yerinde dürbünlerimizle gözetleme yaparken birliklerimiz tarafından görülmemiş olan bu mevzilerden dışarı çıkan düşmanın tepelere doğru ilerleyen birliklerimize arkalarından ateş ettiğini gördüğüm zaman gayri ihtiyari eyva...h geride temizlenmeden bırakılmış düşman mevzilerinden ateş ediyorlar diye bağırdığımdan aynı manzarayı kendi dürbünleriyle gören ve heyecan içinde bulunan yanımdaki arkadaşlarımın silahlarını kaparak ileriye fırlamalarına sebep olmuştu. İlk önce harekât subayım Yüzbaşı Abbad Yurdakul fırlamış ve onu diğer subay arkadaşlarım ve muhafız takımından yanımda kalanlar takip etmişlerdi. Bunlar geride kalan bu düşman yuvalarına birer birer taarruz ederek ilerdekilerin gerilerini emniyete almışlardı. İntikam duygusu ile düşman üzerine saldıran bu Türk cengâverleri tepelere çıkıncaya kadar öldürmekten o kadar doymuş olmalı ki tam tepeye çıktıkları zaman kaçıp kurtulmaya çalışan düşman sürülerine ateş etmeden ve yere yatmadan arkalarından kahkahalarla gülerek kaçışlarını seyre dalmışlardı.²⁷⁴

Son bir buçuk saat devam eden bu zafer sahnesinin insanı neşelere gark eden seyri her kumandana nasip olur şey değildi.

Muharebe cereyan ettiği müddetçe tugay muharebe idare yerinde bulunan ve oradan ayrılmayarak harekâtımızı takip eden 25. Tümen Komutanı ve General Yazıcı durum hakkında mütemadiyen rapor istiyorlardı. Cevap olarak kısaca muharebenin muvaffakiyetle devam ettiğini ve çok şanssızmışsınız ki şu anda benim muharebe idare yerimde bulunup Türk askerinin nelere muktedir olduğunu ve nasıl zafer kazandığını gözünüzle görmekten mahrum bulunuyorsunuz. Kat'i raporumu sonra vereceğim, diyordum.”²⁷⁵

²⁷⁴ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e.(Özet)**, s.212

²⁷⁵ Dora,**a.g.e.**, s. 204

Bu muharebelerde Türk subayları büyük cesaret göstermiş ve muharebeyi bilgi ve yetenekle idare etmişlerdir. Erler de kahramanca çarpışmışlar ve vazifelerini tam olarak yapmışlardır. Topçu çok başarılı olmuş ve piyadenin taarruzunu ateşleri ile çok yakından etkili olarak desteklemek suretiyle onun başarı sağlamasını kolaylaştırmıştır. Amerikan hava kuvvetleri ve uçaklar yerinde ve zamanında muharebeye karışarak faydalı olmuşlardır. Alay 26 Ocak 1951 akşamı hedefine ulaşmış ve çepeçevre savunma tertibatı olarak geceyi geçirmiştir.

Bu tarihi günde Türk Tugayı, 150 nci Komünist Çin Tümeninin 447 ve 448. alayları ile muharebe etmişti. Düşman cesetlerindeki araştırma esnasında bir erimizin hatıra defteri (5. Bl. Erlerinden) yine 5. Bl. tarafından bulundu. Türk Tugayı bir ay evvel yapılan Kunuri Muharebelerinin intikamını almıştı.

27 Ocak 1951 günü Alay tekrar ileri harekâta geçerek birkaç kilometre ilerlediyse de perişan olan düşman kaçmış olduğundan temas olmadı. 27 Ocak 1951 günü saat 12:00'de Türk Tugayı'nın 2. Taburu, görevini 15. Güney Kore, Alayda 3. Amerikan Tümeni'nin 65. Alay'ına devir ve teslim ederek kamyonlarla Suwon güneyine nakledildi.²⁷⁶

Türk Tugay birlikleri bu yerde güvenlik tertibatı alarak bir iki saat uyumak imkânı buldular ve ertesi gün yapılacak taarruza hazırlandılar. Birleşmiş Milletler Ordusu'nun yıpratıcı taarruzlarına devam edeceği bildirildi.²⁷⁷

3.2.4. Kumyangjangni Muharebelerinde İki Tarafın Kayıpları

27 Ocak 1951 günü Türk Tugayı'nın zapt ettiği mevziler gezildiğine Kızıl Çin Ordusuna ait meydanda 474 ceset sayıldı ve 23 Çinli de esir alındı. Ölülerin çoğu 156 Rakımlı Tepede idi ve yine çoğunun piyade mermisi, bomba ,süngü ile vurulduğu ve dipçik ile ezildiği görüldü. 2. Tabur düşman mevzilerini işgal edince, 77 düşman cesedi saydı. Düşman bir kısım ölülerini götürdüğünden, kaybın daha çok

²⁷⁶ ATASE Arşivi, KSK, K:10,G:115,B:115-13a

²⁷⁷ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,a.g.e., s.212

olabileceği ve yaralılarının ise, götüremediği ölülerinin en az iki misline varabileceği değerlendirildi. Amerikan resmî makamları düşman kaybını 1734 olarak tespit ettiler.

Türk Tugayının kaybı biri astsubay ve 11'i er olmak üzere 12 şehit ; bir subay, bir astsubay ve 29 er olmak üzere 31 yaralıdan ibaretti.²⁷⁸

Görülebileceği üzere Türk Birlikleri kendilerinden sayıca çok üstün ve aynı zamanda savunma mevzilerinde bulunan düşmana karşı çok büyük bir zafer elde etmişti.

3.2.5. Kumyangjangni Muharebesi İle İlgili Değerlendirmeler

26 Ocak 1951 günü muharebelerini ve 156 Rakımlı Tepenin ve bütün düşman mevzilerinin ele geçirilmesi olaylarını yakından seyretmiş olan II. Dünya Savaşının tanınmış Amerikan Piyade Yarbayı Blair, resmi rapor hazırlamak maksadıyla 27 Ocak 1951 günü muharebe meydanını gezmiş ve gördüklerini aynı günkü 1. Amerikan Kolordusu'nun günlük gazetesinde şöyle yayımlanmıştır:

Türklerle Kızılların Boğuşması

"8. Ordunun yaptığı mahdut hedefli taarruz yavaş yavaş ilerlerken, bu hafta sonunda Kore harp tarihine kahramanlık menkıbeleri yazılmıştır. Türklerin karşısında düşman kaçmaya vakit bulamamıştır. Düşman Birliklerine, mevzii her ne pahasına olursa olsun tutmaları emredilmiş ve onlar da tutmuşlardır. Fakat hayatlarını kaybetmek pahasına.

Bu hareket şüphesiz ki bu harbin en kanlı piyade taarruzu olmuştur. Şahsî tecrübeme dayanarak şunu katî söyleyebilirim ki, bu taarruz her hangi bir harbin en kanlı piyade muharebesidir. Türkler, harikulade idiler. Bu hareket, harp tarihinde uzun müddet yaşayacaktır.

Çinliler, gördüğüm boş mermi kovanlarına göre, şiddetli dövüşmüşlerdir ve bir Çinli de el bombasını atmak üzere bomba elinde iken öldürülmüştür. Komünist Çinliler iyi teçhiz edilmişlerdir. Tüfek bombaları,

²⁷⁸ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,a.g.e., s.212

otomatik silâhları, havanları vardı. Yiyecek ve cephaneleri pek çoktu. Disiplinlerinin de iyi olması icap eder; aksi halde mevzilerinde ölmezlerdi. Kaide olarak bu gibi hazırlanmış mevzilere taarruzda, taarruz eden tarafın, savunan tarafa nazaran üç misli kuvvette olması lâzım gelir. Halbuki burada mevzilerdeki bir Kızıl Çinliye bir Türk düşüyordu. Ancak Türkler çok üstün askerlerdir.”²⁷⁹

26 Ocak 1951 günü muharebelerini Amerikan subayları ile beraber seyretmiş olan United Press muhabiri de gördüklerini aynı günde 1. Kolordu Gazetesinde neşretmişti. Bu yazı da aynen aşağıdadır:

"Türk'ler Cuma günü Çinli'lerle karşı karşıya gelmişler ve daha üstün olduklarını ispat etmişlerdir. Türk'lerin kuzeye doğru ilerlemesini, vadiye hâkim yüksek bir tepeye iyice mevzilenmiş olan Kızıl Çin'liler, durdurmak istemişlerdir. Karanlık basmadan biraz evvel sayılan 500'den eksik olan iki Türk Bölüğü çıplak tepenin 1800 metre tutan cephesine karşı iki dalga halinde avcı hattına yayılmışlardı. Bunların ilerleyişlerini hava kuvvetleri ve topçu desteklemiş ve bu ateşle Çinlileri tilki yuvalarına sinmeye mecbur etmiştir. Tilki yuvaları gayet iyi inşa edilmiş, derin ve üstü kapalı mevzilerdir. Tilki yuvalarının önlerine maharetle yayılmış toprak yığınları ve gizleme tertibatı sayesinde bunlar 50 metre yaklaşıldığı halde görülemiyordu. Birinci dalgayı teşkil eden avcı hatları karanlıkla beraber düşmana 130 metre yanaşmıştı. Buradan yukarıya doğru tırmanan Türkler süngülerini takmışlar, ateş ederek ilerliyorlardı. Tilki yuvalarının yanlarına yaklaştıkları zaman bir Türk ateşe devam etmiş, diğer Türk de deliğinde ümitsiz halde bekleyen Çinli'yi süngülemiştir. Harekât 30 dakika sürdü. Türk'lerin zayıtı 100 kişiden ibarettir.”²⁸⁰

Muharebeyi cephede sevk ve idare eden 241. Piyade Alay Komutanı Albay Celal Dora, hatıralarında Kumyangjongni Zaferinden sonra gelen gözlemcileri şöyle anlatmaktadır:

“Saat 08:30'da yeni intikal ettiğimiz gözetleme yerinin yakınındaki yol üzerine gelen 25. Tümen ve Tugay Komutanları durum hakkında benden bilgi

²⁷⁹ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e.(Özet)**, s.50

²⁸⁰ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e.(Özet)**, s.51

aldıktan biraz sonra 25. ve 3. Tümenlerin Amerikalı istihbarat subayları ve ayrıca birkaç Amerikalı albay ve yarbaylarla çeşitli milletlerin yabancı basın mensupları, ses, film ve fotoğraf makinaları ile gözetleme yerine gelmişler ve bildirilen düşman ölümlerini görmek üzere muharebe sahasını da dolaşmak için izin istemişlerdi. Bunlar arasında Türk Tugayı'ndaki danışman Amerikalı grup başkanı Albay Gumby ve Yarbay Wedner de bulunuyorlardı. Kendilerine alayın ve taburların istihbarat subayları katılarak gerilerimizde bıraktığımız dünkü muharebe sahasını dolaşmalarına müsaade etmiştim. İki saat sonra bu müşahitler birçok Çin subay ve astsubayları üzerinden aldıkları mühim evrak ve haritalarla birlikte gözetleme yerlerimize geldikleri zaman içlerinden Albay Gumby bana hitaben Alba...y! Sizin verdiğiniz rapor çok yanlış diye seslenmişti. Bir anda yüzüm kıpkırmızı olmuş ve acaba geceleyin birliklerin verdikleri rapor abartılı mı olmuştu diye büyük bir utanç duymuştum. Bu durumu yüzümden anlayan Albay Gumby beni daha fazla bu sıkıntılı durumda bırakmadan sözünün arkasını tamamlamaya başlamıştı. Biz muharebe sahasının ancak dörtte birini dolaşabildik gezdiğimiz yerlerde gördüğümüz Çin ölüsünü binden fazla saydık. Bu görülmemiş büyük bir başarı. Sizi bütün Amerikalı arkadaşlarım namına tebrik ederim dedi ve Çin ölümleri üzerinden topladığı bir tomar evrakı sıkıştırmış olduğu koltuğunun altından gösterirken bunları size veremeyeceğim, yalnız şunlardan beğendiğini al, benim değil Çinli'lerin size hediyesi olsun dedi ve ölümlerin üzerinden alıp bir çıkın içinde topladığı dolma kalem, saat, bayrak, tütün ve saire birçok kıvrır zıvır şeyleri bana uzattı. Ben teşekkür ederim maalesef âdetim değildir alamayacağım dedim. Amerikalı diğer kumandan ve subaylar hararetle elimi sıkıp zaferimizi tebrik ederek ayrılırlarken sizin yanınızda daha fazla kalmayı çok arzu ederdik, fakat acele rapor vereceğiz, kumandanlar bekliyorlar, demişlerdi.

Muharebe sahasının dolaşıldığı müddetçe yabancı muhabirler de Çin leşleriyle dolu arazinin film ve resimlerini almış ve benimle de konuşarak kısa

biyografimi sormuş, sesimi tespit ve filmlerimizi alarak onlar da bizi tebrik edip kendi gazetelerine bu havadisi sürat'le ulaştırmak için ayrılmışlardı.²⁸¹

3.2.6. Amerikan Kongresi Tarafından Türk Tugayı'na Mümtaz Birlik Nişanı ve Beratının Verilmesi

25–27 Ocak 1951'de yapılan muharebelerdeki büyük başarıları dolayısıyla Türk Tugayı'na Amerikan Kongresince, Mümtaz Birlik Nişanı (Distinguished Unit Station) ve beratı verilmiştir. Bu nişan ve berat, Amerikan Orduları Uzak Doğu Başkomutanı General Ridgeway'in bir mesajıyla Türk Tugayı'na gönderilmiştir. Mesajda: “ Hükümetim tarafından kahraman birliğinizin Mümtaz Birlik Nişanı ile taltif edildiğini bildiririm ve müjdelerim. Amerikan Hükümetinin en büyük nişanının bundan daha iyi ve isabetli hallerde verildiği pek azdır.” denilmekte ve muharebe meydanında elde edilen şereften dolayı samimi tebriklerde bulunmaktadır.

Nişan, 6 Temmuz 1951'de 8. Ordu Komutanı General Van Fleet ve üst rütbeli Amerikan generalleri huzurunda 241. Alayın sancağına takılmış ve bu münasebetle büyük merasim yapılmış, aynı zamanda bu muharebelere katılanlara madalyalar ve rozetler de verilmiştir. Nişanın beratı aşağıdadır:

“ Kore'de Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin bir kısmını teşkil eden Türk Silahlı kuvvetleri ile bu kuvvetler komutanlığının emrindeki Amerikan danışma grubu, 79. Amerikan Tank Taburunun A Bölüğü, 89. Amerikan Tank Taburunun D bölümü ve 25. Amerikan Uçaksavar Bataryasının bir takımı ile 25–27 Ocak 1951 tarihleri arasında Kore'de Kumyangjangni kasabasının batısında yedi millik cephe üzerinde düşman silahlı kuvvetlerine karşı giriştikleri harekâta gösterdikleri olağanüstü kahramanlık, taltife layık görülmüştür. Bu bölge, 1. Kolordunun sağ kanadında ve 9. Kolordunun sol kanadında bulunmakta idi. Arazi çok sarptı ve pek üstün düşman kuvvetleri Han nehri güneyindeki ana direnme hatlarını korumak maksadıyla, bu bölgede derinliğine tertibatla, savunma durumunda idi.

²⁸¹ Dora, a.g.e., s.208

Taarruz eden Türk kuvvetleri, 25 Ocak 1951 saat 15.00'te bu bölgenin iki kanadından iki kol halinde ilerlemişler ve aralarındaki zorlu dağ silsilesi dolayısıyla ara irtibatlarını keşif kolları ile sağlamışlardır.

Bu bölgede stratejik önemi haiz yerler, 185 ve 156 Rakamlı Tepelerle, Kumyangjangni kasabası idi.

Düşman kuvvetleri ana ikmal yollarını, kanatlarını ve o bölgedeki esas mukavemet hatlarını korumak maksadı ile mevzilenmiş bulunuyorlardı. Düşman bu berkitilmiş bölgeyi Kahraman Türk Silahlı Kuvvetlerinin ve emrindeki birliklerin müthiş ve aralıksız hücumlarına rağmen, inat ve sebatla savunmakta idi. Göğüs göğüse sert çarpışmalardan sonra, 185 Rakımlı Tepe alınmış; diğer taraftan bazı birlikler de Kumyangjangni'nin dış mahallerine girmişlerdi. Muharebe gayet çetin şekilde devam etmiş, düşman çekilmek istememiş, Türk Silahlı Kuvvetleri de devamlı taarruzlarını gevşetmemiştir.

Bu inatçı direnmeye karşı kahraman askerler, süngülerini takarak kasabalarda, açık arazide ve yalçın kayalıklarda ve gizlendiği her yerde ve mevzilerde hücum ile düşmanı sürüp atmıştır.

Düşman, direnme veya ölüm emri aldığı için, bütün varlığı ile savunmuştur. Buna rağmen Türk Silahlı Kuvvetleri, kahraman askerlere özgü olan büyük cesaret, azim ve irade ile taarruzlarına devam etmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri ve emrindeki birlikler, durumun önemini kavrayarak kendilerinden beklenebilecek en yüksek vazife aşkı ve sarsılmaz cesaret, azim ve iman ile savaşmışlardır.

İlerleyen kuvvetlerin geride bıraktığı süngülerle delik deşik olmuş, dipçiklerle ezilmiş düşman ölüleri, bu taarruzun şiddet ve derecesini ifade eden sessiz şahitlerdir. Bu cesurane ve devamlı hücumlar neticesinde 10 kilometre kadar ilerlenerek bütün berkitilmiş noktalar zaptedilmiş ve bu bölgedeki düşman direnmesi kırılmıştır.

Türk Silahlı Kuvvetleri hedefine ulaştıktan sonra, vazife bölgesini devir alacak başka birliklerin yolda oldukları bildirildiği halde, korkusuz askerler, bu kuvvetlerin gelmesini beklemeden düşmanı aramaya devam etmişlerdir.

Düşmanın 1734 insan kaybetmesi, savaşta kahraman askerlerin cesaret, kabiliyet ve başarılarını gösterir.

Türk Silahlı Kuvvetleri ve emrindeki birlikler olağanüstü kahramanlık, cesaret, savaş meydanında görevlerini tam olarak başarma ve üstlerine bağlılıkları ile sıvrılmışlardır.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin ve emrindeki birliklerin savaştaki müstesna ve olağanüstü tarihi başarıları ve örnek alınmaya değer savaş kabiliyetleri, kazanmış oldukları ünü bir kat daha arttırmıştır.

Demokrasi prensiplerinin sürekliliğine yardım eden Birleşmiş Milletlerle Birleşik Amerika Devletlerinin askeri kuvvetleri ve Türk Vatanını Kore savaş meydanlarında bu kadar parlak şekilde temsil eden cesur askerler, yüksek şerefe ve her türlü takdire layıktırlar.

Dört gün devam eden Kunuri muharebelerinde çekilen Birleşmiş Milletler Ordusunun sağında ilerleme görevi alarak yalnız başına kalmış olan Türk Silahlı Kuvvetleri, tahmini mümkün olmayan hallerle karşılaşmış, kış ortasında dilini bilmediği bir memlekette, dost ve düşmanı ayırt edemedi, gerillacı baskınları yüzünden binden fazla kayıp vermiş ve çok sarsılmış olmasına rağmen bu ağır şartlar altında da Birleşmiş Milletler Ordusunu kurtaran, parlak sonuçlar elde etmiştir.”²⁸²

3.2.7. Güney Kore Cumhurbaşkanı Synman Rhee Tarafından Tugay’a Cumhurbaşkanlığı Birlik Nişanının Verilmesi

25–27 Ocak 1951’deki muharebeler dolayısıyla Güney Kore Cumhurbaşkanı, Türk Silahlı Kuvvetleri’ne, Cumhurbaşkanlığı Birlik Nişanını vermiş ve bu nişan, 17 Eylül 1952’de Cumhurbaşkanı ve eşi, Milli Savunma Bakanı, Amerikan ve Kore ordusunun ordu, kolordu ve tümen komutanları, Kore’de Birleşmiş Milletler Türk Delegatesi huzurunda merasimle Tugay Komutanının göğsüne bizzat Cumhurbaşkanı tarafından takılmış ve beratı da verilmiştir. Nişanın beratı aşağıdadır:

²⁸² Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.215,216

“ Kore Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Kore’de Türk Silahlı Kuvvetleri Komutanlığı’na, çok değerli ve müstesna hizmet ve kahramanlıkları dolayısıyla Cumhurbaşkanlığı Birlik Nişanını vermekle iftihar duymaktadır.

25–27 Ocak 1951 tarihleri arasında Kumyangjangni bölgesinde silahlı düşmana karşı yaptığı cesurca ve çok kahramanca hareket dolayısıyla, Türk Silahlı Kuvvetleri taltif edilmiştir. Burada, Türk Silahlı Kuvvetlerine Kumyangjangni batısında yedi millik bir cephe verilmiştir.

Bu bölge, 1. Kolordunun sağında ve 9. Kolordunun sol kanadında idi. Arazi çok engebeli idi.

Düşman, Han nehri güneyindeki asıl muharebe hattını sayıca çok üstün kuvvetlerle ve derinliğine tertibatı ile savunuyordu. Taarruzu yapan birlikler 25 Ocak 1951 saat 15.00’te cephenin iki yanından iki kol halinde harekete geçti. 185 Rakımlı Tepe, 156 Rakımlı Tepe ve sağ kanatta Kumyangjang-ni kasabası stratejik noktaları teşkil ediyordu. Kendileri için hayati önem taşıyan ikmal yollarını, kanatlarını ve asıl muharebe hattını savunmak için düşman çok iyi mevzilenmişti.

Kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri ve bağlı birliklerinin yaptığı amansız hücumlara karşı, düşman inatla direnmeye çalışıyordu.

İnatla ve boğaz boğaza savaşlardan sonra Türkler, 185 Rakımlı Tepeyi ele geçirdiler ve öte yandan da diğer kuvvetler Kumyangjang-ni kasabasına girmeyi başardılar. Muharebe çok şiddetli oldu. Düşman çekilmiyor, Türk Silahlı Kuvvetleri de amansız taarruzlarını hiç hafifletmiyordu.

Düşmanın inatla direnmesine karşı kahraman askerler süngülerini takarak köylerde, tepelerde, uçurumlarda düşmana şiddetle hücumla geçtiler. “Tilki yuvası” denilen yerleri ve saklandığı her yeri basarak düşmanı yerinden çıkardılar.

Türk Silahlı Kuvvetleri, hücumlarını cesaretle, inatla ve amansız şekilde yapıyordu. Türk Silahlı Kuvvetleri emrindeki birlikler, savaşın en hararetli safhasında, görevin yaratamayacağı seviyeye ulaştılar. Düşmanın ağır kayıpları, süngü ve dipçiklerle öldürülen askerleri, birliklerin taarruz kudretini gösteren sessiz delillerdi. Bu cesurca ve amansız hücumlar

sayesinde bu bölgedeki düşman direnmesi kırılmış ve düşmanın işgal ettiği 10 millik saha zapt edilmiştir.

Hedefine ulaşmış olan Türk Silahlı Kuvvetleri'ni değiştirecek birliklerin yolda olduğu bildirildiği halde, Türk askeri muharebe sahasından çekilmeden önce düşmanı aramaya ve öldürücü hareketlerle ezmeye devam etmiştir. Düşmanın vermiş olduğu 1734 kayıp, bu kahraman askerlerin cesaret, ustalık ve başarısını gösterir.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin eşsiz cesaret ve kahramanlıkları hayrete değer. Bu olağanüstü başarılar, Türk birliklerinin ününü artırmış ve demokrasi ilkelerinin sürekliliğine yardım etmiş ve Kore savaş meydanlarında takdire değer şekilde temsil ettikleri Birleşmiş Milletlerin ve Türk Vatanının itibarını yükseltmiştir.

Bu taltif aynı zamanda yukarıda bahsedilen devrede hizmet görmüş Türk Silahlı Kuvvetleri personeline Cumhurbaşkanlığı Birlik Nişanı kurdelesini takmaya hak verir . ”

Syngman Rhee Kore Cumhurbaşkanı²⁸³

25–27 Ocak 1951 arasındaki Kumyangjang-ni Muharebeleri esnasında Türk Tugayı'nın gösterdiği olağanüstü başarıları Amerikan Kongresinin ve Kore Cumhurbaşkanı'nın takdir etmeleri, başta Türk Milleti olmak üzere Türk Askerini gururlandırmış ve duygulandırmıştı. Diğer yandan 26–30 Kasım 1950 tarihinde icra edilen Kunuri Muharebelerinde de Türk Tugayı 1000'e yakın askerini şehit, yaralı ve kayıp vererek kaybetmiş olmasına rağmen, kendi başına 3 gün gibi hayati bir zaman kazanmış ve böylece BM'in 8. Ordusunun kuşatılarak imha olmasını önlemişti. Bu savaşta kendini tam olarak göstermeye fırsat bulamayan Türk Tugayı, Kumyangjangni Muharebelerinde düşmandan intikamını almış ve kendisine güvenini de artırmıştı. Bu büyük başarı dünyada komünist olmayan hemen hemen bütün ülkelerin takdirini ve hayranlığını kazanmıştır. Dünya basını

²⁸³ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı,a.g.e., s.217

Türklerin bu büyük başarısını ve kahramanlığını geniş bir şekilde duyurmuştur.

3.3. KUNURİ VE KUMYANGJANGNİ MUHAREBELERİNDEN SONRA 1953 YILINA KADAR MEYDANA GELEN GELİŞMELER

1950 sonu ve 1951 yılı başlarında yapılan Kunuri ve Kumyangjangni Muharebeleri Türkiye'nin NATO'ya giriş sürecindeki gelişmeleri nasıl etkilediği ileride değerlendirme ve sonuç bölümünde ele alınacaktır. Türk Askerinin muharebe alanında kazandığı bu büyük başarılar, normal olarak Türkiye'nin uluslararası ortamdaki saygınlığını artırmış ve hür dünya için savaşılan milletler arasında isminin müstesna bir şekilde anılmasını sağlamıştır. Diğer yandan 27 Temmuz 1953 tarihinde Panmunjom'da yapılan mütarekeye kadar geçen iki sene zarfındaki diğer gelişmeler ile Türk Tugayı'nın harekâtı ve katıldığı muharebeleri ayrıntılı anlatmak konunun dağılmasına neden olacağından özet olarak ele alınmıştır.

Birleşmiş Milletler Ordusu 25–27 Ocak 1951'de Kızıl Çin kuvvetlerine karşı giriştiği yıpratıcı taarruzlarıyla iyi neticeler almış ve kazanılan bölgesel başarılarla orduda moral düzelmişti. BM Ordusu, taarruzi harekâtı daha da geliştirerek Kızıl Çin kuvvetlerini bütün cephe boyunca kuzeye atmaya ve bu suretle onu yıpratarak geri çekilmeye mecbur bırakmaya karar verdi. Kızıl Çin kuvvetleri 38. derecede paralelin hemen güneyinde, doğu batı istikametinde tahkimatını yapmış mevzilerini Sarı Denize kadar uzatmış ve kati savunma halinde idi.

Türk Tugayı 30 Ocak 1951 günü Kızıl Çin kuvvetlerinin birer bölükle savunduğu 431 Rakımlı Tepe ile 109 Rakımlı Tepe'ye doğru taarruz etmeye karar verdi. Tugayın cephesi 6 km. idi ve bu tepeler çok sarp ve sivri kayalıklardan meydana geliyordu. Hava ısısının eksi 15 dereceyi bulduğu o günlerde Türk Birlikleri gece gündüz devam eden çetin muharebelerden sonra 3. Piyade Taburu 3 Şubat 1951'de 109 Rakımlı Tepeyi; 1. Piyade Taburu, takviyeli iki Amerikan Tank Bl. ile 431 Rakımlı Tepenin kuzeyindeki

226 Rakımlı Tepeyi ele geçirmek suretiyle düşmanı kuşatarak 6 Şubat 1951 tarihinde 431 Rakımlı Tepeyi ele geçirdi. (EK-10, Kroki-7)

Komünist Kuvvetlerin direnek noktalarının bu şekilde ele geçirilmesinden sonra Türk Tugayı iki taburu birinci hatta olmak üzere zayıf düşman direnmesini ortadan kaldırarak, süratle kuzeye ilerledi ve iki günlük hedefi bir günde işgal ederek 11 Şubat 1951'de Han Nehrine ulaştı. (Orta Kore'de kuzeybatı doğrultusunda akarak Sarı Deniz'e dökülen ve Seoul'un hemen güneyinden geçen nehir). Türk Silahlı Kuvvetleri, 8. Kuzey Kore Tümeni ile muharebe etmiş ve ağır kayıplar verdirerek onu Han Nehri kuzeyine atmıştı.²⁸⁴

21 Şubat 1951'de Komünist Kuvvetler , genel taarruzdan vazgeçerek kuzeye çekilmeye başladığından BM ordusu da bütün cephede ilerlemeye başladı. 7 Mart 1951'de 25. Amerikan Tümeni Han Nehrini geçerek düşmana taarruz etti, iyi sevk ve idare edilen Amerikan birlikleri nehrin kuzey kıyısındaki mevzileri ele geçirdi.

Türk Tugayı Amerikan üzerinden aşarak 22 Mart 1951 tarihinde kuzeye ilerledi. Fakat yüksek dağlık ve çok arızalı arazide düşman savunmasına çattı. Düşman taşlık ve çok sarp tepelerde direnek noktaları şeklinde çok iyi tahkimat yapmıştı. Türk Tugayı'nın taburları çok güç şartlar içinde bu tepelere taarruz ederek bütün düşman mevzilerini süngü ve bomba muharebesiyle ele geçirdi.

BM Ordusu kuzeye doğru ileri harekâtına devam etti ve Hant Nehrini taarruzla geçti. Türk Tugayı da kendisine tahsis edilen bölgeden ileri harekâtına devam etti. Komünist Kuvvetlerin dağlık arazide çok iyi tahkim edilmiş mevzilerine karşı çok çetin muharebeler verdi. 12–22 Nisan 1951 tarihleri arasında cereyan eden bu muharebelerde karanlık bastığında bazı bölgelerde düşman sabaha kadar 3 defa baskın şeklinde gece taarruzları yaptıysa da, süngü ve bomba muharebeleri ile püskürtüldü.

²⁸⁴ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.57

22 Nisan 1951'de Kızıl Çin Kuvvetleri bütün cephede genel karşı taarruza başladı. Taarruzun sıklet merkezi ise, Kore'nin orta kesimiydi. Bu çerçevede Türk Birliklerine sayıca çok üstün düşman kuvvetleri taarruz etti.

24 Nisan 1951 öğleye kadar muharebe ederek Türk Birlikleri kendi bölgelerinde geri çekildiler ve kayıplar verdiler. Yalnız bu gece Türk Silahlı Kuvvetleri'nden 5 subay, 3 astsubay, 58 er şehit olmuş, 105 kadarı da esir veya kaybolmuştu. İki alayla taarruz eden düşmandan da 1000 ölü ve 2000 yaralı olduğu tahmin ediliyordu.²⁸⁵

Komünist Kuvvetlerin bu genel karşı taarruzu karşısında batı kanattaki 1. Amerikan Kolordusu geri çekildi ve Seoul etrafında mevzilendi. 75 km. geri çekilerek 1. Kolordu hizasında doğuya doğru mevzilenen 9. Kolorduya düşman, üstün kuvvetlerle taarruz etti. Bu kolordunun doğusunda mevzilenmiş olan 9. Kolordunun doğu kanadına yapılan taarruz neticesinde, bu kolorduda çekildi. Japon Denizi kıyılarına yakın olarak mevzilenmiş olan iki Güney Kore Kolordusundan yalnız 3. Kolorduya taarruz edilmişti. Düşmanın 8 gün süren bu ilkbahar taarruzu nihayet durdurulmuştu.²⁸⁶

3.3.1. Türk Tugayı'nın Savunma Daha Sonra Taarruz Muharebeleri (1 Mayıs – 4 Haziran 1951)

Seoul Köprübaşı mevzilerini tutan 1. Kolordunun sağ kanadındaki 25. Tümenin emrinde olan Türk Tugayı, 29 Nisan 1951'de bu tümenin sağ kanadında ikinci hatta mevzilenmişti.

13 Mayıs 1951 tarihinde Komünist Kuvvetler 1. Kolordu Cephesine taarruz etti. 18 Mayıs'ta düşman Türk 2. P.Tb.'na çok şiddetli taarruz etti. Bu arada tabur komutanı şehit oldu. Subay ve er zayiatı çoktu. Mevzilere giren düşmana karşı taarruz yapıldı. Kanlı bomba, süngü muharebesiyle düşman geri atıldı; tekrarlanan düşman hücumları yine püskürtüldü, sabaha karşı düşman perişan bir halde geri çekildi. Bu gece Türk Tugayına iki düşman

²⁸⁵ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e. (Özet)**, s.65

²⁸⁶ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e. (Özet)**, s.66.

olayı taarruz etmiş; düşman 1500 zayıat vermişti. Bizde ise 2 subay, 9 er şehit olmuş, 4 subay, 2 astsubay, 18 er yaralanmıştı.

Düşmanın genel taarruzları doğu kanatta devam ediyordu. Buna karşılık batı kanatta 1. ve 9. Kolordular bölgesinde düşmanın daha zayıf olduğu tespit edilmişti. BM Ordusu bu durumdan faydalanarak 1. ve 9. Kolordularla taarruza karar verdi. 1. Kolordunun 25. Tümenine bağlı olarak taarruza iştirak eden Türk Tugayı 21 Mayıs 1951'de ileri harekâtına başladı.

24 Mayıs 1951'de 1. ve 9. Kolorduların kuzeye ilerlemesi devam etti. Birlikler ilerledikçe gerillacıların tesiri çoğalmakta idi. Doğu Kanatta 3. Güney Kore Kolordusu bölgesinde girme yapmış olan 27. Komünist Çin Ordusuna karşı yandan yapılan kuşatıcı taarruz tesirli oldu ve düşman kuzeye çekilmeye mecbur oldu. 25 Mayıs 1951'de Türk Tugayı bölgesini Kanada Tugayına devrederek, 4 Haziran 1951 tarihine kadar ihtiyatta kaldı.²⁸⁷

3.1.2. BM Ordusunun Taarruza Devamı, Dağlık Arazide Yapılan Muharebeler (5 Haziran – 16 Kasım 1951)

26 Mayıs 1951'den itibaren BM Ordusu bütün cephede taarruza devam etti. Türk Tugayı 6 Haziran 1951'de Amerikan 35. Alayının üzerinden aşarak ileri harekâtına başladı. Tugayın taarruz bölgesi öteden beri Kore'de gerillacıların yoğun faaliyet gösterdikleri ve çok etkili oldukları sarp, yolu olmayan, köyleri çok fakir olan bölgeydi. Bu bölgede gerillacı faaliyeti arttığından, BM Ordusu Kumandanı halkı gerilere naklettirmiş ve tanınmayan herkesin düşman kabul edilmesini, gece kıpırdayan her şeye ateş edilmesini emretmişti.

Türk Tugayı'nın taarruz cephesinin doğu kısmı, üstü kapalı mevzilerle tahkim edilmiş ve bir tabur kadar kuvvetle savunulan ormanlık, sarp 507 Rakımlı Tepeydi.

507 Rakımlı Tepe bu bölgede ele geçirilmesi gereken en önemli araziydi. 1. Piyade Taburu bu hedefini baskın şeklinde taarruzla ele geçirdi.

²⁸⁷ E.U.Harb Tarihi Dairesi, a.g.e. (Özet), s.68

Birleşmiş Milletler Ordusunun bütün cephede ilerlemesi, sertleşmiş düşman mukavemetleri yüzünden artık mümkün olamıyordu ve iki taraf, daha ziyade vardıkları hattı elde bulundurmaya gayret etmekteydiler. Varılan hat Güney ve Kuzey Kore'nin hududu olan 38. paralel üzerindeydi.

20 Haziran 1951'de Türk Tugayı Seoul'ün 15 km. kuzeydoğusuna ihtiyata alındı. 17 Temmuz'a kadar ihtiyatta kaldı. Bu tarihten sonra 2. Değişirme Tugayı'nın birlikleri geldikçe 1. Tugayın aynı miktardaki subay ve erleri yurda döndü.²⁸⁸ Bu değişim çerçevesinde Kore'den Türkiye'ye dönen ilk katile 14 Ağustos 1951'de Selimiye Kışlası'na(İstanbul) yerleştirildi ve gerekli sağlık muayenelerinden geçirildi. General W.C.Langfitt gemisindeki ilk katile ile toplam 1448 personel dönmüştü.

Tugay 5 Ağustos 1951'de Namdae Çayının Hanton Nehrine birleştiği yerin iki tarafındaki mevzilere yerleşti. Ekim ayı içerisinde mevzi düzeltmeleri yapmak için birkaç taarruz yaparak hakim arazi arızalarını ele geçirdiler. Düşman keşif kolları ile temas devamlı oluyordu. Yeni mevzide düşmanın birçok baskınları da önlendi. İki tarafın topçusu birbirinin mevziini ateş altına alabiliyordu. Düşman top, silah ve malzemece çok kuvvetlenmiş olduğundan, mevzilerimizde daima tahribat yapmakta ve her gün birkaç er şehit düşmekte veya yaralanmaktaydı. Kore'de artık mevzi harbi başlamıştı.²⁸⁹

3.3.3. Mütareke Görüşmelerinin Başlaması:

1951 senesinin Temmuz ayında Komünist Orduları insan sayısınca çok kuvvetli hale gelmiş oldukları gibi, silah ve malzemece, modern ordular seviyesine yaklaşmış ve muhabere usullerini de buna göre geliştirmişti. Bu sebepten evvelce olduğu gibi Komünist Ordularını devamlı cephe taarruzları ile kuzeye sürmek mümkün olamıyordu. Komünist Ordusu eskisi gibi çekilmeyerek 25 km. derinliğindeki savunma mevzilerinde direnmeye devam etmekteydi. Bu mevzilerin yarılarak düşmanın imha edilmesi için en az BM Ordusunun iki misline çıkarılmasına ihtiyaç vardı. Hâlbuki BM'de oluşan

²⁸⁸ ATASE Arşivi, KSK, K:35,G:203,B:203-1

²⁸⁹ E.U.Harb Tarihi Dairesi, a.g.e. (Özet), s.70

genel hava, Kore'ye fazla kuvvet göndermenin taarruzi mahiyette olacağı ve harbi Mançurya topraklarına intikal ettirmekle III. Dünya Savaşına sebep olunabileceği idi.

İki taraf da cephede birbirlerini yenemeyecek hale gelmiş ve elde ettiğini muhafaza etmek gayretine düşmüştü. İki taraf da, bir karış toprak vermemek için var kuvvetleriyle birbirlerinin top ve havan ateşleri altında tahkimatlarını daha da pekiştiriyorlardı.

Komünist Orduları Başkumandanlığı, bu neticesiz muharebeleri durdurmak isteğiyle, mütareke konuşmalarını kabul edebileceğini radyo ile bildirdi.

BM Ordusunun vardığı hat, batı kanatta küçük bir kısım hariç, 38. Paralelin kuzeyindeydi. Esasında Birleşmiş Milletlerde oluşan genel kanı da bu hattın kuzeyine geçilmesinin uygun olmadığı yönündeydi. Çünkü komünist orduları da, BM ordularının bu hattı geçerek tecavüz ettiği bahanesiyle, harbe girmişlerdi.

Birleşmiş Milletlerin yeni kuvvetler getirme imkânı olmadığından düşmanın da yenilmesinin mümkün olamayacağı ortaya çıkıyordu. Bundan dolayı komünistlerin teklif ettiği mütareke konuşmaları kabul edilerek, harbi siyasetle sonuçlandırmaya çalışmaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı. Bu sebepten BM Komutanlığı radyo ile uygun cevap verdi ve 10 Temmuz 1951'de Seoul'un kuzey batısındaki Kaesong civarında mütareke konuşmaları başladı.²⁹⁰

Fakat iki tarafın da konuyu prestij bakımından ele alması ve özellikle esirlerin değiştirilmesi konusunda çıkan anlaşmazlıklardan dolayı görüşmeler uzadı.²⁹¹ Muharebeler esnasında ele geçirilen Kızıl Çin'in eğittiği komünistler ve gerillacılar tutuklanmışlar ve kamplara sevk edilmişlerdi. Buradaki durum ve şartları gören bir kısım esir geri dönmek istemedi. Komünist rejim için bu bir haysiyet meselesi olmuştu ve hepsini geri istiyordu. Hür dünya olarak bunları zorla geri vermek ve himaye etmemek de Birleşmiş Milletler için

²⁹⁰ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e. (Özet)**, s.71

²⁹¹ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.320

uygun olmuyordu. Bu sebeple mütareke konuşmaları uzadı. Mütarekenin imzalanması ancak 27 Temmuz 1953'te gerçekleşebildi.

3.3.4. 2. Türk Tugayının (Değiştirme Birliği) Mevzi Muharebeleri (16 Kasım 1951 – 20 Ağustos 1952)

16 Kasım 1951 tarihinde 2. Değiştirme Tugayı cephe sorumluluğunu üzerine almış ve üçte ikisi yurda dönmüş olan 1. Tugayın diğer birlikleri de yurda dönmek için cephe gerisine alınmışlardı.

17 Kasım 1951 ile 20 Aralık 1951 tarihleri arasında asıl mevzilere veya muharebe ileri karakol mevzilerine düşmanın küçük birliklerle keşif veya esir kapmak için yaptığı baskınlar yüzünden, geceleri daima silah başında durmak ve düşmanla çatışan küçük birlikleri, hatta keşif kollarını topçu ve ağır havanlarla desteklemek gerekmişti.²⁹²

2. Değiştirme Tugayı kendisinin sorumluluğuna verilen bölgede işgal ettiği mevzileri görev süresince muhafaza etmiştir. Aralıklarla karşılıklı olarak mevzilerin düzeltilmesi maksadıyla tepelere taarruz edilmiştir

Görev alan Türk Askerleri gece gündüz mevzilerini kahramanca savunmuşlar, girme yapmak isteyen düşmanı ateş yakın muharebe ve süngü hücumu ile geri püskürtmüşlerdir. İki tarafta karşılıklı olarak havan ve topçu ateşleri yaparak birbirlerini taciz etmiş ve zayıat verdirmişlerdir. Hatta 5 Haziran 1952 tarihinde Tugay Komutan Vekili ve bazı subaylar 1052 Rakımlı Tepe'deki mevzileri denetleyerek gerekli emirleri verdikten sonra geri dönüşleri esnasında düşmanın havan ateşine maruz kalmışlardır. Bu esnada Tugay Komutan Vekili Piyade Albay Nuri Pamir başına isabet eden bir havan mermisi parçasıyla şehit olmuştur. Türk Tugayı BM Ordusunun doğu kanadını savunan 10. Amerikan Kolordusunun emrinde ve 25. Tümenin bir parçası halinde kendisine tahsis edilen mevzilerini 1952 sonbaharına kadar mevzi savunma esaslarına göre kahramanca savunmuştur.

²⁹² E.U.Harb Tarihi Dairesi, a.g.e. (Özet), s.73

23 Haziran 1952'de 1. Piyade Taburu Türkiye'ye dönmek üzere Pusan'a getirildi ve 3. Değişirme Tugayının bir taburunu 5 Temmuz 1952'de bu limana getirmiş olan vapurla yurda nakledildi.

3.3.5. 3. Türk Tugayının (Değişirme Birliği) Mevzi Muharebeleri (20 Ağustos 1952 – 27 Temmuz 1953)

2. Değişirme Tugayı Birliklerinin Kore'den hareketi 20 Ağustos 1952'ye kadar sürmüştü ve bu tarihte cephe sorumluluğu 3. Değişirme Tugayına devredilmiştir. Tugay 30 Ekim 1952 tarihine kadar cephenin hemen yakınında ihtiyatta bulundu. 31 Ekim'de 7. Amerikan Tümeninin bir alayından cephe görevini teslim aldı. Daimi düşman ateşi olan bu mevzide, keşif kolları arasında temas ve muharebeler olmuş ve Türk Birlikleri bir düşman taarruzunu her an karşılamaya hazır olmak şartıyla tahkim ve mevziin savunulmasının kıymetlendirilmesi işleriyle uğraşmıştır. 29 Ocak 1953'te ihtiyata alınan Türk Tugayı, 3 Mayıs 1953'e kadar ikinci savunma hattında tahkimatın tamamlanması ve eğitimle meşgul olmuş, topçu taburu, genel destek topçusu göreviyle cephede kalmıştır.²⁹³

Mart 1953 tarihi itibarıyla, cephede yani birinci hatta 246.700 mevcutlu 8 komünist Çin Ordusu ile 57.500 mevcutlu 2 Kuzey Kore Kolordusu vardı. 405.500 mevcutlu 12 komünist Çin Ordusu ile 135.200 mevcutlu 6 Kuzey Kore Kolordusu cephe yakınlarında ihtiyatta bulunuyordu. Bunlardan başka geri hizmette, ikmal ve emniyet görevlerinde 252.300 kişi vardı. Bu suretle Kore'deki Komünist orduların insan mevcudu 1.113.200 kişiyi buluyordu.²⁹⁴ 3 Mayıs 1953'te cephenin sol kanadında ve mütareke görüşmelerinin yapıldığı bölgedeki Amerikan 1. Deniz Piyade Tümeni, ihtiyattaki 25. Tümen tarafından değiştirildi. Türk Tugayı da 25. Tümen emrinde olduğundan, Deniz Piyade Tümeninin mevzideki 7. Alayını değiştirdi.

Asıl savunma mevzilerinin önünde hakim sırtlar olduğundan ve düşman derinliklerini görebilmek maksadıyla ilerideki tepeler muharebe ileri

²⁹³ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e. (Özet)**, s.75

²⁹⁴ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e. (Özet)**, s.76

karakolları ile tutuldu. Muharebe ileri karakol mevzileri dört taraflı ve direnek halinde tahkim edildi. Daha evvelden bu mevzileri savunan Amerikalı askerler muharebe ileri karakol mevzilerine kendilerinden isimler koymuşlardı. Doğu tarafta ve asıl savunma mevzilerine 100–200 metre yakın olan iki küçük muharebe ileri karakol mevziine Doğu Berlin ve Batı Berlin adını takmışlardı. Mevziin orta kesimi bir kavis şeklinde olup mevzilere 1000 metreden biraz uzaktı. Düşmana yakın olan ve Wegas, Elko, Korsan, Eva diye adlandırılan tepeler, muharebe ileri karakolları ile tutulmuştu.²⁹⁵

Komünistler mütareke görüşmelerine tesirli olmak için pek küçük kazançları çok önemli başarılarımı gibi göstererek bütün dünyada propaganda yaptıklarından düşmana başarı diye ulaştırılacak hiçbir fırsat vermemeye dikkat edilmekte idi.

Türk Tugayı, muharebe ileri karakol mevzilerini de asıl savunma mevzii gibi sonuna kadar savunmak emrini aldı.

Tugayın batısında 35. Amerikan Alayı, doğusunda ise İngiliz Tümeni bulunmaktaydı. Düşman 7 Mayıs 1953 tarihinde Doğu ve Batı Berlin muharebe ileri karakollarına, 15 Mayısta da Wegas muharebe ileri karakoluna topçu ve havan ateşine müteakip gece şiddetli taarruz etti. Fakat Türk Birliklerinin tesirli ve planlı ateşler ile girme yapılan bazı yerlerde süngü muharebesi ile düşmanın buraları işgal etmesine fırsat verilmedi. 15 Mayıs'taki düşman taarruzunda 3 erimizin şehit, 23 erimizin yaralanmasına karşılık, düşman 500 ölü ve yaralı vermişti.²⁹⁶

3.3.5.1. Wegas, Elko, Karsan Muharebe İleri Karakol Savaşları (28–29 Mayıs 1953)

28 Mayıs 1953'te düşman, muharebe ileri karakol mevzilerinin hepsini şiddetli top ve havan ateşi altına aldı ve bir saat içinde 1400 top ve havan

²⁹⁵ Muharebe ileri Karakolları asıl savunma mevzilerinin 1.000 – 2.400 metre ilersinden geçen bir hat üzerinde arazinin durumuna göre seçilen mevzilerdir. Maksudı taarruz eden düşman kuvvetlerini önceden açmak, yaymak ve taarruz düzenini ortaya çıkarmaktır. Küçük birlikler kullanılır.

²⁹⁶ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e. (Özet)**, s.77

mermisi attı. Bu durum, beklenen büyük düşman taarruzunun Türk Tugayı'nın mevzileri istikametinde gelişeceğini meydana çıkarmıştı.

Doğu ve Batı Berlin Muhabere ileri karakolları 28 Mayıs 1953 günü saat 20.00'de düşman tarafından sislendi ve müteakiben düşman bir bölükle taarruza geçti. Sıkı ateş altına alınan düşman taarruzları gelişmedi ve geri çekildi.

Adına Wegas denilen 157 Rakımlı Tepe, 3 . Piyade Bölüğü tarafından savunulmaktaydı. 28 Mayıs 1953 günü saat 19.50'de düşman tepeyi sisledi ve iki taburla kuşatıcı bir tarzda taarruza başladı. Yoğun bir şekilde mevzileri topçu ve havan ateşiyle bombaladı. Düşman, Wegas mevzilerine girdi, 3. Bölük kahramanca mukavemet etmesine rağmen bölük komutanı dahil subaylar ağır yaralandığı ve astsubay, er kaybı da çok olduğundan 100–150 m. kadar güneydoğudaki Küçük Wegas Tepesine çekildiler. Gerilerden gelen 7. Bölük Komutanı, 3. Bölüğün sağ kalanlarını da toparlayarak Wegas'a karşı taarruz yaptı ve saat 21.23'te Wegas'ı geri aldı. Düşman tam olarak uzaklaşmamıştı; süngü muharebeleri devam ederken iki taburla takviye edilen tabur, Wegas'ı sisleyerek 21.52'de tekrar ele geçirdi. Askerlerimiz küçük Wegas'a çekildi. Bu sırada 7. Bölüğün diğer iki takımı da Küçük Wegas'a gelmişti. 7. Bölük Komutanı, Wegas'a tekrar hücum etti ve çok kanlı süngü ve bomba muharebesiyle 15 dakika sonra tekrar ele geçirdi. Aynı gece düşman 24.00'e kadar tekrar ele geçirdi ve tekrar kaybettiler. 29 Mayıs 1953 saat 01.09'da yoğun şekilde hücum etti tepeyi yine ele geçirdi. Daha sonra ileri harekâtına devam ederek 05.05'te Küçük Wegas'a hücum hazırlıklarına başladı ve genel taarruza 08.00'de başladı. Birliklerimiz kahramanca sayıca çok üstün kuvvetlere karşı direnenk püskürttüler. 29 Mayıs 1953 günü saat 11.00'de Wegas'a hücum edildi. Tepe ele geçirildi ve düşman perişan bir halde kuzeye çekildi. Düşmanı takip eden cesur askerler düşmanın asıl savunma mevziindeki 153 Rakımlı Tepeyi de işgal ettiler.

Tehlikeli bir duruma düşen düşman takviyeler alarak çok ilerlemiş olan birliklere taarruz ederek Wegas'ı tekrar ele geçirdiler. Düşman ara vermeden Küçük Wegas'a da hücum etti. Saat 19.30'da muharebe bütün şiddetiyle devam ediyordu. Saat 19.42'de Küçük Wegas'a 2. Piyade Bölüğünden bir

takım gönderildi. Küçük Wegas'takiler artık bitkin haldeydiler. Tugay Komutanı 2. Bölüğün tamamını Küçük Wegas'a göndermeye karar verdiyse de, 25. Tümen Komutanlığı müthiş boğuşmalara sahne olan ve 24 saat içinde beş kez el değiştiren bu ileri karakol mevzilerinin boşaltılmasını istedi.²⁹⁷ Düşmanın insan kaynağının bitip tükeneyeceği yoktu ve insan kayıpları Kızıl Çin birliklerini fazla etkilemiyordu.

Wegas'ı kahramanca savunan Türk Birliğinin mensupları, düşmana sezdirmeden, şehit ve yaralıları sırtlarında taşıyarak asıl savunma mevziinin gerisine çekildiler. Düşman, 28 Mayıs 1953 saat 00.20'de Wegas'a olduğu gibi Elko'ya da aynı zamanda yoğun topçu ve havan ateşinden sonra taarruz etti. Düşman kuvveti bir bölüğe karşı tam bir alay kuvvetinde idi.

İnsan kaybına fazla önem vermeden ilerleyerek Elko'ya hücum mesafesine kadar yaklaştı. Düşmanın hücum eden birlikleri ile Elko'yu savunanlar 29 Mayıs 1953 saat 00.20'ye kadar aralıksız boğuşular ve insanüstü bir mücadele ile düşmanı çekilmeye mecbur ettiler. Bu çetin muharebeler devam ederken düşman bir bölükten daha az bir kuvvetle savunulan Karsan muharebe ileri karakolunu kuşattı ve hücum ederek tepeyi ele geçirerek subay ve erlerini şehit etti. Düşman Karsan'a yerleştikten sonra buradan Elko'yu ateş altına aldı. Şiddetli topçu ateşinden sonra hücum etti ve Elko'daki mevzilere girdi. Burada çok kanlı süngü hücumları ve boğuşmalar tekrar başladı. Saat 03.42'de düşman taarruzları durdurulabildi. Saat 06.25'te genel karşı taarruzla tekrar hücum etti, fakat tekrar püskürtüldü. Elko gazileri çok kayıp vererek bitkin hale gelmişlerdi. Bunları bir Amerikan bölüğü gelerek değiştirdi.

Şimdiye kadar Elko'yu harikalar göstererek savunan 6ncı Bölüğün Komutan ve Subayları ağır yaralanmışlardı. Bölükten geriye kalan 8 er, 8 yaralı arkadaşını sırtlarında taşıyarak asıl savunma mevziinin gerisine çekildiler. Muharebe ileri karakol hattının boşaltılması komutanlıkça emredilince; Elko'daki Amerikan bölüğü de geriye alındı. Bu arada, miktarı çok olan şehit ve yaralıların da geriye nakli mümkün oldu. Bu kanlı

²⁹⁷ E.U.Harb Tarihi Dairesi, a.g.e. (Özet), s.80

muharebelerde Türk ve Amerikan topçusu zamanında ve yerinde atışlarıyla piyadeyi her zaman çok iyi desteklemişlerdi.

Düşmanın amacı, Türk muharebe ileri karakol mevzilerini ele geçirdikten sonra ilerleyerek asıl savunma mevziini yarmak ve buradan geçireceği büyük kuvvetlerin başarısı ile mütareke görüşmelerine tesir etmektir.²⁹⁸

Bu maksatla, Türk Birliklerinin ileri karakol bölgesine bir tümen ve 7 topçu taburuyla taarruz etmiş ve 3000 kayıp vererek Büyük Wegas'tan ve Karsan'dan başkasını ele geçirememiş ve başarısızlığa uğramıştır. Küçük Wegas ve Elko muharebe ileri karakol mevzileri ancak verilmiş olan emirden sonra tarafımızdan boşaltılmış ve düşman eline geçmiştir.

36 saat süren bu muharebede düşman Türk mevzilerine 65000'i aşan top ve havan mermisi atmıştı. Düşman genelde olduğu gibi, gece yaklaşarak el bombasıyla hasmını öldürmekten ibaret olan hücum usulünü bu muharebede de tatbik etmiş, askerlerimiz ise düşmanın üstüne vararak onu süngülemekten ibaret olan milli muharebe usulüyle her zaman ve her yerde başarılı olmuştu. Türk Tugayı'nın kaybı, 2 subay, 3 astsubay, 146 er şehit; 8 subay, 6 astsubay ve 231 er yaralıdan ibaretti.

Bu muharebelerde çok yıpranmış olan Türk Tugayı mevzilerinin yarısını Amerikan birliklerine teslim etmiş ve 3. Tabur ile 2. Bölükten başka birliklerini de 8 km. güneyde ikinci mevzii işgale hazır vaziyette ve ihtiyatta tutmuştu.²⁹⁹

6 Temmuz 1953'te 4. Değiştirme Tugayının 1. Kafilesi Pusan Limanına gelmiş ve kfile Seoul'ün kuzeyinde bulunan Uijongbu şehri civarındaki ordugâha yerleştirilmişti. Yurttan gelen bu kafilenin yerine, ihtiyattaki bir tabur yurda gönderilmiş ve bu tertiple değiştirme devam etmiş ve tamamlanmıştır.

²⁹⁸ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e. (Özet)**, s.82

²⁹⁹ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e. (Özet)**, s.83

3.3.6. Kore’de Savaşı Sona Erdirme Faaliyetleri ve Mütarekenin İmzalanması

1953 yılının ilk üç ayında cephede genel olarak normal keşif kolu faaliyetinden başka önemli muharebeler olmamış ve bazı tepelere düşmanın yaptığı taarruzlarda başarılı olamamıştı. Nisan 1953’te komünistlerle hasta ve yaralı erlerin değiştirileceğine dair çıkan haberler, ateşkes olacağına dair ümitleri artırmıştı.³⁰⁰

İki taraf da her türlü muharebe teşebbüslerinin boşu boşuna kan dökmekten başka bir netice veremeyeceğine inanmışlardı.³⁰¹

8 Haziran 1953 tarihinde Panmunjom’da Kore Halk Ordusu Baş Delegatesi General Nam İl ile BM Ordusu Baş Delegatesi General William K.Harrison arasında, İngilizce, Çince ve Korece kaleme alınan 26 maddelik “Savaş Esirleri Anlaşması” imzalandı. Bu anlaşmanın şartlarını İsveç, İsviçre, Polonya, Çekoslovakya ve Hindistan Devletlerinin temsilcilerinden meydana gelen “Esirleri İade Tarafsız Komisyonu” yerine getirecektir.

Birleşmiş Milletler Ordusu Komutanı, M. Clark, mütareke onlaşmasının 18 Haziran 1953 günü imza edileceğini sanıyordu. Fakat Güney Kore Cumhurbaşkanı S. Rhee’nin kararlaştırılan mütareke hükümlerini kabul etmeyeceğini açıklaması ve 10 Haziran tarihinde komünizme karşıt 27.000 Kuzey Koreli esiri serbest bırakması olayların seyrini değiştirdi. Komünist Kuvvetler derhal mütareke anlaşmasının imza edildiği güne kadar devam eden bir taarruza giriştiler. Böylece çok kuvvetli olduklarını ve Kuzey Kore’den hiçbir kuvvetin kendilerini çıkaramayacaklarını ispat etmeye çalışıyorlardı.

Bu arada Güney Kore Cumhurbaşkanı Kore’yi ikiye ayıran bir anlaşmayı kabul etmek istemiyordu. Neticede ABD, Güney Kore Cumhurbaşkanı’na kendisini mütarekeyi kabule alıştırmasını ve BM’nin Çinlileri Kore’den atmaya gücünün yetmeyeceğini açıkça anlattı.³⁰²

³⁰⁰ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.389

³⁰¹ E.U.Harb Tarihi Dairesi, **a.g.e. (Özet)**, s.83

³⁰² Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.391

S.Rhee, Komünist Çin askerlerinin derhal Kore'den çekilmeleri ve Kore'nin hemen birleştirilmesi şartından vazgeçmek zorunda kaldı. Gerçekten bunu yerine getirmek o zaman için, Amerika'nın iktidarı dışında idi.

Güney Kore Cumhurbaşkanı S.Rhee, mütarekeye karşı çıkmayacağına dair olan mektubunu, 11 Temmuz 1953'te Amerikan Temsilcisine verdi. BM Ordusu Delegesi General Harrison komünistlere, Panmunjom'da sona eren müzakereler sonucunda Güney Kore Cumhuriyeti kuvvetleri dahil olmak üzere BM Komutanlığının mütareke hükümlerini uygulamaya hazır olduğunu bildirdi.

Komünistlerde, son taarruzla bir miktar arazi kazandıktan sonra 19 Temmuz 1953'te mütarekeyi imza için konuşmaya hazır olduklarını açıkladılar.

10 Temmuz 1951'te görüşmeleri başlayan ve iki yıldır yapılması beklenen mütarekenin 27 Temmuz 1953 günü imzası kararlaştırıldı. Mütareke belgeleri BM adına General Harrison ve komünistler adına General Nam İl tarafından imzalandı. Aynı belgeleri, BM Ordusu Başkomutanı Mark Clark da üç saat sonra, Munsan-ni'de, aynı saatlerde komünist karargâhında da, Kore Halk Orduları Başkomutanı Kim İl Sung ve Çin Halk Gönüllüleri Komutanı Peng Keh Hüai tarafından imzalanarak merasim sona ermiş oldu. Üç yıldan beri devam eden BM ile Komünist Kuvvetler arasındaki savaş çarpışmaların kesilmesiyle durmuştu.³⁰³ (EK-11,Kroki-8)

63 madde ve birçok fıkradan meydana gelen anlaşma şartlarına göre özetle, iki taraf Kore'ye askeri takviye kuvveti göndermeyecek, hava harekâtı yapmayacak, silah ve malzeme kuvvetlenmeyecek ve halen işgal ettikleri mevzileri terkederek ikişer kilometre geri çekileceklerdi.

27 Temmuz 1953 Ponmunjom mutarekesinde sözü geçen siyasi konferansın üç ay içerisinde toplanamaması üzerine Kore sorunuyla birlikte Çin Hindi işlerini de görüşmek için, Sovyet Rusya dahil, BM üyesi olan 16 devlet ile BM üyesi olmayan Komünist Çin, Kuzey Kore ve Güney Kore

³⁰³ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.396

devletleri delegelerinden oluşan bir siyasi konferansın Cenevre’de toplanması; ABD, İngiltere, Fransa ve Sovyet Rusya Dışışleri Bakanlarının 18 Şubat 1954’te Berlin’deki anlaşmalarıyla karara bağlandı.

Ponmunjom’daki karardan ancak dokuz ay sonra gerçekleşebilen ve 26 Nisan 1954’ten 15 Haziran 1954’e kadar süren bu konferansa katılan 19 devletten BM üyesi olan 16’sı şunlardı.

ABD, İngiltere, Fransa, Türkiye, Avustralya, Kanada, Belçika, Yunanistan, Habeşistan, Kolombiya, Lüksemburg, Hollanda, Yeni Zelanda, Tayland, Filipin ve Sovyet Rusya.³⁰⁴

Güney Kore ve Kuzey Kore Dışışleri Bakanları, yaptıkları konuşmalarda birbirlerini suçladılar. BM üyesi devletlerin bazıları, Kore’de bağımsız ve birleşmiş bir demokratik devlet kurulmasını arzu ettiklerini, bunun için de BM’nin kontrolü altında serbest seçimler yapılmasını ve Kore’yi yabancı kuvvetlerin terk ederek boşaltmaları gerektiğini belirttiler. Birçok oturumda Sovyet Baş delegesi ile Komünist Çin ve Kuzey Kore delegeleri tarafından öne sürülen düşünce ve önerilerin uzlaşma imkanı sağlamayacak biçimde olumsuz olmaları üzerine bu konferanstan beklenen sonucun alınamayacağı anlaşıldı ve 28 Nisan 1954’te 3. oturumdan 15 Haziran 1953’teki 15. oturuma kadar bir neticeye ulaşılamadı.

Kore Savaşına fiilen katılmış olan BM üyesi 16 devletin delegeleri tarafından Güney Kore delegesinin de katılmasıyla durumun tekrar incelenmesi sonucunda o güne kadar yapılan iyi niyetli girişimleri ve önerileri açıklayan bir bildirge hazırlanarak imza edilip genel kurul huzurunda okunmasından sonra konferans dağıldı.

Netice olarak, 26 Nisan – 15 Haziran 1954’te Cenevre’de toplanan siyasi konferans, komünist grubu meydana getiren Sovyet Rusya, Komünist Çin ve Kuzey Kore’nin seçimlerde BM denetimini kabul etmemeleri yüzünden, Kore anlaşmazlığını barış yoluyla çözümlemeyi başaramadan dağılmıştır.³⁰⁵

³⁰⁴ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.413

³⁰⁵ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.415,416

3.3.7. Kore Harbinde Verilen Kayıplar

25 Haziran 1950 tarihinde Kuzey Kore'nin baskın tarzında taarruzu ile başlayan ve 27 Temmuz 1953 tarihine kadar üç yıl süren Kore Savaşı; 220.000 Güney Kore Askerinin, 1.000.000 Koreli sivil ölümüne ve 5.000.000 kişinin de evsiz kalmasına sebep olmuştur.

Muharebeye katılan üç Tugayımızdan 37 subay, 26 astsubay, 658 erbaş ve er olmak üzere toplam 721 asker şehit olmuştur. 81 subay, 66 astsubay, 2000 erbaş ve er toplam 2147 asker yaralanmış; 6 subay, 3 astsubay, 225 erbaş ve er toplam 234 asker esir düşmüş; 3 subay, 1 astsubay, 171 erbaş ve er olmak üzere toplam 175 asker ise kayıp olmuştur.³⁰⁶ Esir düşen 234 askerimiz, Çinlilerin esir kamplarında esirlere her türlü yalan, korkutma ve işkence metotları uygulayarak propaganda faaliyetlerine ve yiyecek, içecek, barınma bakımından çok kötü uygulamalarına dayanarak hepsi sağ salim geri dönmüştür. Diğer BM mensubu ülkelerinden esirlerde ölüm oranı çok yüksek olmasına rağmen, Türk Askerleri bu kamplarda metanetlerini hiçbir zaman kaybetmemişler, emir ve komuta zincirini hiçbir zaman bozmamışlardır.

Kore Savaşının sona ermesinden sonra 1960 yılına kadar, Kore'deki Türk Birliği Tugay seviyesinde varlığını devam ettirdi. Ortalama 5.500 mevcutlu bu birlikler, düzenli olarak her yıl değiştirildiler.³⁰⁷ (EK-12)

15 Haziran 1960'da Kore'ye 258 mevcutlu bir bölük gönderildi. Her yıl personel değişimi yapılmak suretiyle 10 Temmuz 1966 yılına kadar, Kore'de bölük seviyesinde Türk Askeri mevcudiyetini sürdürdü. 26 Haziran 1966'dan, 30 Haziran 1971 tarihine kadar geçen sürede, Kore'deki Türk Askeri varlığı 11 mevcutlu "Şeref Kıtası"ndan ibaretti. Böylece 1950 yılında başlayan Kore'deki Türk Askeri varlığı tam 21 yıl sonra 1971 yılında şeref kıtasının da dönüşüyle sona erdi.³⁰⁸

³⁰⁶ Gnkur.Harp Tarihi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.417, Ek – 1 Çizelge

³⁰⁷ ATASE Arşivi, KSK, K:152,G:81,B:081–28

SONUÇ

II. Dünya savaşında Avrupa kıtasında Nazi ve Faşistleri, Pasifik'te Japonları yenerek galip çıkan devletlerden ABD ve SSCB, dünyada yeni dengelerin oluşmasına neden oldu. Doğal olarak diğer devletler bu ikisi etrafında toplandı ve yeni ittifaklar meydana getirdi. ABD ve SSCB'nin yarattığı bu "İki Kutuplu Sistem" aralarındaki ideolojik çatışmalar ve düşmanca ilişkiler soğuk savaş diye adlandırılan yeni bir çatışma ortamı yarattı.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan ve 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılışına kadar 40 yıldan fazla süren bu dönemde, inişli çıkışlı olarak devam eden çatışma, kendisini açık askeri eylemlerle değil, ekonomik ve siyasi baskı, propaganda faaliyetleri, askeri güç gösterisi şeklinde gösterdi.

II. Dünya savaşı'na girmemesine rağmen, savaş ekonomisini uygulamak zorunda kalan Türkiye'nin büyük bir ordu beslemesi, mal hacminin azalması, ihracatın çok düşmesi, tarımsal üretim ve ithalat hacmindeki daralma, enflasyonu hızlandırdı. Buna paralel olarak fiyatlar anormal ölçüde arttı.

II. Dünya Savaşı sonrası, 1945 -1948 yılları arasında Ankara'da görev yapan ABD Büyükelçisi Edwin C. Wilson'un ABD Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği 15 Temmuz 1947 tarih ve 1750 numaralı Türk Ordusu hakkındaki gizli gizlilik dereceli raporundan da anlaşılacağı üzere, II Dünya Savaşı sonrası Türk Ordusu'nun silah, araç ve gereç durumu iyi değildi. Korgeneral Lunsford E. Oliver başkanlığındaki bir Amerikalı heyetçe hazırlanan ve "Oliver Raporu" diye de adlandırılan bu rapora göre, Türk Askerinin ölümü göze alarak vatanını her şartta koruma azim ve iradesine sahip ve iyi eğitilmiş ve çok disiplinli olmasına rağmen; eski model silah, araç ve vasıtalarla, hayvanlı birliklere sahip olması, hareket kabiliyetinin çok az oluşu, bilhassa yetersiz deniz ve hava gücü nedenleriyle, olası bir Sovyet Taarruzuna uzun müddet dayanma imkânı yoktu.

³⁰⁸ Ahmet Tetik, **Kutup Yıldızı, Kore'de Türk Tugayı**, Uluslararası Askeri Tarih Dergisi, Ankara, Sayı 87,2007

Netice olarak 1945 yılının sonlarında Türkiye'nin milli güç unsurlarından ekonomik ve askeri gücü oldukça yetersizdi.

İşte böyle bir ortamda Sovyet Birliği, 17 Aralık 1925'te imzalanan ve süresi 7 Kasım 1945 tarihinde bitecek olan "Türk-Sovyet Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması"nın, II. Dünya Savaşı sırasında meydana gelen değişikliklere ve günün şartlarına uymadığını ileri sürerek, feshetme arzusunda olduğunu 19 Mart 1945 tarihinde duyurdu. 7 Haziran 1945'te yapılan karşılıklı görüşmede Sovyetlerin talepleri üç noktada toplanıyordu.

Türk-Sovyet sınırında Sovyetler lehine düzeltme yapılması, Boğazların ortaklaşa savunulması ve Sovyetlere üs verilmesi, Montreux Sözleşmesinin yeniden gözden geçirilmesi. Doğal olarak bu istekler Türkiye'de kızgınlığın yanı sıra, yeni ittifak arayışlarına yol açtı. Savaş boyunca tarafsızlık politikasına olabildiğince bağlı kalan Türk Hükümeti, batı ile güçlü bağlar kuramadığı takdirde, Türkiye'nin diplomatik bir yalnızlığın içinde kalacağı sonucuna vardı.

Bu arada Türk Milleti milli bağımsızlık ve egemenlik haklarına aykırı bu Sovyet isteklerine, herhangi bir ittifak içinde olmamasına ve bir güvenceye sahip olmamasına rağmen onurlu bir politika izleyerek tek vücut olarak, azimle karşı koydu ve reddetti.

Sovyetler Birliğinin Türkiye üzerindeki siyasi baskıları artınca, Türk Hükümeti ülkenin güvenliğini sağlamak amacıyla Sovyetlere karşı ABD ve İngiltere'nin desteğini kazanmak için ikili görüşmelerde bulundu. Olay artık Türk-Sovyet münasebetlerini aşarak uluslararası boyuta ulaşmış ve Birleşmiş Milletler alanına girmişti. Bu gelişmeler üzerinde Sovyet işgali altındaki Doğu Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'nin de Sovyetler güdümünde bir devlet olmasını istemeyen batı dünyası, başta ABD olma üzere gerekli diplomatik desteği verdi.

Bu arada ABD Başkanı Harry S. Truman, gelişen Türk-Amerikan ilişkilerinin bir göstergesi olarak 1946 Nisanında Missouri Savaş gemisini İstanbul'a gönderdi.

Türkiye'nin sahip olduğu jeopolitik ve jeostratejik konum ve Amerika'nın bölgedeki Sovyet yayılmacılığına karşı almak istediği önlemler

nedeniyle ABD'nin bölgeye olan ilgisi arttı. Bu ilgi Truman Doktrini ve Marshall Planı ile 1947'den itibaren Türkiye'ye sağlanmaya başlayan ekonomik ve askeri yardımlar ile daha ileri boyutlara ulaştı.

Truman Doktrini ve Marshall Planı, savaş sonrası Türk-Amerikan ilişkilerinin temelini oluşturdu. İki ülke arasında 12 Temmuz 1947 tarihinde Truman Doktrini çerçevesinde "Türkiye'ye Yapılacak Yardım Hakkında Antlaşma" imzalandı.

Kurtuluş Savaşına katılmış ve 1938'den 1950'ye kadar 12 yıl devletin iç ve dış politikasını elinde tutmuş tecrübeli bir devlet adamı olan İsmet İnönü, Sovyetlerin Türkiye'ye karşı takip ettiği yayılmacı siyasette bir değişiklik olmadığını ve bölgedeki gelişmeleri görerek Sovyet tehdidine karşı tam bir garanti sağlamak, batı ile entegre olmak ve 12 Nisan 1949 yılında 12 batılı devlet tarafından kurulan NATO teşkilatına girmek için birkaç defa teşebbüste bulundu ise de bir netice elde edemedi. En son 14 Mayıs 1950 seçimleri ile Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden önce, 11 Mayıs 1950'de Türkiye'nin NATO'ya alınması için müracaat etmiş, fakat İtalya haricinde diğer devletler ret ettiği için bir netice alamamıştı. 25 Temmuz 1950'de Türkiye'nin Kore Savaşı'na katılmasından iki hafta sonra, 11 Ağustos 1950 tarihinde de Demokrat Parti Hükümeti NATO'ya girmek için başvurmuş ise de, onların müracaatı da ret edilmişti. Yeni Türk Hükümeti de, batı ile kurulacak sıkı bağların yaratacağı faydalar üzerinde duruyordu. Fakat yardımların artması için Türkler kendilerinin önemini batıya kanıtlamak zorundaydı.

25 Haziran 1950 sabahı saat 08.00'da, Sovyetlerin desteklediği Kuzey Kore Kuvvetleri, 38. paraleli baskın tarzında geçerek Güney Kore'ye taarruz etti. Komünistlerin bu haksız saldırıları karşısında, Güney Kore'ye yardım için teşebbüse geçen BM Güvenlik Konseyi, üye devletleri yardıma davet etti. Türkiye ABD'den sonra ilk defa Kore'ye kara kuvveti göndereceğini bildiren ülke oldu. Hükümet tarafından TBMM'ne danışılmadan, deniz aşırı bir bölgeye ve savaş için asker gönderilmesi kararı muhalefetin tepkisine yol açtı.

Kore'ye önce alay daha sonra tugay olarak gönderilmesine karar verilen Türk Birliği ile ilgili değerlendirilmeleri aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz.

Kore'ye gönderilmesine karar verilen Ayaş'ta konuşlu 241. Piyade Alayından yalnız 1929 doğumlu veya bu doğumlularla işlem görecektir erlerden oluşmasının istenmesi, Kore'ye gönderilecek birliğin personelinin karışık ve çeşitli birliklerden toplanıp teşkil edilmesine ve yeterli hazırlık ve eğitim süreci geçirmeden Kore'ye intikal etmesine sebep olmuştur. Kore'ye intikal kararının alınmasından sonra, 1950 Ağustos sonu, Eylül başı gibi çok kısa bir süreçte herkesin birbirini tanıması, birlik ruhunun oluşması da zaten mümkün olamazdı.

Eğer Kore'ye gönderilen ve zaferler kazanan Türk Birliği, örneğin Kanadalılar gibi uzun bir eğitim ve hazırlıktan sonra gönderilse idi, başarı oranı çok daha yüksek, zayıf oranı daha düşük olabilirdi.

Diğer yandan Tugay birliklerinin tamamının motorize olmaması, ileriye ve geriye intikallerde tugay birliklerinin naklinde daima problem yarattı. Amerikalılardan istenen araçlar ya eksik geldi ya da yeterli olmadı. Bu durum intikallerin kademeli olarak yapılmasına yol açtı ve birlik bütünlüğünü bozdu. Aynı zamanda şoförlerimizin eğitiminin noksan oluşu istenmeyen kazalara yol açtı. Türk Tugayının BM kuvvetleri içerisinde, üst, ast ve komşu birliklerle anlaşması ve iletişimde en büyük zorluklardan birisi de Lisan problemi oldu. Eğer her kademede yeteri kadar yabancı dil bilen personel olsaydı, muharebeler esnasında karşılaşılan problemlerin çözümü çok daha kolay olabilecekti. Emir komuta ilişkileri daha kolay işleyecekti.

Buradan şu sonuca rahatlıkla ulaşabiliriz. Dünyanın bu değişken siyasi ortamında, en az tugay çapında, iyi eğitilmiş, modern silah ve araçlarla donatılmış subay, astsubay ve erlerinde lisan problemi olmayan kara, deniz veya havadan nakledilebilecek, hazır stratejik bir birliğe her zaman ihtiyaç vardır. Bütün bu olumsuzluklara rağmen, Tugay komutanı General Tahsin Yazıcı'nın 1912 yılında süvari teğmeni, 241. Piyade Alay Komutanı Albay Celal Dora'nın 1920 yılında piyade teğmeni olarak mezun olup, Türk Kurtuluş savaşına katılmış harp tecrübesine sahip komutanlar olmaları, Türk Birliği için büyük bir avantaj olmuştur.

Harekât alanının en zor yerlerinde genellikle çok geniş cephelerde dağlık ve sarp arazi kesimlerinde, kendisinden sayıca çok üstün düşman birliklerine taarruz görevi verilen Türk Tugayı, vazifesini tereddüt etmeden yerine getirmiştir. Tugay II. Dünya Savaşının deneyimli askerleri arasında savaşımıştır. Çok zor şartlar altında muharebe eden Anadolu çocuğunun dayanıklı, itaatkâr ve disiplinli olması, bunun yanı sıra subay ve astsubayların örnek tutum ve davranışları muharebeleri kazanmamızda önemli faktör olmuştur. Alay komutanı Celal Dora'nın ifadesine göre, bu kahraman askerler, cıva gibi kaygan, kurt gibi yırtıcı, kuzu gibi itaatkâr ve tilki gibi kurnaz çocuklardı.

Kore Savaşı, II. Dünya Savaşında tatbik edilen muharebe usul ve prensiplerden başka, gece harekâtı, şiddetli soğuk ve dağ harekâtı, tahkim edilerek iyi gizlenmiş mevzi ve direnek noktalarına taarruz, gerilla faaliyetleri ile mücadele gibi değişik özelliklere sahiptir. İşte Kurtuluş Savaşından beri bir savaşa girmemiş Türk Ordusunun, 28 yıl aradan sonra, denizaşırı bir bölgede, vatanından kilometrelerce uzakta, insanlık idealleri uğruna yaptığı bu kahramanca mücadele, gösterdiği savaşma azim ve iradesi tüm dünyanın takdirini kazanmıştır. Bilhassa Türk Tugayının muharebelerini hayranlıkla izleyen ve takdir eden yabancı ve özellikle Amerikalı komutanların, kısa bir süre önce II. Dünya Savaşına katılmış olmaları ve harp tecrübelerine sahip olmaları yaptıkları değerlendirmelerin sağlıklı olduğunun bir delilidir. II. Dünya Savaşının çeşitli cephelerinde muharebelere katılmış olan bu komutanlar, Kore'de cereyan eden muharebeleri rahatlıkla mukayese ederek değerlendirebilmişlerdir. Örneğin, 27–30 Kasım 1950 tarihinde cereyan eden Kunuri Muharebelerinden sonra, 14 Aralık 1950 tarihinde Sosari'de bulunan Türk Tugayına bizzat gelerek “Sizlere şahsım ve Amerikan Milleti adına teşekkür etmek için geldim...” diye başlayan takdir dolu konuşmasını yapan 8. Ordu Komutanı General Walton Harris Walker, 1912 yılında West Point'ten mezun olmuş, çok sert, hislerini belli etmeyen, kısa konuşan, I. Dünya Savaşına 1917 yılında Fransa cephesinde Tabur Komutanı olarak katılmış ve gümüş yıldız madalyası almış, yine II. Dünya Savaşı'na Fransa cephesinde 20 nci Kolordu Komutanı olarak katılmış, Normandiya çıkarmasında

bulunmuş ve birçok madalyalar kazanmış başarılı bir komutandır.

Yine “Türk kuvvetleri Kore’de yaptığı muharebelerde ümidin üstünde bir başarı göstermişlerdir. Kahramanlığınızla övünebilirsiniz” diye övgü dolu sözler söyleyen 1949–1953 yılları arasında ABD Kara Kuvvetleri Komutanlığı yapan General Joseph Lawton Collins; 1917 yılında West Point’ten mezun olmuş, 1942–1943 yıllarında Tümen Komutanı olarak Pasifikte Japonlarla savaşmış, 7. Kolordu Komutanı olarak Normandiya çıkarmasına katılmış, 1944–1945 yıllarında Almanya’nın teslim alınmasında etkin rol almış başarılı bir komutandır. Yine 25–27 Ocak 1951’de yapılan Kumyangjangni Muharebelerinden sonra, takdir dolu sözler söyleyen diğer komutanlar gibi tecrübeli ve iyi bir özgeçmişe sahip bir general olan, ABD Uzakdoğu Başkomutanı General Mathew B. Ridgeway’in “Hükümetim tarafından kahraman birliğinizin Mümtaz Birlik Nişanı (Distinguished Unit Station) ile taltif edildiğini bildiririm ve müjdelerim. Amerikan Hükümetinin en büyük nişanının bundan daha iyi ve isabetli hallerde verildiği pek azdır.” diye mesaj göndermesi, 8. Ordu Komutanı General Van Fleet’in 6 Temmuz 1951’de Türk 241. Piyade Alayının sancağına madalya takması, yine birçok asker kişinin benzer övgü dolu sözler söylemesi, I. ve II. Dünya Savaşının çeşitli cephelerinde muharebelere katılmış harp tecrübesine sahip bu komutanların Kore’de cereyan eden muharebeleri gerçekçi değerlendirdiklerini, Türk Askerinin Kore’deki başarısının tesadüfî olmadığını ispat etmektedir.

İşte 12 Nisan 1949’da kurulan NATO’ya, daha evvel birkaç defa olduğu gibi, Türkiye’nin 11 Ağustos 1950 tarihinde yaptığı başvurusuna da, 15 –18 Eylül 1950’de toplanan NATO Bakanlar konseyinde olumlu cevap verilmemiştir. Türk Tugayı’nın 18–20 Ekim 1950 tarihlerinde Kore’ye ayak basmasından itibaren gösterdiği disiplinli ve örnek davranış, bilhassa 28–30 Kasım 1950’de yapılan Kunuri Muharebeleri ile 25–27 Ocak 1951’de Kumyangjangni muharebelerinde yapılan kahramanca ve başarılı mücadeleler yalnız ABD’li Komutanların değil, ABD kamuoyu, dolayısıyla ABD Kongresi’nin de Türkiye’nin NATO’ya alınması ile ilgili tutumunun değişmesine yol açmıştır. Türkiye’nin jeopolitik ve jeostratejik önemi, Türk Ordusu’nun Kore’deki başarıları batı savunmasında Türkiye’nin gerekliliğini

ortaya çıkarmıştır.

Nitekim Kore'deki askeri zaferlerden sonra 1951 Şubatında ABD'den ilk olumlu sinyaller gelmeye başlamış ve 15 Mayıs 1951 tarihinde ABD Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya alınmasını resmen teklif etmiştir. İncelendiğinde Kore'de kazanılan zaferlerin tarihleri ile NATO'ya kabul ediliş süreci ve gelişmeler açıkça bir paralellik göstermektedir.

Her ne kadar Kore'de Türk Tugayı şehit ve yaralı vermesine, günün bazı gazetelerinde sert eleştirilmesine rağmen, siyasal iktidarın beklentileri ve batılı devletlerle yakınlaşması gerçekleşmiştir.

Neticede 15–20 Eylül 1951 tarihinde NATO Bakanlar Konseyi'nin Ottawa'da yapılan 7. toplantısında, Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya üye alınmasına oybirliği ile karar verilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Tarihinde, Kore Savaşı Türkiye'nin NATO'ya kabul edilmesinde tek etken olmasa da en büyük etken olduğu bir gerçektir.

KAYNAKÇA

ARŞİV BELGELERİ

Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi;

Ataşe Arşivi, Kore Savaşı Koleksiyonu (KSK), Kutu Nu.1, Gömlek Nu.22.

Belge Nu.022–01.

K:1, G:22, B: 022–03.

K:1, G:22, B: 022–08.

K:1, G:22, B: 022–17.

K:1, G:22, B: 022–19.

K:1, G:22, B: 022–20.

K:1, G:22, B: 022–26.

K:1, G:70, B: 070–01.

K:2, G:39, B: 039–01.

K:3, G:98, B: 098–03.

K:6, G:54, B: 054–01.

K:6, G:54, B: 054–01 .

K:6, G:54, B: 054–02.

K:8, G:68, B: 068–01.

K:8, G:68, B: 068–02.

K:8, G:68, B: 068–03.

K:8, G:68, B: 068–04.

K:8, G:68, B: 068–05.

K:10, G:37, B: 037–05.

K:10, G:37, B: 037–06.

K:10, G:37, B: 037–07.

K:10, G:37, B: 037–09.

K:10, G:37, B: 037–10.

K:10, G:37, B: 037–11.

K:10, G:37, B: 037–12.

K:10, G:37, B: 037–13.
K:19, G:99, B: 099–01.
K:133, G:32, B: 032–01.
K:1, G:29, B: 029–01.
K:1, G:29, B: 029–02.
K:1, G:41, B: 041–03.
K:1, G:41, B: 041–04.
K:1, G:41, B: 041–05.
K:1, G:41, B: 041–06.
K:1, G:41, B: 041–57.
K:1, G:41, B: 041–58.
K:1, G:41, B: 041–65.
K:1, G:41, B: 041–66.
K:1, G:41, B: 041–67.
K:1, G:41, B: 041–68.
K:1, G:41, B: 041–80.
K:1, G:41, B: 041–81.
K:1, G:41, B: 041–82.
K:2, G: 5, B: 005–03.
K:2, G: 5, B: 005–04.
K:2, G: 5, B: 005–05.
K:2, G: 5, B: 005–06.
K:2, G: 5, B: 005–07.
K:2, G: 5, B: 005–17.
K:2, G: 7, B: 007–01.
K:2, G:20,B: 020–02.
K:2, G:20,B: 020–03.
K:2, G:20,B: 020–06.
K:4, G: 4, B: 004–21.
K:4, G: 4, B: 004–22.
K:4, G: 4, B: 004–23.
K:4, G: 4, B: 004–24.

K:4, G: 4, B: 004–25.
K:4, G: 4, B: 004–26.
K:4, G: 4, B: 004–27.
K:4, G: 4, B: 004–28.
K:4, G: 4, B: 004–29.
K:4, G: 4, B: 004–33.
K:4, G: 5, B: 005–06.
K:4, G: 5, B: 005–07.
K:4, G: 5, B: 005–08.
K:4, G:40,B: 040–21.
K:4, G:40,B: 040–22.
K:4, G:40,B: 040–23.
K:4, G:40,B: 040–24.
K:4, G:40,B: 040–25.
K:4, G:40,B: 040–26.
K:5, G:17,B: 017–01.
K:5, G:17,B: 017–02.
K:5, G:17,B: 017–03.
K:5, G:17,B: 017–04.
K:5, G:17,B: 017–05.
K:5, G:17,B: 017–06.
K:5, G:17,B: 017–07.
K:5, G:17,B: 017–08.
K:5, G:17,B: 017–09.
K:5, G:17,B: 017–10.
K:5, G:17,B: 017–11.
K:5, G:17,B: 017–12.
K:5, G:17,B: 017–13..
K:5, G:17,B: 017–14.
K:5, G:17,B: 017–15.
K:10, G:67,B: 067–02.
K:10, G:70,B: 070–01.

K:10, G:70,B: 070–02.
 K:10, G:70,B: 070–03.
 K:10, G:70,B: 070–04.
 K:10, G:70,B: 070–05.
 K:10, G:93,B: 093–01.
 K:10, G:115,B: 115–10.
 K:10, G:115,B: 115–11.
 K:10, G:115,B: 115-11a.
 K:10, G:115,B: 115–12.
 K:10, G:115,B: 115-12a.
 K:10, G:115,B: 115–13.
 K:10, G:115,B: 115-13a.
 K:10, G:115,B: 115–14.
 K:35, G:203,B: 203–01.
 K:152,G:81, B: 081–28.
 K:152,G:81, B: 081–29.

T.B.M.M. Tutanakları:

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem IX, Cilt: 1, On beşinci Birleşim,
 30 Haziran 1950, Cuma.
 T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem IX, Cilt: 2, On birinci Birleşim,
 27 Kasım 1950, Pazartesi.
 T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem IX, Cilt: 3, On yedinci Birleşim,
 11 Aralık 1950, Pazartesi.
 T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem IX, Cilt: 4, Otuz birinci Birleşim,
 17 Ocak 1951, Çarşamba.
 T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem IX, Cilt: 4, Otuz dördüncü Birleşim,
 24 Ocak 1951, Çarşamba.
 T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem IX, Cilt: 8, Doksan altıncı Birleşim,
 29 Haziran 1951, Cuma.

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem IX, Cilt: 9, Doksan sekizinci Birleşim,
11 Temmuz 1951, Çarşamba

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem IX, Cilt: 11, On üçüncü Birleşim,
05 Aralık 1951, Çarşamba.

Foreign Relations of The U.S. – Diplomatic Papers

M 1292: Records of The Dept. Of State Relating to the Internal Affairs of
Turkey, 1945–1949.

ROLL 1

867.00/245–12–3146 Political Affairs, Jan.1, 1945-Dec.31, 1946.

ROLL 2

867.00/4–2447 Papers About Interim Greece-Turkey Assistance
Committee (April 24, 1947) Turkish Armed Forces.

867.00/7–1547 Agreement on Aid to Turkey Based on Truman
Doctrine (July 5, 1947).

ROLL 3

867.00/7–1547 Aid to Turkey, Economic, Military, Medical, Motor
A/ MJS Maintenance and Schools.

Secret Dispatch No: 1750 (July 15, 1947): Report
on the Military Organization, Highways, Railways,
Ports, Arsenals.

ROLL 4

867.00/7–1642–4–3048 Political Affairs, July 16, 1947-April 30, 1948
U.S. Aid to Turkey Continued Other Political
Matters. Important Articles in Foreign Press.

ROLL 5

867.00/5–1148 Political Affairs, May 1, 1948-August 31, 1948
U.S. Aid to Turkey, Cont. Other Political Matters.

ROLL 6

867.00/9–148–2–2849 Political Affairs, Sept. 1, 1948-March 5, 1949
U.S. Military Aid Reports Other Political Matters.

ROLL 7

867.00/3–149–6–3049 Political Affairs, March 1, 1949-June 30, 1949
U.S. Military Aid to Turkey, Monthly Program
Reports. Other Political Matters.

ROLL 8

867.00/7–149 Political Affairs, July 1, 1949-Dec 30, 1949
867.00 P/9–949 U.S. Military Aid to Turkey, Monthly Program
Reports.
Other Political Matters .

KİTAPLAR

AKALIN, Cüneyt; **Soğuk Savaş ABD ve Türkiye-1, Olaylar-Belgeler (1945–1952)**, 1.Basım, İstanbul, Kaynak Yayınları, 2003.

AKAY, Abdullah; **Kore’de Dirilen Şehit**, Ankara, Aslımlar Matbaası, Ankara.

AFŞİN, Zeki; **Kore Kahramanları ve Türkiye**, Ankara, Desen Matbaası, 1953.

ARMAOĞLU, Fahir; **Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991.

ARMAOĞLU, Fahir; **20.Yüzyıl Siyasi Tarihi**, Cilt 1–2, Genişletilmiş 14.Baskı, Ankara, Alkım Yayınevi, “t.y.”.

ARTUÇ, İbrahim; **Kore Savaşlarında Mehmetçik**, İstanbul, Kastaş Yayınları, 1. Baskı, 1990.

DENİZLİ, Ali; **Kore Harbinde Türk Tugayları**, Ankara, Gnkur. Basımevi, 1994.

DORA, Celal; **Kore Savaşında Türkler**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1963.

ERGÜNGÖR, Turan; **Kore’de Birinci Türk Tugayı**, San Matbaası.

ERKİN, Feridun Cemal; **Türk – Sovyet İlişkileri ve Boğazlar Meselesi**, Ankara, Başnur Matbaası, 1968.

- ERKMEN, Seyfi; **Kore'den Geldim**, İstanbul, Ege Matbaası, 1951.
- GÜRKAN, İhsan; **Kore'de Savaş Ulaştırması**, Ankara, E.U.Basımevi, 1953.
- GÜRÜN, Kamuran; **Türk-Sovyet İlişkileri (1923–1953)**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991.
- GÜVENTÜRK, Faruk; **Kore'de Kutup Yıldızı**, Gün Basımevi, İstanbul, 1954.
- JACKSON, Robert; **Air War Korea 1950–1953**, West Yorkshire, England, 1997.
- KANTEMİR, Enise; **Kore Destanı**, Ankara, Doğu Matbaası, Ankara, 1954.
- KEPENEK, Yakup, YENTÜRK, Nurhan; **Türkiye Ekonomisi**, 14.Baskı, İstanbul, Remzi Kitapevi, 2003.
- KEPİR, Mustafa; **Kore Kahramanlarına Sesleniş**, Ankara, Emek Basımevi, Ankara, 1951.
- KIRAN, Muzaffer; **Şafakta Hücum**, Ankara, Yıldız Matbaacılık, 1956.
- KISSENGER, Henry; **Diplomasi**, 4.Baskı, İstanbul, Kültür Yayınları, 2004.
- KÖLAN Enver; **Kore Savaşlarında Muharebe Sınıfının Faaliyeti**, Ankara, Gnkur. Basımevi, 1952.
- ORAN, Baskın ; “v.d.”, **Türk Dış Politikası**, Cilt 1, İstanbul, İletişim Yayınları, 2002.
- ÖKE, Mim Kemal; **Unutulan Savaşın Kronolojisi, Kore 1950–1953**, İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 1990.
- ÖZOĞUL, Nazmi; **Kore'de Niçin Savaştım**, Ankara, Karınca Matbaası, 1954.
- RUSCUKLU, Bülent; **Kore Savaşı**, İstanbul, Melisa Matbaacılık, 2005.
- SANDER, Oral; **Siyasi Tarih, 1818–1994**, 5.Baskı, İmge Kitapevi, 1996.
- SARAY, Mehmet; **Sovyet Tehdidi Karşısında Türkiye'nin NATO'ya Girişi, Ankara**, Atatürk Araştırma Merkezi, 2000.
- SARINAY, Yusuf; **Türkiye'nin Batı İttifakına Yönelişi ve NATO'ya Girişi**, 1. Baskı, Ankara, Nüve Matbaası, 1998.
- SAYILAN, Nazım Dünder; **Kore Harbinde Türklerle**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1996.

- SOYKUT, H.Refik; **Kore’de Ebedileşen Kahramanlar**, Ankara, Kırşehir Öğrenim Gençliğine Yardım Derneği Yayınları, No.4, 1952.
- SUNALP, Turgut; **Kore Harbi**, İstanbul, Harp Akademileri Basımevi, 1992.
- SÜKAN, Şinasi; **Kore’den Japonya’dan Anılar**, Ankara, Ay Matbaası, 1974.
- TAN, Burhan; **Fotoğraflarla Kore Harbi**, Ankara, Akba Basımevi, 1952.
- TRUMAN, S.H. ; **Hatıralarım**, Çev.Cihad Baban, Ankara, Ulusal Basımevi, 1968.
- TÜRÜN, Faik; **Kore Muharebelerinde Türk Tugayının Harekâtı ve Alınan Dersler**, İstanbul, Harp Akademileri Basımevi, 1969.
- ÜLMAN, A.Haluk; **Türk-Amerikan Diplomatik Münasebetleri 1939–1947**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1961.
- YALÇIN, Durmuş ; “v.d.” ; **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II**, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, 2002.
- YALTA, Bahtiyar; **Kunuri Muharebeleri ve Geri Çekilmeler**, Ankara, Kıvılcım Matbaası, 2005.
- YAŞIN, Ayhan; **Kore’de Muharebe İleri Karakolu**, İstanbul, Harp Akademileri Basımevi, 1952.
- YAZICI, Tahsin; **Kore Birinci Türk Tugayında Hatıralarım**, İstanbul, Ülkü Basımevi, 1963.
- YETKİN, Çetin; **Karşı Devrim 1945–1950**, 4.Baskı, Antalya, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, 2006.
- ATAŞE Başkanlığı; **Kore’de Türk Askeri**, Ankara, Gnkur. Basımevi, 1989.
- ATASE Yayınları; **Kore’de Cereyan Eden Muharebelerden Alınacak Dersler**, Ankara, Gnkur. Basımevi, 1979.
- ERKAN-I HARBİYE-İ UMUMİYE HARP TARİHİ DAİRESİ, **Kore Harbinde TSK Muharebeleri (1950–1953) Özet**, Ankara, E. U. Basımevi, 1959.
- GENELKURMAY HARP TARİHİ BAŞKANLIĞI, **Kore Harbinde TSK Muharebeleri (1950–1953)**, Ankara, Gnkur. Basımevi, 1975.
- Gnkur. Yayınları; **Kore Savaşı’nın Şehitlerinin Biyografileri**, Ankara, Gnkur. Basımevi, 1992.
- Gnkur. Yayınları; **Kore’den Alınan Dersler**, Ankara, 1 No.lu Basımevi, 1951.

Korea Institute Of Military History Republic Of Korea; **The Korean War**, Volume I-II, 1997.

Korean Overseas Information Service, **Fact About Korea**, Seoul, Korea, Fourteenth Revised Edition, 1979.

Kore Savaşı'nın Şehitlerinin Biyografileri, Ankara, Gnkur. Basımevi, 1992
T.C. Dışişleri Bakanlığı ; **İkinci Dünya Savaşı Yılları (1939–1946)**, Ankara, 1973.

The Department Of The Army By Foreign Area Studies Division, **U.S. Army Area Handbook For Korea**, Washington D.C., November 1964.

The Ministry Of National Defense The Republic Of Korea; **The History Of The United Nations Forces In The Korean War**, Volume VI, Korea, 1977.

DERGİLER

ATMACA, Selami; **Kumyangjangni Muharebeleri'nin 39uncu Yıl Dönümü**, Gaziler Dergisi, Yıl 6, sayı 29, 1990.

AVGAN, Batur; **Kore Savaşı**, Atlas Dergisi, sayı 133, Nisan, 2004.

ADIBELLİ, Barış; **Kuzey Kore Sorunu**, Stratejik Analiz Dergisi, sayı 100, Ağustos, 2008.

ÇAŞIN, Mesut Hakkı; **Modern Hava Gücü Stratejisi ve Kore Savaşı**, MSI Aylık Savunma Teknolojileri Dergisi, sayı 1, Kasım, 2004.

EKEN, Yaşar; **Wegas Muharebeleri**, Gaziler Dergisi, Yıl 11, sayı 66, Ankara, 1997.

ESEN, Muzaffer; **Kunuri**, Gaziler Dergisi, Yıl 5, sayfa 27, 1989.

HODGE, Homer; **Kuzey Kore'nin Askeri Stratejisi**, Harp Akademileri Dış Basın Bülteni, sayı 284, Temmuz, 2003.

GÜNAYDIN, Yusuf; **Kunuri Savaşı'nın 44üncü Yıl Dönümü**, Gaziler Dergisi, Yıl 8, sayı 54–55–56, Ankara, 1994.

KUTLUHAN, Bora; **Kore Savaşı'nın 50nci Yıl Dönümü**, Savunma ve Havacılık Dergisi, Cilt 15, sayı 83, 2001.

LIPPE, John M. Vander, **Forgotten Brigade Of The Forgotten War** :

Turkey's Participation In The Korean War , Middle Eastern Studies, Vol.36.No.1, Jan.2000.

OKÇU, Metin; **Kore Mucizesi**, Ulusal Strateji Dergisi, Yıl 5, Mart, 2003.

ÖZAYLAR, Murat; **Kore Savaşında Türk Askerlerinin Esaret Hayatı**, Kara Kuvvetleri Dergisi, sayı 14, Kasın, 2005.

ÖZTÜRKMEN, Muammer; **Bir Gazinin Hatıra Defteri**, Gaziler Dergisi, Yıl 10, sayı 64, Ankara, 1996.

SAYILHAN, Nazım Dünder; **Kore Harbi'nin Dört Kez Kaderini Değiştiren Tugay Birinci Kunuri Savaşı**, Deniz Kuvvetleri Dergisi, sayı 375, Temmuz, 1999.

SEBÜKCEBE, Muzaffer; **Unutulan Gerçekler**, Gaziler Dergisi, Yıl 6, sayı 36, 1991.

TETİK, Ahmet; **Kutup Yıldızı, Kore'de Türk Tugayı**, Uluslararası Askeri Tarih Dergisi, No: 87, Ankara, 2007.

TOKER, Hülya; **Kore Savaşı ve Sonrası Gelişmeler**, Silahlı Kuvvetleri Dergisi, sayı 395, Ocak, 2008.

Kore Savaşı, Gaziler Dergisi, Yıl 16, sayı 88, Ankara, 2003.

Kore Savaşlarında Wegas Muharebeleri, Gaziler Dergisi, Yıl 16, sayı 88, Ankara, 2003.

Kore Savaşı ve Türkiye'nin Savaşa Girişi, Gaziler Dergisi, Yıl 8, sayı 54–55–56, Ankara, 1994.

Kumyangjangni Zaferi, Gaziler Dergisi, Yıl 11, sayı 65, Ankara, 1997.

Türk Askeri Kore'de, Gaziler Dergisi, Yıl 10, sayı 63, Ankara, 1996.

Türkiye'nin Kore Savaşı'na Katılışı ve Savaşın Türkiye İçin Önemi, Kara Kuvvetleri Dergisi, Yıl 7, sayı 23, Ocak, 2008.

İNTERNET ERİŞİM

ABD Büyükelçiliği Basın Ofisi , (Erişim) www.turkish.turkey.usembassy.gov/marshallplan, 23 Aralık 2007.

Ayın Tarihi, 24 Nisan 1947, (Erişim) www.byeqm.gov.tr/Yayınlarımız/AyınTarihi,12 Şubat 2008.

Ayın Tarihi, 29 Nisan 1947, (Erişim) www.byeqm.gov.tr/Yayınlarımız/AyınTarihi, 14 Şubat 2008.

Vikipedi, özgür ansiklopedi, (Erişim) [www.wikipedia.org/wiki/Atom Bombası,3](http://www.wikipedia.org/wiki/Atom_Bombası,3) Mart 2008.

EKLER

- EK- I :** Türkiye'ye Yapılacak Yardım Hakkında ABD Gnkur. Başkanlığınca Hazırlanan 13 Mart 1947 Tarihli Çok Gizli Gizlilik Dereceli Rapor
- EK- II:** ABD Yardım Kurulunun 15 Temmuz 1947 Tarihli Türk Ordusu Hakkındaki Gizli Gizlilik Dereceli Değerlendirme Raporu
- EK- III:** Kuzey Kore Ordusunun Taarruz Harekatı Krokisi (25 Haziran 1950-15 Eylül 1950)
- EK- IV:** BM Ordusunun Taarruz Krokisi (15 Eylül- 20 Ekim 1950)
- EK-V :** BM Ordusunun Geri Çekilme Harekatı Krokisi (24 – 30 Kasım 1950)
- EK- VI :** Kore'ye Giden Türk Tugayının Kuruluşu
- EK-VII :** Tokchon İstikamatinden Geriye Dönüş Krokisi (27 Kasım 1950)
- EK-VIII:** Kunuri Muharebeleri Krokisi (28-30 Kasım 1950)
- EK- IX :** Kumyangjangni Muharebeleri Krokisi (25-26 Ocak 1951)
- EK-X :** 431 ve 109 Rakımlı Tepelere Taarruz Muharebeleri Krokisi (28 Ocak- 5 Şubat 1951)
- EK-XI:** Mütarekenin İmzalanmasından Sonraki Birliklerin Durumunu Gösteren Kroki (2 Ağustos 1953)
- EK-XII :** Tugay Komutanlarının Ve Bazı Görevlilerin Adları Görev Süreleri

EK-1: Türkiye'ye Yapılacak Yardım Hakkında ABD Genelkurmay
Başkanlığınca Hazırlanan 13 Mart 1947 Tarihli Çok Gizli Gizlilik
Dereceli Rapor

WAR DEPARTMENT
WASHINGTON

TOP SECRET

March 13, 1947.

Hon. Dean Acheson,
Acting Secretary of State,
Washington, D. C.

Dear Mr. Secretary:

867.20
867.24 We have received the attached paper
from the Joint Chiefs of Staff, relative to military
assistance to Turkey. We concur in the views expressed
in this paper.

Sincerely yours,

Forrestal

Secretary of the Navy

RLV PPA

Secretary of War.

OCT 6 - 1947

TOP SECRET

THE JOINT CHIEFS OF STAFF
WASHINGTON 25, D. C.

file
TOP SECRET

13 March 1947

MEMORANDUM FOR THE SECRETARY OF WAR:
SECRETARY OF THE NAVY:

Subject: Military Assistance to Turkey.

The Joint Chiefs of Staff, in furtherance of State Department recommendations regarding immediate and substantial aid to Greece and Turkey which were approved in principle by the President about 27 February 1947, review the Turkish situation in this paper. They recognize that, to date, the integrity of Turkey has been of primary concern to Great Britain and that the British military have in the past given much more detailed thought to the problem than have the United States military. It is believed the views in this paper are in substantial accord with British military thinking on the subject.

Further studies confirm the general point of view adopted by the Joint Chiefs of Staff in the Enclosure to J.C.S. 1704/1. This enclosure, a memorandum dated 24 August 1946 to the Secretaries of War and the Navy for transmission to the Secretary of State, indicated the great importance which the United States must attach to the military strength and independence of Turkey.

The current circumstance which most sharply affects the continuing military security and independence of Turkey is the weakening, at least temporarily, of that stabilizing power which Great Britain has long exerted in the Mediterranean. The British withdrawal from Egypt and possible relinquishment of sole responsibility in Palestine affects Turkish security adversely. The projected discontinuance of British economic and financial aid to Greece strikes directly at vital Turkish security interests. An extension of Soviet power into Greece, which might well eventually result were all aid to the present Greek government to be abandoned, would place that power on a flank particularly dangerous to the Turks in that it would strengthen Soviet ability to cut off allied supply and assistance in event of war.

TOP SECRET

TOP SECRET

TOP SECRET

Implications to Turkish security, if Greece is not made secure from the control of a Communist minority, will not be lost upon the Turks. Despite the vigor with which they uphold Turkish independence and the detestation in which they hold the USSR, fear of ultimate and unavoidable Soviet domination might induce the Turks to compromise with the Soviets. The amount and extent of assurances and assistance which would be required on the part of the United States and Britain to prevent such an occurrence would be far greater than if Greece were held secure from Communist domination. Accordingly, the continuing maintenance of Greek security is most desirable because of its consequent favorable effect upon the resolution and the strategic situation of the Turks.

It is believed that the Soviet Union currently possesses neither the desire nor the resources to conduct a major war. Further, the Soviet Union must now have a clear appreciation that open aggression, of the type which she undertook with something less than complete success against Finland in 1939, might inevitably result in war with the Western powers, which alone, for the present, possess atomic bombs. The Soviet Union will not hesitate to continue the political pressure and subversive tactics adapted to the situation prevailing in Greece. It appears most doubtful that she would attempt in the near future the direct military measures which would be required in order to impose her will on a Turkish nation whose political and psychological temper remains sufficiently strong to resist successfully Soviet aggressive measures short of war. The danger remains that Turkey, unless given positive assurances including concrete assistance, might so interpret the possibilities of the future as to yield the Soviet pressure short of direct military measures. The probability of such an adverse occurrence will be materially increased in the event that aid to Greece is denied or, if undertaken, fails of its purpose.

In peace Turkey holds a key position with respect both to the Middle East and to the Arab world generally. Turkey's determination to stand up to Russian pressure and the western democratic ability to support her will prove a test case to all Middle East countries. Should Russia dominate Turkey in peace time we consider it highly probable that all the Middle East countries would then come rapidly under similar Soviet domination. If Russia can absorb Turkey in peace our ability to defend the Middle East in war will be virtually destroyed.

TOP SECRET

TOP SECRET

In war Turkey presents a natural barrier to an advance by Russia to the Eastern Mediterranean and Middle East countries, Palestine in particular.

It appears from the discussion thus far in this paper that the objectives of any assistance to the Turks are:

a. Primarily, to stiffen the Turkish will and ability to resist to the end that the Turks continue a firm national posture against Soviet pressure.

b. Secondly, to improve the Turkish military potential so that in the unlikely event of war, either in the form of an attack on Turkey by the Soviets or development of hostilities in other areas, the Turks will resist with force any Soviet aggression and will have the maximum possible military capability to undertake a holding and delaying action in their own country.

In general, means and measures contributing to the achievement of the one objective contribute to the other. Economic and direct military assistance, even if furnished in small quantities, indicates a will on the part of the western democracies to support Turkey in case of an emergency and gives hope to the Turks in a situation where otherwise they might reasonably estimate that they have no recourse but progressive acquiescence to the probable progression of Soviet demands.

An analysis of Turkish military capabilities in case of attack by the Soviets depends on so many imponderables that it is impracticable to reach any detailed conclusions concerning them or concerning the improvement which might be occasioned by provision of specific items of aid. The military history of recent years contains examples of major errors made by the best military analysts concerning the capabilities of specific nations to resist aggression. These examples include Finland's resistance to Soviet attack, Greek resistance to Italian attack and, on the other hand, the collapse of Poland and the collapse of France. The course of events in case of Soviet attack on Turkey, as an isolated operation or as an incident in a global war, turns on such items of uncertainty as Soviet commitments on other fronts, the season of the year, the morale of Turkish forces and Turkish people at the time, and capabilities of allies to furnish military

TOP SECRET

TOP SECRET

aid. The last item turns primarily on the period of warning and the extent of mobilization undertaken before hostilities occur.

Turkish armed forces consist of 41 ground divisions, 7 fortress commands, an air force having some 300 operating aircraft, and a negligible navy, with a total mobilized strength of over 600,000 men. Specific proposals for military assistance to the Turks can only be made on the basis of a detailed analysis of the present armed forces and an integration of this analysis with practical considerations, such as Turkish capabilities to provide the support for these forces from their own economy and availability of equipment and other aid from the U.S. and Great Britain. The preliminary view is that aid to Turkey should take account of the following:

a. The greatest emphasis should be placed on the ground army and on defense against air attack.

b. The organization and the equipment should be designed for effective defensive action in Turkish terrain. The equipment should in general be of types readily manned and operated by the Turks and, to the greatest degree practicable, be capable of manufacture in Turkey.

c. Most serious consideration should be given to a program by which the Turks are assisted to attain arms and equipment through operation and development of their own arsenals. In this connection, about 80 per cent of the present equipment in the Turkish army is of German design.

d. Economic aid for Turkey should be integrated with a program of military assistance, not only for the purpose of enabling the Turks to provide their own equipment but also for the purpose of improving selected communications and logistical facilities in the country. Such action should improve the mobility and logistical support of Turkish forces so that a particular force could be employed in any one of several areas in case of attack, thus making it unnecessary for the Turks to keep full strength garrisons mobilized in all such areas. With improved transportation equipment the Turks may then feel free to reduce the strength of their mobilized forces, thereby relieving some of the present strain on the economy of the country.

TOP SECRET

TOP SECRET

e. It appears that it will be some time before the Turks could hope to approach self-sufficiency in certain important items of equipment and maintenance, such as airplanes, for their armed forces. The only practicable sources for filling such deficiencies appear to be the United States and the British Empire. The continuation of the present political and psychological toughness of Turkey and the Turkish people may turn in considerable part on the receipt of tangible assurance, or at least tokens thereof, that items of this nature may be made available to Turkey.

The Joint Chiefs of Staff consider that effective assistance to Turkey is important to the security of the United States, but that this assistance involves political, economic and psychological factors which are primary as compared to the military factor. All these factors are so intertwined that no one can be separated and viewed apart from the others. Hence, the Joint Chiefs of Staff are unable to provide definitive views on the problem without benefit of considerations outside the province of the strictly military. They therefore request that their views be provided the Secretary of State with the suggestion that the matter be referred to the State-War-Navy Coordinating Committee for thorough analysis in the light of all the factors involved.

For the Joint Chiefs of Staff:

David L. Dorn
Chief of Staff.

TOP SECRET

**EK- II: ABD Yardım Kurulunun 15 Temmuz 1947 Tarihli Türk Ordusu
Hakkındaki Gizli Gizlilik Dereceli Değerlendirme Raporu**

EMBASSY OF THE
UNITED STATES OF AMERICA

#6710

No. 1750

SECRET

Ankara, Turkey, July 15, 1947

THE HONORABLE

THE SECRETARY OF STATE,
WASHINGTON.

SIR:

With reference to State Department telegram no. 264 of May 15, I have the honor to transmit herewith my report and recommendations, with annexes, relating to assistance to Turkey, based upon the findings and advice of the United States Survey Group.

In transmitting this report I wish to express my highest appreciation of the outstanding services rendered by Major General Lunsford E. Oliver, Rear Admiral Ernest E. Herrman, Major General William E. Hall, and Mr. Paul McGuire, who headed the four sections of the Survey Group, as well as by each and every member of the Group. They gained the entire confidence and respect of the Turkish Army, Navy and Air Officers, and of officials of the Turkish Government with whom they were in constant contact. Their expert knowledge, tact and exemplary conduct contributed to make their mission a notable success. In my judgment they have performed work of utmost value in the interests of the United States.

Respectfully yours,

John C. Lunsford

Enclosure:
Report on Assistance to Turkey,
with Annexes A, B, C, D, and E.

File no. 851

ECWilson/gm

867-00/7-1547

IA/MJS

FILED

JUL 16 1948

SECRET

SECRET

TABLE OF CONTENTS

<u>Paragraphs</u>	<u>Pages</u>
1. General	1 - 2
2. Mission	2 - 3
3. Estimate of the situation	3 - 4
4. Organization and composition of armed forces	5 - 6
5. Ground Forces	6 - 8
6. Naval Forces	8 - 10
7. Air Forces	10 - 11
8. Economy and Industry	11 - 15
9. Training of Armed Forces	15
10. United States mission	16 - 17
11. British assistance	17
12. Relationship of United States and British missions	17 - 18
13. Phasing of supplies	18
14. Supervision by United States	18
15. Continuing aid	19 - 20
16. Conclusion	21 - 24
17. Recommendations	24 - 23
18. Results to be obtained	23 - 28

Annexes

- A - General (omitted material covered in Annexes B, C, D, E)
- B - Ground Forces
- C - Naval Forces
- D - Air Forces

SECRET

TABLE OF CONTENTS

<u>Paragraphs</u>	<u>Pages</u>
1. General	1 - 2
2. Mission	2 - 3
3. Estimate of the situation	3 - 4
4. Organization and composition of armed forces	5 - 6
5. Ground Forces	6 - 8
6. Naval Forces	8 - 10
7. Air Forces	10 - 11
8. Economy and Industry	11 - 15
9. Training of Armed Forces	15
10. United States mission	16 - 17
11. British assistance	17
12. Relationship of United States and British missions	17 - 18
13. Phasing of supplies	18
14. Supervision by United States	18
15. Continuing aid	19 - 20
16. Conclusion	21 - 24
16. Recommendations	24 - 23
17. Results to be obtained	23 - 28

Annexes

A - General (omitted material covered in Annexes B, C, D, E)

B - Ground Forces

C - Naval Forces

SECRET

-1-

REPORT OF THE
UNITED STATES AMBASSADOR
CONCERNING ASSISTANCE TO TURKEY

1. GENERAL. - a. This report is based upon the findings, conclusions and recommendations of the American military, naval, and economic survey group, which was dispatched from the United States to Turkey for the purpose of obtaining data and advising me as to recommendations to be made to the Secretary of State concerning the type of aid to be given to the Turkish Government under the provisions of Public Law 75, Eightieth Congress.

b. The survey group was composed of four sections, as follows: a ground-force section of ten (10) officers headed by Major General Lunsford E. Oliver, a naval section of six (6) officers headed by Rear Admiral Ernest E. Herrmann, an air force section of four (4) officers headed by Major General William E. Hall, and a State Department section of two (2) economists, civilian, headed by Mr. Paul F. McGuire.

c. The survey group held conferences initially with the army, navy, and air-force officers of the Turkish general staff in ANKARA. Following these meetings, the group divided into sub-groups and, under the guidance of the Turkish general staff, visited troops in the field, naval vessels, armed-forces installations, schools, arsenal, factories, ports and railway installations. They traveled by aircraft, motor vehicles, railway, and ship to practically every important point in the country. After returning from their field trips, the members of the survey group again held conferences with the Turkish general staff. Upon compilation of their studies, this report was prepared.

Throughout their

2

d. Throughout their sojourn in the country, the survey group found that the Turkish general staff, the troops in the field, and the civilians throughout the nation were most friendly and cooperative. The general staff submitted data to the group, which was of top secret classification, concerning their entire defense establishment, and conducted them through their most restricted defensive areas and installations. It is believed none of the information presented has never before been given to any foreign citizen, nor have any other foreigners been shown the defense installations in such detail. Throughout their survey, the representatives of the Turkish armed forces and the government officials were entirely frank and open in answering questions, as well as in discussing the strength and weakness of their military, naval, air, economic, and industrial situation. All members of the survey group were of the unanimous opinion that they encountered the most hospitable, frank, and courteous treatment that they had ever received in any part of the world.

e. The entire Turkish nation apparently looks with adoration and faith upon the United States as the savior of the world and of their nation in particular. While it has been indicated to them that the present aid from the United States does not commit our nation to come to the assistance of Turkey in case of attack, the Turks have interpreted it to mean that we shall do so eventually.

2. MISSION. - The mission of the survey group in Turkey, as outlined in the terms of reference, was to determine the specific form of equipment and aid which the United States assistance should accomplish, with the following named objectives in mind:

- (1) Maintenance of the present strong Turkish determination to resist Soviet aggression. (This will require continued confidence in the United States as a source of actual and potential

SECRET

-3-

and potential support, as well as the maintenance of a sufficiently-strong and well-equipped Turkish armed force to give the Turks a feeling that their own defenses are strong).

(2) Maintenance of Turkish economic well being, in order that social unrest will not open the way for Soviet-Communist penetration. (This involves the reduction of the economic burden of the Turkish armed forces to a point at which Turkey can eventually support them without outside assistance.) At the present time, the strength and productivity of the Turkish economic system should be increased both to promote the general welfare of the Turkish people and to permit Turkey to maintain by herself adequate defense forces.

3. ESTIMATE OF THE SITUATION. - a. It is believed that until such time as the international situation eases and the present pressure which Russia is maintaining on Turkey is considerably reduced, the Turkish nation will not be willing to reduce her armed forces. The determination, at present so strong in Turkey, to resist Soviet aggression is directly in proportion to that ability the Turks believe they have to resist a Soviet armed threat. While the Turks would fight blindly and beyond all reason, they are aware that Turkey with her present forces, unsupported by allies, could not defend herself for any appreciable time against an all-out Russian offensive.

b. The above situation would change considerably if Russia were required to divert her main forces to other theaters. In this case, limited forces only would be available for operations against Turkey. Under such conditions, Turkey could maintain operations for an appreciable time until American and/or British assistance could be made effective.

c. Assuming that American and/or British support would be immediately available to Turkey, her armed forces must be maintained at

SECRET

-4-

maintained at such strength and in such condition of equipage, organization and maintenance that she could continue organized resistance until such allied assistance could be made effective.

d. In the closed waters adjacent to Turkey on the North and West, it would not appear that naval surface vessels of any size could hope to survive under the Russian air superiority which could immediately be made available upon the outbreak of hostilities. It is questionable whether any naval vessels other than motor torpedo boats or submarines could operate in these waters until at least local air parity with Russia had been attained. Following a cursory study of the terrain of the interior, as well as considering the known amphibious capabilities of the Russians, there are serious doubts as to the feasibility of large-scale amphibious operations being employed against the northern shores of Turkey. While amphibious operations on a small scale are possible, the difficulties inherent in such an undertaking lead to the conclusion that any ground invasion through THRACE and/or the eastern front will be accompanied by airborne rather than amphibious operations.

e. Properly-armed, organized, and balanced Turkish forces could sustain defensive operations until outside aid could arrive.

f. Neither the British nor the United States maintain sufficient forces to assist Turkey rapidly with ground troops upon the outbreak of hostilities. However, both of these nations do maintain considerable air forces in being. This form of aid would be of urgent importance to Turkey in an emergency. This aid could take the form of carrier-based aircraft initially, followed by land-based aircraft. This would indicate that both the Turkish ground and air forces should be of such strength as to hold out until assistance could be made available in kind.

Organization and

SECRET

-5-

A. ORGANIZATION AND COMPOSITION OF ARMED FORCES. - a.

ORGANIZATION.- Supreme military authority in Turkey is vested in the Grand National Assembly, which delegates executive power to the President of the Republic. In time of peace, the chief of the general staff is the commander of the armed forces. In time of war the President, upon recommendation of the Cabinet, is authorized to appoint a supreme commander of the armed forces, known as the Field Commander in Chief. Command policy is determined in the Supreme Military Council, which usually consists of the President, Minister of National Defense, chief of the general staff, heads of the army inspectorate (Armies), four generals selected from those who have commanded an army in the field, and the commander of the fleet. The Ministers of Finance, Interior, and Public Works may be included. Members of the Council may be interpellated by the Assembly. The Minister of National Defense controls the administration of the armed forces, while the chief of the general staff has independent control of training and operations. The gendarmerie, normally under the Minister of Interior, is placed under the chief of the general staff in wartime. The customs guard operates under the direction of the Minister of Interior in all matters pertaining to internal affairs and under the chief of the general staff in all other matters. The organization of the armed forces is discussed in detail in Annexes B, C, and D.

b. GENERAL COMPOSITION.- The defense establishment of the Turkish Republic consists of the army, navy, and air forces. These three forces are united in the Turkish general staff. During a period of emergency and in war, the chief of the general staff has cabinet rank.

c. HEGEMONY OF THE GENERAL STAFF.- (1) At present the general staff, predominantly composed of army officers has complete control over all military operations and training. This situation leads to

SECRET

6

leads to many decisions affecting the naval operations that are made without full consideration of the views of senior air and naval commanders.

(2) It would appear to be more satisfactory organization if the ground, naval, and air forces were each placed under independent commanders on a co-equal status. Better instructions emanating from the general staff would be issued and executed in detail by the various services concerned.

(3) Since ground forces officers predominate in the general staff there is a distinct feeling of subordination prevalent in the other two services. This could be corrected by appointing increased numbers to the general staff from the air and naval forces and insuring a possibility for officers from either of these services to rise to the position of Chief of Staff on merit alone.

d. SUPPLY ORGANIZATION.- There is one outstanding difference in the supply organization of the Turkish army as compared with ours. Supply matters are directly under the Minister of National Defense who occupies parallel rank with the Chief of General Staff under the Prime Minister and President. Requirements are determined by the general staff but the budget is prepared, defended and expended by the Minister of National Defense. Once the budget is determined, changes are made by the Minister of National Defense with or without consultation with the Chief of Staff. Funds budgeted for procurement of army material should not be diverted without the approval of the General Staff.

5. GROUND FORCES. - a. The Turkish ground forces are almost entirely modeled on the German army of about 1935. It contains 3 armies, 12 corps, 37 infantry divisions, 4 armored divisions,

2 separate

SECRET

-7-

2 separate brigades, and 4 fortress commands. It is supplemented by the gendarmerie during times of emergency.

b. This army is basically well trained. The individual soldier is of high morale and is intelligent, but he is of low average educational level. He is extremely enthusiastic and loyal. He makes a fine infantry soldier, whose hard life in the country conditions him to military privations and provides him with a natural terrain sense.

c. The Turkish army is at present largely animal drawn. The army leaders are well aware of the desirability of mechanization and are very keen to accomplish a conversion to motors as rapidly as possible. However, a conversion will encounter many obstacles before it can be accomplished. The low educational level and the large turnover of personnel incidental to the term-of-service policy now in effect will mitigate against producing those long-term specialists essential to mechanization.

d. Before modernization can be attained it is essential that arms, particularly artillery, be standardized. Since Turkey possesses no important arms-production facilities, she has purchased arms wherever available. The result is particularly noticeable in the artillery. While apparently well trained basically, the variety of calibers and the condition of the pieces would make coordination and control of artillery fire impossible.

e. Antitank and antiaircraft defenses are not adequate. Few rapid-fire weapons are available and what modern antitank guns are available are too few in number as well as varied in caliber.

f. The greatest single attribute of the Turkish army is the caliber of the enlisted man as a soldier. In spite of deficiencies in arms and equipment, he will fight to the death in the defense of Turkey. The natural aptitude of his race for soldiering will

stand him

SECRET

-8-

stand him in excellent stead in any war. No matter who the enemy may be, the conquest of Turkey will cost him such losses as to make him at least hesitate to attack.

6. NAVAL FORCES. - a. The Turkish Navy afloat consists of three commands: the Active Fleet Command; the Submarine Fleet Command, and the Guard and Attack Command. The Active Fleet is composed of the obsolete battle cruiser YAVUZ and two destroyer flotillas, each comprised of four vessels. The Submarine Fleet consists of two flotillas of submarines, each comprised of five boats, and three auxiliaries, one tender, one salvage, and one battery charging ship. The Guard and Attack Command consists of three minesweeping flotillas, two of which contain four ships and the other nine ships; one PT-Boat flotilla of eight boats and one subchaser with eight subchasers and eight harbor defense motor boats.

b. The naval shore establishment consists of one modern shipyard (Golcuk) still under construction, two old shipyards (ISTANBUL and IZMIT) being abandoned, a naval academy, naval schools and several naval bases under which are the supply depots, harbor defenses, mine and ordnance activities. The most complete naval base is in the IZMIT Gulf Area.

c. Approximately one-half of the vessels of the Navy are overage and would be extremely difficult to maintain operational under rigorous wartime conditions. Adding to these difficulties is the heterogeneous nature of the ships and their equipment. The Fleet includes ships and equipment of American, British, German, French, Italian, Dutch, and Russian origin, as a result of which problems both of training and of maintenance are greatly increased.

d. There is at present no air arm available or trained to support naval forces.

A major

SECRET

-9-

e. A major weakness in the Turkish Navy is the lack of repair facilities, both afloat and ashore, with which to keep the Fleet in a satisfactory material condition. The material condition of the present fleet is only fair.

f. Generally speaking, Turkish naval ordnance is outdated. Surface gunnery installations on the larger vessels, although somewhat old, are still satisfactory. Anti-aircraft installations, on the other hand, are entirely inadequate. Stocks of ammunition, torpedoes, depth charges, mines and boom and net defenses are critically low.

g. The Navy is well trained in regard to mining, mine-sweeping, and net and boom defenses, and could therein effect timely measures in the event of war if provided with the necessary additional equipment.

h. The limited amount of radar equipment now on hand is not being properly maintained because of lack of trained operators and technicians. Communications and sonar are generally satisfactory but not sufficiently so for war operations.

i. Present stock levels of general supplies are inadequate.

j. The discipline, morale, and esprit de corps of the personnel of the Navy are of a very high order and the officers and petty officers are professionally competent, but personnel require extensive training in modern military and industrial equipment, weapons and techniques.

k. The Navy does not occupy an appropriate position in the Turkish military organization in that the entire naval establishment is composed of individual components some of which are directly responsible to the Chief of General Staff while others have interposed in the chain of command between them and the General Staff, one to three Army Commanders.

The Commander

SECRET

-10-

The Commander-in-Chief in exercising command of the Fleet is not vested with any substantial degree of control over the naval bases and other shore facilities so vital for the logistic support of the Fleet. The Chief of Naval Staff exercises no command function and acts only in an advisory capacity to the Chief of General Staff. A reorganization of the General Staff is necessary to give the naval section a more appropriate status and greater participation in determining the overall military policies of the nation and at the same time provide more direct command relations between the Naval Staff and the Fleet Command and its supporting shore establishments.

7. AIR FORCE. - a. The Turkish air force, as a combat instrument, is at this time almost completely ineffective. A program of reorganization and expansion which is now in the process of implementation, and recent shifts in assignment of top personalities, is resulting in marked improvement. However, there are serious deficiencies in the fields of communications, logistics, training, and equipment which cannot be corrected without direct aid from the United States.

b. In theory, from an organizational point of view, the Turkish air force is coequal with their Army and Navy. However, the air force and navy are actually on a field-army level, under the direct control of their general staff, which is predominantly army in nature. Under this organization, it is inconceivable that an air force officer could become deputy chief of staff or chief of staff. In this connection, it is interesting to note that the three (3) army commanders are full generals, while the air force commander is only a lieutenant general, and the fleet commander is the equivalent of a lieutenant general.

The present

SECRET

-11-

c. The present Turkish air force program provides for ten (10) combat air units -- (5 fighter regiments, 4 light bomber regiments and 1 torpedo group) with an authorized unit aircraft equipment strength of 402 combat aircraft. Planned employment of this force is limited to tactical air force operations and to local air-defense.

d. Although, on fulfillment of the aircraft procurement contract with Great Britain, the aircraft inventory will approximate eleven hundred (1100) aircraft, only about 50% of this number will be useable. This is due to age and lack of availability of parts.

e. There is no major aircraft industry in Turkey although the Air League, which is self-supporting, non-profit, civilian aviation activity, operates a factory that manufactures for its own use approximately two hundred (200) light wooden aircraft per year.

f. Tactically, the Turkish air force greatly resembles the United States Army Air Corps during the period 1934-36. It has the ability to fly its aircraft, but it is not properly equipped or trained for combat operations.

g. In spite of the fact that Turkey is not a mechanical nation, there are ample concrete evidences that, with assistance, an excellent training air force can be created from the existing nucleus. The energy, loyalty, physical stamina, and high order of native intelligence of the people results in an unusual ability to absorb all types of training.

8. ECONOMY AND INDUSTRY. - a. The general economic situation in Turkey is stable, in the sense that (1) national expenditures are being fully covered by revenues or by sales of long-term bonds to the public, (2) prices have stabilized after the spurt which followed

SECRET

-12-

which followed devaluation of the lira, (3) agricultural and industrial production is at normal levels, and (4) foreign exchange receipts and expenditures are expected to balance despite substantial relaxation of import controls. In the absence of serious crop failures, a drastic decline in foreign demand for Turkish exports, or a substantial increase in national defense requirements, there would appear to be no danger of an economic crisis in Turkey in the near future.

b. However, preoccupation with national defense and diversion of money, manpower, and materials to defense purposes has had a serious limiting effect on current economic productivity and on the portion of current economic output which is available to the civilian population. The national defense burden has also limited the undertaking of economic development projects which are essential to the economic well-being of the Turkish people, such as highway maintenance and construction, port and railroad development, irrigation projects, improvement of agricultural methods, sanitation and housing.

c. Nevertheless, there is no evidence of such dissatisfaction of the Turkish people with economic conditions as would lead to serious social unrest or the penetration of Soviet-Communist ideas in the immediate future. The Turkish people appear to be in complete accord with the priority accorded by their government to defense against foreign aggression of any kind.

d. The Turkish Government has announced its intention to apply to the International Bank for Reconstruction and Development for a line of credit of \$400,000,000, to be expended over a five-year period. Although the ability of Turkey to provide local currency, labor and materials for a program of such magnitude must be

SECRET

-13-

must be questioned so long as the present national defense burden continues, the international credit position of Turkey appears sufficiently sound to insure favorable consideration by the International Bank of suitable economic development projects to the extent practicable in the light of Turkey's limited resources. If the Turkish Government carries out its recently-expressed intentions to create more favorable conditions for private enterprise in Turkey, substantial private capital for economic development may also become available from both foreign and domestic sources.

e. In the light of the foregoing considerations, the survey group has concluded that the aid made available to Turkey under Public Law 75, Eightieth Congress, should be of a military rather than an economic nature. This is in accordance with the expressed desire of the Turkish Government.

f. The recommended program has been designed to strengthen the military defenses of Turkey without increasing the national defense budget of the Turkish Government, or the proportion of Turkey's manpower and material resources required to maintain the national defense establishment. The program should, in fact, make possible a substantial reduction in the present armed forces of Turkey if and when the international political situation becomes less threatening.

g. Proper utilization of the motorized equipment provided under the ground-forces program and the antiaircraft provided under the air-forces program, particularly in connection with the recommended training program, may increase import requirements for gasoline and lubricating oil. The increase in foreign-exchange expenditures should be less than \$5,000,000. This and any other increases in foreign expenditures of the Turkish Government in connection with utilization of equipment furnished under the recommended program, will

SECRET

-14-

program, will be more than offset by savings resulting from supply of equipment which the Turkish Government would otherwise have had to purchase with its own funds. It should be noted that the ground-force motorization program will permit return to the farms of draft animals now utilized for hauling artillery.

h. If, as required under existing Turkish law, the Ministry of National Defense is required to pay customs duties on items imported under the aid program, an increase in the Ministry's appropriation will be necessary to permit such payment without reducing already budgeted expenditures. Since such payment will increase national revenues commensurately, this is simply a bookkeeping (out of one pocket into another) matter, which can be handled either by remission of duties (by action of the Grand National Assembly) on items imported under the program, or appropriation of increased customs revenues to the Ministry of National Defense. Payment of transportation charges for moving imported equipment from ports of delivery will have somewhat similar effects and may require similar adjustments.

i. To the extent that items imported under the program must be transported from ports by already overburdened railroads, there may be interference with shipment of civilian supplies. However, only a small portion of the programmed items will require rail shipment, and proper phasing of deliveries should reduce the burden to a minimum.

j. Turkish facilities for the manufacture of small arms and ammunition are insufficient to supply even the minimum requirements for an adequate training program. The recommended program provides for earmarking of \$5,000,000 for increasing such facilities. It is felt that even if costs of domestic production are somewhat above cost of imports, domestic manufacture of at least minimum training and reserve requirements is justified, since experience indicates that

SECRET

-15-

indicates that difficulty of obtaining foreign exchange allocations has adversely affected armed forces training programs.

k. All members of the survey group have been impressed with the inadequacy of Turkish railroads, ports and harbors, from both the military and economic standpoint. The cost of even minimum improvement of railroads and ports would be so great that it has not been considered practicable to undertake such improvement in connection with the current aid program. However, \$5,000,000 has been allocated for the procurement of modern road-building equipment and technical road construction assistance. It is felt that the Turkish Government could not utilize effectively a greater amount of this type of equipment during the next year due to lack of organization and experience. The Turkish Government has undertaken to supply construction labor from the present armed forces, and to make the fullest utilization of such instructors and construction specialists as may be made available under the aid program. Work will be concentrated on gravel surface roads, the materials for which should be available without cost from adjacent land. While highways of strategic importance will receive initial attention, improvement of these highways will be of substantial economic benefit, and the equipment may later be available for development of other highways which are required for the proper distribution of civilian essentials throughout Turkey.

9. TRAINING OF ARMED FORCES. - a. That portion of the training of the Turkish armed forces, which is to be provided by the United States, should be technical in nature. Opinions concerning this program are covered in detail in Annexes B, C, D, and E.

b. That portion of the training of the Turkish armed forces, which is being furnished at present by the British, is both technical and tactical in nature. Every effort should be made to encourage the continuance of this assistance.

United States

SECRET

-16-

10. UNITED STATES MISSION. - a. The Turkish general staff has requested, and the survey group considers it imperative, that the United States provide a training mission to Turkey along with the materiel to be furnished under the aid program.

b. This mission should be composed of a chief for each service (ground, navy, and air), with a small administrative staff, and a group of technical specialists who can provide instruction, as well as a limited amount of supervision in the care, use, and maintenance of materiel which is sent to Turkey.

c. The personnel of this mission should be very carefully selected. All of them should be instructed to confine their remarks to the task in hand, which is to impart technical instruction and not to criticize the people of Turkey or their standards of living. They should definitely be constructive in nature. They should be well-grounded in their profession, and have a self discipline which will enable them to serve their country under conditions which lack the conveniences to be found in the United States. Personnel who lack these basic standards will be detrimental to the mission, as well as to the amicable relations which now exist between the United States, Great Britain and Turkey.

d. Based upon a careful consideration of the problems involved, it is believed that the minimum size of the United States missions to Turkey should be eighty-two (82) officers, one hundred (100) enlisted men, and twenty-four civilians, as follows:

(1) Thirty-four (34) officers, one (1) warrant officer and fifty (50) enlisted men from the ground forces.

(2) Twelve (12) officers and eighteen (18) enlisted men from the navy, and two (2) civilians.

(3) Thirty-two (32) officers, one (1) warrant officer, and thirty-seven (37) enlisted men and seven (7) civilians from the air forces.

Four (4)

SECRET

-17-

(4) Four (4) officers, four (4) enlisted men, and fifteen (15) civilian technicians to conduct the training of Turkish personnel in the care, use, and maintenance of the road-building and arsenal equipment furnished by the United States.

e. Detailed qualifications of the personnel concerned and the type of instruction to be covered will be found in Annexes B, C, D, and E of this report.

11. BRITISH ASSISTANCE. - a. The members of the survey group are of the opinion that the British should be encouraged to continue their training mission in Turkey. It is believed however that it would be well for this mission to confine their technical training assistance to those items of equipment which have been manufactured and supplied by the British.

b. The British have maintained an interest in Turkey over a considerable period of years, primarily because it was to their interest in keeping open their life line through the Mediterranean Sea. Every effort should be made to have them continue this interest, since it will reinforce the efforts of the United States to be of assistance to Turkey.

c. It would appear to be a sound policy to join and not supplant the British in supporting and encouraging Turkey, since by doing so the United States would be improving its own security position in an unsettled world.

12. RELATIONSHIP OF UNITED STATES AND BRITISH MISSIONS.

a. The missions operating in Turkey from the armed forces of the United States and Great Britain should not be grouped under one head or under a local joint staff.

b. The work of these two missions should be coordinated either by mutual consent between the chief of the British mission and the chiefs of each of the United States (ground, navy, air) missions in Turkey or by the combined chiefs of staff in Washington, upon the advice of the chiefs of each mission.

In general

SECRET

-18-

c. In general, the type of instruction imparted by the United States mission should be confined to the care, use and maintenance of the materiel furnished to Turkey by the United States.

d. The United States missions should endeavor to encourage the continued participation of the British in their instructional program and should cooperate with them to the greatest possible extent.

13. PHASING OF SUPPLIES. - a. All materiel to be furnished to Turkey under the present aid program should be dispatched at the earliest possible date, with the exception of certain supplies (such as naval radar) which it would be desirable to withhold until sufficient training has been given to qualify the Turks in its care, use, and maintenance. Specific mention of such cases has been made in appropriate annexes.

b. In order to facilitate the handling and distribution of this materiel, the requested motor transportation should arrive not later than the equipment with which it will be used.

c. It is imperative that parts and maintenance kits should arrive with the materiel to which they pertain.

d. Small quantities of each new type of equipment to be furnished should be sent to Turkey ahead of the great bulk of the materiel, in order that early training in these new types may be initiated.

14. SUPERVISION BY UNITED STATES. - The supervision by the United States of the use of the aid to Turkey under this aid program should be limited to the following:

(1) Check on the receipt, distribution, and use to which the materiel is being placed.

(2) Instruction in the technical care, use and maintenance of the materiel being furnished.

Continuing aid

SECRET

-17-

16. CONCLUSIONS. - It is concluded that:

a. The primary mission of the Turkish armed forces is to provide a deterrent of such a nature to a potential aggressor that an all-out costly war would be necessary for the aggressor, in order to realize territorial or political objectives in Turkey.

b. In case of war Turkey could place in the field a ground force of approximately 1,500,000 trained men (including reserves) within one month.

c. The size and effectiveness of the Turkish navy and air force would not permit them to carry out satisfactorily in case of war the tasks assigned to them by the Turkish general staff.

d. The equipment of all the Turkish armed forces is in general inadequate and outmoded.

e. Russia could over-run Turkey eventually if these two countries only were involved in war.

f. If Turkey, in case of attack by Russia, were aided promptly by the United States and/or Great Britain, there is a probability that she could hold out until arrival of effective aid, provided that her armed forces were completely provided with modern equipment.

g. The Turkish air and ground forces should be balanced, in order to permit them to present effective opposition unaided, until such time as allied assistance could be furnished.

h. Reorganization of the upper level of the Turkish defense establishments is desirable, in order to place the naval and air forces on an organizational parity with the ground forces, and to provide more effectively for the supply of all armed forces.

Certain reorganizational

7-1547

SECRET

20
-22-

i. Certain reorganizational changes at lower levels within the ground, naval, and air forces will result in increased efficiency.

j. In general all elements of the Turkish armed forces require training with more modern weapons and equipment.

k. A United States mission should be sent to Turkey to train the Turks in the technical use and maintenance of any materiel which we may furnish them.

l. The British should be encouraged to continue to assist the Turkish armed forces in both equipment and training.

m. The United States and British missions to Turkey should work closely with one another, but not under a single head.

n. The aid to Turkey, which is authorized under the present United States aid program, should be furnished at the earliest possible date.

o. The aid to be furnished to Turkey under the present program will be totally inadequate to insure that its armed forces will be able, in case of attack by Russia, to hold out until outside assistance can arrive.

p. Although serious economic instability or social unrest are improbable in Turkey during the next two years, the economic burden of maintaining the present army of approximately 600,000 men is resulting in curtailment of essential governmental services, reduction in current economic productivity, and diminished potential for capital development necessary to raise the standard of living of the Turkish peasant and worker. Continuance of this situation for an extended period of time will have serious adverse effects upon Turkey's capacity for resistance to armed aggression or infiltration of communistic ideas.

q. Turkey is not likely to reduce substantially her present armed forces until such time as the international situation eases materially.

Despite the

SECRET

-21-

r. Despite the burden of national defense, Turkey's international credit position is sufficiently favorable so that Turkey should be able to obtain foreign financial assistance for sound economic development projects from the International Bank for Reconstruction and Development.

s. The Turkish Government carries out its recently expressed intention to provide more favorable conditions for private enterprise in Turkey, both local and foreign private capital may also be available for economic development.

t. To the extent that economic development projects require the utilization of local labor and materials, possibilities of economic development will be limited unless the national defense burden can be reduced.

u. The funds made available for Turkey under Public Law #75 Eightieth Congress can most effectively be utilized for provision of modern military equipment, equipment for manufacture of ammunition and small arms, a military training program, and equipment and technical assistance for the initiation of a construction and maintenance program for strategic highways. The latter program will also substantially benefit the economy of Turkey.

v. The recommended program, taken as a whole, should not necessitate any significant increase in the proportion of Turkish national income or resources devoted to national defense purposes. Certain budgetary effects of a bookkeeping nature resulting from payment of customs duties by the Ministry of National Defense on imports of equipment under the program may require legislative action (See Paragraph 8 (h) above.) Possible small increases in foreign exchange requirements for fuel for operation of equipment in connection with the recommended training program will be more than offset by savings resulting from the provision of equipment which the Turkish Government would otherwise

SECRET

22

would otherwise have had to purchase with its own funds.

w. To the extent that aid program equipment must be carried on the already overburdened Turkish State Railways, distribution of commodities for the civilian population, will be curtailed. This effect appears unavoidable, but can be minimized by proper phasing of deliveries.

17. RECOMMENDATIONS. - It is recommended that:

a. Equipment and supplies be furnished the Turkish army, navy, and air force in amounts and priorities as indicated in Annexes B, C, and D insofar as possible from allotments of \$43,500,000 for ground forces, \$14,750,000 for the navy, and \$26,750,000 for the air forces.

b. Road construction and maintenance equipment to the value of \$5,000,000 as listed in Part Two of Annex E, be provided for improvement of Turkish roads.

c. Improvement of Turkish arsenals be provided as listed in Part Five of Annex E at an amount not to exceed \$5,000,000.

d. The Turks be advised that it is believed that reorganization of their general staff and supply system, as discussed in Part 4, and reorganization of various units at lower levels, as discussed in Annexes B, C, and D, would improve the efficiency of their armed forces and reduce the burden of maintenance.

e. The United States send to Turkey, to train the Turks in the technical use and maintenance of the equipment we furnish them, army, navy, air-force and civilian missions as indicated in paragraph 9.

f. Arrangements be made for members of the Turkish armed forces to attend military and naval schools in the United States, as discussed in Annexes B, C, and D.

g. The British be encouraged to continue aid to Turkey in both equipment and training.

British and

SECRET

- 23 -

h. British and American missions in Turkey be instructed to cooperate closely with one another, but that they not be under a single head.

i. The various items of equipment and supplies to be furnished Turkey be made available at the earliest possible moment, except naval radar. Motor equipment should arrive with or ahead of the equipment with which it is to be used.

j. Supervision of the utilization of the equipment to be furnished Turkey should be exercised only to the extent of assuring ourselves that the Turks know how to use it. This can best be accomplished by the groups which are sent to give instruction, under the supervision of the Ambassador to Turkey.

k. The United States Government, as a member of the International Bank for Reconstruction and Development, give favorable consideration to the forthcoming request of the Turkish Government for financial assistance from that institution for economic development purposes, but only after a thorough survey by economic, industrial, and agricultural specialists designed to determine the types of development which will be consistent with the principles of world economic organization set forth in the charter of the International Trade Organization, and the particular projects which will contribute most to improvement of the well-being of the Turkish people within the limits set by Turkish resources of manpower and materials.

17. RESULTS TO BE OBTAINED. - a. GROUND FORCES.-

The expenditure of \$48,500,000 will generally increase the defensive fire power of the Turkish army to such an extent that eventual reductions can be made in the over-all strength of the army, without

SECRET

34
-26-

army, without a corresponding reduction in its defensive ability. While the equipment furnished under this program will not convert the Turkish army into a modern mechanized force, it will permit definite steps to be taken in this direction. The program is so planned that it does not depend on further United States assistance, but could be continued uninterrupted should additional assistance be furnished. The recommended program of assistance will:

(1) Replace obsolete and badly-worn light direct-support artillery for approximately twelve (12) divisions. This, with amounts of modern artillery available to Turkey, will equip about 85% of the planned peacetime army with standardized modern artillery.

(2) Improve the Turkish antiaircraft defenses to the extent that the army in the field and the static installations would have a reasonable chance of surviving should Turkey be attacked.

(3) Strengthen Turkish antitank defenses by replacing obsolete arms and equipment to the extent that an enemy armored attack would be extremely costly.

(4) Provide sufficient motor transportation to provide six (6) divisions with a reasonable amount of tactical mobility, to include motor-drawn artillery; and provide a pool of motor transport to improve the strategic mobility and supply of the army.

(5) Provide sufficient light tanks and mechanized equipment so that, used in conjunction with existing tanks, Turkey would have the ability to meet modest scale airborne attacks and to execute counterattacks where necessary.

(6) Provide a very modest amount of ammunition for modern weapons to be furnished or at present in Turkish possession, permitting reasonable training and a small war reserve.

Provide sufficient

SECRET

25
24

(7) Provide sufficient radar equipment to furnish light antiaircraft warning and improve control of antiaircraft fire.

(8) Provide minor amounts of equipment to improve medical, engineer, and signal services, and raise the standards of training and maintenance of equipment in the Turkish army.

b. NAVAL FORCES.- The naval aid program of \$14,750,000, as recommended in paragraph 17a above, is designed to increase the efficiency and fighting effectiveness of the Turkish navy to such an extent that greater economies will be effected resulting in a decreased burden on the national budget, while at the same time bringing the fleet to a greater state of readiness for war. This is accomplished in the various individual programs by the following means:

(1) The ordnance portion of the program is designed to augment stocks of gun and underwater ordnance, ammunition, and harbor defense materials to permit war operations during initial phases; to increase the efficiency of shipboard antiaircraft defenses to the maximum extent possible within the limits of the program; and to train Turkish naval personnel in the use and maintenance of the new armament being furnished, as well as any which they may later acquire.

(2) The ship repair and maintenance facilities of the navy which are now so poorly developed as to be almost ineffective will be strengthened to a sufficient degree to enable the fleet to be put in and maintained in a satisfactory material condition.

(3) The efficiency and scope of minesweeping operations will be increased.

(4) Damage control, fire fighting, salvage, and diving will be made more efficacious by furnishing instruction, training, and equipment.

Navigation in

SECRET

-26-

(5) Navigation in the Turkish navy will be improved by the furnishing of equipment and spare parts, as well as training in the hydrography field.

(6) The replacement of old, obsolete, and worn-out vessels with more modern types, and the augmentation of PT-boat groups, minesweeping flotillas, net and boom defenses, patrol and escort groups, and auxiliary services with vessels of the proper types will enable the Turkish navy to carry out more effectively its tasks.

(7) The submarine program is designed to increase the fighting qualities of the boats now possessed by the Turks, as well as to ensure their continued operation. It also embodies the necessary training of personnel to handle these vessels more effectively with the equipment provided.

(8) Stocks of general stores and other consumable supplies are dangerously low and the operation of the navy is jeopardized thereby. The supply program is aimed at alleviating that situation.

(9) With training aids and laboratory equipment the Turkish naval school system can produce better-qualified and more-rounded officers and petty officers which are needed in the operation of modern vessels.

(10) The Turks require training, instruction, and equipment to modernize and increase the effectiveness of their electronics and communications. The electronics and communications program is directed to those ends in order that in peacetime the Turks may have the background, training, and equipment to prepare themselves for war.

c. AIR FORCES.- The air force aid program recommended herein, although insufficient to transform the Turkish air force into an effective combat force, will greatly increase its efficiency and combat

SECRET

27
-29-

and combat potential without forcing an increase in the national budget. Expenditure of the \$26,750,000 allotted to the Turkish air force, in accordance with the recommendations contained in subparagraph a of paragraph 17 above, will accomplish the following:

- (1) Provide, principally from United States surplus stocks, the aircraft necessary to complete the presently-planned ten (10) air-regiment program and, in addition, provide the aircraft for a transport group, air-sea rescue unit and a small night-fighter unit.
- (2) Provide the foundation for an early-warning system plus four (4) tactical-control centers and the necessary accompanying radio-telephone communications.
- (3) Provide a modest amount of motor transportation equipment, which at present is practically nonexistent in the air force.
- (4) Provide the minimum amount of heavy machinery necessary for repair of existing and occupied airdromes.
- (5) Provide a satisfactory amount of synthetic training equipment, which can greatly improve the training of air-crews at a minimum cost.
- (6) Provide approximately the amount of bombs and ammunition necessary for the minimum standard of training for one (1) year.
- (7) Augment to a limited degree the technical supply and maintenance support for the aircraft and motor transport assigned to the air force.
- (8) Provide for the training of a small number of Turkish students in the United States and American instructors in Turkey.

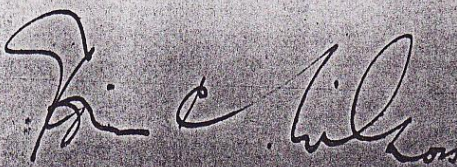
Road Construction

SECRET

28
-33

d. ROAD CONSTRUCTION AND MAINTENANCE.- The supplying of highway construction and maintenance equipment, together with adequate number of instructor personnel at a total cost of \$5,000,000, which equipment is to be manned by 25 labor battalions proposed to be organized and activated from men already in or to be inducted in the armed forces, should result in the construction or reconstruction annually of about 1,000 miles of new highways and more efficient maintenance of approximately 5,000 miles of existing roads of strategic importance. The highways to be given priority are those extending (1) from ISTANBUL via ANKARA and KAYSERI to TARSUS; (2) from KAYSERI via SIVAS and ERZINCAN to ERZURUM; and (3) from MERSIN via TARSUS, ISKENDERUN, MALATYA and ELAZIG to ERZURUM. These main arterial roads are of major strategic importance and the improvement of them will greatly stimulate the economy of Turkey.

e. ARSENAL IMPROVEMENTS.- The arsenal aid program in the total amount of \$5,000,000, as shown in the detailed amounts and priority outlined in Annex E of the report, will provide the Turks with the ability to produce small arms ammunition of all types and artillery ammunition in sufficient quantities to permit adequate training without dangerously reducing war reserve stocks. It will permit production of parts within Turkey for maintenance of equipment furnished and will in general improve the efficiency or self-sufficiency of their military arsenals.

TOP SECRET~~-13-~~

23

Strength of the Army

3. The total number in the armed forces today, Gen. Atee said, is 556,000, excluding 23,000 Regular Army officers. The M-Day force is 1,288,000 excluding 50,000 officers.

	<u>Present Strength</u>	<u>M-Day Force</u>
Ground Army	453,188	1,175,000
Air Force	26,000	31,000
Navy	20,000	25,000
Guard-Marine	40,000	40,000
Customs Guards	7,250	7,250
Warrant Officers	6,500	10,000
Totals,	579,938	1,288,250
less officers		
Officers	20,000	50,000
GRAND TOTALS	579,938	1,288,250

Officer Reserve Training

4. Gen. Erdalun gave a brief review of Officers Reserve training, essentially as follows:

a. The Officer Reserve Corp school has a capacity of 10,000 a year. The war-time capacity is 15,000 a year. Reserve officers are drawn from civil life. Hereafter, after graduation from Officers Reserve Corp school, officers have gone on active duty units for a two year period, beginning late this spring, service is for six months.

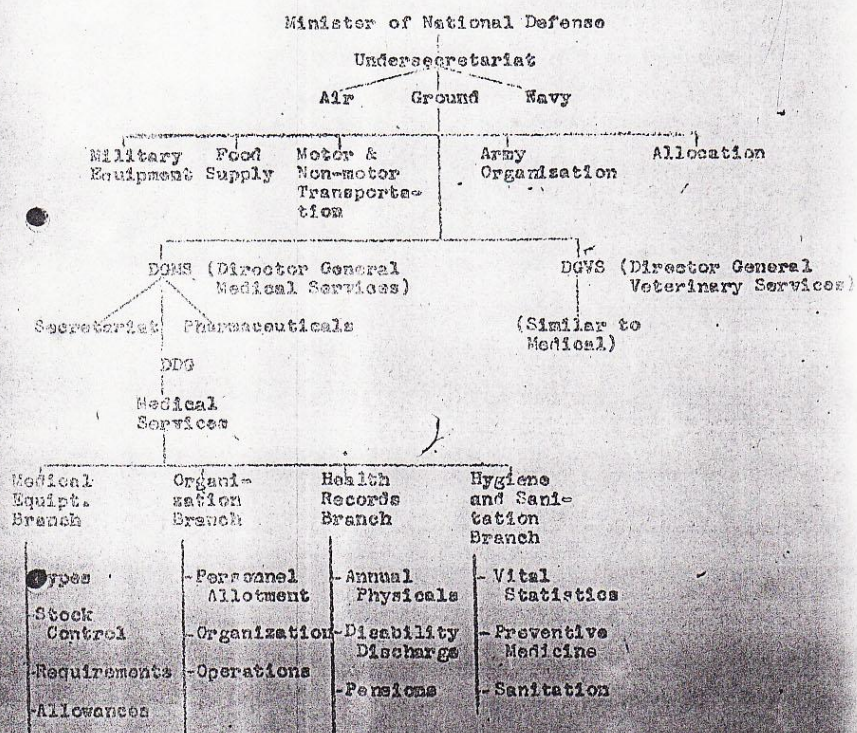
Every two

B-IV-IX-78

SECRET

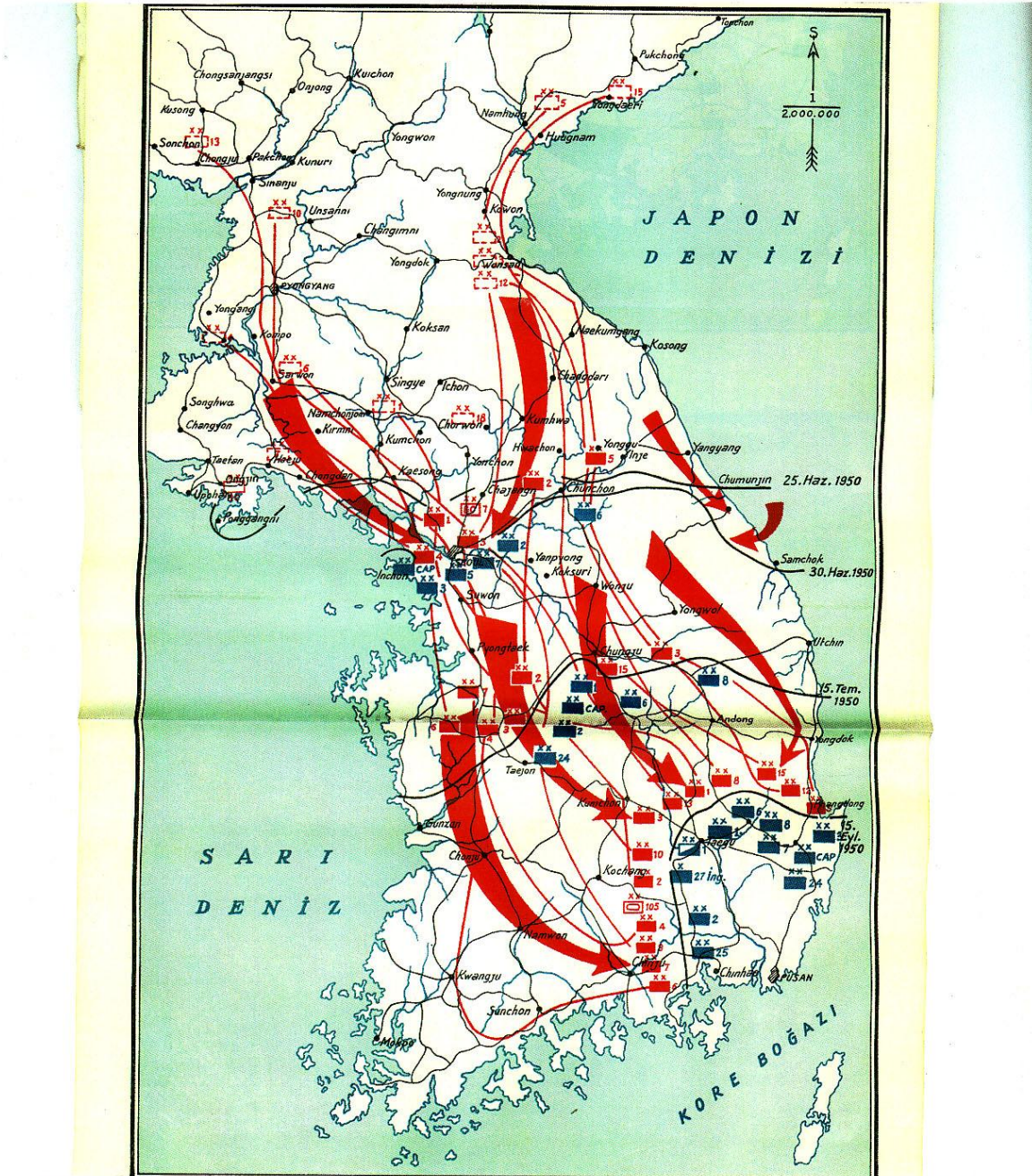
TAB C

ORGANIZATION WITHIN MINISTRY OF NATIONAL DEFENSE
(Medical)

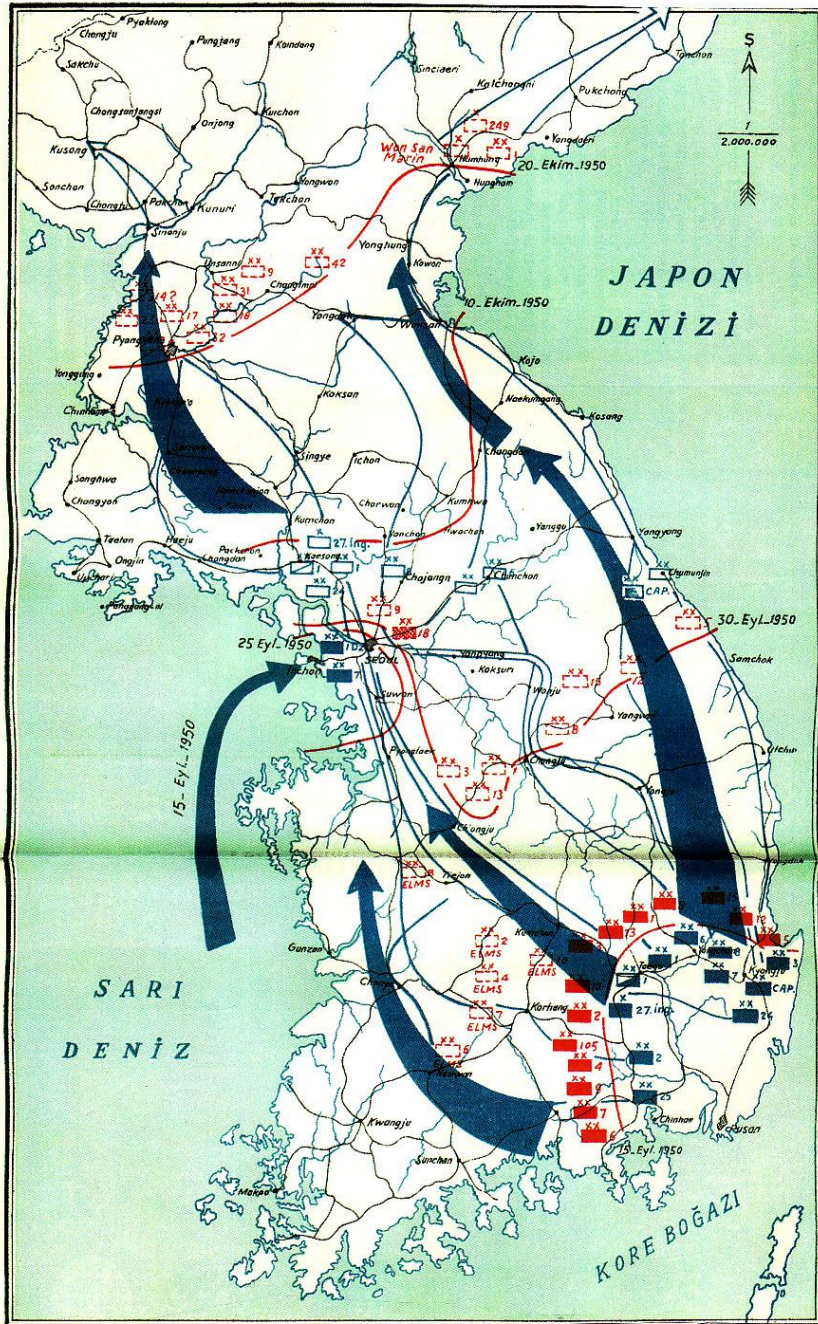
All orders issued by Ministry of National Defense -
All requirements, all allocations, all control of funds,
all stock distribution, and all personnel assigned or
moved by the Ministry. General Staff can only recommend.

**EK - III : Kuzey Kore Ordusunun Taarruz Harekati Krokisi
(25 Haziran 1950 – 15 Eylül 1950)**

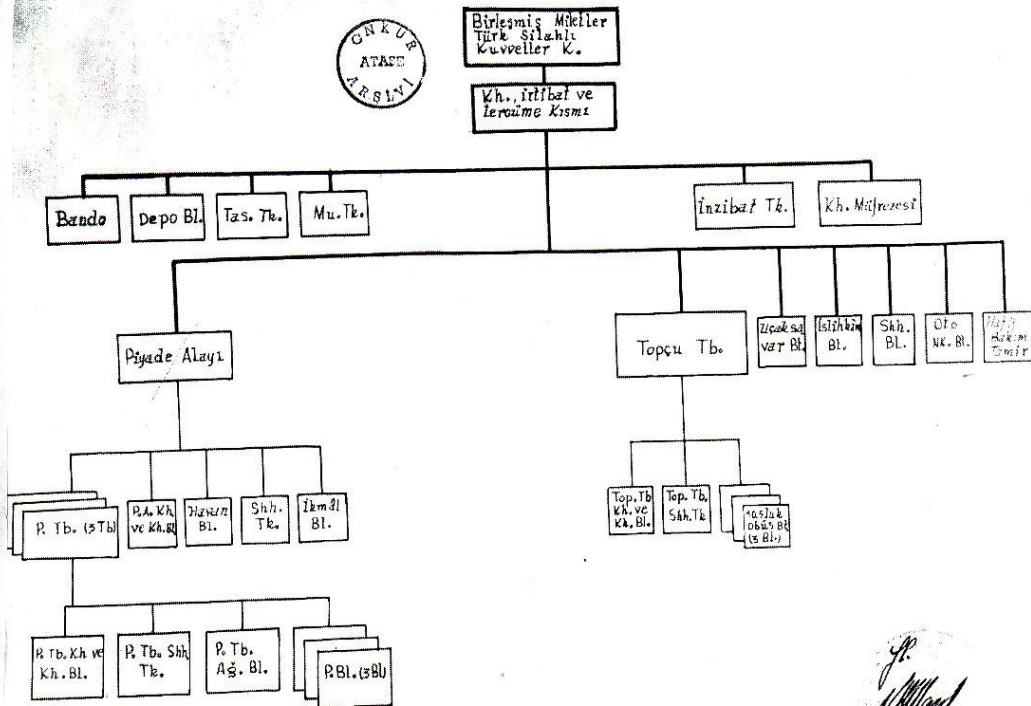
* E.U. Rs. Harb Tarihi Dairesi, Kore Harbinde TSK Muharebeleri (1950 – 1953) Özet,
E.U.Basımevi, Ankara, 1959, Kroki-1

**EK – IV : BM Ordusunun Taarruz Krokisi
(15 Eylül – 20 Ekim 1950)**

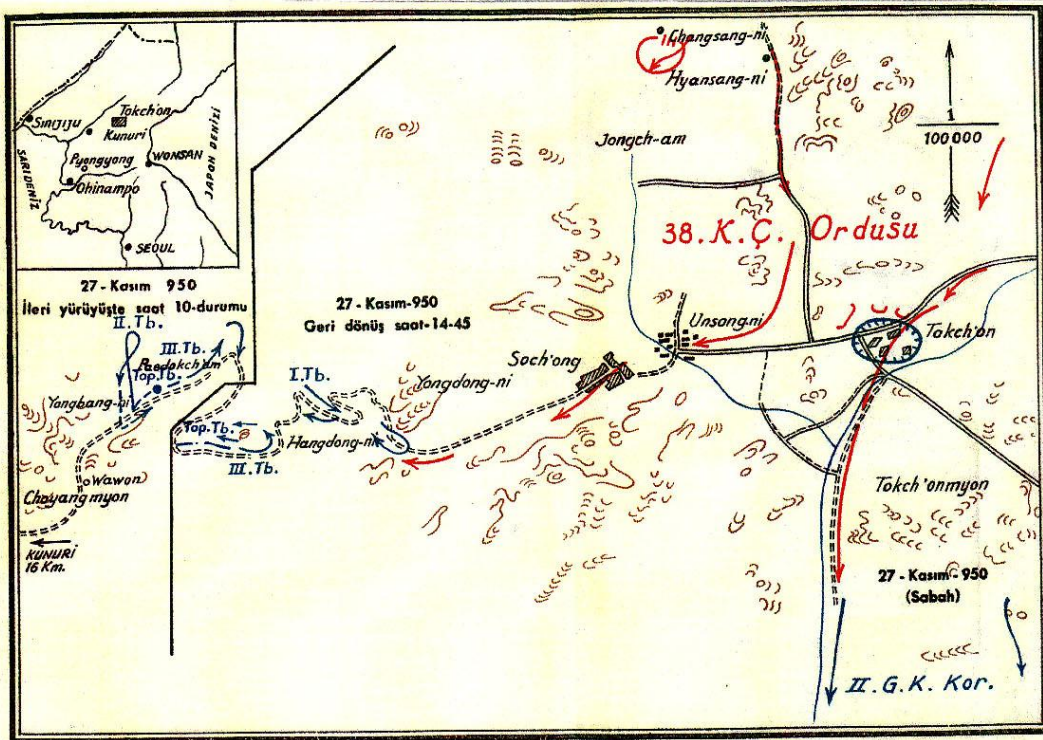

* E.U. Rs. Harb Tarihi Dairesi , Kore Harbinde TSK Muharebeleri (1950 – 1953) Özet,
E.U.Basımevi, Ankara , 1959 , Kroki-2

EK - VI : Kore'ye Giden Türk Tugayı'nın Kuruluşu

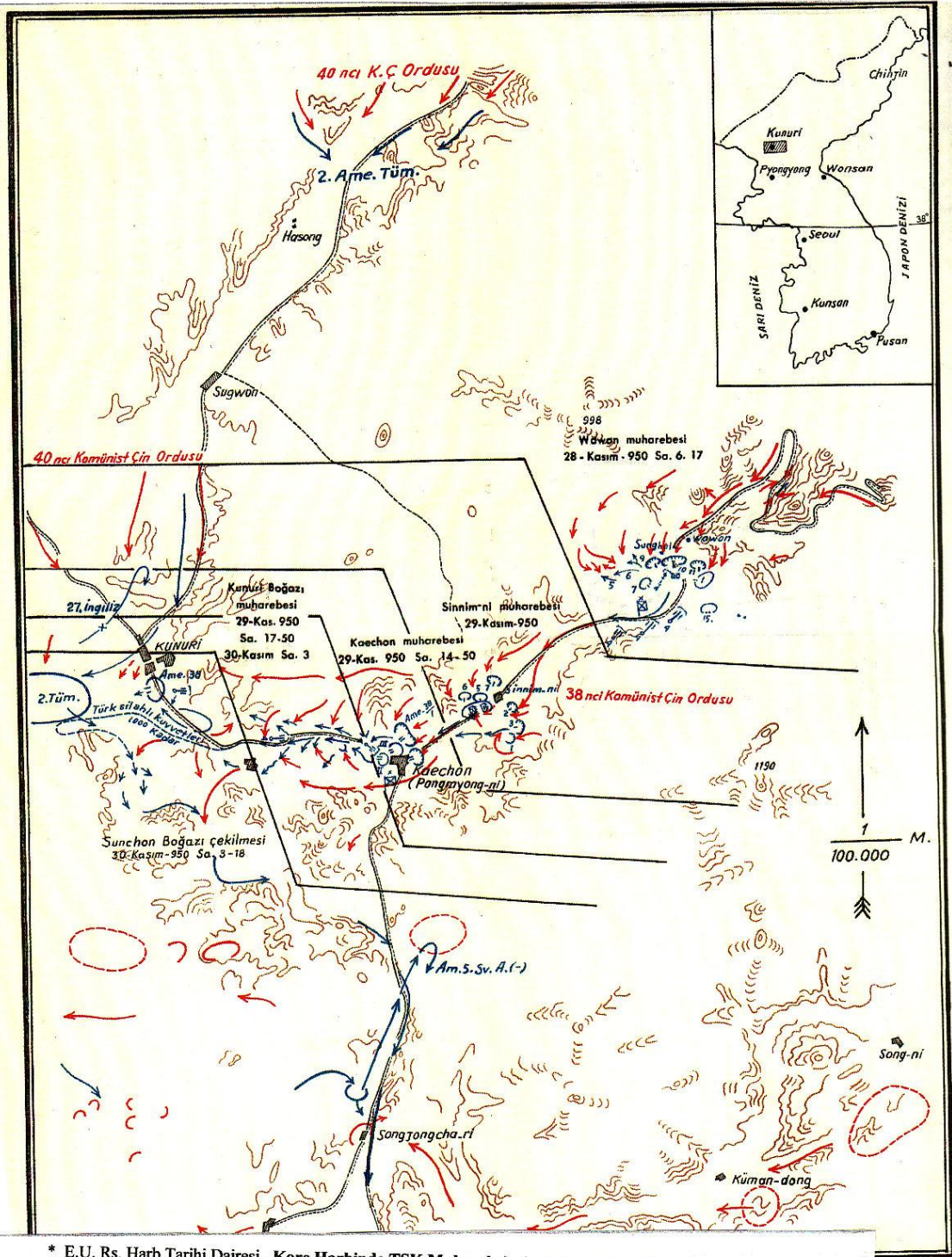

**EK – VII : Tokchon İstikametinden Geriye Dönüş Krokisi
(27 Kasım 1950)**

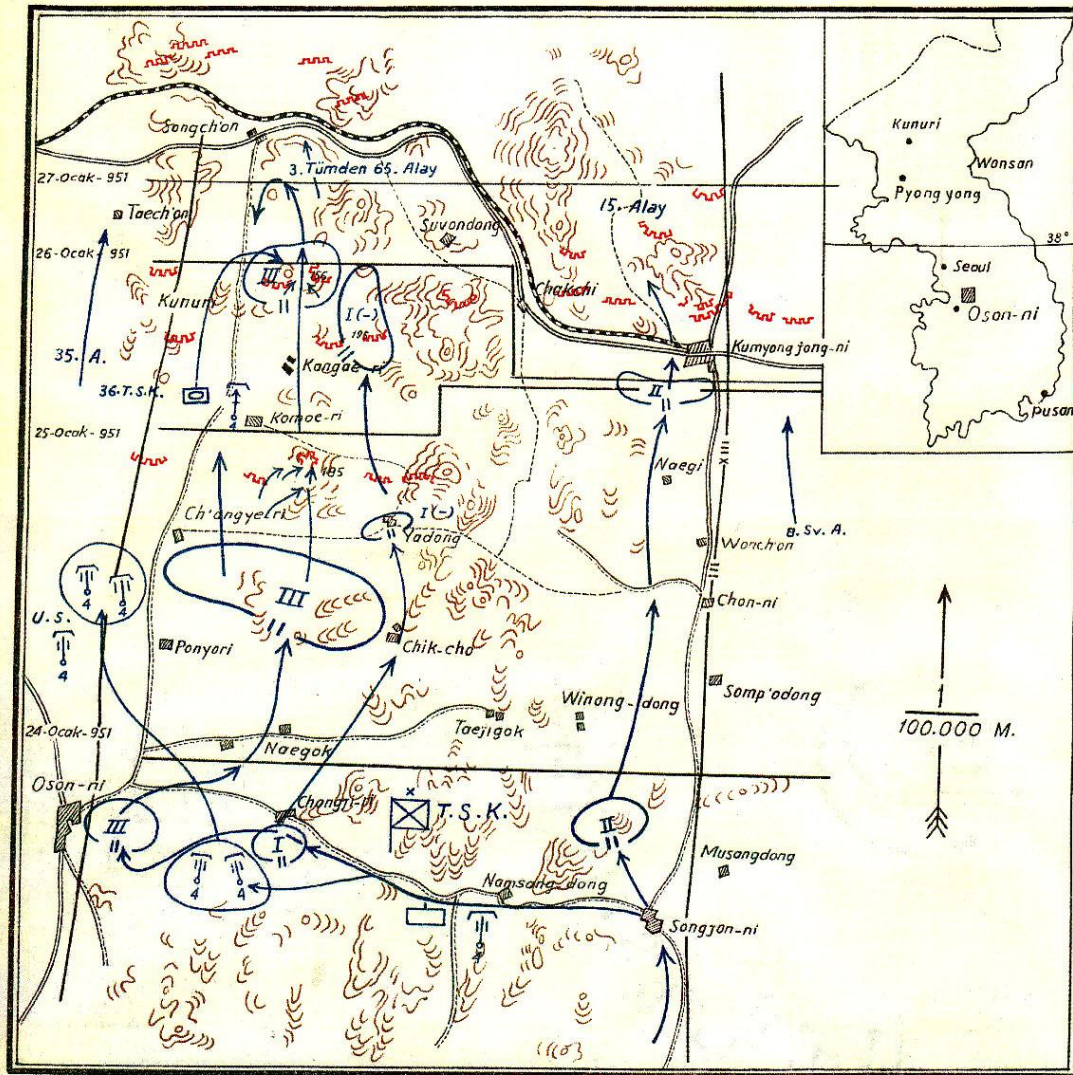
* E.U. Rs. Harb Tarihi Dairesi , Kore Harbinde TSK Muharebeleri (1950 – 1953) Özet,
E.U.Basımevi, Ankara , 1959 , Kroki-4

**EK – VIII : Kunuri Muharebeleri Krokisi
(28 – 30 Kasım 1950)**

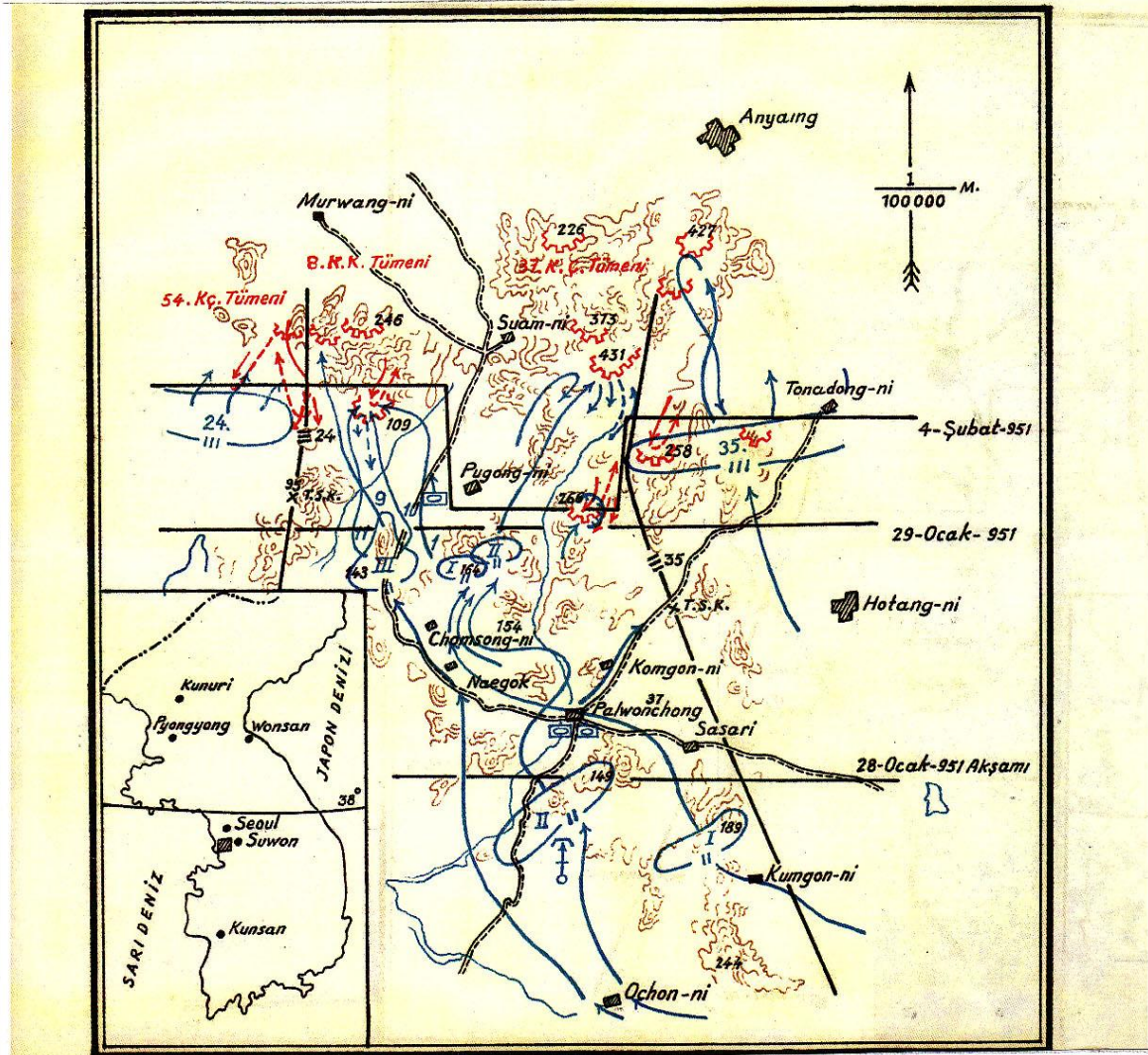
* E.U. Rs. Harb Tarihi Dairesi , Kore Harbinde TSK Muharebeleri (1950 – 1953) Özet,
E.U.Basımevi, Ankara , 1959 , Krokı-5

**EK – IX : Kumyangjangni Muharebeleri Krokisi
(25 – 26 Ocak 1951)**

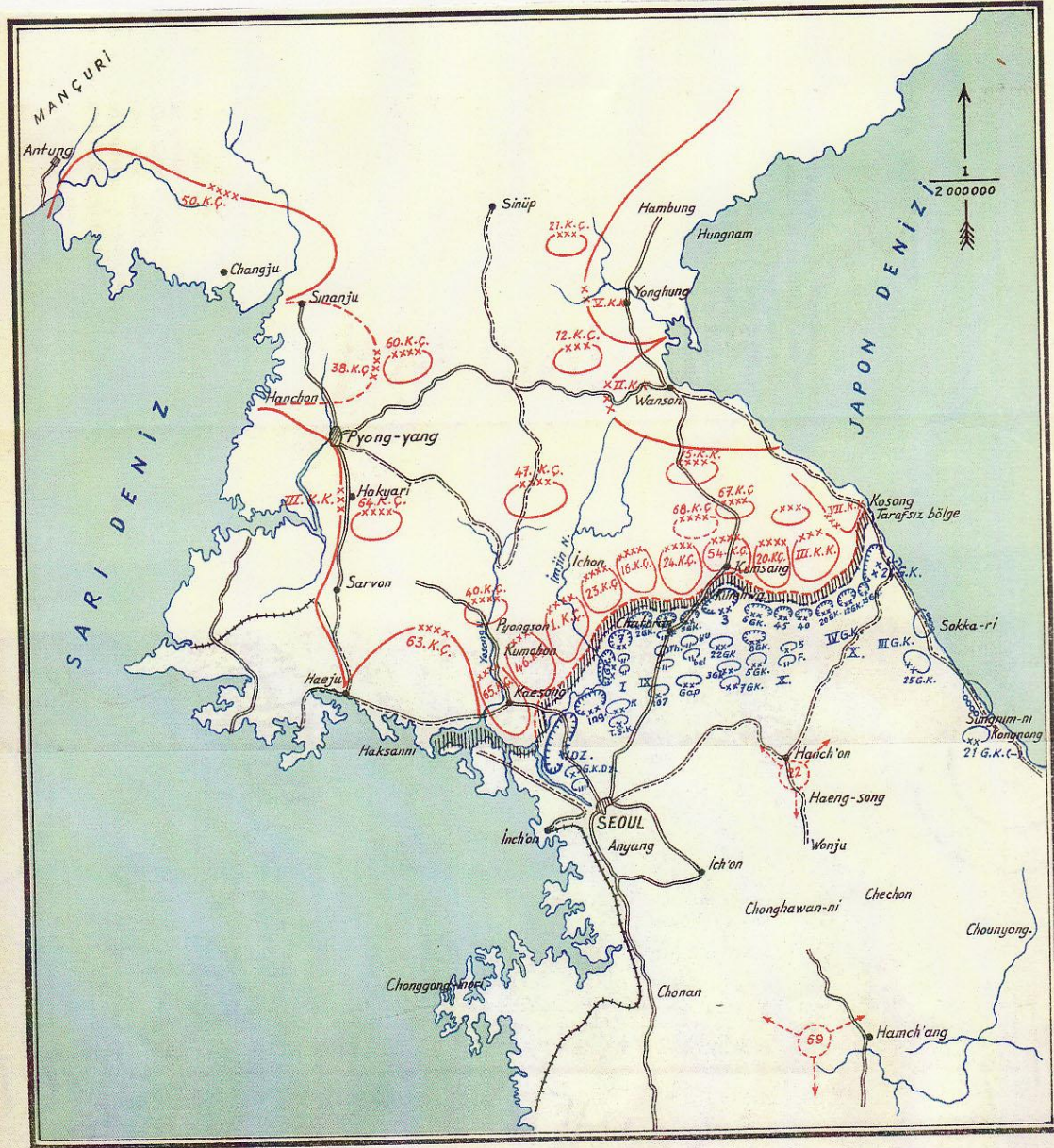
* E.U. Rs. Harb Tarihi Dairesi , **Kore Harbinde TSK Muharebeleri (1950 – 1953) Özet**,
E.U.Basımevi, Ankara , 1959 , Kroki-6

**EK - X : 431 ve 109 Rakımlı Tepelere Taarruz Muharebeleri Krokisi
(28 Ocak - 5 Şubat 1951)**

* E.U. Rs. Harb Tarihi Dairesi , Kore Harbinde TSK Muharebeleri (1950 - 1953) Özet,
E.U.Basımevi, Ankara , 1959 , Kroki-7

EK – XI : Mütarekenin İmzalanmasından Sonraki Birliklerin Durumunu Gösteren Kroki (2 Ağustos 1953)

* E.U. Rs. Harb Tarihi Dairesi , Kore Harbinde TSK Muharebeleri (1950 – 1953) Özet,
E.U.Basımevi, Ankara , 1959 , Kroki-17

EK - XII

TUGAY KOMUTANLARININ VE BAZI GÖREVLİLERİNİN ADLARI İLERİ
GÖREV SÜRELERİ

GÖREVİ	ADİ (RÜTBESİ)	GÖREV SÜRESİ
1 nci Tugay Komutanı	Tuğg.Tahsin YAZICI	25.9.1950-26.11.1951
1 nci Tugay Kurmay Bşk.	Kur.Yb.Selahattin TOKAY	" " " "
1 nci Tugay Alay Komutanı	P.Alb.Celal DORA	" " " "
1 nci Tugay Alay K.Yrd.	P.Yb.Natik POYRAZOĞLU	" " " "
1 nci Tugay Top.Tb.Komutanı	Top.Yb.Tahsin KUNTAK	" " " "
2 nci Tugay Komutanı	Tuğg.Namık ARGÜÇ	5.6.1951-22.9.1952
2 nci Tugay Kur.Bşk.	Kur.Yb.Cahit TOKGÖZ	" " " "
2 nci Tugay Alay Komutanı	P.Alb.Nuri PAMİR	" " " "
2 nci Tugay Alay Komutanı Yrd.	P.Yb.Nilüfer ELÇİ	" " " "
2 nci Tugay Top.Tb.Komutanı	Top.Bnb.Kemal KURBAN	" " " "
3 nci Tugay Komutanı	Tuğg.Sirri ACAR	9.6.1952-7.9.1953
3 nci Tugay Komutan Yrd.	P.Yb.Necati CANTÜRK	" " " "
3 nci Tugay Kur.Bşk.	Kur.Yb.Vahit ŞELİMEN	" " " "
3 nci Tugay Top.Tb.Komutanı	Top.Bnb.Faruk GÜVENTÜRK	" " " "
4 nci Tugay Komutanı	Tuğg.Şinasi AKKURT	12.6.1953-17.8.1954
4 nci Tugay Komutanı Yrd.	Kurmay Alb.Cemal MADAN- OĞLU	" " " "
4 nci Tugay Komutanı Yrd.	P.Yb.Halim ÇAĞLAR	" " " "
4 nci Tugay Kur.Bşk.	Kur.Yb.Mehmet ÖCAL	" " " "
4 nci Tugay Top.Tb.Komutanı	Kur.Bnb.Cahit TANÖR	" " " "
5 nci Tugay Komutanı	Tuğg.Mete YURDAKUL	10.6.1954-15.8.1955
5 nci Tugay Komutanı Yrd.	Kur.Alb.Sıtkı KUTLU	" " " "
5 nci Tugay Komutanı Yrd.	Kur.Alb.Zeki OKÇU	" " " "
5 nci Tugay Kur.Bşk.	Kur.Yb.Niyazi GENÇER	" " " "
5 nci Tugay Top.Tb.Komutanı	Top.Bnb.Kâmil TUNA	" " " "
6 nci Tugay Komutanı	Tuğg.Hilmi GİRAY	11.6.1955-14.8.1956
6 nci Tugay Komutanı Yrd.	Kur.Yb.Yusuf DEMİRDAĞ	" " " "
6 nci Tugay Kur.Bşk.	Kur.Yb.Eftal ARIKAN	" " " "
6 nci Tugay Top.Tb.Komutanı	Top.Bnb.Bedrettin SÖNMEZ	" " " "
7 nci Tugay Komutanı	Tuğg.Cemil ULUÇEVİK	10.6.1956-14.8.1957
7 nci Tugay Komutanı Yrd.	Kur.Ayb.Cavit YENİCİOĞLU	" " " "
7 nci Tugay Komutanı Yrd.	Kur.Alb.İrfan BAŞTUĞ	" " " "
7 nci Tugay Kur.Bşk.	Kur.Yb.Muhittin ATALAY	" " " "
7 nci Tugay Top.Tb.Komutanı	Top.Yb.Cenap ÖZKETEN	" " " "
8 nci Tugay Komutanı	Tuğg.Niyazi ÇELİK	10.6.1957-14.8.1958
Sonradan Tuğg.	Rasim ATAKAN	" " " "
8 nci Tugay Komutanı Yrd.	Kur.Alb.Nihat TURGAY	" " " "
8 nci Tugay Komutanı Yrd.	Kur.Yb.Sedat KIRTETEPE	" " " "
8 nci Tugay Komutanı Kur.Bşk.	Kur.Yb.Baki CEBECİ	" " " "
8 nci Tugay Komutanı Top.Tb.K2Top.Yb.N.Kemal BARLAS		" " " "

GÖREVİ	A D F	ADI (RÜTBESİ)	GÖREV SÜRESİ
9 ncü Tugay Komutanı	1/2/19	Tuğs. Rasim ATAKAN	7.6.1968-21.8.1959
9 ncü Tugay Komutanı Yrd.	61	Kur.Alb. Ragit PASIN	" " " "
9 ncü Tugay Komutanı Yrd.	1-28	Kur.Alb. Bekir ECEVİT	" " " "
9 ncü Tugay Kur.Bşk.		Kur.Yb. Kâzım GÜRKAN	" " " "
9 ncü Tugay Top.Tb. Komutanı		Top.Yb. Recep AHTUNA	" " " "
10 ncü Tugay Komutanı		Tuğs. Fahrettin ÖNGÖR	16.6.1959-17.8.1960
10 ncü Tugay Komutanı Yrd.		Kur.Alb. Ekrem GÜRKANLAR	" " " "
10 ncü Tugay Komutanı Yrd.		Kur.Alb. Fethi BOZKIR	" " " "
10 ncü Tugay Komutanı Bşk.		Kur.Yb. Fuat ŞENOL	" " " "
10 ncü Tugay Top.Tb. Komutanı		Top.Yb. Kemal BIRKAN	" " " "
11 ncü Kore Birliği Komutanı:		P.Bnb. Faruk POLAT	15.6.1960-17.7.1961
12 ncü Kore Birliği Komutanı:		P.Bnb. Hadi ÖZGÜN	5.7.1961-15.7.1962
13 ncü Kore Birliği Komutanı:		P.Bnb. Mehmet POLATLI	2.7.1962-12.7.1963
14 ncü Kore Birliği Komutanı:		Kur.Bnb. Cemil KILIÇASLAN	8.7.1963-6.7.1964
15 ncü Kore Birliği Komutanı:		Kurmay Bnb. Hacı ÖTRÜ	30.6.1964-10.7.1965
16 ncü Kore Birliği Komutanı:		Kurmay Bnb. Cengiz ARPAĞ	5.7.1965-10.7.1966
1 ncü Şeref Kitası Komutanı:		Asb.P.Bğçvş. Kemal KELEŞ	26.7.1966-8.6.1967
2 ncü Şeref Kitası Komutanı:		Asb.P.Bğçvş. Mazlum DURSUN	6.6.1967-6.6.1968
3 ncü Şeref Kitası Komutanı:		Asb.Bğçvş. Ali TEKE	24.7.1968-12.7.1969
4 ncü Şeref Kitası Komutanı:		Asb.Bğçvş. Ahmet ÇAVUŞOĞLU	19.7.1969-12.7.1970
5 ncü Şeref Kitası Komutanı:		Asb.P.Üst.Çvş. İlhan BAKAN	9.7.1970-30.6.1971

N O T :

1. Burada yazılı Personelin Kore'ye varış ve dönüş tarihleri değil, birliğe göreve başlamaları esas alınmıştır.
2. 2 ncü Tugay'dan itibaren Alay komutanlığı kaldırılmış, Tugay'ca ihtiyaç görüldüğü zaman, komutan yardımcılarında bir alay komutanlığı hizmetlerini yürütmüştür.
3. 8 ncü Tugay Komutanlığı ile görevlendirilen Niyazi ÇELİK bir süre sonra Yurda dönmüş, 2 ncü olarak atanan Rasim ATAKAN sonuna kadar Tugay Komutanlığında kalmıştır.

KORE TUGAYINDA GÖREV ALMIŞ SUBAYLAR OLDUĞU
TASDİK OLUNUR.

A	
D	
F	

ÖZET

Erkan , Mehmet Sedat ; Türkiye Cumhuriyeti Tarihinde Kore Savaşı, Önemi, Önces Ve Sonrası İle İlgili Değerlendirme, Doktora Tezi , Ankara , 2009

II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da ve dünyada büyük değişiklikler oldu. İki kutuplu yeni bir dünya düzeni ortaya çıktı. II. Dünya Savaşından galip çıkan ve yayılmacı emellerinden vazgeçmeyen Sovyetler birliği,savaş esnasında meydana gelen değişikliklere ve günün şartlarına uymadığını ileri sürerek, 17 Aralık 1925 tarihli Türk-Sovyet Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması'nı, 19 Mart 1945 tarihinde artık uzatmayacağını bildirdi. Bu durumun ortaya çıkardığı gerginlik sürerken S.S.C.B. bu kez 7 Haziran 1945 günü bir nota ile doğu sınırımızda kendi yararına bazı düzenlemeler yapılmasını,Boğazlarda kendisine üs verilmesini ve buranın iki devletçe ortaklaşa savunulmasını Montreux Sözleşmesi'nin yeniden düzenlenmesini istedi.Türkiye, bu önerileri geri çevirdi,ancak S.S.C.B. 8 Ağustos 1946 ve 25 Eylül 1946 tarihlerinde iki nota daha vererek bu isteklerini yeniledi.

Stalin önderliğindeki Sovyetler Birliğinin Türkiye'den toprak talebinde bulunması ve Boğazları kontrol etmek istemesi, Türkiye'yi Sovyet emperyalizmine karşı güvenliğini sağlama endişesi de yaratmıştı. Bölgedeki gelişmeleri gören ABD, kendi milli menfaatleri gereği de İngiltere'nin bölgede bıraktığı boşluğu doldurmaya karar verdi.

3 Mart 1947 tarihinde Truman Doktrini açıklandı ve doktrin kapsamına Türkiye'nin de girdiği belirtildi. Amerikan Hükümeti, 4 Temmuz 1948 tarihinde, Ankara da bir yardım antlaşması imzalayarak ekonomik yardıma başladı. Bu antlaşmanın imzalanmasından sonra ekonomik işbirliği idaresi, Marshall planı çerçevesinde 1949 -1951 yılları arasında Türkiye'ye yardım yaptı.

25 Haziran 1950 sabahı Kuzey Kore'nin, Güney Kore askerlerinin 38 nci paralel boyundaki sınırı geçtiklerini ileri sürerek, baskın tarzında bir taarruzla bütün cepheye taarruza geçmeleriyle sıcak savaşa dönüştü.

Birleşmiş Milletlerin çağrısı üzerine Türkiye'nin de aralarında bulunduğu on altı devlet tarafından BM kuvvetleri teşkil edildi.

Yurdun çeşitli bölgelerinde bulunan birliklerden oluşturulan Türk Tugayının komutanlığına Tuğg. Tahsin Yazıcı, 241nci P.A. Komutanlığına Albay Celal Dora atandı.

Türk Tugayı 1950'de başlayan 1953 yılı Temmuz ayında biten ve yaklaşık üç sene süren Kore Savaşında girdiği bütün muharebelerde gösterdiği cesaret ve kahramanlık, bilhassa Kunuri oyalama, Kumyangjangni taarruz, Wegas ileri karakol muharebelerinde Güney Kore'nin egemenliğine kavuşturulmasında çok önemli rol oynamış ve Birleşmiş Milletler Ordusunun moralini yükselterek savaşma azim ve iradesini artırmıştır.

Bu bağlamda Türk Ordusu Birleşmiş Milletlerin çağrısına uyarak katıldığı Kore Savaşında, 20. Yüzyılın ikinci yarısında, yalnız Türk Tarihinde değil aynı zamanda dünya tarihinde de özel bir yer edinmiştir.

Kore harbi Türkiye'nin demokrasi, hürriyet ve insan haklarına ne kadar önem verdiğinin bir ispatı olmuş ve gösterilen bu başarının bir neticesi olarak Türkiye'nin NATO'ya giriş süreci de başlamıştır.

Şüphesiz Türkiye'nin NATO'ya alınmasında en büyük etken, Sovyet yapılanmasına karşı Avrupa'nın güney kanadında modern harp silah ve araçlarıyla donatılmış güçlü bir orduya ihtiyaç duyulması olmuştur. İşte böyle bir ordu, Kore Savaşındaki mücadele azmi ve savaş kabiliyetini ile Türk Ordusu olmuştur.

Anahtar Sözcükler

1. Marshall Planı
2. Birleşmiş Milletler
3. Tahsin Yazıcı
4. Türk Tugayı
5. Kore Savaşı

ABSTRACT

Erkan,Mehmet Sedat ; The Korean War In History Of Turkish Republic,
Importance, Evaluation About The Pre And Post-War Periods
Dissertation (Phd) , Ankara,2009

After Second World War, a lot of changes occurred in Europe as well as in the World. A new bipolar world order is formed. The Soviet Union (USSR), the winner of The World War II, which never gave up its imperialist dreams, asserted that Turkish- Soviet Treaty of Amity and Nonaggression, signed on December 17, 1925, does not comply with the period's conditions, hence it would not extend the validity of treaty as of March 19,1945. While tension arising from this situation continued, this time, on June 7, 1945, USSR delivered a note and wanted some changes on the eastern border to her advantage, the review of the Montreux Treaty, a military base in Straits and joint defense of the Straits. Turkey disapproved these demands, however; USSR delivered two more notes on August 8, 1946 and on September 25, 1946 and insisted on her claims.

USSR, led by Stalin, claimed land from Turkey and tried to control the Straits. This situation created an anxiety towards USSR's imperialism in terms of security check. The USA, foreseeing the future developments and in line with its national interest, decided to fill in the gap left by United Kingdom.

On March 3, 1947, Truman Doctrine was declared and it is denoted that The Doctrine included Turkey. On July 4, 1948, American Government signed an agreement and began helping Turkey economically. After this agreement, Organization for Economic Cooperation and Development Agency helped Turkey between 1949 and 1951 within the frame of Marshall Plan.

On the morning of June 25, 1950, North Korea, claiming that South Korean soldiers infringed the borders on the 38th parallel, launched an assault on the whole front, starting a war. Upon the call of the United Nations, Sixteen countries contributed to the UN forces.

Whilst, Brigadier Tahsin Yazıcı was appointed as the chief commander of the Turkish Brigade which was formed by troops coming from different regions of Turkey, colonel Celal Dora was appointed of 241 Infantry Regiment.

Turkish Brigade has played a determining role in South Korea's independence war which lasted three years (1950-1953). The courage and heroism displayed by Turkish Brigade, especially in Kunuri diversion, and in Kumyangjangni offensive have increased the spirit and determination of UN forces. Turkish Army played a distinguished role in the World history, by its participation in the Korean War within the UN forces. Korean War also demonstrated and proved Turkey's commitment to democracy, freedom and human rights. Turkey's accession to NATO started after this success.

Nevertheless, the fundamental reason for Turkey's membership to NATO was the need for a modern and well equipped army on the southern border of Europe against Soviet Union. The army that could meet the challenges was the Turkish Army which has proved its determination and ability in combat and battles in the Korean War.

Key Words

1. Marshall Plan
2. United Nations
3. Tahsin Yazıcı
4. Turkish Brigade
5. Korean War